

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI ANABİLİM DALI

146 278

GELİBOLULU HUZÛRÎ'NİN TERCÜME-İ ESRÂR-NÂME ADLI MESNEVÎSİ

YÜKSEK LİSANS

Tez Danışmanı

Prof. Dr. Cihan OKUYUCU

Hazırlayan

Tûba MERSİN

İstanbul – 2004

FATİH ÜNİVERSİTESİ

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜ

YÜKSEK LİSANS TEZ SINAV TUTANAĞI

22/19/2004

Enstitümüz ..TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI.. Anabilim Dalı yüksek lisans öğrencilerinden ..5.10.7010.1.. numaralı ..TUBA MERSİV.....'in hazırlayarak Enstitümüze teslim ettiği “ ..GELİBOLU HUZURU'NUN TERCÜME-İ ..ESRÂR-NÂME ADU.MESNEVİ.....”adlı tezi, tez jüri üyeleri huzurunda60..... dakika süre ile savunulmuş ve sonuçta adayın tezi hakkında,OY BİRLİĞİ..... (*) ileKABUL..... (**) kararı verilmiştir.

Başkan ..Prof. Dr. İbrahim Ökçüoğlu.. (Tez Danışmanı)

Üye Yrd. Doç. Dr. Yusuf Getindag..... (İlgili Anabilim Dalı

Öğretim Üyesi)

Üye Prof. Dr. Mehmet İspirli.. (Anabilim Dalı Dışından/

Başka Bir Üniversite

Öğretim Üyesi)

* oybirliği / oyçokluğu el ile yazılacaktır.

ÖZET

Ferîdüddin Attâr'ın Esrâr-nâme'si 15. yüzyılda Türkçeye kazandırılmış, ilerleyen dönemlerde Türk edebiyatında, bilhassa tasavvufi çevrelerde telif veya tercüme olarak bir dizi eserin yazılmasına kaynaklık etmiştir. Bu eserler içerisinde gerek Attâr'ın eserinin aslına olan paralelliği gerekse kullanılan dil ve anlatım tarzındaki ustalık Huzûrî'nin Esrâr-nâme adlı tercümesine değer kazandırmıştır.

Bu çalışmada öncelikle Türk edebiyatında Esrâr-nâme adı ile kaydedilen veya varlığı rivayet edilen eserlerin bir dökümü sunulmuştur. Çalışmanın asıl çerçevesini ise Huzûrî'nin Esrâr-nâme adlı tercümesinin Latin harflerine transkripsiyolu olarak aktarımı ve söz konusu eserin dil ve imla bakımından incelenmesi oluşturmuştur.

ABSTRACT

The *Asrâr-nâme* of Ferîdüddin Attâr has been translated into Turkish in the 15th century and has been a source for a series of original or translated works in the Turkish literature of the subsequent ages, particularly in the sûfî milieu. Among these works, beside its parallelism to the original work of Attâr, also the mastery on the language used and style of expression has provided the *Esrâr-nâme* of Huzûrî a honourable place.

In this work, primarily a detailed list of the works either recorded by the name of *Esrâr-nâme* or the work of which their presence are narrated were presented. The essential framework of the thesis was composed of the transcription of the *Esrâr-nâme* of Huzûrî to Latin letters and the analysis of this work with respect to its characteristics of language and orthography.

İÇİNDEKİLER

ÖZET	iv
ABSTRACT.....	v
İÇİNDEKİLER	vi
KISALTMALAR	vii
ÖNSÖZ	viii

I. BÖLÜM

A. TÜRK EDEBİYATINDA MESNEVİNİN GELİŞİMİ.....	1
B. ESERİN TANITILMASI	8
1. Ferîdüddin Attâr ve Esrâr-nâme	8
2. Türk Edebiyatı'nda Esrâr-nâme'ler	11
3. Gelibolulu Huzûrî	17
4. Terceme-i Esrâr-nâme	19

II. BÖLÜM

A. MUHTEVA ÖZELLİKLERİ	21
1. Tertibi	21
2. Eserde Yer Alan Hikayelerin Konusu ve Kaynakları	22
3. Ayet, Hadis, Atasözü ve Deyimler	23
B. ŞEKİL ÖZELLİKLERİ	27
1. Vezin	27
2. Kafiye	28
3. Dil ve İmlâ.....	30

III. BÖLÜM

METİN.....	46
SONUÇ	418
KAYNAKÇA.....	419
EK-1.....	422

KISALTMALAR

a.g.e.	: Adı geçen eser
a.g. m.	: Adı geçen makale
a.mlf.	: Aynı müellif
Ank.	: Ankara
Bkz.	: Bakınız
C.	: Cilt
Haz.	: Hazırlayan
İ.A.	: İslâm Ansiklopedisi
İst.	: İstanbul
MEB	: Milli Eğitim Bakanlığı Yayını
TDK	: Türk Dil Kurumu
TDV	: Türkiye Diyanet Vakfı
TTK	: Türk Tarih Kurumu
Üniv.	: Üniversite
Yay.	: Yayını

ÖNSÖZ

Klasik Türk edebiyatında dinî-tasavvufî içerikli yazılmış mesnevîlerin birçoğu Fars edebiyatında daha önce yazılmış, aynı konuyu işleyen eserlerin etkisiyle kaleme alınmıştır. Bunların içerisinde Fars edebiyatından yapılmış tercümelemler önemli bir yer tutmaktadır. Her iki coğrafyanın edebiyat ve tasavvuf anlayışını yansıtan bu eserler arasında Ferîdüddin Attâr'ın Esrâr-nâme'si Türk edebiyatında, Esrâr-nâme adıyla bir dizi esere kaynaklık etmiştir. 15. yy. şairlerinden Ahmedî'ye ait olduğu sanılan eserin Türkçe tercümesinin Tebriz'de yaşayan aynı isimli bir başka şair tarafından tercüme edildiği ortaya çıkmıştır. (İbrahimî 1995: 435).

Bu çalışmada 16. y.y.'da Gelibolulu Huzûrî tarafından kaleme alınan Tercüme-i Esrâr-nâme adlı mesnevi incelenmiştir. Çalışmanın ilk bölümünde Türk edebiyatında mesnevi türünün gelişimi kısa bir değerlendirmeye tâbi tutulmuş; devamında Ferîdüddin Attâr ve Esrâr-nâme'sinin içeriği hakkında bilgi verilmiştir. Çalışmamızın asıl bölümünü oluşturan Huzûrî'nin Esrâr-nâme adlı eserinin incelenmesine geçmeden önce Türk edebiyatında günümüze değin yazılan veya yazıldığı rivayet edilen Esrâr-nâme adını taşıyan eserlerin bir dökümü verilmiştir.

Tezimizde esas aldığımız nüsha Tercüme-i Esrâr-nâme'nin Süleymaniye Kütüphanesi Çelebi Abdullah Efendi No. 281'de kayıtlı olan nüshadır. Metin yazıldığı dönem ve sahip olduğu özellikler nedeniyle edebiyat tarihi açısından kaydadeğer bir öneme sahiptir.

Türk edebiyatında küçük de olsa bir boşluğu dolduracağını umduğum bu eser üzerinde çalışmam sırasında bana her konuda yol gösteren kıymetli tez danışmanım Prof. Dr. Cihan Okuyucu'ya, çalışmamın tüm aşamalarında desteğini ve yardımını esirgemeyen değerli eşim Önder Çetin'e teşekkürü bir borç biliyorum.

Tûba Mersin (Çetin)

İ. BÖLÜM

A. TÜRK EDEBİYATINDA MESNEVİNİN GELİŞİMİ

Çalışmamızın bu kısmında Mesnevi türünün kökeni, yapısal özellikleri ve tarihi gelişimine kısaca değineceğiz.

Mesnevi kelimesi Arapça “sny” kökünden türetilmiş ancak Arapça’da kullanılmamıştır. Kelime Arapça ikişer ikişer anlamına gelen “mesnen” kelimesine nisbetle oluşturulmuştur (Ateş 1957: 127).

Bir edebî terim olarak ise mısraları kendi arasında kafiyelenmiş, beyit sayısı sınırsız olan bir nazım şeklidir. Mesnevi kelimesi bu çerçevede ilk kez İranlılar tarafından kullanılmıştır. Bu nazım şeklinin ilk örneklerine ise Arap edebiyatında rastlanmaktadır. Mısraları kendi arasında kafiyelenmiş beyitlerden oluşan bu nazım türü Araplar arasında müzdevic, çoğunlukla aruzun recez bahriyle yazılmasından dolayı da urcuze adıyla anılmıştır (Ateş 1957: 128).

Zamanla Türkçe’de bu kelime Mevlana’nın aynı adı taşıyan meşhur eseri nedeniyle ilk söylenişte bir nazım şekli oluşunu değil Mevlana’nın Mesnevi’sini hatırlatır olmuştur.

Mesnevinin gerek İran gerekse Türk edebiyatında giderek yaygınlaşmasının temel sebeplerinden biri, beyit sayısının sınırsız oluşunun şairlere sağladığı kolaylıktır. Bu yolla şairlere işledikleri konuyu sınırlamadan rahat bir anlatım imkanı sağlanmıştır.

Her beyitin kendi arasında kafiyelenmesi de yazımda kolaylık sağlayan diğerk bir unsurdur.Mesnevilerin aşk hikayeleri, destanlar, şehrengizler, dinî, ahlakî ve tasavvufî konular vs. gibi geniş bir konu çeşitliliğine sahip olmasının sebebi budur.

Mesneviler aruz vezninin genellikle kısa kalıplarıyla yazılmıştır. Aruzun “feilâtün feilâtun feilün”, “fâilâtün, fâilâtün, fâilün”, “mefâilün, mefâilün, feûlün”, “feûlün, feûlün, feûlün, feûl” kalıpları en fazla kullanılan kalıplardır.

Belli konuları işleyen mesnevîlerin yapısı ufak farklar dışında genel olarak aynıdır.Bir mesnevi şu bölümlerden oluşur: Besmele, Tevhid, Münâcât, Nâ't, Mi'rac, Mu'cizât, Medh-i çehar-yâr, Padişah veya devlet büyüğünün medhi, Sebeb-i te'lif, Âğâz-ı dâstan ve hâtîme. (Ünver 1986: 433-434)

Mesnevîlere İslâmî bir gelenek olarak besmeleyle başlanır. Besmele vezne uygun olarak metnin içinde yer alabileceği gibi metinden bağımsız da bulunabilir.

Tevhid ve münâcât bölümlerinin sırası şaire göre değişiklik gösterebilir.Tevhid kısmında Allah'ın varlığı, birliği, sıfatları ve tüm bunların varlıklar üzerindeki yansımaları anlatılır. Münâcât “Allah'a yakarış” anlamına gelir. Bu bölümde insanoğlunun bir kul olarak Yaratıcı karşısındaki acziyeti ve her işinde O'nun yardımına muhtaç oluşu vurgulanır. Eksik ve günahlarına rağmen şair Allah'ın mağfiretine sığınır.

Genel olarak Hz. Muhammed'i öven şiirlere na't adı verilir. Na'tlarda O'nun diğer peygamberlerden üstün oluşu, son peygamber olarak gönderilişi anlatılır. Hz. Peygamber'in üstün vasıfları sıralanır.

Mi'rac bölümü bir anlamda na't bölümünün devamıdır. Mi'rac mucizesinden yola çıkılarak Hz. Muhammed'in büyüklüğüne dikkat çekilir. Mu'cizat Hz. Muhammed'e diğer insanlardan ve peygamberlerden farklı olarak lutfedilen olağanüstü vasıf ve olayların anlatıldığı bölümdür. Doğumundan başlayarak vefatına kadar görülen mucizelere değinilir.

Mesnevîlerde Hz. Muhammed'in en yakını olan, dört halife Hz. Ebu Bekir, Hz. Ömer, Hz. Osman ve Hz. Ali'nin övgüsünü içeren kısım "Medh-i çehar-yâr-ı güzîn" adını alır. Bu dört sahabeden ayrı başlıklar halinde bahsolunabileceği gibi tek bir başlık altında da anlatılabilirler.

Şairler eserlerini genellikle devrin padişahı veya devlet adamlarından biri için yazar. Bu kişinin adaletini, cesaretini, büyüklüğünü över. Yardımını isteyerek ömrünün bereketi için dua eder.

Sebeb-i te'lif, şairin eserini hangi sebeble yazdığını izah ettiği bölümdür. Bu sebepler edebî alandaki bir eksikliğin giderilmesi, şair arkadaşların teşviki, bir devlet büyüğünün arzusu vs... gibi çeşitlidir.

Mesnevîlerde âğâz-ı dâstân asıl konunun işlendiği bölümdür. İşlenen konular eserden esere değişiklik gösterir. Bundan yola çıkarak mesnevileri kendi aralarında

konularına göre sınıflandırmak mümkündür. İsmail Ünver, işledikleri konulara göre mesnevileri dört gruba ayırır:

1. Okuyucuya bilgi verme amacı taşıyan mesneviler: Sure çeviri ve şerhleri, hadis çeviri ve şerhleri, mevlidler, evliyâ menkıbeleri, İran edebiyatındaki tasavvufî mesnevilerin tercümelere, hilyeler, makteller, öğüt veren eserler vs...
2. Okuyucunun kahramanlık duygusuna hitap eden, konusunu menkıbelerden ve tarihten alan mesneviler: Hz. Muhammed'in ve Hz. Ali'nin savaşlarını anlatan eserler, manzum Şehnâme çevirileri, çeşitli savaşlar ve fetihleri içeren mesneviler vs...
3. Okuyucunun edebi zevkine hitap eden aşk ve macera mesnevileri: Yûsuf u Zelihâ, Leylâ vü Mecnûn, Cemşîd ü Hurşîd, Şem ü Pervâne vs...
4. Şairlerin içinde buldukları toplum hayatından kesitleri ele aldıkları mesneviler: Târif-nâmeler, Şehr-engizler, Sûr-nâmeler vs...

Mesnevîler hâtîme bölümü ile sona erer. Bu bölümde şair, şiir yazmadaki ustalığından bahsederek, kendisini över. Tanınmış mesnevi şairlerini anar. Eserine verdiği ismi zikreder. Beyit sayısı, eserin vezni, yazılış tarihini belirtir. Okuyuculardan hayır dua isteyerek eserine son verir. Diğer bölümlerde olduğu gibi bitiş bölümünün içeriği ve düzeni de şairden şaire ve eserden esere değişebilmektedir.

Şairlerin beş mesneviyi bir araya getirerek oluşturdukları eserlere “penç-genç” veya “hamse” denilir. İran edebiyatında hamse geleneğini başlatan 12. yüzyıl şairlerinden Nizâmî'dir. Türk edebiyatında ise bildiğimiz ilk hamse örneği

Ahmedî'nin İskendernâme'sidir (Çelebioğlu 1999: 375). Mesnevilerini altıya çıkartıp "sitte" yapan şairler de olmuştur.

Mesnevi bir nazım şekli olarak ilk kez İran edebiyatında kullanılmış, ve sonraları Türk edebiyatına geçmiştir. İran edebiyatında X. y.y.dan itibaren görülmeye başlanan bu türün ilk örneklerinde millî, destanî, tarihî konular işlenmiştir. Daha sonra İran edebiyatında mesnevilerde İslamî ve tasavvufî konular işlenmeye başlanmıştır.

Türk edebiyatında ilk mesnevi Yusuf Hâs Hâcib'in Kutadgu Bilig adlı eseridir. Eser, 462/1069'da tamamlanarak Karahanlı hakanı Tabgaç Buğra Han'a ithaf edilmiştir. Şaire Has Hacıp'lik ünvanı bundan sonra verilmiştir. 6645 beyit olan eserin sonunda kaside şeklinde 124 beyitlik üç parça ve eserin içinde 173 dörtlük bulunmaktadır.

Kutadgu Bilig ilk bakışta devlet teşkilatı ile ilgili bir siyasetnâme gibi görülse de aslında cemiyeti oluşturan fertlerle ilgilenmektedir. İnsana dünya ve ahirette saadete ermek için izlenecek yolu göstermektedir (Timurtaş 1981: 155).

13. y.y.'a gelindiğinde Ahmed Fakih Çarhnâme isimli mesnevisiyle dikkat çeker. Eser 83 beyitlik bir nâsihatnâmedir. Dünyanın fâniliğinden, dünya zevklerine aldanmanın yanlışlığından bahsederek ölümü hatırlatan dinî-tasavvufî bir eserdir.(Köprülü 1926: 289-295)¹

¹ Ayrıca Bkz, a.mlf., Türk Edebiyatı Tarihi, s. 307-308

Bu alanda zikredilmesi gereken bir diğerk eser Aşık Paşa'nın Garipnâme'sidir. 1330 yılında tamamlanan eser 12.000 beyittir. Farsça mensur bir mukaddimeden sonra kâinatın yaratılışından bahseden, ve aşere-i mübeşşere hakkındaki na't ve kasideleri ihtiva eden uzun bir giriş bölümü gelir, daha sonra asıl konuya geçilir. Konu bazı hikayelerle süslenmiştir (Kut 1991:1; Kaplan 1976: 148-160).

Mevlana Celaleddin Rumî'nin Mesnevi'si Farsça yazıldığı halde mesnevi şairlerimizi derinden etkilemiş önemli bir eserdir. Yunus Emre'nin Risâletü'n-nushiyye; Gülşehrî'nin Attar'dan çevirdiği Mantıku't-tayr, Ahmedî'nin İskendernâme adlı mesnevileri yine Türk edebiyatında büyük önem taşıyan mesnevi örneklerindedir.

15. yy.'dan başlayarak mesnevi hızlı bir gelişme gösterir. İran edebiyatından farklı olarak Türk edebiyatındaki mesnevi örnekleri konu bakımından daha zengindir (Hilyeler, mevlidler, hadis ve sure şerhleri, şehir-engizler vs.). Süleyman Çelebi'nin Mevlid'i yüzyılın bu özelliği taşıyan önemli mesnevilerindedir.

Mesnevide Türk edebiyatına has diğerk bir mevzuu, şehirlerin ve şehirlerde bulunan güzellerin tasvir edildiği şehir-engizlerdir. Mesîhî'nin Edirne Şehir-engizi, Tâcîzâde Cafer Çelebi'nin Hevesnâme'si bu türün örneklerindedir (Ateş 1997: 132).

Fuzulî, diğerk nazım şekillerindeki başarısını Leyla ile Mecnun, Beng ü Bâde, Sohbetü'l-esmâr mesnevileriyle devam ettirmiştir.

Son olarak, Türk edebiyatında mesnevi alanında zikredilmesi gereken iki önemli isim Nâbî ve Şeyh Gâlib'tir. Nâbî, Hayriyye, Hayrâbad, ve Surnâme adlı mesnevileriyle ün kazanmıştır. Şeyh Gâlib'in ise Hüsni ü Aşk ile mesnevi edebiyatımızın son büyük eserini verdiği söylenebilir.

Toplumun her alanında olduğu gibi, edebiyat alanında da görülen batılılaşmanın tesiriyle mesnevi türü 19. y.y.dan sonra yerini roman, hikaye, ve benzeri gibi nesir türlerine bırakmıştır.

B. ESERİN TANITILMASI

1. FERİDÜDDİN ATTÂR VE ESRÂR-NÂME

Horasan Selçuklularının son zamanlarında, büyük bir ihtimalle 537-540 (1142-1145) yılları arasında Nişâbûr'da dünyaya gelen Ferîdüddin Attâr çocukluk ve gençlik devresi hakkındaki bilgilerin çok farklı ve yetersiz olmasına karşın kendi eserlerinden takip edilebildiği kadarıyla gençliğinde bir taraftan eczacılık ve tıp ile meşgul olmuş –ki buna nisbetle Attâr lakabını almıştır-, diğer taraftan ilim tahsil ederek tasavvufî bilgiler edinmiş ve çeşitli şeyhlere hizmet etmiştir. Irak, Şam, Mısır, Mekke, Medine, Hindistan ve Türkistanâ yaptığı seyahatlerden sonra Nişâbûr'a dönmüş ve Moğollar tarafından şehit edileceği ana dek burada inzivâ içerisinde bir yaşam sürmüştür (Şahinoğlu 1991: 95).

Bu noktada tezimizin kapsamı çerçevesinde tasavvufî görüşleri ve edebi kişiliğinden ziyâde Attâr'ın Esrâr-nâme adlı eseri üzerinde durmak faydalı olacaktır. Hikâye ve efsaneleri kullanarak tasavvuf ilkelerini açıklamak üzere kaleme aldığı Esrâr-nâme, Prof. H. Ritter'a göre büyük ihtimalle Attâr'ın tasavvufî mesnevîlerinin ilkidir (Kutluk 1952: 125). Tasavvuf ilkelerini “usûl” olarak adlandıran Attâr eserinin her bölümünde usûlün birini (asl) açıklar (İbrâhimî 1995: 434). Bu noktada eser hususunda farklı tespitler mevcuttur. Kimi kaynaklarda Esrâr-nâme'nin 26 bölümden (*Makâle*) oluştuğu zikredilirken (İbrâhimî 1995: 344; Kutluk 1952: 125; Ritter, nakleden Kartal 1999: 132), kimi kaynaklarda ise eserin 22 bölümden oluştuğu ifade edilmiştir (Kartal 1999: 132; Reinert 1987, nakleden de Bruijn 1998: 93).

Tevhidle ilgili ilk bölümde Attâr insanın topraktan yaratılışı, Hz. İsa'nın ve diğer peygamberlerin doğuşunu anlatır. Ayrıca canlı cansız herşeyin iradesinin Allah'ın elinde bulunduğunu, ibadetin âhîret yolunun azığı olduğunu ifade eder (İbrâhimî 1995: 434). *Na't* ve *Mir'ac* başlığını taşıyan ikinci bölümde Hz. Peygamber'i metheden Attâr bu bölümün ikinci kısmında Mi'râc hadisesini ayrıntılı bir biçimde anlatır. Üçüncü bölüm, *El-Makâletü's-sâlise fi-Fazîleti Ashâbihi* başlığını taşır. Attâr bu bölümde ilk önce 15 beyitle Hz. Ebû Bekir'in daha sonra 15'er beyitle Hz. Ömer ve Hz. Osman'ın, son olarak da 25 beyitle Hz. Ali'nin faziletlerinden bahsederek onları metheder (Kartal 1999: 132). Eserine giriş niteliğindeki bu üç bölümün akabinde *Esrâr-nâme*'nin asıl kısmına giriş yapılır. Bundan sonraki bölümlerde, tasavvufî meselelerden, bu yolun güçlüklerinden, dünyanın değersizliğinden, dünya ve âhîret mutluluğu için amel ve müşahedenin gerekliliğinden bahsedilir. Bu bölümleri insanın, cansız varlıkların ve bitkilerin gelişme devrelerinin anlatılması izler (İbrâhimî 1995: 434). Yukarıda da bahsedildiği gibi Attâr bu bölümlerde tasavvufî ilkeleri hikaye ve efsaneler yardımıyla açıklar. Bu hikayelerin beyit sayısı 2 ila 80 beyit arasında değişmektedir (Kartal 1999: 132). Attâr ileriki tarihlerde kaleme aldığı mesnevîleri aksine *Esrâr-nâme*'de çerçeve hikaye bulunmamaktadır (Boyle 1979: 9f, nakleden de Bruijn 1998: 93; Ritter, nakleden Kutluk 1952: 125); Şahinoğlu 1991: 97).

Dünya kütüphanelerinde çeşitli yazma nüshaları bulunan *Esrâr-nâme* iki defa basılmış, son olarak Sâdık Gevherî'nin tarafından (Tahran 1959) Türkiye'deki yazmalara dayandırılarak yeniden yayımlanmıştır (İbrâhimî 1995: 435).

15. yüzyılda Tebriz'de yaşayan Ahmedî isimli bir şair tarafından Türkçeye çevrilen *Esrâr-nâme* (İbrâhimî 1995: 435) Türk edebiyatında, özellikle tasavvufî

çevrelerde etkili olmuş, edebiyatımızda Esrâr-nâme adıyla bir dizi esere kaynaklık etmiştir (Ayan 1991: 199).

2. TÜRK EDEBİYATI'NDA ESRÂR-NÂME'LER

Türk edebiyatında Esrâr-nâme adı altında bir eser kaleme aldığı kaydedilen isimler şunlardır: Ahmedî-i Germiyânî (1334-1413), Ahmed-i Dâ'î (Ö. 820 H./1417 M.), Şeyh Ebu'l-Hasan-ı Larendî, Huzûrî (1470-1520'de sağ), Gülşenî (Ö. 940 H./1533 M.), Latîfi (Ö. 972 H./1565 M.). Bu isimlerin yanısıra Murâdî (1564-1575), Şemseddin Sivâsî (1520-1597) ve Abdurrahim Karahisarî (Ö. 1581)'nin de Esrâr-nâme yazdıkları belirtilmiştir (Ayan 1996: xxvii). Ne var ki, ilerleyen satırlarda aktarılacağı üzere, Türk edebiyatında Esrâr-nâmeler üzerine yapılacak bir araştırma ikili bir tasnifi gerektirecektir: Esrâr-nâme adlı bir eser kaleme alanlar ve Esrâr-nâme yazdıkları sanılan müellifler. Böyle bir tasnife öncelikle Esrâr-nâme olarak kaydedilen fakat ileriki tarihlerdeki araştırmalar neticesinde başka bir isme ait olduğu ya da başka bir eser olduğu tespit edilenlerle varlığı zikredilmesine karşın bulunamayan, bir başka deyişle Esrâr-nâme olduğu sanılan eserlerle başlamak uygun olacaktır.

Ahmedî

İlk kez Mehmet Tahir, *Osmanlı Müellifleri*'nde Ahmedî'nin Attâr'ın Esrâr-nâme adlı eserini manzum olarak tercüme ettiğini kaydetmiş ve son altı beyitini nakletmiştir (Tahir 1333, C.2: 73). İlerleyen tarihlerde kaleme alınan çalışmalarda eserin müellifi konusunda farklı görüşler öne sürülmüştür. Esrâr-nâme üzerinde çalışan kimi isimler eserin sonunda yer alan Ahmedî ismine atfen çalışmanın müellifi olarak Ahmedî-i Germiyânî'yi kabul etmişler (Ergun, 369-384; Mazıoğlu 1983: 92; Ünver 1983: 6; Ünver 1986: 458; Özbalcı 1966), kimi çalışmalarda ise hem Ahmedî'nin hem de Ahmed-i Dâ'î'nin Esrâr-nâme müellifi olarak kabul

edilebileceği belirtilmiştir (Ertaylan 1952: 67). Köprülü, yukarıda da zikredilen Ergun'un çalışmasında Ahmedî'nin olarak gösterilen eserin şahsi kütüphanesindeki nüshayla karşılaştırdığını ve bunun aynı mahlası kullanan başka bir şaire ait olduğunu kaydetmiştir (Köprülü 1989, C. II: 448). Aynı paralelde kabul edilebilecek bir biçimde Kutluk ise; bu şair hakkında herhangi bir malumat olmadığını kaydetmektedir, ki bu da eserin bir başka isme ait olabileceği ihtimalini desteklemektedir (Kutluk 1952: 127). Nitekim Ayan, yukarıda da belirtilen kimi çalışmalarda eserin müellifi olarak kabul edilen Germiyanlı Ahmedî'nin Tebriz'de hiç bulunmadığının kaydedildiğini aktarmış, yaşadığı devrin göz önünde bulundurulmasının yanısıra Esrâr-nâme ile Yusûf u Zelîha'dan elde edilen bilgilerle söz konusu nüshanın Tebrizli Ahmedî adıyla anılan bir başka şaire ait olduğunu tesbit etmiştir.

Ahmed-i Dâ'î

Ahmed-i Dâ'î'ya ait olduğu kaydedilen eserler arasında Esrâr-nâme'nin de adının geçmesine karşın bugüne kadar böyle bir nüshaya rastlanmamıştır. Nitekim Ertaylan, Ahmed-i Dâ'î'ye isnet edilen Esrâr-nâme'nin bir nüshasının Burdur'da Genel Kütüphane'de bulunduğunu ancak kendisi bu eserin Molla İlâhî'nin bir makalesi olduğunu tespit ettiğini ifade etmiştir (Ertaylan 1952: 67).

Şeyh Ebu'l-Hasan-Lârendî

Ahmed-i Dâ'î'de olduğu gibi Lârendî'nin de Esrâr-nâme adlı bir esere sahip olduğu kaydedilmesine karşın (Ertaylan 1952: 66) Ayan, söz konusu nüshanın² baş

² İstanbul Üniversitesi TY No. 477'de kayıtlı Mecmûatü'r-resâil'deki Esrâr-nâme.

tarafında geçen “Terceme-i Şeyh Attâr beray-ı Emîr-i Devrân Şâh İbrâhîm Halîlullâh ez taraf-ı Şeyh Ebu'l-Hasan-ı Lârendî” notunun böyle bir kanıya varılmasına sebep olduğu, ne var ki, bu nüshanın muhtevasının Tebrizli Ahmedî'ye ait olduğunu belirtmiştir. Nitekim mezkur nüshada Lârendî'nin adına bir başka yerde rastlanmamaktadır (Ayan, 1996: xxviii).

Gülşenî

Gülşenî'ye ait bir Esrâr-nâme'den söz eden Ertaylan söz konusu eserin kimi nüshalarının Pend-nâme ve Râz-nâme adlarını taşıdığını, Fatih Sultan Mehmed adına 864 H.'de telif edilen çalışmanın Attâr'ın Esrâr-nâme'sinin bir tercümesi değil orjinal bir eser olduğunu belirtmiştir (Ertaylan 1952: 66). Buna karşın Ayan, Râz-nâme'nin Ali Emirî Kütüphanesi (Manzum Eserler) No. 932'de kayıtlı olduğunu belirterek Ertaylan'ın aktardığı ilk ve son beyit ile söz konusu kütüphanedeki nüshanın ilk ve son beyitini vermiş ve Râz-nâme'nin bir Esrâr-nâme olmadığını kaydetmiştir (Ayan 1996: xxviii-xxix).

Murâdî (Sultan III. Murâd)

Murâdî mahlasıyla şiirler yazan bir de divânı bulunan Sultan III. Murâd da Esrâr-nâme'sinin olduğu bilinen şairlerdendir (Kırkılıç 1988: 50). Kırkılıç, herhangi bir nüshasına rastlanmayan bu eseri (Ayan 1996: xxix) Şemseddin Sivasî'nin şerhettiğini belirtmiştir (Kırkılıç 1998: 50).

Abdürrahîm Karahisârî

Esrâr-nâme adlı bir esere sahip olduğu kaydedilmesine karşın (Ertaylan 1952: 66) Ayan Karahisârî'nin bu adı taşıyan bir eserine rastlayamadığını, bununla birlikte “Tercemetü's-selve fî Sarâ'iti'l-halve” adlı eserinin Esrâr-nâme sanılmış olabileceğini belirtir (Ayan 1996: xxix).

Şemseddün Sivasî

Şemseddün Sivasî'ye ait Esrâr-nâme adlı bir esere rastlanamamasına karşın “Şerh-i Muhtasarü'l Menâr El-müsemmâ bi-Zübdeti'l-Esrâr” adlı eseri Esrâr-nâme şerhi olarak gösterilmiştir (Ayan 1996: xxix).

Buraya kadar bahsedilen şair ve müelliflerin Esrâr-nâme adıyla herhangi bir eser kaleme almadıkları ya da Attâr'ın Esrâr-nâme'sini tercüme etmedikleri ortaya çıkmıştır. Esrâr-nâme yazdıkları sabit olan dört müellif bulunmaktadır: Tebrizli Ahmedî, İlâhî, Huzûrî ve Şeyh Lâtîfî.

Tebrizli Ahmedî

Yukarıdaki satırlarda da belirttiğimiz gibi Tebrizli Ahmedî hakkında ayrıntılı bir bilgiye sahip bulunmamaktayız. Ayan, Ahmedî'nin Esrâr-nâme'nin yazılış tarihi olan 884 H./1479 M. tarihinde şairler ve bilginler zümresi arasında seçkin bir yere sahip olduğunu ifade etmektedir (Ayan 1996: vvı-vııı). Tebrizli Ahmedî'nin Esrâr-nâme ve Yusuf u Zelîhâ adlı iki eseri bulunmaktadır (Ayan 1996: vııı). Esrâr-nâme'si kendi tabiriyle Attâr'dan bir “tercüme”dir (Ayan, 1996: 159). Buna karşın Kartal, söz

konusu eserde bulunan yalnızca üç hikayenin Esrâr-nâme'den tercüme edildiğini, bunun yanısıra Attâr'ın yapmış olduğu gibi makalelere ayrılmış bir yapıyı benimsememiş olması hasebiyle Esrâr-nâme'den tercüme olarak kabul edilemeyeceğini, bununla birlikte aynı bölümde -Hikâyet-i Hatm-i Kitâb- geçen

Diseler 'Attâra olmuş kıssa-gû / Fahr ola bu söz aña iy mâh-rû

beytinden Tebrizli Ahmedî'nin bu eserini Attâr'ın çeşitli eserlerde anlattığı hikayelerinden seçme yaparak oluşturduğunun söylenebileceğini ifade etmektedir (Kartal 1999: 138).

Tebrizli Ahmedî'nin Emîr Halulullâh'a ithaf ettiği kaydedilen Esrâr-nâme'sinin bilinen 19 yazma nüshası bulunmaktadır (Ayan 1996: xıv-xx).

İlâhî (Molla Abdullah Simavî)

İlk tahsiline doğum yeri olan Kütahya'nın Simav kasabasında başlayan Molla İlâhî daha sonra İstanbul'a giderek eğitimine Zeyrek Medresesi'nde devam etmiştir. Hocası Mevlânâ Ali et-Tûsî ile birlikte gittiği Horasan bölgesinde tasavvuf meyleden Molla İlâhî Nakşî büyüklerinden olup, Emir Buhârî hazretlerini kendisine halife tayin etmesinin akabinde Vardar Yenicesi'ne yerleşmiş ve vefat edene dek burada yaşamıştır (Kartal 1999: 139).

Molla İlâhî hakkında bilgi veren eski kaynaklarda onun Esrâr-nâme isminde herhangi bir eserinden bahsedilmemektedir (Kartal 1999: 139). Bununla birlikte kimi çalışmalarda İlâhî'nin Esrâr-nâme adlı eseri kaydedilmiş, buna karşın mensur-manzum bir eser olan bu eserin Attâr'ın Esrâr-nâme'si ile bir ilgisinin olmadığı sonucuna varılmıştır (Yavuzer 1998; Kartal 1999: 139).

Burada belirtilmesi gereken bir diğler husus, Molla İlâhî ile Şeyh Latîfî'nin Esrâr-nâme'lerinin zaman zaman birbiriyle karıştırıldığıdır. Nitekim Ayan İstanbul Üniversitesi TY 950 ve TY 6417'de kayıtlı iki Esrâr-nâme'nin İlâhî adına kayıtlı olmasına karşın muhtevasının Latîfî'nin Esrâr-nâme'si olduğunun anlaşıldığını aktarmaktadır (Ayan 1996: xxxiii-xxxiv).

Şeyh Latîfî

Bursalı olan Latîfî bu şehirde kadılık görevinde bulunmuş, daha sonra İstanbul'da yaptırdığı medresede müderrislik yapmıştır (Kınalızade Hasan Çelebi, C. II: 830). Gençliğinde yazdığı güzel şiirlerden dolayı "Tûtî-i latîf" adıyla da anılmıştır (Ayan 1996: xxxii). Türk edebiyatında isim bırakan birkaç Latîfî olduğunu belirten Ayan, Erâr-nâme'nin büyük ihtimalle Bursalı Şeyh Latîfî'ya ait olduğunu ifade etmiştir (Ayan 1996: xxxiii).

Bu üç müellifin dışında Esrâr-nâme adlı bir esere sahip olduğu sâbit olan son müellif Gelibolulu Huzûrî'dir. Tezimizin de inceleme konusu olan söz konusu eser hakkında bilgi vermeden önce müellifi hakkında elimizdeki bilgilere bir göz atalım.

3. GELİBOLULU HUZÛRÎ

Sultan I. Selim (Yavuz) devri (1512-1520) Osmanlı şairlerindedir. “Gelibolu taraflarından” olmasına nisbetle Gelibolulu Huzûrî diye de anılır. Yavuz Sultan Selim devrinin sonlarında vefat etmiştir (Latîfi 1990: 244; Kınalızade Hasan Çelebi 1988, C. I: 295). Şair hakkında çok fazla bilgi bulunmamakla birlikte kendisinden ilk olarak Latîfi bahsetmiştir. Latîfi’den naklen Hasan Çelebi, Hasan Çelebi’den naklen de şu eserlerde şair hakkında bilgi verilmiştir: Kafzade Fâizî (Nur-ı Osmaniye 143 yahud 3723 41b), Riyâzî (Ali Emirî 765, 51b), Kamus-ul-A’lam (3/1964), Sicill-i Osmânî (II, 223) (Kutluk 1952: 128). Ne var ki bu eserlerde Huzûrî’nin Esrâr-nâme adlı eserinden bahsedilmemiş, yalnızca şairin kişiliği ile dinî düşünce ve yaşayışı hakkında genel bir bilgi sunulmuş, ve kimi beyitlerinden örnek verilmiştir.

Diğer eserlere de kaynaklık eden Latîfi, takdire değer bir meziyet olarak sunduğu hal ve vasıflarla Huzûrî’nin tasavvufî usul ve adetler içerisinde yaşantısını sürdürdüğünü ifade etmiştir. Latîfi’nin tasviriyle Huzûrî “fakr u fenâ ihtiyâr itmiş, müteveccih ü mütevekkil ü kahr-ı dehre sâbur u mütehammil olup kûşe-i vahdetde muhabbetullâh ile yâr u halâkı kendüye ağıâr bilmişdi” (Latîfi 1314: 132-133). Böyle bir tavsif şüphesiz ki alışılmış gündelik bir dinî yaşantıyı işaret etmesinin ötesinde dervîşâne bir kişilik ve yaşantıyı yansıtmaktadır. Bununla birlikte burada tasvir edilen fakr, sıkıntılara sabretme ve inzivâyâ çekilme gibi vasıflar şairin sûfî kişiliği bir tarafa herhangi bir tarikata bağlanıp bağlanmadığı hususunda bize açık bir bilgi vermemektedir.

Burada zikredilmesi gereken bir diğer husus, gerek eserlerine gerekse Huzûrî’nin şairliğine dair herhangi bir bilginin verilmediğidir. Bununla birlikte

Latîfî'nin naklettiği bir beyitinde tezkirelerde kimi zaman değinilen, şairlerin dinî-tasavvufî düşünce ve yaşayışlarıyla şairlikleri arasında kurulan ilişkinin ipuçlarının bizzat Huzûrî'nin kendi mısralarında bulmak mümkündür (Latîfî 1990: 245). Tolasa , tasavvufî yolda ululuğa, yüceliğe, yüksekliğe ulaştığı kabul edilen bazı kimselerce, tezkirecilerce, şairlik hal ve vasıflarının yakıştırılmadığını ifade etmiştir (Tolasa 1983: 169). Böyle bir konumlandırmadan bahsedilmemesine karşın Huzûrî,

Bu şi'r-i şeker bâra igen düşme Huzûrî / Biz defterimiz Mahzen-i Esrâra
değiştik (Latîfî 1990: 245)

ifadesiyle bir bakıma dinî inancı çerçevesinde şairliğe olan bakışını tanımlamıştır.

Eserde şaire dair somut bir bilgiye rastlanmamaktadır. Ancak mahlasının geçtiği bazı tahallus beyitleri şöyledir:

Huzûrî olmak istersen halefden
Kıl istimdâdı ervâh-ı selefden (970)

Huzûrî gel kusûra i'tiraf it
Kemâl oldur kemâle göre lâf it (1016)

Kaçan idrâk ider nefis ol *huzûrî*
Kalur mı sâye şemsün irse nûrî (19)

4. TERCEME-İ ESRÂR-NÂME

a. Eserin Adı

Yazarımız eserine Tercüme-i Esrarnâme ismini vermiştir.Eserin ismi bir beyitte şu şekilde geçmektedir:

Nice ma‘mûr ola bir kâr-nâme
Ola mı tercüme Esrâr-nâme (1006)

b.Eserin Nüshaları:

Önceki bölümde de belirttiğimiz gibi Huzûrî'nin Esrâr-nâme adlı eserine kendisinden bahseden eski kaynaklarda değinilmemiştir (Kartal 1999: 139). Bununla birlikte günümüzde bu eserin beş farklı nüshasından haberdarız:

1. Süleymaniye Kütüphanesi, Çelebi Abdullah Ef. No: 281.
2. Râif Yelkenci Nüshası
3. Bursa Genel Kitaplığı No: 9418.
4. İstanbul Üniversitesi Kütüphanesi TY No: 9564.
5. Selim Ağa (Kemankeş) Kütüphanesi (Üsküdar). No: 418. (Ayan 1996: xxxii)

Tezimizde yukarıda bahsedilen nüshalardan Süleymaniye, Çelebi Abdullah Efendi 281 No.'da kayıtlı olan nüshayı esas alacağız.Harekesiz olarak yazılmış 155 varaklık bu nüsha gayet okunaklı bir ta'lik hattıyla kaleme alınmıştır.Her sayfa 15 satırdan oluşmuştur. 206x130 , 130x70 mm ebadındaki eser aharlı kâğıda yazılmış olup meşin ciltlidir.4399 beyitlik eserin sonunda 970 H. (1562-63 M.) olarak düşülen tarihten, Huzûrî'nin Yavuz Sultân Selim dönemi şairlerinden olduğu

düşünüldüğünde bu tarihin müellif tarafından değil de müstensih tarafından düşünülmüş olması ihtimali kuvvetlidir. Bundan yola çıkarak, incelediğimiz nüshanın müellif nüshası olmadığını söyleyebiliriz.Eserin başlangıç ve bitiş beyitleri şu şekildedir:

Başı:

Zihî şâni‘ ki hâki Âdem eyler
Kef-i dūd-ı siyâhı ‘âlem eyler

Sonu:

Çü senden fazldur benden fuzûlî
Gerek redd it gerekse kııl kabûlî

c.Eserin Te’lif ve İstinsah Tarihi:

Esere dair elimizde bulunan tek tarihi bilgi ele aldığımız Süleymaniye nüshasının sonundaki “Sene seb‘în ve tis‘a mî’e ” ifadesidir.Bu tarih H.970 ve M.1562-63 senelerini karşılamaktadır.Müellifin Yavuz Sultan Selim dönemi şairlerinden olduğu göz önünde bulundurulduğunda bu tarihin te’lif değil istinsah tarihi olduğu anlaşılmaktadır.

d.Eserin Yazılış Sebebi :

Eserin yazılış sebebine dair kesin bir bilgi bulunmamaktadır.

II. BÖLÜM

A. MUHTEVA ÖZELLİKLERİ

1. TERTİBİ

Eser sırasıyla Tevhid (206) , Münâcât (60) , Nâ't (236) , Münâcât-ı Diğer (15) ,Nâ't-ı Hazret-i Çehâr-yâr-ı güzîn (Hz. Ebubekir (32), Hz. Ömer (16), Hz. Osman (15), Hz.Ali (16)) bölümlerinden oluşmaktadır.Daha sonra Attar'ın Esrar-nâme'si ve Mevlânâ'nın Mesnevî'sinde gördüğümüz tasavvufî hikâyeler yer almaktadır.

Klasik mesnevilerde en başta karşılaştığımız Besmele ve Sebeb-i te'lif bölümleri elimizdeki nüshada bulunmamaktadır.

Huzûrî'nin eserini daha önce bahsedilen eserlerden ayıran en önemli husus, müellifin tercümede ekseriyetle Attâr'ın Esrâr-nâme'sinin aslına bağlı kalmasıdır (Kutluk 1952: 130). Huzûrî, Attâr'ı “beyit beyit takip etmiş, ana fikirden hiç bir zaman ayrılmamış, mümkün olduğu yerde aynen, olmadığı yerlerde meâlen, bazen de serbest tercüme etmiştir.” (Kutluk 1952: 131). Bu noktada, Attâr'ın Esrâr-nâmesi ile arasında yer yer farklılıklara rastlanmaktadır. Ne var ki üslûbundaki bu serbestlik müellifin kimi yerlerde Attâr'ın beyitlerine yakın, hatta Kutluk'un ifadesiyle “ondan daha derli toplu ma'nâlar elde edebilmesi”ne imkan sağlamıştır (Kutluk 1952: 129). Bir başka deyişle Huzûrî şiir kaabiliyetini ve dili kullanmadaki hünerini asıl olarak serbest tercümede yakalamıştır.

2. ESERDE YER ALAN HİKAYELERİN KONUSU VE KAYNAKLARI:

Eserimizde 78 hikâye tespit ettik. Bu tür eserlerin tercümesinde müellifler hikâyeleri çevirirken ya metne sadık kalmışlar, ya çeşitli eklemelerle değişikliğe gitmişler, ya da konuyu esas alıp tamamen bağımsız çeviriler yapmışlardır. Şairimiz de çoğunlukla asıl konuya bağlı kalmış, yer yer bazı hikayeleri değişiklik yaparak sunmuştur. Eserdeki hikayelerin çoğu Feridüddin Attar'ın Esrarnâme'si ve Mevlânâ'nın Mesnevî'sinden alınmıştır. Şairin eserinde yer verdiği hikayelerin tümü dinî-tasavvufî ve ahlakî içeriklidir.

Müellif, eserinde Allah'ın kainatı ve kainattaki tüm varlıkları yaratışından yola çıkarak tüm bunları tasavvufî bir bakış açısıyla yorumlamaktadır. Yaratılan her şey, Hakk'ın vahdetini gösteren birer numunedir. Herkes, bu gizli sırrın vakıfı olamaz. Bunları anlayabilme, kişinin kendi cisminden geçerek, kendi faniliğini hissederek, yalnızca gönlüne maksud olarak hakkı yerleştirmesine bağlıdır. İnsan, beden kafesinden kurtulduğu takdirde, baştan başa tüm alemin sultanı olacaktır. Bu andan itibaren kişi Hakk'ı duyup, Hakk'ı söyleyen, her hareketinde Hakk'la bütünleşen bir kul haline gelecektir. Asıl bilgi, kişinin kainatta birşey bilmediğini farketmesidir. Bu nedenle, bunu farkedip boş söyleyip dinleme yerine dilini tutup susmalıdır.

3. AYET, HADİS, ATASÖZÜ VE DEYİMLER

Eserimizde müellif bazı beyitlerde ayet, hadis ve atasözlerine iktibasta bulunmuştur. Bunları geçtikleri beyit içerisinde gösterdik. Ayrıca bir kısmında vezne uyum sağlama adına çeşitli değişiklikler yapıldığını da tespit ettik.

Çamu ol bahre eydürler ki iy pâk
Nedür *ma'rûfu 'ârif mâ- 'arefnâk* (111)

Varur her zerreye bir râh senden
Dü-'âlem *şemme vechullah* senden (58)

Çerâğuş çün neyyir oldukça bâğuş
Kösil yorğanuşa göre ayağuş (128)

Çalarsaş ma'rifet şablın şarab-nâk
Kemâl-i ma'rifet *bel mâ- 'arefnâk* (141)

Yuyulsın levh-i dilden *mâ sivallah*
Demiñle hem-dem olsun *şulhuvallah* (154)

Çü sensüz bulasın ol hâzrete râh
Okırsaş yiridür *elhamdülillah* (157)

Beğâdur rûha çün nefşüñ fenâsı
Okı *Rabbil-felaş* nesh ile nâsı (155)

Elifden bâya *bismillâhuş* olsun
Dü-'âlem *şemme vechullâhuş* olsun (164)

Zihî şerbet ki iden cür'asın nûş
Şağâhum rabbuhum'dan oldı bî-hûş (179)

Mağâmıñdur çü kâf-ı *şulhuvallah*
Kıl andan lâ-mekân 'anğâsına râh (202)

Bu mirâta nazar kı1 gör cemâlin
Gör anda *ḳulhuvallâhuḡ* kemâlin (204)

Arıtduḡsa bu mirâtı kederden
Oḡursun *ḳulhuvallâhı* beşerden (205)

Urulmuşken başında tâc-ı levlâk
Oḡur temcîd-i vird-i *mâ-‘arefnâk* (298)

Olurken ‘âleme sultân gedâsı
Müdâm *el-faḡru faḡrîdür* nidâsı (302)

Henüz Âdem yaturken âb u gilde
Yazar *küntü nebiyyen* levḡ-i dilde (331)

Çü sensin vâḳıf-ı esrâr-ı müdrik
Niçün dimezsın *ıḡra’ bism-i Rabbik* (356)

Olupdur ay u gün senden müdeşşir
Gider başdan dişâruḡ *ḳum fe-enzir* (357)

Dü ‘âlem aḡa çün ḡâk-i ḡademdür
Anuḡ şânında *lâ-uḡsim* ḡasemdür (513)

Meger bulmuşdı sırr-ı *şıbgatullah*
Ki kanı *şıbgatullah* oldu nâ-gâh (598)

Çü Hak dîndür dimiş dîn-i ‘acâyiz
Otur var *mâ-arefnâk* içre ‘âciz (1185)

Velî müşkildürür *hethâte heyhât*
Bu yolda anca şehler oldu şehmât (1469)

Güzer kılduḡsa nakş-ı mâ’-i tînden
Dem urduḡ *lâ-uhibbü’l-âfilinden* (1770)

Ola *yevmen fe-yevmâ* nûrûḡ efzûn
Eger bir katre ise ola Ceyhûn (1884)

Olur bu gûre çün sabrile helvâ
Gerek çekmek bu yolda derd ü belvâ (1908)

Anın *el-müznibîn* mahbûb-ı Hakdur
Belî hod-bîn olan Hakdan ırakdur (2024)

Makâm-ı vahdet-i kül bî-şek oldur
Sen ol sensüz ki *ütrük nefsük* oldur (2310)

Çü *escüd vaktaribden* hilkatün var
Dükenmez hân u mân-ı milketün var (2513)

Kemâli birle Ahmed buldı fakrı
Ki her dem dird(i) ol *el-fakru fahrî* (2884)

Ola *yevmen fe-yevmâ nûrûn* efzûn
Eger bir katre ise ola Ceyhûn (1884)

Bütün kaldırmağıl başın zemînden
Dem urğıl *lâ-ühîbbü'l-âfilînden* (2749)

Özünden geç ki *ütruk nefsük* oldur
Emîn olmak nişânı bî-şek oldur (3202)

İnen rûbâh-bâz olma kıl ârâm
Ki saña *kazığın çalmışdur* eyyâm (3601)

Yanar çün yağun oldukça çerâğun
Kösil yorganuğa göre ayagun (3696)

Zarûrî gördüğine nefis varur
Ki üzüm üzüme göre kararır (3795)

Egerçi şabr zâhirde harecdür
Velî eşşabru miftâhu'l-ferecdür (3812)

İdipdi mûş çünkim hırşî a'mâ
Meşeldür bu ki *hubbu's-şey'-i ya'mâ* (3841)

Ne deñlü sen anuñ olsañ ‘abîdi
Oqır ol her nefes *hel min mezîdi* (3855)

B. ŞEKİL ÖZELLİKLERİ

1. Vezin:

Eserimiz aruz vezninin me fâ î lün me fâ î lün fe û lün kalıbıyla yazılmıştır. Bu kalıba mesnevilerde oldukça sık rastlanmaktadır Şair, vezni kelimelere uygulayabilme adına sık sık imâleye başvurmuştur..Eserde vezne uymayan birkaç beyit de bulunmaktadır.

Zihî sebkat zihî haqq-ı uliyyet
Ki anıdır her kemâle uliyyet (169)

Eger yortup bu yolda turmaduñsa
Dem-â-dem yilmekden ırmaduñsa (1390)

Muqayyed bil seni sen şanma muñlaq
Ezel Mansûr ol andan söyle ene'l-Haqq (1720)

Olursın har degülseñ cüst ü çâlâk
Gerek 'Îsî bin Meryem zinde vü pâk (1860)

Kim olur cânuğa olur cânân cüyâ
Olur mı baqî(y)i hiç fânî cüyâ (2347)

Ki ey gâfiller demidür k'idesiz kâr
Ki olmaz siz olunca haşr-i bîdâr (2707)

a. Kafiye

Gelibolulu Huzurî'nin beyitlerde kafiyeyle oldukça hakim olduğu görölmektedir. Bunun yanısıra, beyitlerin yarıya yakınında redifler kullanılmıştır. Şair, kafiye çeşitlerinden daha çok zengin ve tam kafiye, yer yer de yarım kafiyeyle yer vermiştir. Kafiye yapılırken kullanılan kelimelerin büyük çoğunluğu Arapça ve Farsça'dır. Türkçe kelimeler genellikle redif için kullanılmıştır. Eserde gördüğümüz bazı kafiye örnekleri şunlardır:

Arapça kelimelerle yapılanlar:

zât/zerrât

nesebdür/ sebebdir

iblis/ takdîs

nübüvvet/fütüvvet

tevfik/ tahkîk

Farsça kelimelerle yapılanlar:

cânsın/nihânsın

müşkil-güşâdur/ reh-nümâdur

devâdur/revâdur

âb u gilde/ levh-i dilde

Türkçe kelimelerle yapılanlar:

geçenler/ seçenler

yapındun/ depindün

Arapça-Farsça, Farsça-Arapça kelimelerle yapılanlar:

idrâk/hâk

kulhuvallâh/ râh

güherdür/ kamerdür

bî-kâr/ esrâr

b. DİL VE İMLÂ:

Gelibolulu Huzûrî'nin Tercüme-i Esrâr-nâme adlı mesnevisi hem Türk edebiyatı ve kültür tarihi hem de Türk dilinin gelişim evrelerini görebilmemiz açısından büyük bir önem arz etmektedir. Metin, istinsah edildiği dönem için önemli imla ve dil hususiyetlerine sahiptir. Metin harekeli değildir. Müstensih bazı kelimelerde okuyucuya kolaylık sağlama ve kelimenin benzer kelimelerle karşılaştırılmasını önleme adına hareke koymuştur. Aşağıdaki kısımda eserin bütünü göz önünde bulundurarak yazıldığı dönemin imlâ ve dil özelliklerine dikkat çekmeye çalışacağız.

a. Metinde dikkati çeken imla özellikleri:

- Kelimelerde ilk hecedeki “a” sesi آ işareti ile gösterilmiştir.

ad آد anuñ أنوك ayru آيرو

- Metinde son hecedeki “e” sesi genellikle güzel he ۴ ile gösterilmiştir.

geçmeyince كچمينجه

Ancak آشکارا örneğinde olduğu gibi bu “e” sesinin elif harfi ile yazıldığı kelimelere de rastlamaktayız.

- Metinde Türkçe kelimelerin bir kısmının hem vokalsiz hem de harekesiz yazımı okuyuşu zorlaştırmıştır.

قلندر kılandur المك ölmek بلنمز bilinmez

- Tamamı vokalli yazılan kelimeler de vardır.

كوزويله gözüyle قوپيسر kopisar

- Metinde kalın ünlülü kimi kelimelerde “ص” ve “ط” harfleri kullanılmıştır.

طورمق turmaq صك soñ اصی aşşı

b. Metnin transkribe edilmesinde dikkat edilen hususlar:

- Arapça ve Farsça kelimelerdeki uzun ünlüler üzerine şapka konularak transkribe edilmiştir. Vezin gereği uzun okunan kelimelerde imâle yapıldığını gösteren bir işaret kullanılmamıştır.
- Bazı kelimeler Türkçe olduğu halde vezin gereği bir buçuk hece okunmuştur.

Anuñ zâtından aldı âd âlem

Anuñ adıyla dur bünyâd-ı âlem

- Vezin nedeniyle “Cebrâîl” kelimesi metinde iki şekilde okunmuştur.

جبرئيل Cebreîl جبرائيل Cebrâîl

- Metinde kimi beyitlerde vezni tamamlama adına kelimeler arasında parantez içerisinde gösterdiğimiz bazı eklemelerle metin tamiri yaptık.

درد الم derd (ü) elem اولسين ol(a)sın كيب gib(i)

- Ayrıca imlası alışılmışın dışında olan kelimelerde beyitlerde dipnotla belirtildi.
- “Ki” bağlacı gerekli olan beyitlerde vezin gereği ulama yapılarak okundu, bu durum (')işaretiyle gösterildi.
- Müstensihin bazen düzeltmek amacıyla bazen de başlı başına farklı bir beyit olarak sayfa kenarına düştüğü beyitleri aynı sayfa içerisinde değerlendirdik. Bunu dipnot ile de belirttik.
- Müstensih sonu ünlü ile biten bazı kelimelerde akkuzatif ekini yardımcı ünsüz kullanmadan hemze ile yazmıştır. Bu kelimelerde araya girecek yardımcı ünsüzü parantez içinde belirttik.

hâne(y)i خانہ

bende(y)i بندہ

ki idesin > k'idesin

ki eydür > k'eydür

DİL ÖZELLİKLERİ

Tercüme-i Esrar-nâme’de dikkati çeken bir husus Eski Anadolu Türkçesi dönemine ait olan pek çok arkaik kelimeyi içermesidir. Bu kelimeler aşağıdaki listede verilmiştir.

anda: onda	4, 5, 48, 57, 71
anı: onu	96, 210, 247, 441, 497
anın: onun için	290, 325, 563, 584, 687
arturmak: yükseltmek, üstün tutmak/ geriye bırakmak	2077, 2232
burturmak: burulmak, yüzünü buruşturmak	1573
bel bağlamak: önem vermek, azmetmek, hazırlanmak	909, 1580
birez: biraz	2805
dak: özür, kusur	600
degşürmek: derlemek, toplamak, bir araya getirmek/ değışmek, değıştirmek	390, 2904
depinmek: şiddetle hareket etmek, çırpınmak, tepinmek	122, 3362
düzetmek: yoluna koymak, tanzim etmek, tertib etmek/ düzeltmek/ inşâ etmek	3473, 3727
epsem turmak: sükût etmek, susmak	127, 2092, 2629, 2966, 3165
el yumak: el çekmek, vazgeçmek	727, 4050
eslemek: dinlemek, kabul etmek, baş eğmek	1499
eşmek: kazmak/ hızlı yürümek	1955
Göyünmek: yanmak/ ham meyvanın olgunlaşması	2556, 3282
giñ: geniş	1751
gezlemek: okun gezini kirişe yerleştirmek	2350
göynüklü: gönül yakıcı/ bağıryanık	3467
irgürmek, irürmek: ulaştırmak, yetiştirmek	756, 904, 926, 1370, 1402
ırlmak: ayrılmak, uzaklaşmak/ yorulmak	1288
iñen: çok, daha çok, gayet, ziyade	381, 382
indi: şimdi	1767

kayıkmak: temâyül göstermek/ sapmak, yüz çevirmek	3608
kayurmak: mukayyet olmak, ilgilenmek/ kaygılanmak/ sakınmak	1888, 1892, 1893, 1901
kande: nerede, nereye	324, 820, 1365, 1375, 1382
kandan: nereden	109
kösilmek: uzanmak, ayağını uzatmak	128, 3696
öküş: çok, fazla	519, 520, 1394, 1607, 2511
öri kılmak: yükseltmek/ ayağa kalkmak	3914
sızırmak: sızdırmak, eritmek, süzmek	380
şimden girü: bundan sonra, bundan böyle	2320, 3652
tadırmak: tattırmak	475, 1236
talamak: yağma etmek/ ısırarak, yaralamak	1539
tammak: damlamak, damla damla akmak	893
tap: yetişir, kâfi/ doğru/ eşit/ hemen, dehral	2750, 3507, 3757
tapu: hazret, huzur	2690, 2692, 3072, 3932, 4316
tuş: köstek, ayak bağı, bağ	2533, 3653, 3881
uğurluk: hırsızlık	1215
urulmak: dikilmek, kurulmak/ vurulmak/ giydirilmek	298
uş: işte, şimdi	2137, 2595, 2914, 2915, 2930
utdurmak: kumarda kaybetmek	3574
üşmek: üşüşme, toplanıvermek	3518, 3525
uşda: işte	2116, 2117, 3882
yarmak: geçmek, ötekini geride bırakmak/ ayırmak/ akça, para	1648, 2816, 3095, 3214
yendek: sürekli, daima, hep, mutlaka	3419
yol yarakı: yolculuk malzemesi, hazırlığı	1584
yap yap: yavaş yavaş, usul usul, sessizce	3431
yavunmak: kaybolmak, yitmek	2504
yora yorta: koşarcasına hızlı yürümek	1248
yilmek: koşmak, acele yürümek	1390, 2932, 2987, 3223, 3290

Ünlü Değişmeleri:

i /e değişimi: (i /e , e/i): Eski Türkiye Türkçesi döneminde ilk hecede “i” vokali taşıyan pek çok kelime günümüzde “e” vokali ile telaffuz edilmekte ve yazılmaktadır. Biz, metnimizde geçen bu kelimeleri dönemin dil husûsiyetlerine ve yazarın imlâsına bağlı kalma adına aslî şekillerinde olduğu üzere “i” vokali ile okuduk. İncelediğimiz eserde geçen bu türdeki bazı kelimeler şunlardır:

bil (bel)

Çi ger bil bağlamak reftâre hoşdur
Getürmek dem-be-dem güftâre hoşdur (909)

bin (ben)

Benüm- tek aña varken nice bende
Unutmaz bini okur baña bende (1254)

di- (demek)

Hudâyâ ümmetî dirken habîbün
Çekerdi secdeden başın rakîbün (251)

gice (gece)

Koyup dünyâyı derdün dîn olaydı
Hayâlün gice gündüz sîn olaydı (2559)

girü (gerü)

Kaçan kim çıkdı kerde kerdelükden
Girü kurtıldı sûret perdelikden (2044)

idin- (edinmek)

Gönül maqşûd idinme haqdan özge
Cenâb-ı hestî-i muṭlaqdan özge (76)

ir- (ermek)

Çü akl irmez kemâl-i künh-i zâta
 Kânâ'at kıl cemâl-i şun'-ı zâta (29)

iriş- (erişmek)

Didi Hâkdan irişdi eyle fermân
 Demidür degşürilmek vaşla hicrân (390)

iy (ey)

Cihânun mağzı sensin anla iy dost
 Bu sırrı anlamazsan postsın post (1887)

it- (etmek)

Beşer fehm itdüğinden çün birûndur
 Girü hem ol bilür anı ki cûndur (16)

yi- (yemek)

Ne gam yirsin çekersen derd ü renci
 Ki ma'lûm itmege geldün bu genci (2497)

yig (yeğ, daha iyi)

Güneh yegdür k'ola anuñ soñı âh
 Şu ta'atden ki ide sini gümrâh (2105)

yil- (yelmek, koşmak)

Yilerdi her biri bir yolda pûyân
 Olur her kimse bir maksûdı cûyân (2566)

vir- (vermek)

Virendür şem'-i câna nûr-ı dîn ol
 Hudâdânluğ viren 'aqla yakîn ol (2105)

1. tekil şahıs zamiri “ben” ve 2. tekil şahıs zamiri “sen” de i/e değişimi içinde ele alabileceğimiz kelimelerdendir.Zaman zaman “sini, bini” şeklinde de görebildiğimiz zamirlerin bu kullanımları azdır.Zamirlerin bu şekilleri daha çok kelimeleri aruz kalıplarına uydurabilme zorunluluğundan kaynaklanmaktadır.Kelime içinde “e” harfinin imle nedeniyle uzatılması kulğa hoş gelmediğinden ve bunu yazıyla göstermek mümkün olmadığından böyle durumlarda bu iki zaminin “i”li şekilleri tercih edilmiştir.³Biz metnin imlsına bağlı olarak bu kelimeleri her iki şekilde de okuduk.

Olursağ nefsi ile b u teş
Zebn itmez sini bu nefsi ser-keş (1532)

utan cnnedr cn cnı tende
Seni cnnda bil cnnı sende (24)

Ki ben kerven hemn dir bağa cre
Geceırken krbn bini uyara (1595)

Bu gfletden beni bdr eyle
znden gyrdan b-zr eyle (235)

³ Faruk Kadri Timurtaş,Eski Türkiye Türkçesi,s.24-25

ŞEKİL BİLGİSİ

Yuvarlak Ünlü Taşıyan Ekler:

-uk, -ük İsimden İsim Yapma Eki:

Çıkar gözden cihânı cândan artuk
Ki yokdur aña tuhfe andan artuk (923)

Bekâdur rûha çün nefsün fenâsı
Gerekdür ki eksük olmaya ‘anâsı (1574)

-lu, -lü, -luk, -lük İsimden İsim Yapma Eki:

Bu bahse ‘akl irişmez bahs-i cândur
Gönülden gizlü gözlerden nihândur (2046)

Halîfe-zâdesin itme gedâluk
Hudâlukda yaraşmaz hod-nümâluk (2458)

-suz, -süz İsimden İsim Yapma Eki:

Degüldür ‘âlemün şâdîsi ğamsuz
Bulınmaz lâ-cerem lezzet elemsüz (3099)

-up, -üp ; -uban, -üben Zarf-fiil Eki:

Ger üstâd anladuñsa kâr-sâzuñ
Niyâz ehli olup terk eyle nâzuñ (3156)

Virüp dünyâ bular ‘uqbâ alurlar
Bu dehrün mihnetin aşşı bilürler (3236)

Münâsib görmedüm naqşı kemâle
Tamâmı koyuban naqşı kim ala (945)

-duk, -dük Sıfat-fiil Eki:

Seni bildürmeyen saña ‘aceb ne
Seni sen bilmedüğüne sebep ne (2365)

-dur, -dür Fiilden Fiil Yapma Eki:

Görinsün her dü-‘âlemden ferâğuş
Şerî‘at nûrı yandursın çerâğuş (2555)

-ur, -ür Fiilden Fiil Yapma Eki:

Çerâğuş ‘âkıbet çünkim uçısar
Geçür devrânunu çünkim geçiser (3217)

-gur, -gür Fiilden Fiil Yapma Eki:

Dilersen nûrı sa‘y eyle huzûra
Geçüp zulmetden irgür nûrı nûra (756)

-dur, -dür, -durur, -dürür Bildirme Eki:

Belî çün ‘aşkdur ‘akluş delîli
Tut İsmâ‘îli istersen Halîli (795)

Bir âyînedürür bu cân ile ten
Mükedder bir yüzi bir yüzi rûşen (1128)

-(u)m, -(ü)m 1. Tekil Şahıs İyelik Eki:

Ne ‘işyân var ki dîvânumda yokdur
Ne noğşân ola k’îmânumda yokdur (2994)

Gözüm çün açdılar gördüm ki süstem
Dahi evvelki menzilde dürüstem (3005)

-(u)ŋ,-(ü)ŋ 2. Tekil Şahıs İyelik Eki:

Çü Âdem bigi zâtun oldı maħmûd
Gerekdür kim makâmun ola maħmûd (459)

Erit bir dem fenâ nârında yağun
Beķâ nûrıyla uyansun çerâğun (1702)

-un,-ün,-nun,-nün İlgı Hali Eki:

Tarîķat bahrinün ğavvâsı oldur
Bu bahrün gevherinün hâsı oldur (559)

Bu bâğun bülbül-i ğûyâsı sensin
Vücûduñ kâfinun ‘anķâsı sensin (965)

-dum,-düm 1. Tekil Şahıs Görülen Geçmiş Zaman Eki:

Velî buldum diyü kılma ferâğat
Ki bu sultanluğa olmaz ķanâ’at (1913)

Bu deryâda nice keştî yürütdüm
Hem âhir rahtumı deryâya atdum (2960)

-duñ,-dün 2. Tekil Şahıs Görülen Geçmiş Zaman Eki:

Gehî gitdün yürükdün ğâh geldün
İşitdün gördün oldun vardun aldun (123)

-duk,-dük 1. Çoğul Şahıs Görülen Geçmiş Zaman Eki:

Bu baħre anca talduk bulmaduk dür
Sadef gibi güherden olmaduk pür (2968)

-ur, -ür Geniş Zaman Eki:

Kaçan cândan tenün olduķda rûşen
Sarja ten cân görünür cân olur ten (1078)

Muḥakḳaḳ bilürseñ işbu esrâr
Buña zındîḳ olur kim kılsa inkâr (1166)

-u,-ü Zarf-fiil Eki:

Bulurdı cû ile ol deñlü hıffet
Ki daş baġlardı gelsün diyü sıklet (376)

Düz Ünlü Taşıyan Ekler:

-ı, -i Akkuzatif Eki:

Kaçan idrâk ider nefis ol hużûrı
Kalur mı sâye şemsün irse nûrı (19)

Bedel kııl kâfı 'ayna 'aynı kâfa
Değiştir nâfı müşge müşgi nâfe (79)

-ı, -i 3.Tekil Şahıs İyelik Eki:

Güneh yegdür k'ola anuñ sonı âh
Şu ta'atden ki ide sini gümrâh (2105)

Kaçan idrâk ider nefis ol hużûrı
Kalur mı sâye şemsün irse nûrı (19)

-dı, -di 3. Tekil Şahıs Görülen Geçmiş Zaman Eki:

Usanmaduñ mı âhir derd-i ğamdan
Yeter lâm oldı kaddün bu elemden (2202)

Dilün çün bendelükden bende düşdi
Saña cüyendelük zemînde düşdi (2499)

-mı, -mi Soru Eki:

Ki cennetde olur mı rûz-ı rûşen
Didi anda ne der vardur ne revzen (1100)

Cevâbın virmiş ol sultân-ı mutlak
Görür mi hâk-i tîre cân-ı mutlak (2291)

-(n)ı, -(n)i Akkuzatif Eki:

Yakîn ol sûreti âyîne aňla
Tılısmuň sırrını gencîne aňla (799)

-sı, -si 3. Tekil Şahıs İyelik Eki:

Ne bilsün kimse erkânı bu kânuň
Ya kimdür hâcesi işbu dükânuň (2683)

Bu haşhâşuň çü kemter dânesisin
Bu nat‘uň kemterin ferzânesisin (2691)

-(i)n-, -(i)n- Dönüşlülük Eki:

Görinür nakş-ı rengâreng her dem
Geh şâdî togar andan gehi gam (1798)

Yarın germ olıcak bâzâr-ı ‘ukbâ
Bulınmaz defteründe kâr-ı ‘ukbâ (2095)

-(i)l-, -(i)l- Pasiflik Eki:

Yazılmışdı meger kim geldi başa
Ne kılsun kim giru size ol şâha (2222)

Dirîgâ nefye sen isbât satduň
Kapıldıň bu sıfâta zât satduň (2387)

-mış, -miş Öğrenilen Geçmiş Zaman Eki:

Meseldür tûtîye öğretmege dil
Meger korlarmış âyîne mukâbil (2388)

Göñül billah bu yolda tîz-bîn ol
Emânet sende konmuşdur emîn ol (2745)

-sın –sin 2. Tekil Şahıs Eki:

Elâ ey kim bu yolda pîç olupsın
Elif bigi ser-â-ser hiç olupsın (2813)

Olup fânî kılursañ ‘acze ikrâr
Kalup bâkî görürsin nûr-ı dîdâr (2905)

-sın, -sin 2. Tekil Şahıs Bildirme Eki:

Çü sen ğafilsin anuñ nüktesinden
Ne resme harf okursın noktasından (3038)

Bu derden tâ birünsin bî-habersin
Hakikat ‘âleminde bî-basarsın (3201)

-ğil, -gil 2. Tekil Şahıs Emir Eki:

İletgil anda bunda çeşm-i rûşen
K’ola ol künc-i külhan saña gülşen (1877)

Gel imdi mâsivâyı eylegil terk
Ki devlet tâcınuñ terkidür ol terk (1342)

-ısar, -iser Gelecek Zaman Eki:

Bu bâd-ı hoş ki eyler seni hoş-dil
Olısar çeşm ü cânuñ aña menzil (3062)

Çerâğuñ ‘âkıbet çünkim uçısar
Geçür devrânıñı çünkim geçiser (3217)

-ınca, -ince Zarf-fiil Eki:

Kederden yunmayınca rûy-ı hestî
Temâmet gitmeyince bûy-ı hestî (1265)

Dürüş elde variken şimdi fırsat
K'uyanmazsın kopinca tâ kıyâmet (2708)

Ünsüz Değişmeleri:

b / p değişimi: Bugün p'li şekillerini kullandığımız bazı kelimelerin b'li şekilleri yaygındır.

Urup barmak gözin ata beyâna
Cehennemden yaña olsa revâna (1312)

b / v değişimi: Eski Türkçe'de ön, iç, ve son ses olarak bulunan b'ler Eski Anadolu Türkçesi döneminde v'ye dönüşmüştür.

Çi ger anlar bilür hurşid vardur
Visâl-i devlet-i câvid vardur (1362)

Eger kılduñsa emrine itâ'at
Hakka şükr it ki virdi istitâ'at (1401)

Ayrıca 1. tekil ve çoğul fiil çekim ekleri olarak kullanılan –van, –ven ; ben ve biz zamirlerinden gelişmiştir.

Bu yolda ben dahi anca yilüpven
Bulunmaz 'akibet hayrân kalupven (2716)

t / d değişimi: Kelimelerde görülen t / d değişiminin durumu pek net değildir. Aynı dönemde hem t'li hem d'li şekillerin kullanıldığı görülmüştür. Müstensihe, ağızlara ve yüzyıla göre durum değişiklik arz etmektedir. Bazen aynı eser içinde, metnimizde görüldüğü gibi, t ve d'nin birlikte kullanımına da rastlanmaktadır.

Okur evvel selâm âhir selâmı
Dutar çünkim tamâm olur merâmı (504)

Eger bî-nefs olursañ devletüñ var
Dükenmez hânûmân-ı devletüñ var (1688)

Bu bahre anca talduk bulmaduk dür
Sadeğ gibi güherden olmaduk pür (2968)

Yürüyüp ata sulbinden tamardan
Tamıp bir katre su olduğ hem erden (893)

Refikuğ variken tur bağla mahmil
Ki âhir tar olısar saña menzil (1960)

Bulurdı cû ile ol deñlü hıffet
Ki daş bağlardı gelsün diyu şıķlet (376)

Görinür nakş-ı rengâreng her dem
Geh şâdî togar andan gehi gam (1898)

Kaçan nakş-ı fenâdan dür olursın
Bekâ birle tolup pür-nûr olursın (1704)

Namâzı kim tolu mekr ü hîledür
Bu tâ'atden kefen soymak güzeldir (2101)

Vasiyyet eylemekden bunca genci
Toyursa kendü yigdür bir dilenci (3540)

Tuyarlar bunları anda tutarlar
İkisin dahi zîdana atarlar (1219)

Tururken 'ayn içinde sûret-i ğayr
Bu yolda mümkün olmaz sâlike seyr (1266)

3.BÖLÜM

METİN

1-a

1 Zihî şâni' ki hâki Âdem eyler
Kef-i dûd-ı siyâhı 'âlem eyler

Virendür şem'-i câna nûr-ı dîn ol
Hudâdânluğ viren 'aqla yakîn ol

Anuğ zâtından aldı âd 'âlem⁴

Anuğ âdıyladur bünyâd-ı 'âlem

Anuğ cûdından oldu nîst her mest
Hem andandur felek bâlâ zemîn pest

5 Felek tûrmuş rûkû' istâde andan
Zemîn olmuş sücûd üftâde andan

Düzer takvîm-i ahsen kefk-i cûndan
Zemîn ü âsumânı kâf (u) nûndan

Dütünden künbed-i hadrâ kılan ol
Dikenden ter gül-i hamrâ kılan ol

Düzendür peşşe niş-i zülfikâr ol
Kılandur 'ankebûtı perdedâr ol

Yaradan Âdemi oldur şerâdan
Nefesden 'Îsî-i Meryem yaradan

⁴ Sayfa kenarında mısra “ Anuğ zâtından aldı âd âdem” şeklindedir.

10 Dikenden gülşene pirâye eyler
Çemenden atlasa sermâye eyler

1-b

Düzer bostâna pirâye dikenden
Kılur sermâye dünyâya çemenden

Çü kıandan müşğ ü neyden şekker eyler
Şudan dür-dâne kândan gevher eyler

Bir evveldür ki yokdur aña evvel
Bir âhirdür ki âhirsüzdür ekmel

Çü zâtı pertevinde muhtefidür
Kemâl(i) zâhiriyyetden hafidür

15 Ne vardur kibriyâsına nihâyet
Ne her-giz mülkine encâm u gâyet

Beşer fehm itdüğinden çün biründür⁵
Girü hem ol bilür anı ki cündür

Berîdür çünki evşâfi beşerden
Kim anı fehm ider sem' u başardan

Anuñ künhinde yok 'aqluñ mecâli
Hayâlünğden gider 'aqluñ muhâli

Kaçan idrâk ider nefis ol huzûri⁶
Kıalır mı sâye şemsün irse nûri

20 Çü bilmez sâye evvel sâye kimdür
Ne bilsün kendüye hem-sâye kimdür

Olupdur sâyeye hem-sâye hırşîd
Şalupdur şanki pertev aya hırşîd

⁵ Metinde رندوربه şeklinde yazılarak zihaf yapılmıştır.

⁶ Şairin mahlası

Bilürseñ sâye fer' u nûrîmiş aşl
 Kavuşdur aşla fer'î k'oldurur aşl

Çü sâye irmeye nûr-ı cemâle
 İrer mi sâyenüñ zâtı kemâle

Ṭutan cânânedür çün cânı tende
 Seni cânânda bil cânânı sende

25 Velîkin gâfil olma olmamağdan
 Güneş katında zulmet kılmamağdan

2-a

Ḳalursañ zulmetiñden dūr olup ḳal
 Kavuşdur nûr(1) nûra nûr olup ḳal

Egerçi nûrdan zulmet iraçdur
 Arada perde bir kıldan adaçdur

Zihî şan'at ki oldur âşikâre
 Gerek hâmûş olup kılmak nezâre

Çü aql irmez kemâl-i künh-i zâta
 Ḳanâ'at kılm cemâl-i şun'-ı zâta

30 Yağılmayınca dîvâr-ı tabâyi'
 Bilinmez cânâ sırr-ı şun'-ı şâni'

Anuñ zâtı tabâyi'den degüldür
 Ki şâni'dür şanâyi'den degüldür

Gel imdi bu tabâyi'den güzer kılm
 Gözet şun'ı şanâyi'den güzer kılm

Nedür bu âb u bâd u âteş ü hâk
 Ki bunlardan olupdur 'âlem âbâd

Eger bir atre bise nihduŒ
Nedr bir atre ba i'timduŒ

35 Nedr bir atre b ol bahre 'ŒıŒ
Nedr bir zerre ol hurside 'ŒıŒ

u cismndr senŒ bir lŒe toprak
Kopısar olda hir baŒa toprak

Demey kim hem-dem-i bd-1 bedur
Dem-i syise bd-1 hevdur

Nefes kim nr-1 nefsqndr bunı
ŒŒın blbl gibi gl Œanma hr

SaŒa birdendrr nar re
Ne ılsun derdne bu r-re

40 Yeter bil kyinqt bir bir ile
Bir iste bir kere bir bil bir ile

2-b

u birdr cmle i hir i evvel
Vel beynindenŒ eŒmidr avel

u her zerre haŒŒ cyendesidr
Keml-i vadetŒ gyendesidr

Zih in'm u luf ol krbruŒ
Ki her Œey maremidr iŒbu rzuŒ

Vel her dil bu rza marem olmaz
zinden gemeyince hem-dem olmaz

45 Hdy cmlenŒ sensin penh
Ki yodur ztuŒa naŒ u tenh

Zihî ism ü müsemmâ cümle sensin
Ki her şûretde ma'nâ cümle sensin

Görinmez gözüme 'âlemde bir şey
Bu nûruñ 'ağsi encümidürür fey (?)

Görinmez gözüme 'âlemde bir yüz
Ki anda görmiyem ol yüze bir yüz

Senüñ yüzüñden özge yüz bulunmaz
Velî ol yüze lâyıķ göz bulunmaz

50 Ger olmasaydı luţfuñ bir yüze yüz
Kim olaydı bu yüzüyle yüze yüz

Çamu zâhir senüñle sen nihânsın
Derûn-ı cân u bîrûn-ı cihânsın

Maķâmuñdur senüñ bu cân bilürsin
Çamu cânlar saña hayrân bilürsin

Bu yola hadd-i pâyân kimse bulmaz
Turur cân içre cânân kimse bulmaz

Cihân senden tolu sen câna cânsın
Çamu sensin velî gözden nihânsın

55 Nihân u âşikâre cümle sensin
Ne her-câyî ne her-câ cümle sensin

3-a

Çü sensin ğayr-ı ma'nâ ğayr-ı ismüñ
Belî sen gencsin 'âlem tılısmuñ

Zihî nûr u zihî hâzret zihî zât
Ki ğarķ olmışdur anda nice zerrât

Varur her zerreye bir râh senden
Dü-‘âlem “şemme vechullah” senden

Vücûd-ı cümle zıll-ı hazretüñdür
Kamu âşâr şun‘-ı kudretüñdür

60 Cihân bî-‘aql u cân hayrân seniñçün
Cihân u cân celî pinhân senüñçün

Cihân senden nişân sen bî-nişânsın
‘Ayânsın ‘aqla gözlerden nihânsın

‘Ayânsın ‘aqla pinhânsın nazardan
Berîdür zâtuñ idrâk-i beşerden

Senüñ gayruñ çü feydür(?) şey degüldür
Senüñle olmıyan şey hay degüldür

Çü vahdet nûr u keşret sâyesidür
Bu vahdet keşretüñ sermâyesidür

65 Hâkîkat vahdete keşret nesebdür
Müsebbibdür ehad keşret sebebür

Çü nâşî oldı bu keşret nesebden
Müsebbib anla âhir geç sebebden

Olursañ epsem ol maflûb-ı cûya
Dilüñden talib ü maflûbı ço ya

Toķırsañ gel berü dîbâ-yı tevḥîd
Tel eyle cânuñı çü yâ-yı tevḥîd

Dil ü cân eyledünse bu dü-târı
Toķı dîbâce-i tevḥîd-i Bârî

3-b

70 Bu sırr-ı pâke maħrem hâk olur mı
Yoğ olmayınca hâk ol pâk olur mı

Gel ey hâk âb u âteşden güzer kıl
Hevâdur hâviye andan hâzer kıl

Yu dilden âb u âteş rengin iy dost
Hâkuñ bil âb u âteş lâkin iy dost

Çalup nâ-pâk olursañ âb u hâke
Muħâl olur vişâl ol zât-ı pâke

Geçersen âb u âteşden hevâsuz
Beğâdur menzilün hâkka fenâsuz

75 Fenâ resmin bozarsañ cân olursın
Beğâ iklimine şultân olursın

Gönül mağşûd idinme hâkdan özge
Cenâb-ı hestî-i muṭlakdan özge

Çapılma bu gözüyle kaçsa iy dost
Ço nağşî kıl nazar nağğâşa iy dost

Bu gözden 'ayna kaçdan kâfa düşme
Süleymân dîvi bigi kâfa düşme

Bedel kıl kâfi 'ayna 'aynı kâfa
Değışdür nâfi müşge müşgi nâfe

80 Ğidâ vir hûn-ı dilden nâfe bir dem
Çarışdur درد درد şâfa bir dem

İç evvel درد درد bi-hılâf ol
Geç andan derd-i gamdan merd-i şâf ol

Olursañ 'ayn u şîn u kıâfa mazhar
Giderdün derdi düşdün şâfa mazhar

Çü yâri kıldı câna 'avn-i Bârî
Getürme 'aynuña gayrı gubârı

Çü ma'nâ zâtdur şûret şıfatdur
Şıfatdan zâta nisbet ma'rifetdür

4-a

85 Çü ma'nâ oldı şûret birle zâhir
Mezâhirden görindi zât-ı zâhir

Olursañ bu mezâhirden mezâhir
Ne zâhir kalur anda ne mezâhir

'Aceb mazharsın ey zât-ı muṭahhar
Muṭahharsın muṭahhardan muṭahhar

Belî her zâhirün manzûrı sensin
Zemîn ü âsumânuñ nûrı sensin

Min ü mâ çün haḳḳuñ âyînesidür
Haḳîḳat ol haḳḳuñ gencînesidür

90 Görine anda çün haḳḳuñ cemâli
Kemâl-i sırr-ı nûr-ı zü'l-celâli

Şıfat âyînedür çün zât haḳdur
Dü-'âlem nefydür işbât-ı haḳdur

Şıfat sensin bilürseñ zât şanma
Ser-â-ser nefysin işbât şanma

Şıfatdan kurtılursañ zât olursın
Kılursañ nefy-i nefy işbât olursın

Şıfatdur ma'rifet ma'rûfdur zât
Olur bes ârif ü ma'rûf bir zât

95 'Aceb hikmet 'aceb kudret 'aceb zât
'Acebden bu'l-'acebdür bu kemâlât

'Acîb a'cûbeler 'acb-ı 'acebler
Görenler anı yıllarla 'acebler

Bu hikmetde düşüpdür çehreler hâk
Bu kudrette olupdur zühreler çâk

Bu sözlerden haber virmez melekler
Bu hayretten döner hayrân felekler

Bu sırrı böyle serbest itdi üstâd
Bu nakşı eyle nakkâş itdi bünyâd

4-b

100 Selîmü'l-ğalb isen ol haqqa teslîm
Bu 'ilmi eyle 'aql u câna ta'lîm

Bu demden urma dem kim bîm-i cândur
Bu derdün çâresi teslîm-i cândur

Haqîkat bahri çünkim oldı mevvâc
Gelür andan zuhûra dürlü emvâc

Bu emvâcuñ kimi şâdî kimi gam
Kimi zaħm olur anuñ kimi merhem

Bu nakş-ı şâdî vü gamdan geçenler
Olur dürr bâtıllı haqdan seçenler

105 Ğam u şâdîden âzâd ol gel imdi
Bu gamdan kurtılup şâd ol gel imdi

Bu yolda ancalar yıllar yilerler
 Talup deryâlara kânlar dilerler

Alan bahri bu dürden nâdir olmaz
 Bu esrârı bilen biñde bir olmaz

Çü bir kaçre şudandur aşı-ı fıtrat
 Qalur dem-beste anda ehl-i fikret

Ne deryâdur ‘aceb ol kaçre k’andan
 Nedür ahvâl-i vaşl zerre kandan

110 Hezârân kaçre ğark olmuş bu bahre
 Olupdur hâk idüpdür çâk-i zehre

Qamu ol bahre eydürler ki iy pâk
 Nedür ma‘rûf u ‘ârif mâ-‘arefnâk

Bu ğamdan merhem irmiş yâre yokdur
 Hamûş olmağdan artuğ çâre yokdur

Dü-‘âlem kaldı bu ğüftâr içinde
 Qamusı perde-i pindâr içinde

Qalupdur ğüft ü ğûdan cüst ü cûda
 Diler mahrem kıla nâbûdı bûda

5-a

115 Qaçan hem-reng olur nâ-bûd bûda
 Muğâl olur ‘adem irmek vücûda

‘Aceb deryâ ‘aceb kaçre ‘aceb dür
 Bu san‘atlar ‘acebden bu’l-‘acebdür

Ne hikmetdür ki her bir zerre-i hâk
 Diler tûrmuş k’ola hürşîd-i eflâk

Kaçan hürşîde olur zerre hem-dem
Olursın bil ölürsen peşşeden kem

Özüñ peşşe mekesden havşalan kem
Ne miqdârunla sıgsun sende ‘âlem

120 Bu deryâda egerçi ğarka varduñ
Vücûduñ zevrakımı ğarka virdüñ

Yügürdüñ ğâh şarka ğâh ğâh ğarba
Çepindüñ ğâh harbe ğâh darba

Geh atduñ tîr ü geh kalkan yapıñduñ
‘Alem çekdüñ gehî kalbe depindüñ

Gehî gitdüñ yürükdüñ ğâh geldüñ
İşitdüñ gördüñ olduñ varduñ aldıñ

Niye geldüñ ne bulduñ vardıñğundan
Ne öğrendüñ ne bildüñ gördüñğünden

125 Çiger şûrette cüz ma‘nâ degüldür
Ne kim sen gördüñ ol ma‘nâ degüldür

Qo bu sevdâyı var ehl-i ferâğ ol
Baş olmak istesen evvel ayağ ol

Var epsem tur sözüñ hâdden aşurma
İzüñi şer‘ yolından şaşurma

Çerâğun çün neyyir olduqça bâğun
Kösil yorganuña göre ayağun

Hemîşe acz ü hayret birle yâr ol
Dilüñ tut şem‘ bigi bî –qarâr ol

5-b

130 Nedür âb u gil hûn u reg ü post
Çi ger sen dost şanmışsın degül dost

Hudâ pâk u münezzehdür bulardan
Ne nisbet zât-ı pâke hâk-i derden

İder mi çarh-ı a'zam mûra rağbet
Ya zulmetden gelür mi nûra kırbet

Siyeh-pûş anuñçün oldı gerdün
Bu derden halka bigi kaldı bîrûn

Dü-âlem çün bu bahre şebnem olmaz
Deñiz bir kañre gitmekden kem olmaz

135 Bilürsin sende yoñdur tâb-ı didâr
Gerekdür kim olasin nâ-bedîdâr

Çü yoñdur Hâkdan artuñ Hâkka hem-dem
Olupdur Hâk kulak Hâk söze mañrem

Var evvel aşkile Mañşûr-vâr ol
Gel andan pâydâra pâydâr ol

Unut her bildüğün bilmek dilersen
Seni sen yavı kul bulmañ dilersen

140 Yoğ ol bilmek dilersen bilmek oldur
Öl ol bulmañ dilersen bulmañ oldur

Çalarsañ ma'rifet tablın tarab-nâk
Kemâl-i ma'rifet bel mâ- 'arefnâk

Bu hayretden halâş olmañ hañadur
Bu hasret birle cân virmek revâdur

Revânı aşfiyânun ğark-ı hündür
Bu bî-çûn zât-ı bilmezler ki çündür

İşitdün kim hezârân –ı sâl iblîs
Kılurken hâzrete tesbîh-i taqdîs

145 Kâmu tâ‘atleri vardı küsâde
Hep istignâ-yı hâğdan vardı bâde

6-a

Ebed Hâğdan sezâ-yı la‘net oldı
Sezâ-vâr belâ vü miñnet oldı

Ger istignâ-yı Hâğdan yâd olursa
Meded yoğdur nice feryâd olursa

Zihî sultân-ı istignâ-yı muṭlak
Ġanîdür kâṭreden deryâ-yı muṭlak

Ķo istignâyı kılma yâd-ı feryâd
Bu istignâ elinden dâd-ı feryâd

150 Yarın ṭurduğda ol dîvân-ı ‘âlî
Çalınduğ demde kûs-ı lâ-yezâlî

Bu bâzâr içre kimde olsa zehre
Ki anda ‘arz ide nağd بنهره

Hâğundur kibriyâ vü bî-niyâzî
Senüñdür ‘acz ü yoğluk lehv bâzî

Çalarsañ kûs-ı subhânı ‘abîd ol
Ķul ol sultâna andan bâyezîd ol

Yuyulsın levh-i dilden mâ- sivallah
Deminle hem-dem olsun ṭulhuallah

155 Beĳâdur rûha çün nefsün fenâsı
Okı Rabbil-felaĳ nesh ile nâsı

Güzer ĳıl hây u hûdan başla âha
Sıĳın nâs-ı yüvesvesden ilâha

Çü sensüz bul(a)sın ol ĳazrete râh
Okırsaĳ yiridür elĳamdülillah

Çoĳ eyle zıkr ü tesbîh ü namâzuĳ
Ki ĳoşnûd ola senden bî-niyâzuĳ

Namâzuĳdan nolur ol bî-niyâza
Senüĳ zâduĳdur ol râh-i dirâza

160 Eger teklîf idüp ĳılmasa tevfiĳ
Naşîb olmazdı câna sırr-ı taĳĳîk

6-b

Meded ger irmese tevfiĳ-i ĳaĳdan
Kimesne bâtılı seçmezdi ĳaĳdan

ĳadem çün vâdî-i teslîme düşdi
Bu ĳıdmet aĳsen-i taĳvîme düşdi

Çü sırr-ı ism-i câmi' düşdi insân
ĳul ol sultâna k'oldur derde dermân

Elifden bâya bismillâhuĳ olsun
Dü-'âlem şemme vechullâhuĳ olsun

165 Zihî tertîb ki mehden tebâhı
Aĳa her zerre rûşendür kemâhı

Zihî ĳudret zihî esrâr-ı ĳikmet
K'ider her zerreden izĳâr-ı ĳudret

Zihî 'izzet zihî haşmet zihî nâz

Zihî esrârdânluğ u zihî râz

Zihî hikmet ki tenden cân ider halk

Tenevvür nârdan tûfân ider halk

Zihî sebkat zihî haqq-ı uliyyet

Ki anuğdur her kemâle uliyyet⁷

170 Zihî vahdet ki vâcib kıldı zâtın

Vücûdın zâtınuğ 'ayn-ı şifâtın

Zihî nisbet ki tenden virdi cânâ

Birin dâm itdi birin kıldı dâne

Zihî rahmet ki ger bir zerre iblîs

Olurdu bulsa hemzânû-yı İdrîs

Zihî gayret ki bir demde dü-'âlem

Eger 'adl eylerise ola der-hem

Zihî heybet ki ger bir zerre hürşîd

Göreydi zerre-veş kalurdu nevmîd

175 Zihî huccet ki kılmaz kimse ilzâm

Muñî'e qahr olursa vire in'âm

7-a

Zihî hürmet ki andan irse te'yîd

Ola her sâye nûr u zerre hürşîd

Zihî mülket ki vâcib kıldı lâ-büd

Qabûl itmez ne noqşân ne tezâyüd

Zihî kuvvet ki ger qasd itse bir dem

Zemîn ü âsumânı ide der-hem

⁷ Vezin hatalı

- Zihî şerbet ki iden cür'asın nûş
 "Sakâhum rabbuhum"dan oldu bî-hûş
- 180 Zihî âyet ki irse luţf-ı şâhî
 Olur kem zerre ħurşîd-i ilâhî
- Zihî ġâyet ki çeşm ü 'akl u idrâk
 Kâdur fehm eylemez künhin olur ħâk
- Zihî fırsat ki 'âlem rûşen andan
 Zihî devlet ki külġan ġülşen andan
-
- Zihî şefkat ki câna câvidândur
 Ki her miskîne yâr-ı miġribândur
- Zihî ni'met ki virdi fikr-i şâib
 Mezîd-i ni'met itdi şükre vâcib
- 185 Zihî şiddet k'olur 'adl ana ħucdet
 K'anuġla rûşen olur her maġabbet
- Zihî ruġşat ki ger göstermeye râh
 Kimesne bulmayaydı zehre-i âh
- Zihî firkat ki çok kuş kıldı pervâz
 K'onup şeh sâ'idinde olmadı bâz
- Zihî râġat ki envâr-ı tecellî
 Kılur bu 'âlem-i ünsi tesellî
- Zihî lezzet ki ol rûġ-ı muġahhar
 Deminden cân dimâġıdur mu'aġġar
- 190 Zihî ġullet ki inmişdür Ĥalîle
 Zihî ġalvet ki virdi Cebreîle

7-b

Zihî kırbet ki virmişdür habîbe
Hemîn ol aña olmuşdur naşîbe

Zihî sâhat ki 'aql urmaz dem andan
Eşerdür on sekiz biş 'âlem andan

Zihî nevbet k'ururlar şîr-i merdân
Döner girmiş semâ'a çarh-ı gerdân

Zihî hayret ki irdi câna andan
K'olupdur 'aql -ı küll dîvâne andan

195 Zihî gaflet ki nefşündür hicâbı
Zihî hâlet ki ref' eyler niğâbı

Zihî tâkat k'ola bezl istiğâ't
Zihî hasret ki olmaya itâ't

Zihî şan'at ki eyler nîstten hest
Gehî huşyâr ider hestî gehî mest

Zihî 'Attâr kim deryâ-yı dîndür
Kelâmı gevher-i baħr-i yakîndür

Bu gevherler şu kândan geldi câne
K'olur cânân u cân anda yegâne

200 Kaçan sen hû didüñ Hağ eyyühennâs
Çü kılduñ hâyı hû def' oldı vesvâs

Koğıl bu hây u hüyü başla âha
Şıgın nâs-ı yüvesvesden ilâha

Mağâmundur çü kâf-ı kulhuvallah
Kıl andan lâ-mekân 'anğâsına râh

Bu kâfi hemdem eyle lâma evvel
Geç andan var huvallâha mükemmel

Bu mirâta nazâr kıl gör cemâlin
Gör anda kılhuvallâhuñ kemâlin

8-a

205 Arıtduñsa bu mirâtı kederden
Oğursun kılhuvallâhı beşerden

Arınmayınca dilden mâsivallah
Naşîb olmaz maķâm-ı lî-me'allâh

Münâcât

Ĥudâvendâ ben ol ĥâk-i ĥâķîrem
Ĝanîsin dest-gîr ol kim faķîrem

Degül bilmek benüm dâna ĥapıñdur
Degül görmek benüm bîna ĥapıñdur

Ben ol pâke şenâ-yı pâk ķandan
Cenâb-ı pâk ķandan ĥâk ķandan

210 Nedür bir pâre et k'adı lisândur
Ne şerĥ itsün anı kim câna cândur

Zebân ki aşlı olupdur ĥâkile ĥûn
Ne vaşf olsun anıñla zât-ı bî-çûn

Bilür çün pâk pâki ĥâk ĥâki
Ne bilsün ĥâk ü ĥûn ol zât-ı pâki

Çü yetmiş biñ ĥicabdan mâverâsın
Verâ-yı mâverâ-yı mâverâsın

Eĥadsin her ta'addüdden mu'arrâ
Ĥudâsın her dü-'âlemden müberrâ

215 Ne ‘aql anlar Cenâbuñ kibriyâsın
Ne diller vaşf ider mecdüñ şenâsın

Şıfâtıñdur neķâyızdan mu‘arrâ
Cenâbuñ ‘arş-ı a‘lâdan mu‘allâ

‘Ale’l-‘arşistevâ”dur gerçi şanıñ
Velîkin senden âgâhı yok anıñ

Şenâñ itmekde diller dâl olupdur
Göñül derdüñle mâ-lâ-mâl olupdur

8-b

Hudâyâ rahmetüñ deryâsıdur ‘âm
Nola bir katre kılsañ andan in‘âm

220 Ki ger âlâyiş-i halk-ı günehkâr
Düşe ol bahre pâk olur bî-yek-bâr

Bu müşfî hâk ol deryâ-yı pâki
Bulandurmaz ter eyler huşk-ı hâki

Çü mehden yokdur ol mülküñ ziyânı
Koğıl bir dem ziyân itme bu cânı

Ulûhiyyetde çün kul bî-ziyândur
Ziyân itme anı kim bî-ziyândur

Anı kim bî-ziyândur eyle âbâd
Ziyân olsun gamuñdan olmayan şâd

225 Ğamuñdan çünki göñlüm şâdımândur
Eger merg olsa ‘ömr-i câvidândur

Tenüm pür-şevķ ü cânım pür-şafâdur
Baña senden gelen ‘ayn-ı vefâdur

Şular kim enbiyâdur evliyâdur
 Kâmunuñ derdine derdüñ devâdur

Nazar kıldıysa ‘aynum ğayra iy dost
 Değişdür cümle şerrüm hayra iy dost

Eger geçdiyse hâtırdan çiz ger (?)
 Bu derden halka-veş kaldum be-der ger (?)

230 Çü fikrüm şimdi rûz-ı vâpesîndür
 Dem-â-dem hemdemüm âh u enîndür

Hudâyâ hemdem ol ol demde câna
 Ki sensüz bakmıyam cân u cihâna

Bu ğamlarda benümle ğam-küsâr ol
 Hem ol dermândelükde baña yâr ol

Saña ma‘lûmdur sırr-ı nihânum
 Ki yokdur senden artuğ müste‘ânım

9-a

Bu câna ol nefesde müste‘ân ol
 Revânluğ vir dile câna revân ol

235 Bu ğafletden beni bîdâr eyle
 Özün den ğayrdan bî-zâr eyle

Kaçan kim kaçd ide îmâna şeytân
 Naşib itme aña illâ ki hırmân

Hudâyâ çün Muhammeddür habîbün
 Bu gülşende gülün hem ‘andelîbün

Menüm murğ-ı ğarîbi işbu bâğun
 Beni sen şakla şerrinden o zâğun

Musallaḫ kılma ol zâġı bu bâġa
Bu murguḡ nâlesin başdırma zâġa

240 Çü kılmıḡsındur ol zâġı siyeh-rû
Revâdur olmaḡ ol zâġa siyeh-rû

Ḥudâvendâ ḡabîbûḡ ḡurmetiçün
Güliçün ‘andelîbûḡ ḡurmetiçün

Meni ḡoḡ demde îmandan ayırma
Ḳavuşdur cânı cânândan ayırma

Derûnum nûr-ı îmandan münîr it
Cemâlûḡ pertevinden müstenîr it

Ve ger ‘adl eylesen yoḡdur ‘inâdum
Mürîdüm çün murâdudur murâdum

245 Velî çün saḡa Aḡmed oldı maḡşûd
Anuḡçün kılduḡ âduḡ gibi Maḡmûd

Ehadsin çünki Aḡmeddür ḡabîbûḡ
‘Adûdür Aḡmede dîv-i raḡîbûḡ

‘Adûdür çün ḡalîlûḡ düşmenidür
Anı maḡrûm iden mâ’ u menîdür

Bu güleşenden ayırsaḡ ‘andelîbi
Müyesser olur ol zâġuḡ naşîbi

9-b

Aḡa râzı degüldür çün ḡabîbûḡ
Ki şâdân ola zâġ-ı bî-nâşîbûḡ

250 Ve ger ‘afv ola cürmi ben zelîlûḡ
‘Adû ḡamġîn olur şâdân-ı ḡalîlûḡ

Ĥudâyâ ümmetî dirken ĥabîbün
Çekerdî secdeden başın rakîbün

Revâ olmaya şâd olmak rakîbe
Bu gülden ayru düşmek ‘andelîbe

Ĥudâvendâ ĥabîbün ĥurmetiçün
Hem ol murğ-ı ġarîbün ĥurmetiçün

Fenâdan çün göçem dâru’l-beġâyâ
Gözümü maĥrem eyle ol likâyâ

255 Çü anda ol likâdan ħalmasa hûş
Gönüldeñ olmasun aduñ ferâmûş

Giderme aduñı bir dem dilümden
Ayurma ol kadîmi hem-demümdem

Bu yolda ger çekem ben saĥt-ı sitem
Ėamuñla hem-dem olsam tendürüstem

Revâdur câna çün derdün devâdur
Belî derdünle cân virmek revâdur

Velî ħorħum budur kim bulam best
Dem-i ‘ahd-i eleste olmayam cest

260 İlâhâ Pâdişâhâ Bî-niyâzâ
Kerîmâ Müste‘ânâ Kâr-ı sâzâ

Ėadîrâ Râzıkâ Perverdigâra
Mu‘înâ Müsteġâşâ Sâz-ı kârâ

Selâmen mü’minen berren raĥîmen
Mucîben münciyen rabben kerîmen

Dilüm ol dem du‘âya hem-dem eyle
Derûnum sırruñ ile maĥrem eyle

10-a

Bu hayretden başa kudret bağışla
Za'if olanlara kuvvet bağışla

265 Dil ü cânı bu hayretden halâş it
Huzûrun nûrın îmâna menâş it

Baş evvel inâbet kıl müyesser
Du'â andan icâbet kıl müyesser

Na't-ı Hâzret-i Seyyidü'l Mürselîn

Şerî'at-i şadr ol sultân-ı kevneyn
Ki tendür 'âlem oldur cân-ı kevneyn

Hakîkat bahrinün dür-dânesidür
Yakîn meydânınun merdânesidür

Luğat-ı na'tında kâşırdu lisân da
Şıfat-ı zâtında 'âcizdür beyân da

270 Müberrâdur şıfatı her şıfatdan
Anuñçün bî-bedeldür her cihetden

Hem oldur gevher-i dürc-i nübüvvet
Hem oldur ahter-i burc-ı fütüvvet

Nizâm-ı dîn-i dünyâ fahr-i 'âlem
Ki oldur zübde-i evlâd-ı Âdem

Rukûm -âmûz-ı sırr-ı lem-yezeldür
Cihân-efrûz-ı iklim-i ezeldür

Mu'ammâ-dân-ı esrâr-ı ilâhî
Mecâlis-hân-ı dâr-ı pâdişâhî

275 Muhammed şâdıkü'l-kavl-i emîndür
Muhammed rahmeten lil-'âlemîndür

Şehîd ü şâhid ü meşhûd oldur
Hamîd ü hâmid ü maḥmûd oldur

Anuḡ na'tunda diller lâl olupdur
Bu derd içre elifler dâl olupdur

10-b

Anuḡ meddâhı çün Allâh olupdur
Kıyâs it var ki ol ne şâh olupdur

Çü mazhardur 'alâ ḡalk-ı 'azîme
Kaçan vaf ola zâtı her leîme

280 Çü kâlile irülmez bu maḡâle
Nice na't olur aḡa bu maḡâle

Şıfât u zâtı çün gelmez beyâna
Muḡammedür gelen ancak lisâna

Ezelden ḡali'i mes'ûd olupdur
Anuḡçün tâ-ebed Maḡmûd olupdur

Giyipdür ḡil'at-i 'abden şekûr ol
Anuḡçün ayaḡına oldu nûr ol

Çü oldur mazharı ḡalk-ı 'azîmüḡ
Silerdi gözi yaşın her yetîmüḡ

285 Anuḡçün oldu bu ḡâk-ı muḡabbak
Ki olmışdur emîn vahy-i muḡallak

Dü-'âlem cisme beḡzer cânı oldur
ḡamunuḡ derdînuḡ dermânı oldur

Hem oldur kâşif-i sırr-ı ilâhî
Hem oldur genc-i dürr-i pâdişâhî

Hem oldur vâkıf-ı esrâr-ı sermed
Hem oldur mâlik-i mülk-i muhalled

Olupdur sırr-ı mu'inden haberdâr
Cihâmı lî-ma'allâh kıldı izhâr

290 Ezel oldur açan bu gizlü genci
Annın ol hâcedür 'âlem dilenci

Ezel baħrinde oldur dürr-i şehvâr
Ebed burcında oldur necm-i seyyâr

Güherden kândur ol kândan güherdür
Şeref burcında noķşânsuz kamerdür

11-a

Olupdur menba'ı luḫ u suhânun
Şefî'i enbiyâ vü evliyânun

İmâmı enbiyâ-yı mürselînün
Medârı evvelîn ü âhirînün

295 Uşât-ı müznibînün mültecâsı
Cemî'-i aşfiyânun murtezâsı

Naķîdür her hâlelden müctebâdur
Zekîdür her zelelden Muştafâdur

Çü hâtemdür degüldür âdem ânsuz
Ne olsun on sekiz biḫ 'âlem ânsuz

Urılmışken başında tâc-ı levlâk
Oķur temcîd-i vird-i mâ-'arefnâk

Çi ger silerdi dilden mâ-'abednâ
Yanardı nâlesinden çarḫ-ı a'lâ

300 Kılurdı itdügi ‘ahde vefâyı
 İderdi her belâya merhabâyı

Le-‘amrük hıl‘at olmışken Hudâdan
 Giyerdi meskenet birle ‘abâdan

Olurken ‘âleme sulţân gedâsı
 Müdâm el-fakru fahrîdür nidâsı

Anuñçün ‘âleme şaldı şadâyı
 K’iderdi arpa kuruşından ğıdâyı

Belî mir’atıñ olduqça mücellâ
 Tecellâ rüşen eyler Hâk te‘âlâ

305 Evveliken menba‘-ı izz ü sa‘âdet
 Özine meskenet itmişdi ‘âdet

Nebîdür hatm-ı cümle enbiyâdur
 Anuñçün menba‘-ı cûd u saĥâdur

Çü Aĥmed oldı fahr-i âl-i Âdem
 Anuñçün oldı ‘âlemden mükerrerem

11-b

Deminde dâl-ı âdem bir dem olmış
 Anuñçün hatem-i âl Âdem olmış

Bu ol demdür ki hem-demdür ĥalîle
 Ki her dem hem-nefesdür Cebreîle

310 Bu demden dirdüm İsf-i Meryem
 Hem ol demden urur dem çarĥ-ı a‘zam

Maĥâmı Cebreîlüñ müntehâdur
 Anuñ menzîl-gehi ‘arş-ı ‘alâdur

İderken Cebreîle levh-i ebced
Anuñdı hâtırında ‘ilm-i sermed

Gehî ‘arş üzre eylerdi ‘urûcı
Mağâm eylerdi geh zâtül-burûcı

‘Urûc eylerdi geh zâtü’l-burûca
Nüzûl eylerdi geh mebdel ‘urûca

315 Olurdı küñfekândan zâtı hâric
Ma‘ârif birle anlardı ma‘âric

Ma‘âric ârife olur ma‘ârif
Ma‘ârif ‘arşdur ma‘âric ‘ârif

Muhammeddür k’olupdur fâhr-i kevneyn
Aña me’vâ olupdur qâbe qavseyn

İdüpdür ‘âlem-i qudsi maqar ol
Qılupdur qâbe qavseyne nazâr ol

Bulur çün qavs-i a‘lâdan tecellâ
Olur bu qavs-i esfel qavs-i a‘lâ

320 İderken ‘âlem-i nâsûtı manzar
Olurdı ‘âlem-i lâhûta mazhar

Eger cem‘ olsalar bu âferîde
Midâd olsa bu baħr-i aħzarîde

Şifâtın kılsalar biñ yıl cerîde
Beyân olmaz qalur biñde biride

12-a

Nedür bir pâre et k’adı lisândur
Ne şerħ itsün anı kim câna cândur

Ben ol şâha senâ-yı pâk kandan
Cenâb-ı pâk kandan hâk kandan

325 Çü Âdemdür muqaddem aqdem oldur
Anın bu gizlü râza mahrem oldur

Çiger bu sırruñ andan mahremi yok
Şanarsın andan ümmî âdemi yok

Yazılmamışdı gerçi levh-i ebced
Olurdi hâtırında ‘ilm-i sermed

Virürken on sekiz biñ ‘âleme nûr
Olurdi bir kelîm altında mestûr

Hitâb-ı kâbe kavseyne mükerrerem
Muhammed olmasa olmazdı mahrem

330 Anuçün ‘alleme’l-Şur’ân hecâdur
Ki her ma’nîde ol müşkil-güşâdur

Henüz Âdem yaturken âb u gilde
Yazar küntü nebiyyen levh-i dilde

Halîlünj oldı nârı nûr andan
Anuçündür bu mâtem-i sûr andan

Anuçün indi İsmâ‘ile kurbân
Anuçündür Halîle kurb-ı Raḥmân

Gelen ol bûy-ı Yûsuf pîrehenden
Anın kırtardı Ya‘kûb hüzünden

335 Kelîmünj Tûrı Dâvûduñ Zebûrı
Anuñ nûrından aldı cümle nûrı

Vücûd-ı Âdem andandur mükemmel
Anuçündür melâikden mufaẓzal

Çü Meryem birle bir dem hem-dem oldu
Mesîhün nefhasından Meyrem oldu

12-b

Anuñ nûrı çü pertev hâke şaldı
Şerefdin sâyesin eflâke şaldı

Olupdı şâf evşâf-ı beşerden
Eşer yoğ idi zâtında kederden

340 Ser-â-ser nûr idi ol nûra mâye
İnan düşmezdi andan hâke sâye

Şıfât u zâtı çünkim Muştafâdur
Şenâ olmaz ki ol zâta sezâdur

Ne ol zâtuñ sezâ-vârı şıfat var
Ne ol ma'rûfa lâyıķ ma'rifet var

Semekden nûrı irmişdi simâke
Anuñçün gölgesi düşmezdi hâke

Muşavver nûr idi hülķ u edebden
Mutahhar zât idi hışm u ğazabdan

345 Görenler her kedûretten mutahhar
Şanurdu cismini nûr-ı muşavver

Çü anuñ dostluğına oldu 'âlem
Haķîkatde kâmadan oldur aķdem

Çü ger şûretde bu kadar aķdemiyet
Çü hâtimdür anuñdur ekremiyet

Kâmadan şoñ gelüp perdâhte geldi
N'ola geç geldi ise puhte geldi

Mükerremdür şamudan ekrem oldur
Cihân bir halka gûyâ hâtem oldur

350 Çiger şâf ola evşâf-ı beşerden
Muşaffâyidi zâtı her kederden

Velî olmağa andan daği şâf ol
Çiger kırk yıl tamâmet i'tikâf ol

Çiger halvette çünkim çille çil sâl
Emîn-i vahy vahy indirdi derhâl

13-a

İrüp Cibrîl çünkim virdi halvet
Didi Hâk emrle hatem oldı halvet

Taşup cûş eyle kim deryâ-yı dînsin
Emîn-i vahy-i Rabbü'l-'âlemînsin

355 Çü sensin dürr-i deryâ-yı vücûduñ
Demidür kevn-i imkâna irse cûduñ

Çü sensin vâkıf-ı esrâr-ı müdrîk
Niçün dimezsın ıkra' bism-i Rabbik

Olupdur ay u gün senden müdeşşir
Gider başdan dişârıñ kum fe-enzir

Çü sensin aşl u 'âlemdür tufeylüñ
Tapıñdur şâh u 'âlem halkı haylüñ

Çü Hâkkuñ halka-i peygamberisin
Delîl ol kim bu halkuñ rehberisin

360 Bular çün vahy-i Hâkdan dâd-ı üstâd
Olur hem 'alleme'l-Kur'ândan üstâd

Çü Hâkdan geldi ol dem muḳtedâluḳ
Şerî'at birle eyler pîşvâluḳ

Çü her ma'nâda ol müşkil-güşâdur
Anuḳün cümle ḫalka reh-nümâdur

Anuḳla oldı her bid'at nigû-sâr
Daḫi andandurur her baḫt bîdâr

Şalar çün âfitâba mûy-ı miskîn
Bu sevdâda yiler âhû-yı miskîn

365 Şalar çün âfitâba zerre tâb ol
Olur kim zerre olsa âfitâb ol

Le'amrûk ḫil'at olmişken Hudâdan⁸
Giyerdi meskenet birle 'abâdan

Le'amrûkden kemer levlâkden tâc
Giyipdür kim ḳubbe-i eflâkden tâc

13-b

Zihî ḫurşîd-i rûy-ı dil-sitânı
Ki aḳa sâye şalmış tâylesânı

Zihî müşgin dü kisâ-yı siyâhı
K'olur her mûy şad-miskîn penâhı

370 Huzûr-ı Hâkdan olsa şadr-ı pür-nûr
Namâz içre görür cennette engûr

Olur bir ḫûşe-i pervîn her engûr
Aḳar her dânesinden çeşme-i nûr

Çi ger Hâḳ nûrdur pür-nûr olurdı
Dili küffârdan rencûr olurdı

⁸ Beyit daha önce de geçmişti.

Anuḡcün oldı mihnet birle yâr ol
Ki kılmışdı muḡabbet ihtiyâr ol

Kılurdı sengile dendân kalem gâh
'İbâdetden tutar saḡın virme gâh

375 Gehî ġam destiyle hem-dest olurdu
Gehî işkest ü geh peyvest olurdu

Bulurdu cû ile ol deḡlü ḡıffet
Ki daş baġlardı gelsün diyü şıġlet

Bilürdi ol ki genc olmazdı bî-renc
Anuḡcün ihtiyâr itmezdi ol renc

Bilürdi lezzet olmaz çün elemsüz
İnan bir laḡza şâd olmazdı ġamsuz

'Urûc olmaz bilür çün bî-tenezzül
Oturup faḡr ile eylerdi tevekkül

380 Sızırılmışdı fenâ nârında yâġın
Beġâ nûrıyla uyarmışdı çerâġın

Vefâ bilmişdi maḡbûbuḡ cefâsın
İnen sürmezdi bu dehrüḡ şafâsın

Ezel 'ahdinde olmuşdur belâsı
İnen vardur belâya merḡabâsı

14-a

Ezelden mestdür câm-ı belânıḡ
İnan sulḡânıdır âl-i 'abânıḡ

Fenâ olmuş beġâ birle ḡabâdan
Anuḡcün merḡabâ eyler 'abâdan

385 Bulıpdur yâr-ı ğayrından ferâğ ol
Yağardı Hâk cemâlinden çerâğ ol

Eşer yoğ idi gönlinde hevâdan
Nazar kaç‘ eylemişdi mâ-sivâdan

Meger bir gün ki ğark olmuşdı nûra
Ser-â-ser ğark idi baır-i hużûra

Nidâ irdi Cenâb-ı Kibriyâdan
Buyurdu Cebreîle müntehâdan

Alup şol dem Burâk-ı tîz-refâtâr
Hâbîbüñ hazretine kıldı ihzâr

390 Didi Hâkdan irişdi eyle fermân
Demidür degşürilmek vaşla hicrân

Çü sensin Seyyid-i sâdât-ı kevneyn
Senünçün oldı cennet ser-te-ser zeyn

Turup cennetde kıdsiler ğurefde
Senünçün muntazırdur her tarafda

Revânı enbiyâ vü evliyânun
Cemî‘i etkıyâ-yı aşfiyânun

Turupdur muntazır cümle likâña
Dilerler süreler yüz hâk-ı pâña

395 Senünçün hûr-ı ‘ayndan tıoldı cennet
Gerekdür k’eydesin Mennâna minnet

Karânû dünđe bu Pervîze ğülşen
Olupdur nûruñile cümle rûşen

Feleklerde melekler kaçdı ğâfil
Sürersen vağıtdür ol pâke düldül

14-b

Bilürven hûra yokdur iltifâtun
Ki zâtun pertevîdür nûr-ı zâtun

Ne olsun iltifâtun kâyinâta
Ki zâtun düşdi mazhar nûr-ı zâta

400 Vücûduñ kâyinâtun mefharîdür
Anuñçün nûr-ı zâtun mazharîdur

Gel imdi zahrına eylen yarâkun
Bilürven hâdden aşdı iştiyâkun

Çadem baş 'âlem-i kudse sefer kııl
Bu deryâda ne gevhersin nazâr kııl

Çü harfün halka-i beytü'l-haremdür
Haremde halka birle muhteremdür

Haremdür muhterem senden kerem kııl
Vücûduñ halkasın beytü'l-harem kııl

405 Çü sen bu râza mahremsin çademden
Haremsin halkadan halka haremden

Ola çün halka-i mahrem lisânun
Çalır pâyında cânân birle cânun

Bu sözden nâlesi artar habîbün
Ki gül vaktinde âhı 'andelîbün

Burâka berç-vâr olur süvâr ol
Cemâle şem' bigi bî-çarâr ol

Bu şahın-ı tîreden fi-çarfetü'l-'ayn
Maçâm eyler fezâ-yı kâbe çavseyn

410 Nazardan gitdi çün bu hıttâ-i hâk
İşidür hutbe-i levlâkın eflâk

Ser-â-ser çarh-ı a'zam tıldı gulğul
Şanayduñ geldi gülzâr oldı bülbül

Hurûs-ı 'arş olur andan hurûşân
Yanınca طر قودر بوشان

15-a

Şu deñlü oldı 'arş üzre 'alâ hûy
Önünce rûh-ı kudsi tarraqu-gûy

Ser-â-ser tıldı gulğul çarh-ı a'zam
Ki geldi şadr-ı bedr-i her dü-'âlem

415 İder nüh tâk-ı nîliden sefer ol
Kılur firdevs-i a'lâdan güzer ol

Çekindi sürme mâ-zâga'l-başardan
Anuñçün serdi ağıyâr-ı nazardan

Tolandurdı çü kevineyni nazardan
Habîr olup haber bildi haberden

Şu deñlü sürdi kırbet يتھينه râh
Kıalup rûhu'l-kuds andan kıalur âh

Şu deñlü nûr-ı kıurb olur havâle
Kıalur 'âciz ider Cibrîl nâle

420 Dir iy seyyid dükendi tâkât u zûr
Mecâlüm gitdi kıaldum senden uş dûr

Dükendi kıalmadı şabr u mecâlüm
Yaķın oldı ki yana perr ü bâlüm

Senün çün rûh-ı kudsîdür cenâbuñ
Yüri miftâhı sensin işbu bâbuñ

Çi ger men hâmil-i sırr-ı mübînem
Emîn-i vahy-i Rabbü'l-‘âlemînem

Benim çün müntehâ düşdi maqâmum
Degüldür sidreden a‘lâ merâmum

425 Baña ancak olupdur sidre mesned
Tapuñdur mahrem-i esrâr-ı sermed

Dir iy rûhu'l-emîn kalma seferden
Nedendür taşra kalmak halka derden

Çü ben geçdüm bu yolda cân u serden
Nedendür sen dem urmak bâl ü perden

15-b

Bu yolda ben ayakdan seçmezem ser
‘Acebdür kim eger sen billâh bâ-ser

Çü ben bu nûra garķ oldum temâmet
Sen iy rûhu'l-emîn kılğıl selâmet

430 Çü kırbet nûrına yokdur mecâlün
Bu nûruñ pertevinden şakla bâlün

Çi ger benden açıldı bâb-ı îmân
Saña ihsân olupdur sırr-ı ‘irfân

Menem çün mazhar-ı âyât-ı Kur’ân
Anuñçündür maqâmum kırb-ı Raḥmân

Saña keşf olmadı çünkim bu perde
Otursın halka bigi bekle derde

Çü yol yokdur saña ol bârigâha
Girem ben himmetünle pâdişâha

435 Oğur çün nevbet kavlen şakîle
Didi sen bunda eglen Cebre'île

Qalur rûhu'l-emînden çün gider ol
Ne ser gizler ne bâl ister ne per ol

Şu deñlü Cebreîl andan qalur dûr
Görür Cebrâîl ol yanında 'uşfûr

Urur çün püşt-i pâ kevn-i mekâne
Qadem başdı fezâ-yı lâ-mekâne

Cihetden taşra bir yer var cihetsüz
K'urur dem 'ârif anda ma'rifetsüz

440 Çi ger yol oldu anda aña bârîk
Hidâyet nûrı rûşen kıldı tarîk

Qomadı anda çünkim ğayr-ı ğayret
Anı ğarq eyledi deryâ-yı hayret

Tolandı mâsivâ çünkim gözinden
Hem-ân-dem ğâyib olur kendüzinden

16-a

Çü irdi nûr-ı mihre koydı âhı
Geçüp bu bâr-gehden gördi şâhı

Muqâbil düşdi çünkim nûr-ı nûra
Hemân tebdîl olur ğaybet huzûra

445 Gelür çür nûr-ı Rabbâni gider ol
Olur hem kendüzinden bî-haber ol

Çoyup ağıârı çünkim yâre düşdi
Hem-ân-dem dîdeden dîdâre düşdi

Aña çün oldı ol dem dîde dîdâr
'Aceb mi gitse dil çün geldi dildâr

Mezâhir zât olur çünkim mezâhir
Görür kim bâtın olmuş ğayr-ı zâhir

Bu dehşetden çî ger kalmışdı bi-kâr
Velî olmuş dili pür-mevc-i esrâr

450 Çî ger kılmışdı zâhirden güzer ol
Bilürdi sırr-ı bâtından haber ol

Çoyup bu 'alem-i hiss ü hayâli
Görür hürşîd-i nûr-ı zü'l-celâli

Bu dehşetten Muḫammed kaldı bi-kâr
Muḫammedden Muḫammed oldı bî-zâr

Ḥayâdan derleyüp ol dem kızardı
Gül-âb olmuşdı şan gülden sızardı

Eḫad görđi ki Aḫmed kaldı 'âtıl
Bu dehşetden çü murğ-ı nîm-bismil

455 Dir iy Aḫmed 'aleyk olsun selâmum
Ḥabîbümsin taḫiyyâtuḫ kelâmum

İrürdün ṭayyibâti ṭayyibine
Vucûduḫ oldı maṭlab ṭâlibine

Çü derden ḫalka düşdüḫ der senüñdür
Bu derden kıll güzer maḫzar senüñdür

16-b

Geçersen halkadan derdür makâmı
Bu derden geç ki mahzardur makâmı

Çü Âdem bigi zâtı oldu mahmûd
Gerekdür kim makâmı ola mahmûd

460 Bu lezzet çün virür kuvvet mezâka
Bulur lâ-büd bu hayretten ifâka

İfâkat birle cem' olur çü vuşlat
Belî oldur kemâl-i vaşla haşlet

İrişür çünki da' nefsün hitâbı
Geçer bu halkadan⁹ feth oldu bâbı

Geçer çün halka-i sem' u başardan
Habîr olup haber anlar haberden

Çü bi-semi' den olmuşdur başîr ol
Olur esrâr-ı gaybîden habîr ol

465 Düşer mazhar celâl-i zü'l-celâle
Nazar kıılır cemâl-i ber-kemâle

Görür lebbeyk-i hazretten ledeyk ol
Selâm-ı Hakkâ 'arz eyler 'aleyk ol

Görür der halkadandur halka derden
Güher-i kândurur kândur güherden

Yuyulmuş levh-i dilden naşş-ı keyneyn
Makâm olmuş özine kâbe kavseyn

İderken kâbe kavseyn(i) maşar ol
Kıılır a'lâdan ednâya nazâr ol

⁹ Metinde خلقه

470 Kılurken anda vuşlat câminı nûş
Bu hâkî cür‘adan kılmaz ferâmûş

Mürüvvet görmez ol maħbûb-ı ma‘şûm
K‘ide ol cür‘adan bu hâki maħrûm

Şefî‘ olur uşât-ı mü‘minîne
Selâm oğur ‘ibâd-ı şâlihîne

17-a

Dir iy sultân-ı ber-Hağ cân-ı muṭlağ
Kamunuğ derdine dermân-ı muṭlağ

Bu şerbetden ki kılduğ bağa in‘âm
‘İbâd-ı şâlihîne eylegil ‘âm

475 Mezâkı kuvvetince herbirine
Tadır ğıl olmasun kimse yirine

Bağa çün kadeh a‘lâ düşdi kur‘a
Olur hem bu kadehden içe cür‘a

Bu râz olmasun anlarsuz harîmüm
‘İbâd-ı şâlihîn olsun nedîmüm

Hitâb irdi ki iy ma‘şûm-ı muṭlağ
Sözün hağdur ki işbât eyledün hağ

Gözetmek hağkı çünkim Hağka hağdur
Ne hağ var kim hağka hağdan ehağdur

480 Çü Maħmûd itdüm aduğla mağâmuğ
Ne dirseğ bilki hâşıldur merâmuğ

Çü zâtum bigi Maħmûd itdüm âduğ
Yüri hamd it ki hâşıldur murâduğ

Çü her maqşûduñ oldı baña maqşad
Buyur kim her ne dirseñ kılmazam red

Getürdüm çünki ud'ûnî hitâbe
Du'aya vâcib olmışdur icâbe

Görür kim rabbi gurre söyler esrâr
Muhammeden belürdi lafz u güftâr

485 Haqîkat bahri çünkim oldı mevvâc
Şerî'at gevherinden taldı mi'râc

Şadef dür-dâne birle hem-ser oldı
Güher kân oldı ma'den gevher oldı

Bu bahre çün Muhammed oldı gavvâş
Görindi her tarafından gevher-i hâş

17-b

Hem-ân-dem cûşa geldi bahr-i esrâr
Muhammeden belürdi lafz u güftâr

Niyâz idüp dir iy dâna-yı esrâr
Ne diyem ben senüñdür çünki güftâr

490 Senüñdür ser-te-ser çün lafz u ma'nî
Ma'yyet-i lafzla ma'nâya ya'nî

Ma'ânî ahterinüñ ma'tla'ısın
Berîsin lafz u ma'nâdan muğnîsin

Bilürsün çün murâdum ümmetümdür
Şefâ'at eylerüm çün himmetümdür

Kerîmâ râzî olgıl ümmetümden
Benüm bu 'ahde gitsün zimmetümden

Bularuñ perdesin nûruñla yandur
Buları raḥmetüñ âbinâ kıandur

495 Ümîdin cümleñüñ bu dem revâ kııl
Kamunun cümle ḥâcâtın revâ kııl

Bu hazrette ki âlemdür kefi ḥâk
Nedür bu bir avuç ḥâk eylegil pâk

Çü müştî ḥâkdur bes ü üftâde
Bu derden sürme anı virme bâde

Cihân bir ḥalkadur çünkim bu derden
Nedendür ḥalka dûr olmak ya derden

Bulınmaz çün bu toprakdan bu deryâ
Neden bu ḥalka sezâ olmak bu deryâ

500 Bu ḥâki cümle ğark eylese ol yemm
Ne bir kaçre bu baḥr artar ne olur kem

Bu râzı çünki söyler bülbül-i kıuds
Anı ser-mest ider bûy-ı gül-i kıuds

Hem-ân-dem cûş ider deryâ-yı raḥmet
Görür kim ğarğa varmış cümle ümmet

18-a

Muaḥḫar kıılır andan cân meşâmıñ
Selâmı birle ḫatm eyler kelâmıñ

Oķur evvel selâm âḫir selâmı
Döner çünkim tamâm olur merâmı

505 Gelür andan iner dârü's-selâma
Revân-ı enbiyâ ḫurmuş tamâma

Görür kim muntaẓırdur cümle ervâh
 amu nûrından ister yaa mişbâh

Bu mişbâha melekler per yaarlar
 Revânı aşfiyânun ser atarlar

Revân-ı enbiyâ olmuş süvâre
 ılur Amed gelür diyü nezâre

Görürler kim gelür ol nûr-ı sâde
 Süvâr iken olurlar hep piyâde

510 Rikâbında yürür kim ser- nihâde
 Ayağına düşer kim pür- küşâde

Kimesne işbu ‘izzetle müeyyed
 Başa varmadı hiç illâ Muammed

Degülmüşseydi ol lâyı bu adre
 açan olurdu erzânı bu şadre

Dü ‘âlem aa çün hâk-i ademdür
 Anun şânında “lâ-usim” asemdür

Bu sözlerden haber bilmez meger ol
 Bu deryâda güher bulmaz meger ol

515 Resûlâ Amedâ Hââ Mutî‘â
 Nebiyyen Rameten Hatmen Şeff‘â

Münâcât-ı Diger

Keremden bir nefes ‘Attâra yâr ol
 Şefâ‘at birle aa am-küsâr ol

18-b

Çi ger men râbi‘-i aşhâb-ı kehfem
 Dai başdan ayaa abt u sehvem

Eğer dîvâr ger dîvâre sakfam
Ki 'ömr oldukça bu dîvâre vakfam

Çi ger kıldum öküş zenb ü hatâyâ
Velî çü kadar hatâyâdan 'atâyâ

520 Çi ger kıldum öküş lehv ü terennüm
Şa'îd-i tevbeden kıldum teyemmüm

Çü âb-1 dîdeden kıldum tahâret
Dilerven idem evvel istihâret

Eğer hayr ise kaçdım kıl müyesser
Ki olam nûr-1 ravzanla münevver

Benüm üç nesnedür senden murâdum
Ki kıla işbu üç nesneyle adum

Biri ölmezdin öñdin öl ki bu hâk
Ziyâret kıla varup ravzanı çâk

525 Dañi olmaya şî'rile iştihârum
Şu'ûrile olsa şer'e şî'ârum

Muqayyed olmıyam bu kıl u kâle
Olam meşgûl tahşîl-i kemâle

Hicâb idinmiyem bu kıl ü kâli
Muvâfîk eyliyem bu kâlile hâli

Dañi cânım bedenden olsa âzâd
Ebed şâd ola vaşlundan hem âbâd

Dilâ ol hâk-î râha cân fedâ kıl
Bu cân murgına taqvâdan gîdâ kıl

Der-Na't-ı Hazret-i Çehâr-Yâr-ı Güzîn Rıdvanallahu Te'âlâ 'Aleyhim
Ecma'ın

530 Vefâ kılduñsa bu 'ahde ezelden
Komağıl Aħmedüñ fitrâkin elden

19-a

Şaşurma izüñi râh-ı Hüdâdan
'Ubûr eyle sırât-ı ihdinâdan

Gel imdi olduñise bî-riyâ kul
Ne tâ'at kim kılursın bî-riyâ ol

Boz evvel faqr ile nefsün esâsın
Bul andan 'aşkıle Hakkun liķâsın

Hudâyâ cânâ 'aşkun hem-dem eyle
Bu sırâ 'aql u cânı hem-dem eyle

535 Asel zımnında mahfi zehr olursa
Nazarda luţf-ı pinhân ķahr olursa

Haber virse saña bir tıfl-ı nâdân
Asel şanma ki vardur zehr-i pinhân

Şabî nuşın kabûl eyler cenâbuñ
Olur andan zarûri ictinâbuñ

Cihân bir câma beñzer pür zi-şeker
Velî altında vardur zehri muzmer

Bu deñlü enbiyâ-yı ber güzîde
Haber ü 'aķil ü dîde-şiyende

540 Haber virdi ki dünya ta'mıdur ķahr
Asel sanduğun aħir olısar zehr

Ĥabîr olduŋsa andan iy ĥired-mend
Olurken saŋa bunca nuŝhile pend

Hazer kılmaduŋ andan sebep ne
Bu ġafletden uyanmazsan ‘aceb ne

Belî çün âĥiri ‘ömrüŋ eceldür
Ser-â-ser zehrdür şanma aseldür

Gel imdi iĥtirâz it bu ĥalelden
Ecel câmını aĥlâ bil aselden

545 Degüşdür ħahrı luĥfa luĥfi ħahra
Bedel kııl zehr(i) ħande ħand(i) zehre

19-b

Bilürseŋ zehr-i ħandin ħande ħanduŋ
Şayarsaŋ ħande zehrîn ħand ŝanduŋ

Bu dehrüŋ ħahr-ı zehrîn ħand şanma
Ĥulaġ ol işbu pende bend şanma

Dilirseŋ k‘olasın bu ġamdan âzâd
Cihân mülkinde olma bir nefes şâd

Çü ve liyebkû dîn Ĥur’anda ĥaĥdur
Eger ‘âĥilseŋ ol saŋa sebaĥdur

550 İŝitdüŋ enbiyâyı evliyâyı
Ne resme bala ŝaymıŝlar belâyı

Ĥudâyâ çaĥ bizi yola mutî‘ it
Muĥammed ĥazretin yârın şefî‘ it

İrür iy ‘âlimü’s-sırr ve’l-ĥafıyyât
Aŋa vü âline bizden taĥıyyât

Huŝûŝan çâr-1 yâr-i pâk-i gevher
Ebûbekr ü ‘Ömer ‘Osmân ü Hayder

Nebî iydür aşhâbumdır encüm
Bi-eyyühüm iktidaytüm ihtedeytüm

555 Emirü‘l-mü’minîn Bûbekr-i Şiddîk
Esâs-1 dîn-i haq bünyâd-1 taḥkîk

Sipihri-i devlete ḥurşîd-i enver
Çerağ-1 evliyâ şiddîk-i ekber

Nuḥüstin câm-1 hikmet nûş iden ol
Haḳîkât bahri olup cûş iden ol

Ezel oldur kılan ‘ahde vefâyı
Anuñcün sevdi candan Muştafâyı

Ṭarîkat bahrinüñ gavvâşı oldur
Bu bahrünüñ gevherinün ḥâşı oldur

560 Anuñcün oldı anuñ adı Şiddîk
Ki evvel Aḥmedi ol kıldı taşdıḳ

20-a

Çün oldur yâr-1 ğâr u ḳurreü‘l-‘ayn
Anuñ şânında geldi şânî işneyn

İderdi Haḳḳcün vârin fedâ ol
Ḳılurdu arpa ḳurşından ğıdâ ol

Beḳâ sırrın alur naḳş-1 fenâdan
Anın terciḥ ider faḳr-1 ğınâdan

Girer çünkim ŝırât-1 müştakîme
Harîr ü atlası virür kelîme

565 Hâbîbün çünki evvel yârı oldur
Şerî'at mülkinün mi'mârı oldur

Bu kadrün bedr oldur kadr anuñdur
Bu 'ıydün şadr oldur şadr anuñdur

Çün oldur Aḥmedün evvel vezîri
Hem oldur her za'îfün dest-gîri

Çün evvel Aḥmede ol oldı hem-dem
Anuñçün oldı sırr-ı Hâkka maḥrem

Dilâ Şiddîka evvel iktidâ kıl
Yolında sıdıkla vârun fedâ kıl

570 Bu sırruñ olmağ istersenñ emîni
Koma Sıddıkuñ elden damenini

Hudâyâ bize Şiddîkı şeffî' it
Şeffî'a irmege anı refîk it

Na't-ı Şerîf Der-Hâkka-ı Hâzret-i 'Ömer Razıyallahu Te'âlâ. 'Anh.

Nizâmü'l-Hâk 'Ömer ḥurşîd-i Hattâb
Çerâğ-ı cem'-i cennet şem'-i aşhâb

Ne 'Ömer k' âftâb-ı nâm-ı ber-dâr
Tavâf eyler anı pervâne kîrdar

Şerî'at şem'ine nûr-ı yakîndür
Maḥâm-ı ravza-i ḥuld-i berîndür

20-b

575 Nizâm-ı dîn-i ḥâk dâna-i ber-ḥâk
Kemâl-i şer' anuñla buldı revnaḥ

Ser almağa varup serverden ol ser
İrüp sırı virüp ser oldı server

Hayâli yandurur bulur yakîn ol
Bulur çün dîde-i esrâr-bîn ol

Kemâl-i dîn-i haq bulmağa kuvvet
Komış zâtında kudret ‘adl(i) sünnet

Nebî iydür nübüvvet olsa câyiz
‘Ömer olmazdı başdan sonra ‘âciz

580 Olur çün Haqqa cândan halka der-gûş
Anın Haq ‘aşkına zehri kılur nûş

Anuñçün zehr nûş eylerdi Fârûk
Ki vardur kendüde tiryâk-ı Fârûk

Çü şâhib-dil ola insân-ı kâmil
Zarar kılmaz içerse zehr kâtil

Cihânı nûra gark eyler zalamdan
Arıdur ‘âlem-i zulm u sitemden

Vücûdı mazhar-ı ‘ilm ü hikemdür
Anın ‘âlemde ‘adliyle ‘alemdür

585 ‘Acem mülkinde çünkim oldı server
Kılur ihyâ bin altmış alt(1) minber

Anuñ ‘adl içre yoğdur çün nazîri
Hem oldur her fakîrün dest-gîri

Hudâyâ hürmetine ol kerîmin
Bizi sen şakla mekrinden recîmin

Na’tı Şerîf Der-Haqq-ı Hazret-i ‘Osman Razıyallâhu Te‘âlâ anh.

Emîrû’l-mü’minîn ‘Osmân-ı ‘Affân
Ki oldur câmi’i âyât-ı Qur’an

Güzîn-i hâce-i kevneyn oldur
Belî 'Oşmân-ı zü'n-nureyn oldur

21-a

590 Nigîn-i halka vü hilm ü hayâdur
Ser-i ahrâr u tâc-ı etkiyâdur

Hayâ îmânla küldür gerçi ya cüz
Velî 'Oşmândan olmuşdur hayâ cüz

Hayâ vü dînile çün 'ayn olupdur
Anuñçün şâh-ı zü'n-nureyn olupdur

Emîn-i vaḥye çün olur ḥarîm ol
Oḡur 'ünvân-ı dîvân-ı kadîm ol

Çü sırruñ maḥremiyle hem-dem oldı
İnan bu gizlü râza maḥrem oldı

595 Kelâm-ı Ḥaḡdur ol kim 'ayn-ı Ḥaḡdur
Bu dîvândan dü-'âlem bir varaḡdur

Bu divândan varur eczâ cihâna
Varur gevher bu kândan lâ-mekâna

Hem evvel câmi'i Ḳur'ân-ı Ḥaḡdur
Hem âḡir 'aşkla ḡurbân-ı Ḥaḡdur

Meger bulmışdı sırr-ı şıbgatullah
Ki kanı şıbgatullah oldı nâ-gâh

Bu Ḥaḡḡa ḡanḡı bâtıll dir degül ḡaḡ
Ta'aşşub birle söyler ḡavl-i nâ-ḡaḡ

600 Bu ḡaḡdur k'anlaruñ maḡşûdı ḡaḡdur
Anı ḡaḡ bilmeyen maḡşûdı daḡdur

Degüldür anlara maqşad hilâfe¹⁰

Ta‘aşşub birle sen düşme hilâfa

Hudâyâ bizi ‘Oşmân’ dan ayırma

Daği îmân u Qur’ândan ayırma

Na‘t-ı Hazret-i Emîrî’l –Mü’minîn İmâm-ı ‘Ali (R.A.)

21-b

İmâmü’l-mü’minîn dâna-yı ber-Hağ

Vilâyet tahtına sultân-ı muflağ

‘Ali k’oldur bi-sırr ‘amm-i peyamber

Emîr-i şer‘ şâhib-i havz-ı kevşer

605 Vilâyet birle çün hatm-i ümemdir
Nebi birle anuñçün lahm u demdür

Hem oldur gevheri baħr-i yaqînün

Hem oldur muqtedâsı ehl-i dînün

Nite Rüstem süvâr-ı rağş-ı Düldül

Dile gâvvâş-ı deryâ-yı tevekkül

Kimesne görmedi ceng içre zuhrın

Bu dehrün şabırta luğ itdi qahrın

Hezârân sırrı bir remzi kıllur fâş

Zihî kudret hezâr aħsend sâbâş

610 Anuñ remz-i hafîdür her nidâsı
سلونی den cihân-perdür şadâsı

Namâz içre olurdu eyle hayrân

Teninden çıkdığın toymadı peykân

¹⁰ Kelimenin doğru imlası خلافت

Dimişdür kim eğer mevt olsa meczûm
Yüzüm döndürmiyem olsam da mehzûm

Kılupdı dünyâyı ol se-ţalâka
Anuñçün ihtiyâr itmişdi fâka

Ale'l-kaţ' efzalü'l-enâm oldur
Ale'l-hağ huccetü'l-islâm oldur

615 Aña kim yâr olupdur 'avn-ı Bârî
Ayrırmaz birbirinden çâr-ı yâri

Çü vardur herbirinde bir fazîlet
Anuñla oldılar Hağğa vesîlet

22-a

Seversen çâr-ı yârı bâ-vefâyı
Ta'aşşubdan güzer kıl kur yâyı

Elâ iy cân u dilde dürr-i devvâr
Sen ol nûrsın ki (lem¹¹) temessuhu nâr

Sen ol şeh-bâz-ı kudsîsin tebârek
Yümündendür¹² saña şâh-ı mübârek

620 Bu mişkât-ı müşebbekden açup per
Cihânı ser-te-ser kılduñ münevver

Bu ten mişbâhınuñ mişbâhı sensin
Beden bir câma beñzer rûh sensin

Bu nûra kevkeb-i derrîdürür âd
Zücâce şınmayınca olmaz âbâd

Zücâcı nefşüñ olmazsa şikeste
Kaçan dil şem' olur bezm-i eleste

¹¹ Vezin eksikliği nedeniyle parantez içindeki kısım eklenmiştir.

¹² Beyitin baş tarafı sayfa kenarında "Ki menn-i mennândandır..."şeklindedir.

Ne şarkı vardır ol nûruñ ne ğarbí
Belî her nûruñ oldur şark u ğarbí

625 Bu şem'ün zeyte yokdur ihtiyâcı
Hidâyet birle rûşendür sirâcı

Çi ger nefsün görünür intifâsı
Velî yokdur bu şem'ün intifâsı

Elâ iy bülbül-i ğüyâ-yı esrâr
Demünden hurrem olsun söyle gülzâr

Dem ur 'Îsî bigi şîrîn-zebân ol
Dirilsün mürde-diller tâze-cân ol

Bu bahre çünkü sensin şimdi ğavvâş
Demidür 'arz idersen ğevher-i hâş

22-b

630 Cevâhir dürcin aç ğevher-nişâr it
Bu dürri ğûş-ı câna ğûşvâr it

Demünden cân dimâğın hurrem eyle
Bu sırra 'aql (u) cânı hem-dem eyle

Velîkin ğurre olma dîve zinhâr
Hazer kıllırme tahtuñ dîve zinhâr

Şakın âvâreden olma ser-efrâz
Ki vardır nây u ibrişimde âvâz

Ki senden bülbülüñ âvâz(1) hoşdur
Gülüñ ğüyendesidür sâz hoşdur

635 Dime gül gibi handânum çemende
Gülüñ bir heftedür 'ömri semende

Dime oldum nazarda ehl-i ferhenk
Görür güncişkdür çün nice fersenk

İrağdan ger seçersen zîrâ ger bem
Bu fenn içinde sen hargûşdan kem

Eger buyiledür fazlı dimâğun
Olur bir meylden mûş u kulâğun

Eger fehmile eylerseñ tezâyüd
Bulur vehmile her-dem anı hüdhüd

640 Eğer bu cümleden olsa mezîdüñ
Olursın müstefid olur müfidüñ

Elâ iy kaçre-i ‘ummân-ı esrâr
Kâdem deryâlarında dürr-i şehvâr

Bu deryâdan çi ger bâlâ gözetdüñ
Şadefde lü’lü-i lâlâ gözetdüñ

Çi ger bâlâda irmişsin kemâle
Geçüb aldanmamağ hoşdur kemâle

23-a

Gel imdi kaç‘ra deryâdan sefer kııl
Seferden fâriğ olmağdan hazer kııl

645 Sefersüz kaçre çünkim gevher olmaz
Zer olmaz hâk ü hem zer efsar olmaz

Olur dür kaçre-i bârân seferden
Pür eyler kaç‘rı deryâ-yı güherden

Anuñcün berk-i tût olur seferde
Ki ola atlas-ı dîbâ nazarda

Sefer gerçi ki bî-encâm olaydı
Felekde bir nefes ârâm olaydı

Sefer ‘âlemde ger bî-ğadr olaydı
Meh-i nev böyle kande bedr olaydı

650 Mağam itdünse ger zâtü‘l-burûcî
Tenezzül gözle isterseñ ‘urûcî

Gel iy ‘anğâ-yı kâf-1 bâyezîdî
İrem sultânınun bâz-1 sefidî

Çü murğ-1 âşiyân-1 lâ-mekânsın
Neden bî-çeşm ü gûş u bî-zebânsın

Dilersen lâ-mekân sahnında pervâz
Zamîrün bang-1 şâha eyle dem-sâz

Güzer kıl bu mekândan lâ-mekân ol
Geçüp cân u cihândan câna cân ol

655 Tabî‘at çâr u çupından güzer kıl
Güzer her rûy-1 sultândan hazer kıl

Güzer kıl bu zemîn ü âsumândan
Ki cânun kurtıla hîn ü mekândan

Mekândandur çü çarhun inqılâbı
Mekândan geçmege eyle şitâbı

23-b

Geçersen çarhı kurtıldun elemden
Vücûd olduñ halâş olduñ ‘ademden

Görinmez câna çün cânân cihândan
Anuğun kim berîdür her mekândan

670 Cihândan kıl güzer cânân dilersen
Vücûduñ derde vir dermân dilersen

‘Adden geç dem ur her-dem eħadden
Eħaddür çün murâduñ geç ‘adden

Ezel ma‘nide çün ‘ayn-ı ebeddür
‘Aded ger pîş ü ger kem eħaddür

Muħaddesdür çü Hâk çün u çerâdan
Ezel olmuş ebed bu mâcerâdan

Yakîn bil kim eħaddür şek degüldür
Kim eydür kim ‘adeddür yek degüldür

675 Elâ iy perde-bâz-ı kûy-ı ma‘nâ
Niķâb aç kim görine rûy-ı ma‘nâ

Ṭılsımın genc-i mu‘înüñ şikest it
Şafâ câmın şunup ‘uşşâkı mest it

Çü geh sâķî olur ki mest olursın
Belî hem bâdesin hem dest olursın

Şadef gâhî gehî dürr gösterürsin
Gehî hâlî gehî pür gösterürsin

Çü sen gencînesün ‘âlem ṭılsımüñ
Müsemma sensin vü ‘âlemdür ismüñ

680 Bilürsen علم نأرنجأت ism ol (?)
Gehî gencîne ol gehî ṭılsım ol

Çü birdür şavt u ma‘nâ zarûret
Gehî ma‘nâ olursın gâh şûret

24-a

Çü sen gencînesin tendür tılısmuñ
Düşüpsin bendine zindân-ı cismüñ

Neden geldüñ bu zindâna nedensin
Ne cânsın belki bilmezsın ne tensin

Bu zindândan geçersen çân olursın
Verürsen çânuñı cânân olursın

685 Yağarsañ çâr erķânın cihânuñ
Cihetsüz vaşl olur cânâna cânuñ

Ne işüñ var senüñ cânândan ayru
Tenüñ ne luñfi vardur cândan ayru

Öñüñde perdedür çün vehm-i pindâr
Anın bu sözden olmazsın haber-dâr

Elâ iy murğ-ı hikmet-hân-ı esrâr”
Cemâlü'l-hakķ ya'ni hâce 'Attar

'Aţâ-yı hâşdur çün hân-ı hikmet
Toludur hûn-ı rahmet hân-ı hikmet

690 Çü rahmet hânı Hağdan 'âm olupdur
Anın her zerreye in'âm olupdur

Şunulmuş saña hikmetden tolu câm
Nola bir cür'a kılsañ andan in'âm

Göñül nevmîd olma bu keremden
Yüzüñ mihrâba tut ebrû-yı hamdan

Ma'ânî perdesin kıl câna dem-sâz
Serâ-yı heft-derden eyle pervâz

Bilürseñ bu serâdan mâ-verâsın
Bu bir bostân serâsın pâdişâsın

695 Geçerseñ bu Şüreyyâdan şerâdan
Seçersin şâhuñı bostan-serâdan

24-b

Çü geçdün heft-çâr u nüh ‘adden
Dem urduñ kılhuvalâhu ehaddeñ

Velî mağrûr olma dîve zinhâr
Hazer kıl virme tahtuñ dîve zinhâr

Açarsañ gözünji Hâk nûrıyla aç
Sözüm hağ bil özüngeñden turmadan kaç

Çü bildün kim gidersin gelmegün yok
Yoğ olmayınca vârı bilmegün yok

700 Tolupdur çün cihân mekrile telbîs
Bu dünyâya kalandur dîvle iblîs”

Nedür bes bunda gelmekden murâduñ
Ebed dîvânına nağş olsun âduñ

Dilersen bâr-ı-gâh-ı lâ- yezâli
Kıo bu dünyâ evin iblîse hâlî

Beğâ iste bu fânî dâre kılma
Cihân mekkâredür ‘ayyâre kılma

Bu külhandan geçerseñ gülşen-i kıuds
Mağâmuñ olur anda ‘âlem-i üñs

705 Kaçan lâ’dan sefer illâyâ düşdi
Mağâmuñ sidreden bâlâyâ düşdi

Saņa bu şeh-nîşîn olduğda mesned
Görürsin cümlesin levh-i ebced

Nihâyet buldığında bu bidâyet
Olursın halka hâdîden hidâyet

Çü hâdîden hidâyet halka düşdi
Nihâyet nokta hâtem halka düşdi

Anuñçün oldı Âdem hatm-i ‘âlem
Ki hâtem oldı halka halka hâtem

710 Olursa zulmeti hestî hicâbuñ
Hidâyet birle ref^e eyle niķâbuñ

25-a

Ger istersen anı kıl seni sensüz
Gül-âb ol gel gül istersen dikensüz

Bu varluğdan halâş oldukda cânuñ
Görürsün lâ-mekân olmış mekânuñ

Velî çün mañv ide deryâ-yı hayret
Gelür her zerreden bir dürlü lezzet

Bu hayretden olur çün gizlü âgâh
Görür bir bâr-gâha kılmış ol şâh

715 Bu lezzetde olur hayrân u medhûş
Hurûş eyler şafâsından kıllur cûş

Yaķar pervâne bigi şem‘e bâli
Diler kim kılmaya nâm u nişânı

Geçer çün bir gün cân u cihândan
Temâmet kırtılır nâm u nişândan

Girü çün ol kadehden olısar mest
Olur cânân birle dest-ber-dest

Gehî her mest ü geh hayrân olur ol
Gehî üftân ü geh hîzân olur ol

720 Gehî lezzetdedür gâhi fenâda
Gehî firkatdedür gâhî liqâda

Gehî bir dîdedür dîdâre karşı
Gehî güldür gelür gülzâre karşı

Bu hâletde geçer çün rûzigârı
Gehî hayret gehî lezzet şikârı

Gehî vuşlat meyinden ola ser-mest
Gehî vuşlat demiyle ola peyvest

Bulur pervâne çünkim şem'e peyvest
Olur cânân birle dest-ber-dest

725 Dilerseñ k'iresin şem'e vişâlün
Yaqıl pervâne bigi egme bâlün

25-b

Bula pervâne çün şem'ün vişâlin
Yanar ol şem'e armaz perr ü bâlin

Yağar vârin geçer çün bâl ü perden
Hemân bir kezden el yur cân ü serden

Gel imdi şem'e isterseñ vişâlin
Zevâliñ gözle isterseñ kemâlin

İrilmez şem'e çün per yakmayınca
Bu yolda cânile ser yakmayınca

730 Saña bu sırr-ı derûn ser-güşâde
Girilmez çün degüldür der-güşâde

Kilidi çünki sensin işbu bâbuñ
Tırırken sen irişmez fethe bâbuñ

Açılmayınca kufı ol kilidi
Ne seçsün kimse sulţândan ‘abîdi

Elâ iy beççe-i simurğ-ı lâhût
Ne yirüñdür senüñ bu cism-i nâsût

Ķadîmi âşiyânuñ eylegil yâd
Bu dâma kılma zinhâr eyle feryâd

735 Olurken bâğ-ı cennet cilve-gâhuñ
Nedendür künc-i külhan tekve-gâhuñ

Şalın bu sebze-zârı hurrem eyle
Demüñden cân dimâğın hûş-dem eyle

Yüzüñ döndürme her dîvâre bir dem
Göz açup kıl nazar dîdâra bir dem

Nazar kıldıkça pür-envâr olursın
Görüp dîdâr ber-hurdâr olursın

Hidâyet kıldığınca nûr-ı te‘yîd
Olur her kaçre deryâ zerre hürşîd

740 Olursañ sırr-ı vaĶdetden Ķaberdâr
Olur rûşen saña her dîde dîdâr

26-a

Velî ol deñlü kim keşf ola esrâr
Ķicâb olur saña ol deñlü estâr

Zihî devr-i¹³ şikâyetsüz zihî zâr
Zihî derd-i nihâyetsüz zihî kâr

Hezârân perde var her râza anda
Hezârân süz olur her sâze anda

Bu derde kimsene dermân olupdur
Bu yola kimsene pâyân bulupdur

745 Ne deñlü isteseñ yoğdur nihâyet
Nihâyet şanduğuş olur bidâyet

İren kim aña iderler tecellî
Hemân bulmağdurur Hağdan tesellî

Bu fetvâyı yazarlar bu kitâba
Kimesne irmedi şâfi cevâba

Bu şahrâlarda yıllarla yelenler
Varup gelmeğde menziller alanlar

Hağuş her zerreden bir râhı vardur
Velîkin biñde bir âğâhı vardur

750 Belî her zerre Hağuş perdesidür
Velîkin nûrilen perverdesidür

Eđer dirseñ garaž bu perdeden ne
Görinmek rûy-ı mâ'nâ perdeden ne

Anuñçün perde düşdi âraya cehl
Ki mâ'lûm ola andan ehl ü nâ-ehl

Yağındur k'ehl olan çalmaz hicâba
Düşer nâ-çâr gaybetden hiñâba

¹³ Metinde “devr ü şikâyetsüz” şeklinde. Anlam gereği tamlama yapıldı.

Eğer bulduŋsa ğaybetden huzuru
Yakîn ol nûra zulmet şanma nûrı

755 Eger bildünse nûrı anla nûr ol
Ser-â-ser ğarka-î baħr-î huzûr ol

26-b

Dilersen nûrı sa'y eyle huzûra
Geçüp zulmetden irgür nûrı nûra

Kadîmîdür eğerçi saňa ol nûr
Velîkin kâhil olma mağrûr

Tekâsülden toĝar çün câhiliyyet
Belî ğaybet degül mi ğâfiliyyet

Çi ger sensin ezelden nûrın ehli
Huzûrın nûrile ref' eyle cehli

760 Dilersen pertev-i sırr-ı ilâhî
Gönül âyînesin pâk it kemâhî

Eger bilmek dilersen sırr-ı kevneyn
Ezel 'ilm ü 'amel andan gerek 'ayn

Evvel bilmek gerek andan 'ameldür
Bu müşkil 'ilmi 'ayn itdükde haldür

'Amel birle çü 'ilme 'ayn olursın
Hemân âyîne-i kevneyn olursın

Görürsin ânı sende lîk sensüz
Nidersin bâĝı gül bulduĝ dikensüz

765 Gönül bir dem güzer kıl âb u gilden
Şalâ-yı 'aşkı dinle ehl-i dilden

Çerâğun rûşen itsün nûr-ı ‘aşkun
Oķınsun ‘aduņa menşûr-ı ‘aşkun

Bem ile zîr-i ‘aşkı râz söyle
Zebânsuz bûlbûl ol esrâr söyle

Zebûr-ı ‘aşkı sâz it söze başla
Hicâzî perdeden nevrûza başla

Hadîş-i derd-i ‘aşk(ı) vird-i cân it
Maķâlûñ sırr-ı câna tercemân it

27-a

770 Tuduşsun ‘ûd-ı cândan micmer-i ‘aşk
Bu demden hoş-dem olsun maķzar-ı ‘aşk

Hired pür sâğar olsun ‘aşk bâde
Ki göñlûñ naķş-ı ğamdan ola sâde

Şarâb-ı ‘aşkla ‘aklı ğamûş it
Taşup deryâ gibi cûş u ğurûş it

Hired çün mest ola virme daĝı şâf
Pür eyle dûrd-i derdi urmasun lâf

Gelinek ‘aşk olur çün ‘akl ma‘zûl
Hired merdûd olur ‘aşk olsa maķbûl

775 Çü ‘aşk âteşdürür ‘akl âba beñzer
Bu bir keştidür ol girdâba beñzer

Kaçan tâķat getirsün kaçre nâra
Bu girdâba düşen gelmez kenâra

Nidersin ‘aklı virgil ‘aşka vârun
İdinme rûstâyî şehriyârûñ

Gelür mi rûstâyîden dirâyet
Ki bilmez 'aşk şuhfından bir âyet

Hired ger zâhirin anlar cihânun
Delili 'aşk-ı cânân old(1) cânun

780 Hiredür murğ-ı dâm-ı nâtivânî
Olupdur 'aşk-ı sîmurğ-ı ma'ânî

Ne olsun 'aql sırr-ı 'aşka mahrem
Kaçan olur meges 'ankâya hemdem

Hired dîbâcedür dîvân-ı râza
'Alemdür 'aşk şeh-beyt-i niyâza

Kaçan fehm eylesün 'aql işbu râzı
Ki 'aşk olur bu râzun perde-dârı

Hiredür ger dimâğun berg-i bâğı
Bu bahrün 'aşkıdur hem şeb-çerâğı

27-b

785 Olupdur 'aşk iksiri hayatun
Hired naqdi serâ-yı kâyinâton

Hiredür zâhid-i mihrâb-ı hâlî
Velikin 'aşk senün lâ-ubâlî

Hired naqş-ı hayâl-i pür-hatardur
Velikin 'aşk hân-ı mâ- hazırdu

Hiredür hırka-i teklife lâyıq
Sırr-ı 'aşk-efser teşrîfe lâyıq

Hired ger câna remz-âmûz olupdur
Velî 'aşk âteşi cân-sûz olupdur

790 Bu mektepde hıreddür tıfl-ı ebced
Olupdur 'aşka ezber levh-i sermed

Hıred ten-perver ü cân-sâz olupdur
Velî 'aşk âteşi cân-bâz olupdur

Hıred şâkird olur üstâddur 'aşk
Hıred gâm-gîn olursa şâd olur 'aşk

Hıreddür hâm hân-ı puhtedür 'aşk
Hıred bir harf levh ü tahtedür 'aşk

Bilürsen 'ilm-i sermed 'aşk olupdur
Ser-â-ser levh-i ebced 'aşk olupdur

795 Belî çün 'aşkdur 'akluñ delîli
Tut İsmâ'îli istersen Halîli

Hakîkat 'aşkdur çünkim hıred dil
Anın sultân-ı 'aşka oldı menzil

Göñül tahtında çün 'aşk oldı sultân
Hem-ân-dem 'aql olur ma'zûl-i hayrân

Çü 'aql âyînedür 'aşk oldı şüret
Hemân âyîne şüretdür zarûret

Yakîn ol şüreti âyîne anla
Tılsımın sırrını gencîne anla

28-a

800 Olursañ 'aşk deryâsında gavvâs
Şadefsüz hâsıl itdünj gevher-i hâs

Düşersen ka'ra deryâdan dür oldun
Şadef-veş dürr-i gevherden pür oldun

Çi ger çokdur bu deryânun tılası
Güher maşşûd iden bahre talası

Gönülde 'aşka yol şanma ırakdur
Arada perde bir kıldan adağdur¹⁴

İki âyîne olmışdur muğâbil
Birine 'aşk diler birine dil

805 Birinün hâli birinden bedeldür
Birinün müşkili birinde haldür

Çü bir âyîne olmuş iki yüz
Geh eydürler birüz gâhî ikiyüz

Hireddür âdi olsa cisme meşğül
Okurlar 'aşk-ı pâk olduğa maşğûl

Hireddür eylesen nâsûta nisbet
İdersen 'aşk ola lâhûta nisbet

Çü evvel 'aşk u âhîr 'aşk olupdur
Kamu mazharda zâhîr 'aşk olupdur

810 Kim eydür kim 'arzdur cevher-i 'aşk
Ki bir dürrdür bu kândan gevher-i 'aşk

Felek bir kubbédür eyvân-ı 'aşka
Cihân bir şahnedür sultân-ı 'aşka

Degüldür 'aşk işi her nâ-tüvânun
Belî ki kâmindür kâr-dânun

Düşersen 'aşka evvel pâk-bâz ol
Cihân u cândan evvel bî-niyâz ol

¹⁴ 3-a'da geçmişti.

Dü-‘âlem işbu bahre ğarqadur bil
Bu dürden çarḥ-ı a‘zam ḥalkadur bil

28-b

815 Dil ü cândan oldı şûret cân(1)dur ‘aşk
Kamu derd ehlinüñ dermân(1)dur ‘aşk

Hezârân câm-ı pür-zehr eyleyüp nûş
Şekerden tatlu nûş eyler geçer hoş

İrerse her nefes bir tîr-i muḥkem
Şikayet kılmaz andan olur epsem

Çü ḳahrın luḫf anlar câna her-dem
Vişâlinden kaçır hicrâna her-dem

Yaḳar çün zerre vaşl-i âfitâbı
Diler ne tâtḳdan tütmaḳ niḳâbı

820 Ne dersin ḳande ḳatre ḳande deryâ
Nice şem‘ ü ne pervâne ne pervâ

Hezârân cân u dil pervâne her-dem
Bu şem‘üñ pertevinden yana her-dem

Bu deryâda hezârân baḫr-ı ḳatre
Bu ḫurşide hezârân çarḥ-ı zerre

Hezârân cân bu yolda âb olupdur
Bu ğamdan anca göz¹⁵ bî-ḥâb olupdur

Bu ğamdan ânca gözler¹⁶ kıldı giryân
Bu demden ânca diller oldı büryân

¹⁵ Metinde imlası كز şeklindedir.

¹⁶ Metinde imlası كز لر şeklindedir.

825 Zemîn ü âsumân k'âdı cihândur
Murâd andan hemân teslîm-i cândur

Zemîn ü âsumândan gel güzer it
Hemîn cânâne gözle cân-nişâr it

Zemîn ü âsumân vîrânedür bil
Anuñ gencînesi vîrânedür bil

Dilersen pâdişâhı hâneden geç
Gözet gencîne(y)i virâneden geç

Yerinden geç gönül bul cân dilersen
Dil ü cân terkin ur cânân dilersen

29-a

830 Kaçan bu bâr-gâhı düzdi üstâd
Cihânı Âdemile kıldı âbâd

Çi ger 'âlemde Âdemdür güzîde
Velî 'aşk oldu aña nûr-ı dîde

Cihândur cism ü dîde 'aşk olupdur
Dü-'âlemden güzîde 'aşk olupdur

Eğer 'aşk olmasa olmazdı 'âlem
Dağî Hağ varluğın bilmezdi Âdem

Şakın şanma bu 'aşkı serseri sen¹⁷
Bu bahrûñ 'aşkı anla gevheri sen

835 Anuñçün 'Âdeme 'aşk oldu ihsân
Aña tâ vaşlilen hicr ola yeksân

Belî firqat virür vaşla şafâyı
Bulur yanduçça altun ıştıfâyı

¹⁷ Metinde imla hatalı, سنن

Çü revnağ ‘aşka eşk ü şabrdandur
Gülistân tâze olmak ebrdendür

Olur çün ‘aşkile ma‘şûk mergûb
Hakîkatde olupdur ‘aşk maḥbûb

Degülse ‘aşk eger maḥbûba ḳurbet
Nedür ‘âşıkdaki firḳatde lezzet

840 Degülse ‘âşıka ger ‘aşkı maḥbûb
Nice mergûbdur ger zîşt ü ger ḥûb

Degüldür ḥüsn ḳubḥa ‘aşk bende
Ḥasendür ‘âşıka ḳubḥ u ḥüsnde

Medârı ḥüsn ḳubḥuñ çün bedendür
Aña bes ‘aşkı ḳavl itmek nedendür

Çü ‘aşk âvâredür şâdî vü ḡamdan
Ne ḡussa ‘âşıka derd ü elemden

Dü-âlem bendedür sultân-ı ‘aşka
Bedendür çarḥ-ı a‘zam cân-ı ‘aşka

29-b

845 Kemâl-i ḳudretinden Ḥaḳ Te‘âlâ
İder her zerrenüñ ‘aşkı kemâle¹⁸

Cihânda zerre yokdur piş eger kem
Ki olmaya kemâl-i ‘aşka maḥrem

Nebât ü ma‘den ü ḥayvân u eflâk
Ser-â-ser âb u bâd ü âteş ü ḥâk

Ḳamusı ‘aşkla ḥayrân dönerler
Gehî evce çıkarlar gâh inerler

¹⁸ Sayfa kenarında kelime kafiyeye uyması amacıyla كَمَالًا olarak düzeltilmiş.

Kemâl-i ‘aşk ma‘den-i süfle gitmek
Nebâtun hâk içinde pâk bitmek

850 Kemâl-i ‘aşk hayrân hürd-ı şehvet
Kemâl-i ‘aşk-ı insân câh-ı kuvvet

Kemâl-i çarh-ı gerdûn devr-i tertîb
Kemâl-i çâr-unsur çâr-terkîb

Anun maşşûdı tutmağ emr ü fermân
Bunun sevdâsı tutmağ çâr-meydân

Kemâli birine irmez birinün
Eridür herbiri yirlü yirinün

Çamudan ‘ârif anlar zîkr ü tesbîh
İşâretlen degüldür belki taşrîh

855 Kemâli ‘âşıkun yoklukda varluk
Kemâli ‘âşıkun varlukda birlük

Kemâl-i¹⁹ enbiyâ cândur bedensüz
Kemâl-i evliyâ güldür dikensüz

Kemâli ehl-i kurbûn kurbet-i ‘aşk
Kemâl-i ‘aşkdur hem kurbet-i ‘aşk

Elifden lâya dek ma‘nâ vü ger zarf
Kemâlinsüz degüldür hiç bir harf

Bu ‘aşk olmasa ten bî-can olaydı
Çalup bî-şevk dil hayrân çalaydı

30-a

860 Çalıpdur çün kemâl-i ehl niyâza
Dil-i dânadur âgâh işbu râza

¹⁹ Metinde tamlama كمالی انبیا şeklinde yazılmış.

Hezârân halka k'olmuş adı zincîr
İdüpdür 'ârif andan 'aşk (1) ta'bîr

Bu zincîri tutar cânân elinde
Degüldür cism elinde cân elinde

Çamunun meyli esfelden 'alâdur
Velî feyz ol kadardur kim sezâdur

Ne denlü kısım idüpse kâr-sâzuñ
İürsin gavrına ol denlü râzuñ

865 Olur Hâk emr birle cümle kâruñ
Senüñ meylüñdür ancak ihtiyârüñ

Anuñdur ihtiyârı çünki gâlib
Pes oldur anlağıl mañlûb u tâlîb

Anı kim kıldı çün mañbûb ezelde
Ebed mañbûb olur merğûb ezelde

Hâkuñ muhtârıdur ger nef' u ger zarr
Anuñ muhtârıdur ger hayr u ger şer

Anuñ muhtârını mañbûb idingil
Nice menfûrise merğûb idingil

870 Kemâl-i 'aşka ger olduñsa râğıb
Belâdan nefret itme ol murâkıb

Eğer sen cüstiseñ 'ahd-i eleste
Belâdan gam yime düşme şikeste

Belâdur çün kemâl-i 'aşka mañzar
Anuñ hicrânını vaşl anla yek-ser

İçi taşu tola çün 'âşıkun şevk
Belâdan alsa tañ mı cân u dil zevk

Dilersen k'ire peyveste şikestün
Belâ bil câminı 'ahd-i elestün

30-b

875 Bu meyden mest olur ins ü melekler
Bu sâza rakş urur dün gün²⁰ felekler

Ezel Hâkdan işitmişdür hitâbı
Anın gitmez bu çarhuñ inqılâbı

Anın pergâr- veş gerdân olupdur
Bu ğamdan vâlih vü hayrân olupdur

Elâ iy sûfi-i pîrûze-ırka
Semâ' ur k'ol(a)sun bu derde halka

Dilersen k'ol(a)sun bu derde halka
Bu dürdi nûş idüp merd ol bu derde

880 Bilürven merdsin derdün nedür şâf
İçersen dürd-i derdi urmağıl laf

İçersen dürd-i derdi bî-hilâf ol
Getürme ğubar derdin 'ayna şâf ol

Ol evvel ğabr-ı ğilliden mücellâ
Kıl andan 'ayn ile Hâkķı tecellâ

Kemâl-i 'aşķa kâbildür çü zâtun
Niçün mağlûb olur beydağdan atun

Ger olduñsa bu bahr içinde ğavvâş
Gerekdür hâşıl itmek gevher-i hâş

885 Bu deryâdan dimâğun âb-dâr it
Bu dürr-i ğuş câna ğüşvâr it

²⁰ İmlası دن کن şeklinde

Güneş bigi çıkar bu perdeden ser
Cihâmı nûra gark eyle ser-â-ser

Çü vardur Hakkâ her bir zerreden yol
Güneş nûrını her bir zerreden bul

Hâka her zerreden bir râhuñ olsun
Dü-‘âlem “semme vechullâh” uñ olsun

Çi ger her zerre Hakkıñ perdesidür
Hakîkat nûrile perverdesidür

31-a

890 Egerçi perdelerdür post-ber-post
Geçersen perdelerden dost-der-dost

Tefekkür kıl şabâdan per olunca
Ne deñlü perde geçdün pîr olunca

Ezelden nûrdan²¹ bulduñ keşâfet
Girü hem ma‘dede bulduñ le‘âfet

Yürüyüp ata şulbinden tamardan
Tamıp bir ka‘tre şu olduñ hem erden

Çü düşdün rahme olduñ perverîde
‘Alağdan ‘azm-ı lahm olduñ deride

895 Çün olduñ mudğadan cism-i mu‘ahher
Göründün ‘âleme rûh-ı muşavver

Gehî âb u gehî hûn u gehî şîr
Gehî kûzek gehî bernâ gehî pîr

Gehî sultân-ı dîn geh pîr-i hammâr
Gehî murdâr-ı mey geh merd-i esrâr

²¹ Metinde نوردک şeklinde yazılmış.

Çü gitmez her nefes perde nazardan
Gehî ma'nâdan ü gehî şuverden

Ne denlû ref' olursa cânâ perde
Görürsin perde var daği nazarda

900 Bulardan vâdî-i 'aşka irince
Bu deryâya talup gevher bulınca

Ne denlû perde vardur gel kıyâs it
Hidâyet rehber olsun iltimâs it

Olupsın mâr bigi post-ber-post
Geçersen perdelerden dostsın dost

'Aceb sırdur 'aceb hikmet 'aceb râz
'Aceb sâz u 'aceb söz ü 'aceb nâz

Kimünj 'aklı irür bu gizlû râza
Ne dem dem-sâz olur bir dem bu sâza

31-b

905 Ne sırdur bu ki şad-genc nihândur
Ne sözdür bu ki nûr-ı 'aql cândur

Eger cânunj gözi olsa küşâde
Görinürdi saña ol nûr-ı sâde

Konupdur çünkü her zerre revişde
Hidâyet nûr(1) birle perverişde

Çopandur herbiri refâtâr içinde
Velî zâhir degül estâr içinde

Çi ger bil bağlamak refâtâre hoşdur
Getürmek dem-be-dem güftâre hoşdur

910 Çü vardur ol revîşden sende hişşe
Nola ol hişşeden olursa kışşa

Yoğise sende ol reftâre kudret
Gerek bârî k'ola reftâre kudret

Yüri hey kâhil-i âvâre miskîn
Bu yolda 'âciz ü biçâre miskîn

Ne haddüñdür senüñ bu 'aşk- bâzî
Bilürsin kim degüldür 'aşk bâzî

Bu çarhuñ bi-ğabersin guşşasından
Bu yolda بشتى hamdur guşşa senden

915 Kemâl-i 'aşka çün pâyan bulunmaz
Bu derde lâ-cerem dermân bulunmaz

Degüldür çünki cân cânâne lâyıq
Ne kuldur k'ola ol sulâtâna lâyıq

Senün kabrüñe vara aña senden
İletgil seni sensüz aña andan

Olırsañ göz yaşından gevher-efşân
Sitâreñ kevkebi ola dıraşşân

32-a

Qıl evvel dîde pür-nem sine yâre
Çü bulduñ yâri yâr ol yâre yâre

920 Degüldür çünki vâruñ yâre layıq
Yüri bir dîde bul dîdâre lâyıq

Qılursañ dî(de)den dîdâre îşâr
Olur ol dîde ol dem saña dîdâr

Göz ırma dîdeden dîdâr aňla
Ser-i ağıyârı nazardan bâr aňla

Çıkar gözden cihânı cândan artuğ
Ki yokdur aňa tuhfe andan artuğ

Ƙul olsun tâ ebed cânâne cânuğ
Senüğ sulţâna oldur armağânuğ

925 Eger yâre nişâr itdünse vâruğ
Senüñdür ser-te-ser ‘âlem nişâruğ

Nizâmü’l-mülk çünkim geçdi şadra
Hilâlin ‘adlilen irürdi bedre

Cihânı luţf birle kıldı ma‘mûr
Vezâret şadrı andan oldı pür-nûr

Varur bir merd-i şâhib-dil Nizâma
Du‘â idüp dir ey sulţân-ı ‘âma

Dilerseñ devlet-i dâr-üs-selâmı
Pür eyle rekvemi zerle tamâmı

930 Nizâm ol dem buyurdı virdiler zer
Velîkin tolmadı rekve ser-â-ser

Görür kim rekvesi pür-zer degüldür
Anı pür kılmayan dir er degüldür

Görürler kim turur derde olup zâr
Virürler bir qadar zer aňa tekrâr

32-b

Görür çün tolmamışdur rekve zerden
Girü iqdâm ider tekrâra cerden

Bu bâba naşb-ı nefis olur çü miftâh
Gözetmez kesrin eyler cerre ilhâh

935 Anuñ çün rekvesini toldururlar
Ġarîbi ağlar iken güldürürler

Nizâm eyler çü ol in'âm-ı tâmı
Görür kim rekve pür-zerdür tamâmı

Nişâr eyler ayağına nizâmuñ
Ki oldur menba'ı in'âm-ı tâmuñ

Aña kim ma'den-i cûd u sehâdur
Nişâr olsa aña 'âlem sezâdur

Görür ma'nâsı oldur müdde'ânuñ
Nizâmuñ tez kıllur şol dem dimâğuñ

940 Olur şâd u kıllur dil ġamdan âzâd
Oķur cândan du'â vü âferîn-bâd

Dir iy destân-ı 'âlem nîk-i nâmuñ
Nizâmı 'âlemüñ in'âm-ı tâmuñ

Çü mazhardur özün in'âm-ı tâma
Anuñçün kıldum ibrâmum tamâma

Bu ġadri görmedüm lâyıķ bu ġadre
Hilâli kim nişâr eyler bu bedre

Hilâl idüm çü senden bedre irdim
Nişâr itdüm bu ġadri şadre irdim

945 Münâsib görmedüm naķşı kemâle
Tamâmı ġoyuban naķşı kim ala

Baņa maķşûd sensin zer degüldür
Murâdum serdürür efser degüldür

Degüldi saña lâyıq çünki vârum
Anıuçün saña sendendür nişârum

33-a

Çü düşdüm ‘aşka irdüm saña andan
Sen olduñ armağânum saña senden

Çü ‘âşık düşdi ‘aşka oldu mergûb
Ser-â-ser tıldı maħbûb oldu maħbûb

950 Çü Mecnûn oldu meftûn arttı meyli
Leb-â-leb tıldı Leylî oldu Leylî

Gönül cân u cihân cânân katında
Kemîne katredür ‘umman katında

Nedür deryâ katında kaçre bârî
Nedür ya kaçrenün bahre nişârı

Meger kaçre düşüp bahre ola bahır
Gidüp kaçre ara yirden kıala bahır

Ola çün bahre düşüp kaçre deryâ
Girü ol dem irendür bahre deryâ

955 Belî çün dîdedür dîdâre maħrem
Bilürsen yâr olupdur yâre maħrem

Ṭola çün dîdeye dîdârdan nûr
Ola dîdâr birle dîde ma‘mûr

Görür dîdâr birle dîde dîdâr
Bilür esrâr birle sîne esrâr

Belî çün nûrdur nûrın delîli
Ṭut İsmâ‘îli istersen Ḥalîli

Murâdum dîdeden anla nazardur
Nazarda yâr-ı gayrından güzerdür

960 Nazar bulduŷsa bir ŷâhib-nazardan
Kemersin zerden ü zersin kemerden

Haberdâr ol ki zerdendür kemerde
Görinür nûrı hürŷîdüŷ kamerde

Bu yirde fark iden zerri kemerden
Kem erdür belki kemterdür kemerden

33-b

Gel iy sâzende-i kânûn-ı esrâr
Cemâl-ül Hâk ya'ni hâce 'Attâr

Müsellemdür saŷa gevher-feŷânluŷ
Ki sende hatmdür esrâr-dânluŷ

965 Bu bâgun bülbül-i²² gûyâsı sensin
Vücûduŷ kâfinuŷ 'anŷası sensin

Bu mûsîkâre gel mûbeçe-vâr ol
Ĝam-ı 'aşkile sûz u sâza yâr ol

Demüŷ bir dem bu sâza hem-dem eyle
Demünŷden cân dimâguŷ hurrem eyle

Dem urmaŷ çün senüŷdür bu hevâdan
Muḫayyer eyle 'uŷŷâkî nevâdan

Ser-âĝâz eyle sûz u sâza başla
Ĝicâzî perdeden nevrûza başla

970 Huzûrî olmaŷ istersenķ halefden
Kıl istimdâdı ervâh-ı selefden

²² Metinde tamlama بلبللی کویا

Kemer bağlan bu yolda merd-vâr ol
Çü girdüñ işbu meydâna süvâr ol

Sühan şahnında çün çevgân senüñdür
Feşâhat topın ur meydân senüñdür

Bu bâğun şimdi sensin ‘andelîbi
Cihân bostânınun murğ-ı garîbi

Velîkin gurre olma dîve zinhâr
Hazer kıl virme tahtun dîve zinhâr

975 Hudâyâ câna ‘aşkun hem-dem eyle
Bu sırra ‘aql u cânı mahrem eyle

34-a

Bu dem çünkim kadîmî hem-demüñdür
Kademden işbu râza mahremüñdür

Ne dem bir dem ki bir demdür demüñden
Ayırma bu demi bir dem gamuñdan

Çi ger aşl ol deme bir kaçre demdür
Hem aşlı ol demüñ baħr-i kademdür

Ne demdür k’ol deme hem-demdür Âdem
Hem andandur dem-i ‘İsî bin Meryem

980 Bu sırra çünki her dem hem-dem olmaz
Dem-i Aħmedden özge mahrem olmaz

Bu dem çün noķtadur cîm-i cemâle
Bu ħarf ol noķtasuz irmez kemâle

Elif bigi bu demden dâl olursan
Dem-i Ħaķ birle mâl-â-mâl olursan

Dem olduğ hem bu demlen hem-dem olduğ
Hilâlüğ bedre virdüğ Âdem olduğ

Bu demden irmek isterseğ kemâle
Belî dönmeğ gerek ğamdan hilâle

985 Meger bir ğün ki çarđ-ı erguvân-sâz
Kılurđı sûz-ı sâzın râza dem-sâz

Kılur ki sûz-ı sâzı râza perde
Ki eyler râzı rûy-ı sâza perde

Gehî dem-sâz ider sâza bu râzı
Gehî hem-râz ider râza bu sâzı

Ne söyler işbu sâzı dinle iy dost
Bu sâza perde sâzı anla iy dost

34-b

Demişdür sözi kılan sâza perde
Bu râzuğ mahremidür râza perde

990 Çi ger bu perde sâzuğ perdesidür
Bu perde perdenüğ perverdesidür

Çi ger ğayrı degüldür perde sâzuğ
Kıo sâzı bendesi ol perde-sâzun

Eger olduğsa işbu râza mahrem
Ol epsem işbu demden urmağıl dem

Çü yetmiş biğ hicâb altındadır râz
Kaçan bu sâz ola ol sâza dem-sâz

Bu sâzı kim çalar işbu hevâda
Mütehayyir dü-‘âlem bu nevâda

995 Bu yoldan çek 'inân kim bîm-i cândur
Uzağdur yol u merkebe nâ-tüvândur

Çalarsağ ma'rifet kûsın tarab-nâk
Kemâl-i ma'rifet bil mâ-arefnâk

Hudâyâ kıl meni bu demden âgâh
Ki kaldum 'âciz ü hayrân u güm-râh

Îlâhâ Hâlıkâ Perverdigârâ
Mu'inâ Müste'ânâ Sâz-kârâ

Hakîmâ بـ Tevvâben Raḥîmen
Halîmen Rabb-i Raḥmânen Kerîmen

1000 Meni bu râza bir dem maḥrem eyle
Dil ü câmı bu sırta maḥrem eyle

Sıgındum saña sensin Müste'ânüm
Saña ma'lûmdur râz-ı nihânüm

Tapuğdur düşdüğümdede dest-gîrüm
Zahîrüm ol ki bilürsin zamîrüm

Dilümi şaklağıl sehv ü zeleden
Yolumı gözleyem ḥabṭ u halelden

35-a

Çü çendân bilmezem kânûn u eş'âr
Lu'bilen çalam kânûn u eş'âr"

1005 Maḥâmât-ı tıyûrı itmeden fehm
Getürdi bu ḥayâlâtı baña vehm

Nice ma'mûr ola bir kâr-nâme
Ola mı tercüme Esrâr-nâme²³

²³ Eserin ismi

Meger yâr ola envâr-ı cemâle
İdem deryûze ‘Attâr u celâle

Medâyin-i ‘atâ-yı mevlevîden
Cenâb-ı meşnevî vü ma‘nevîden

İrüre Hâk meger sa‘düm kemâle
Nizâmı şî‘rimünj ire kemâle

1010 İdersem hırz-ı Hâfız kavlı-i Şeyhî
Görenler şana şî‘rim kavlı-i Şeyhî

Ehad ger Aḥmedi kıla şefî‘üm
Kıla Mehdî meni kâdr-i refî‘üm

İrürse şeme sırrından celâlün
Açam bürka‘ yüzinden bu kemâlün

Eger fırsat virürse sözde üstâd
Söz ehlinünj revânın eyleyem şâd

Qılursa hâce himmet baht-ı yârı
İrüre yâr-ı yâre ‘avn-ı Bârî

1015 Bi- ḥamdillâh ki virdi kâle tevfiḳ
Umarum kıla kalem ḥâle tevfiḳ

Ḥuzûrî gel kuşûra i‘tiraf it
Kemâl oldur kemâle göre lâf it

Quşûruñ anla tâlibseñ kemâle
Belî aldanmamaḳ hoşdur kemâle

35-b

Kemâl ehli bilür çün her kuşûruñ
Quşûruñ gözle istersenj ḥuzûruñ

Gönül bir dem bu deryâya güzer kıl
Ne gevherler çıkar andan nazar kıl

1020 Bu deryâda eger olduŷa ğavvâş
Gerekdür hâşıl itmek gevher-i hâş

Çi ger çokdur bu deryânun tılası
Güher maşşûd iden bahre talası

Cihân mülkini deryâ şanma kefdür
Güher cânândan ü cân bir şadefdür

Hayâlündür senün anla cihânı
Fedâ kıl merdisen cânâne cânı

Dilersen kıala cânân birle cânun
Yakîn envârına yandur gümânun

1025 Okursan levh-i dilden sırr-ı ğaybı
Yakîn nûrıyla yandur şekk ü reybi

Olurken kıuds-i a‘lâ saña mesken
Nedendür künc-i külhan saña gülşen

Meğer sen tıflsın ‘âlem perîdür
Vücûduŷ şîsesi anun yeridür

Çü varluk şîşesine urasın taş
Ola bu ‘âlemün sırrı saña fâş

Çü hilkat²⁴ perdesi gide aradan
Yaradılmış gider kıalır yaradan

1030 Hâkıfat bil ki sensin genc-i esrâr
Bu dâr içinde yokdur daĝı deyyâr

²⁴ Kelimenin aslı خالقت şeklindedir.

Çi ger başdan tütarsın levh-i ebced
Velî sende kópandur 'ilm-i sermed

Elifsin kim ezeldensin muqaddem
Anunçünsün melâikden mükerrem

36-a

Elifden ğayrı harfün pîç vardur
Elifdür ol ki ancak hiç vardur

Elifdür evvelün çün âhirün lâ
ز ا ب ج د تا ض ط غ لا وسودا²⁵

1035 Çi ger evvel elif âhir elifdür
Hemân ebced elifden mü'telifdür

Kaçan keşf ola saña bu mu'ammâ
Görürsin ismi kılmışlar müsemmâ

Saña bu şeh-nişin olduğda mesned
Görürsin cümle sensin levh-i ebced

Velîkin key şağın cândan bu sırrı
İletme degme şarrâfa bu dürri

Dimüşdür ol 'azîz-i bâ-diyânet
Ki yokdur bu emânetde hıyânet

1040 Ezel 'ahdinün olduğ emîni
Şağın kim vardurur nefsin kemîni

Şağın gencîneji yağmâya virme
Başunı cehlilen sevdâya virme

Murâd işbu emânetden emândur
Emânetdür velî bâr-ı girândur

²⁵ Mısra Farsça

Dirîgâ dînüñi yağmaya virdün
Başunu cehlile sevdâya virdün

Emânet ile mi olur rehi teng
Ki senden yig çeker anı ħar-ı leng

1045 Bu sırra hem-ser olmaz şaklayan ser
Ki ser terkin uranlar oldı server

Bu sırra ger dilersen hem-ser olmak
Bu serden geç ki oldur server olmak

36-b

Görür bir ehl-i dil Manşûr der-ĥâb
Kesük başı elinde câm-ı cüllâb

Dir iy server ne dinsic ser-bürîde
Nedür ya elde bu câm-ı güzîde

Dir ol sultân-ı taht-ı nik-nâmı
Şunar serden geçen câna bu câmı

1050 İçer serden geçenler bu ayağı
Geçer birden görenler bu çerâğı

Bu ma'nâ câmını şol cân ider nûş
Ki ħayretten kıılır vârin ferâmûş

Fedâ kııl cânuñı cânân gerekse
Vücûduñ derde vir dermân gerekse

Çü sen gencînesin 'âlem tılısmuñ
Müsemmâ sensin vü 'âlemdür ismüñ

Müsemmâdan ħaber bildünse ism ol
Gehî gencîne ol gâhî tılısm ol

- 1055 Dilerseñ cân olasın cism içinde
Elif bigi nihân ol bism içinde
- Müsemâdan habîr ol bakma isme
Gözet cânânı kalma cânâna cisme
- Güzer kıl cism-i cânâdan cânâna cân ol
Tılsma kalma genc-i câvîdan ol
- ‘Aceb deryâdurur ol bañr-i pür-hûn
Kopar andan hezârân mevc-i Mecnûn
- Bu bañr içre ki gevherdür ser-â-ser
Güherdür seng-i zîrile berâber

- 1060 Eğer kâdr içre olsañ çarñ-ı a‘zam
Bu deryâda olursın kaçreden kem

37-a

- Dañi olsañ kemîne kaçreden kem
Haķıķatde olursın ‘arş-ı a‘zam
- Beli çün her hilâlün bedr(i) vardur
Kemîne zerrenüñ de bedri vardur

Bu esrârı ne bilsün rustâyî
Ki her dem dûğdan eyler ğıdâyı

Dilerseñ bañte olmaķ hâme kılma
Koyup nâmûsı neng ü nâme kılma

- 1065 Dilerseñ k’olasın ħalka bu derde
Men ü mânı idinme saña perde

Men ü mâdan kaçan kim dûr olursın
Kaşîn-i ‘âlem-i pür-nûr olursın

Dilersen bâr-gâh-ı²⁶ lâ-yezâlî
 oyup nâmûsu olgıl lâübâlî

Giderken bir mu‘azzam şâh-râha
 Görür bir merd oturmuş şâh-râha

Nazar kı lup dir ey dervîş-i hâste
 Dilüdüdür dest-i devrândan şikeste

1070 Diler mi hâtıruñ handân olasın
 Benüm tek ‘âleme sultân olasın

Didi ben isterüm kim olmayam hiç
 Be-küllî Hâqdan artuğ bilmeyem hiç

Çü ben hiçim cihândur hiç-der-hiç
 atarsan hiç hiçe hiç olur mu hiç

Men ü mâdur cihânuñ çün esâsı
 Ten ü cândan yapılmışdur binâsı

Bozarsan bu men ü mânuñ esâsın
 Bulursın bu ten ü cânuñ Hudâsın

37-b

1075 Esâsı bu men ü mâ‘nun ‘adeddür
 Hudâsı hod ten ü cânun ehadür

Men ü mâ‘dan geçenler cân olur bil
 Ten ü cân anlara yeksân olur bil

Beden bir pirehen ten câna beñzer
 Ten ü cândan geçen cânâne beñzer

açan cândan tenüñ olduğda rüşen
 Saña ten cân görünür cân olur ten

²⁶ Tamlama metinde بارکاهی لایزال şeklinde dir.

İşit bir hoş meşel cân ile benden
Ki rûşen nüktedür bu hisse tenden

1080 Bedendür püşt-i âyîne kederde
Anın göstermez ol şûret nazarda

Şafâda rûy-ı âyîne çü cândur
Anünçün dürlü naşş anda 'ayândur

Ola çün püşt-i âyîne mücellâ
Ne istersen görinür anda eclâ

Ola çün her tarafından şâfi vü pâk
Bir âyîne olur çi pâk çi hâk

Kaçan kim püşt-i âyîne ola rûy
Bir âyîne olur illâ ki şad-sûy

1085 Çi ger cismüdüdür dünyâda şûret
Olur 'uqbâda ol ma'nâ gör imdi

Çü ma'nâ şâfdur şûret mükedder
Keşâfet birledür ma'nâ muşavver

Şafâ ma'nâdurur şûret kederdür
Anuñçün kâbil-i hiss-i başardur

Çü cân gencînedür cismün tılısmı
Bu şûret düşdi ol ma'nânuñ ismi

38-a

Kaçan kim ism ola 'ayn-ı müsem mâ
Saña keş ol dem ola bu mu'ammâ

1090 Kaçan ma'nâ-yı bâtın olsa zâhir
Görine ma'nâ-i bütla's-serâir

Olupdı cism-i Aḥmed cân-ı eclâ
Anuñcün kıldı ten birle tecellâ

Eger dirseñ ki cismüñ aşıldur ḥâk
Ten-i ḥâki ne resme cân olur pâk

Cevâb oldur nazâr kıl gür-ı tenge
Velî bu söz degüldür kûr u lenge

Şa'âdet birle girseñ teng-i kabre
Gelür ravza saña ol ḥâk-î ḥufre

1095 Pes ol kim ravza eyler kabr-i tengi
'Aceb mi cân iderse cism-i ŧengi

Çü sen kırtulmaduñ bu in ü ândan
Anuñcün fark idersin cism-i cândan

Keşâfetden geçerseñ cân olursın
Leḥâfet mülkiñe sulḥân olursın

Keşâfetden güzer kıl gel zarîf ol
Laḥîf ider laḥîf ider laḥîf ol

Meger bir kimse aşḥâb-ı şafâdan
Su'âl eyler 'Aliy-yi Murtezâdan

1100 Ki cennetde olur mı rûz-ı rûşen
Didi anda ne der vardur ne revzen

Ne leyli olur anuñ ne nehârı
Ne berdi ne ḥazânı ne bahârı

Ser-â-ser nûr olur kim nârı yoқdur
Gül olur gülşen olur ḥârı yoқdur

38-b

Olur 'âlem ser-â-ser nûr-ı nevrûz
Olur her zerre mihr-i 'âlem-efrûz

Letâfet birle her cism-i mükedder
Olur âyîne her yüzden münevver

1105 Olur âyîne çün pâk-ı mücellâ
Cemâl-i Hâk kıılır andan tecellâ

Giyer her zerre çünkim nûrdan tâc
ابانوس ابانوس anda olur 'âc

'Ömerdür bunda anda 'şem'-i cennet
Ki andan rûşen olur cem'-i-cennet

Ser-â-ser cism ü cân pür-nûr olur bil
Kamu zerrât-ı 'âlem hûr olur bil

Olar kim bunda Bû Bekr ü 'Ömerdür
Görürsin anda sen şem' ü kamerdür

1110 Tola çün gözlerüñe nûr-ı Raḥmân
Görünse saña taḥ mı hûr (u) ḡılmân

Buyurmuş eyle sultân-ı şerî'at
Görinür gözlerüme nâr-ı cennet

Namâz içre gören engûr-ı cennet
Ne taḥ her demde görse hûr-ı cennet

Nebî idür ki mescid cennetümdür
İnansun bana her kim ümmetümdür

Eger nâr u eger huld-ı berîndür
Bilirseñ bend-i na'leynden yakîndür

1115 Vuzû bunda vuzûdur nûr anda
Hâcer bunda cemâd u hûr anda

Anuñ kim dîdesi Cibrîl-bîndür
Aña ‘âlem ser-â-ser hûr-ı ‘indür

Ger Hâkdan bulayduñ çeşm-i rûşen
Olurdı künc-i külhan saña gülşen

39-a

Eger kırtulayduñ âb u gilden
Olurduñ cân geçerdüñ âb u gilden

Düşüpdür çünki perde âb âteş
Perî bigi şanarsın âb âteş

1120 Var evvel âb âteşden halâş ol
Bu ‘âm u hâşı kıo hâşu’l- hâvâş ol

Ne resme şerh olur bu cismile cân
Ki cism ü cân olupdur cümle yeksân

Buyurmuş eyle sultân-ı şerî‘at
Görinür gözlerüme nâr-ı cennet

Ser-â-ser ehl-i huldüñ cism(i) cândur
Ki her pîr anda tâze nev-civândur

Anuñçün rîşî yoğdur ehl-i huldüñ
K’olur ol fazla senden حون ħaltuñ

1125 Çü yoğdur et ile kıan aşı-ı cânda
Anuñçün rîşî bitmez şağşuñ anda

Aña kim kâr olupdur zûlmete zûr
Virilür ħaşr olıcak şûret-i mûr

Bulursañ şûretin ol kim ‘avândur
Belî bunda nihân anda ‘ayândur

Bir âyînedürür bu cân ile ten
Mükedder bir yüzi bir yüzi rûşen

Biri muzlim olur bir yüzi enver
Biri şâfidürür biri mükedder

1130 Görinür bunda pinhân anda peydâ
Olur anda nihân bunda hüveydâ

Ṭılısm-ı bu‘l-‘acepdür cismilen cân
Olupdur genc-i pinhân anda cânân

39-b

Ne cevhersin ne cism ü cânâ cânsın
Ne gevhersin ki genc-i lâ-mekânsın

Bedenden kırtılursañ cân olursın
Virürseñ cânuñı cânân alursın

‘Aceb gevhersin iy zât-ı muṭahher
Bulur cennet senüñ nûrınla zîver

1135 Buyurmuşdurur Resûl-i ber-güzîde
K’olupdur şimdi cennet âferîde

Velî cennet olur şol dem temâmet
Ki gire cennete ehl-i selâmet

Temâm ol dem olur cennet muḥallâ
Ki ola nûr-ı imândan mücellâ

Şu resme ola cennet pâk (u) pür-nûr
Ki ger zâhir ola dünyâda bir hûr

Ola nûrından ây u gün mükedder
Ser-â-ser ola bu ‘âlem münevver

1140 Kimesne olmaya bakmağa kâdir
Başîret ola idrâkinde kâşir

Belî çün ola şâfi cism olur cân
Görinür gözlerüğe genc-i pinhân

Leţâfet birle cismün cân olur bil
Bu kuvvet anda şad çendân olur bil

Yürürsün tıfl gib(i) bunda fâriğ
Haqîkatde olursın anda bâliğ

Bülûğun bundadur anda zuhûrı
Çerâğun bundadur cennetde nûrı

1145 Egerçi bunda bâliğsin vü ‘âkil
Olursın varıcağ cennetde kâmil

Olursın bunda hufte anda bîdâr
Bulursın bunda dîde anda dîdâr

40-a

Der ü dîvârı cennetdür hayatun
Zemîn ü âsûmanıdur necâtuñ

Dırahtı şıdğdur evrâk(ı) takvâ
Ser-â-ser meyvesi esrâr u ma‘nâ

‘Ameldür anda çün aşhâb u ahhâb
Ne anda aqraba vardur ne esbâb

1150 Özün her nesneye kâdir bulursın
Öñün den geçdügin hâzır bulursın

Her elmadan çıkar bir hûr-ı zâhir
Alursın herbirinden hazz-ı vâfir

Zemîn ü âsumândur bir ferîşte
Turupdur herbiri bir dürlü işde

Der ü dîvâr pürdür hûr u gilmân
Olupdur herbiri bir yerde pinhân

Olupdur çün tabî'at sana perde
Anuñçün anı görmezsin nazarda

1155 Tabî'at perdesinden geç karındaş
K'ola her zerrenüñ sırrı saña fâş

Kılayduñ nûr-ı Hağdan dîde rûşen
Gelürdi künc-i külhan saña gülşen

Bilürsen saña keşf itdüm künûzı
Velî sen anlamazsın bu rumûzı

Hayât(1) lehv şay evvel memâta
Ko zulmâtı iriş âb-ı hayâta

Çü lehv-i lu'bdur dünya hayâtı
Beden bil ol hayâta bu hayâtı

1160 Çü cåndur âhîret dünyâ bedendür
Senüñ habs olduğuş tende nedendür

Geçersen bu bedenden cân olursın
Hağîkat mülkine sulţân olursın

40-b

Hayâtunñdan haber bildiñse iy dost
O mağza bu hayâtı anlağıl post

Hayât envâ' olupdur post-ber-post
Geçersen postlardan dostsın dost

Hayâtundan dirîgâ bî-ğabersin
Seni sen halka şandıñ lîk dürsin

1165 Bu hilkat halkasın geç dür gerekse
Bu dürden kıl güzër mağzar gerekse

Muğakkağdur bilürsen işbu esrâr
Buña zındîk olur kim kılsa inkâr

Bu tahkîkât ki esrâr-ı hafîdür
Buña inkâr idenler felsefidür

Degüldür felsefe bu iy yakînsüz
Buña inkâr idüp sen kalma dinsüz

Muğakkağ çün bu sırrı ide temyîz
Görür bu kâyinâtı cümle yek- çîz

1170 Cihânı cümle hiç-î-hiç anla
Cihânda her ne varsa hiç anla

Anuñ kim hañt vardur bu şafâdan
Girer bu yola râh-ı Muştafâdan

Delili Muştafâdur bu tarîkûñ
Belî hâdîsi Hağdur ol farîkûñ

Şafâdan varsa zevkûñ iy şafâsuz
Girilmez bu tarîke Muştafâsuz

Eger mağşûd ise saña bu mağşad
Yeter saña bu yolda hâdî Ağmed

1175 Tarîk-i Ağmedüñ olduña hâki
Olursın kâyinatuñ zât-ı pâki

Bu yolda hâk olursañ olasin pâk
Dü-âlem ser-te-ser ola saña hâk

41-a

Nedür bilmek dilersenñ sırr-ı sermed
Ehadden gayrdan var ol mücerred

Mücerred ‘aqla uyup olma mehcûr
Kalırsın felsefi-veş tâ-ebed kûr

Bu şahrâlarda yıllarla yelenler
Varup gelmekde menziller alanlar

1180 Verâ-yı ‘âkl(a) var bir tûr derler
Ki yokdur anda ‘aqla dûr derler

‘Acebdür bâr-gâh-ı bir ü bârı
Ki sığmaz anda ‘aqluñ kâr-ı bârı

Bu yolda rûh-ı kudsı per döküpdür
Nice serverler anda ser dögüpdür

Bu yoluñ el-ħağ Aħmeddür delîli
Gerek ‘aczile varmak bu sebîli

Bu meydânda her er serverlik itmez
Bu yerde degme server serlik itmez

1185 Çü Ĥağ dîndür dimiş dîn-i ‘acâyiz
Otur var mâ-‘arefnâk içre ‘âciz

Geçersenñ ‘illet-i çûn u çirâdan
Gider bu ‘illet ü ma‘lûl aradan

Su’âl eyler kılup ibrâm-ı ber-ħâm
K’ey sultân-ı ber-ħağ pîr-i Biştâm

Nedendür işbu ‘âlem kim cihândur
Ya niçün bu zemîn ol âsûmandur

Neden girmişdürür çarha felekler
Neden tesbîh oğur gökde melekler

1190 Neden tırmişdurur yir böyle sâkin
Nedür vâcib nedür imkân-ı mümkün

41-b

Cevâbında dir ol maħbûb-ı muṭlağ
Murâduñ Hağsa tıtma Hağğa dağğ

Çü Hağğun çûdı kıldı hağkı mevcûd
Hağıkat bûd anuğdur hağk nâ-bûd

Geçersenğ ‘illet ü çün u çirâdan
Gider bu ‘illet ü ma‘lûl aradan

Vücûd-ı Hağğa çün ‘illetdürür zât
Olur ma‘lûl u ‘illet cümle ber-zât

1195 Gerek sen hağıruğ ğın tıt gerek târ
Ki yoğdur gördüğünğden ğayr deyyâr

Görinen Hağdurur çünkim gören Hağ
Bilen Hağdur alan Hağdur veren Hağ

Dü ‘âlem fer‘dür çün aşl Hağdur
Bu fer‘ünğ aşl birle vaşl Hakdur

Vücûd-ı aşl çünkim ‘illet olmaz
Demeğ ma‘lûl u ‘illet millet olmaz

Çi ger vardur bu zerrâta zuhûrât
Degüldür ğaryrı ol nûruğ bu zerrât

1200 Zuhûrât ol zuhûruñ ğayrı olmaz
 Ki nûruñ nûr nûruñ ğayr olmaz

Olupdur felsefinüñ ‘ayn(ı) ma‘lûl
 Ki şanmış ğayr-ı ‘illet ‘ayn-ı ma‘lûl

Vücûd-ı Hakkâ turmuş ‘illet ister
 Koyup hağ dîni bâtıl millet ister

Bu söz hağdur velî sen dinlemezsın
 Bu dersi ters okursın anlamazsın

Uyup sen ‘akla çün oldur imâmıñ
 Bu koğudan neden tuysun meşâmıñ

1205 Belî bu nükte gelmez ‘akla ma‘kûl
 Bu ‘illetden k’olupdur ‘ayn ma‘lûl

42-a

Bilürsın bunı ‘âlemde meşeldür
 Biri çok görmegin aşlı haveldür

Geçersen ‘illet-i çün u çirâdan
 Bu sırrı fehm idersin mâcerâdan

‘Înâyet saña eylerse hidâyet
 Bulursın bu bidâyâta nihâyet

Ezeld verdise Hağ fıtrat-ı pâk
 Geçüp senden bulursın Hâzret-i pâk

1210 Yoğısa fıtratıñda kâbiliyyet
 Özüñe ğâlib olur kâhiliyyet

‘Azizüm anla sırrın cism ü cânıñ
 Bu esrârile şâd olsun revânıñ

Bu ten girdâbına olma giriftâr
Ki tâ cânuñ münevver kıla esrâr

Bu cism ü cân olupdur çünkü gümrâh
Anuñçün birbirinden oldu gümrâh

Meger bir yerde bir meflûc u bir kûr
Olur hem-reh biri müflis biri ‘ûr

1215 Bunuñ çün gözi yok anuñ ayağı
Uğurluğ kaçd ider bunlar bayağı

Biner meflûc körüñ gerdenine
Varurlar bir ‘azîzüñ maḥzenine

Bu âna göz çün ol buña ayakdur
Buña her ne olursa aña ḥaḫdur

Çıkarurlar çü meflûcı gözinden
Keserler körüñ ayağın dizinden

Ṭuyarlar bunları anda ṭutarlar
İkisin dahi zîndana atarlar

42-b

1220 Bedendür gözsüz ü cândur ayaksuz
Olan gözsüz ayaksuz oldu Ḥaksuz

Beden şâkirdürür cândur çü üstâd
Biri dîvâre beñzer biri bünyâd

Biri eyler delâlet biri işler
Delil olan hemîn ol işi işler

Ten ü cân müttefikdür çün her işde
Olurlar müttefik ecrin virişde

Bular çün her ‘amelde müşterekdür
Cezâda müştereklerdür ne şekdür

1225 Bedenden ma‘şiyet gelmez çü cânsuz
Cezâsın her günâhuñ çekmez ansuz

‘Azâbı ‘âşıkun nev’-i digerdür
Ki her dem içdügi hûn-ı cigerdür

Düşerse firqate derd ü ‘anâdur
İrerse vuşlata maḥv u fenâdur

Firâka düşse artar ihtirâkı
Vişâle irse artar iştiyâkı

Yağar hicrâna düşse nâr-ı ḥasret
Olur vuşlat deminde ğark-ı ḥayret

1230 Olur vuşlat meyinden eyle serḥoş
Daḥı kıanmaz kılup deryâları nûş

Yağar pervâne gibi şem‘e bâlin
Görürler lîk bilmez kimse ḥâlin

Yağar anı fûrûğ-ı rûy-ı ma‘şûk
Olur kıurbân-ı ḥâk-i kûy-ı ma‘şûk

Çü bilmez kimse derdinüñ devâsın
Vefâdan câna pek anlar cefâsın

Benüm ‘âlemde ol pervâne ‘âşık
Sözümde gerçegüm kıavlümde şâdık

43-a

1235 Bu ḥasretten zebânum yanmayınca
Ne varam şem‘e cânum yanmayınca

Hudâyâ baña virdün çün bu şevki
Tadırdun cân dimâğına bu zevki

Cemâlün şevki cânım kıldı medhûş
Bu şevke eylerüm deryâları nûş

Çi ger pervâneler şem'e yaçar per
Velî ben tırmışam yanam ser-â-ser

Vücûdum yandığınca zevküm artar
İçersem zehr-i kâtil şevküm artar

1240 Baña çün dîde vü didâr sensün
Yağarsam nola vârum vâr sensün

Çü sen vârsun yaraşur saña varluğ
Ne lâyıkdur 'ademden baña varluğ

Baña varluğ gerekmez senden ayru
Tenün ne luţfi vardur cândan ayru

Eger her cüz'ümün ola zebânı
Vireydi cümle nâmuñdan nişânı

Eger cismde her zerrem ola gûş
Olur âduñ işitse cümle medhûş²⁷

1245 Baña çün dîde vü didâr özündür
Kamu ağıyâr illâ yâr özündür

Cihândan gitdi çün ol pür-zinde
Görüpdür dir bir mürîd anı düşinde

Nekîrün heybetinden noldı hâlün
Cevâbın nice vürdün ol su'âlün

²⁷ Beyit sayfa kenarında yazılmış.

Didi gördüm gelürler yora yorta
Bu heybet birle yiri yırtı yırtı

Gelüp şoldem olurlar baña lâzım
Ki Tañruñ kimdürür peygamberüñ kim

43-b

1250 Didüm câna ezel ma‘bûd olan Hâk
Hem-ân oldur ebed maqşûd-ı muṭlaḳ

Begenmeyüp değışdümse maqâmı
Hudâm oldur değışmedüm Hudâmı

Değışdümse maqâmum olmadum dūr
‘Aceb mi gûra girsem olmadım kūr

Degülven kūr egerçi gûra geldüm
Öñümden gitdi zulmet nûra geldüm

Benüm- tek aña varken nice bende
Unutmaz bini oḳur baña bende

1255 Benüm kim andan artuḳ yoḳ ilâhum
Unutmaḳ ola mı ben bende şâhum

Çü yoḳdur câna maqşûd andan özge
Gerekmez baña ma‘bûd andan özge

Haḳıḳatdür çü piş-endîş olmaḳ
Özinden geçmek ü bî-hîş olmaḳ

Eger ma‘nâ gerekse geç şuverden
Gözet yâri şor aḡyârı nazardan

Eger cânuñ ola şûretden âzâd
Biline sırr-ı ma‘nâ her saña şâd

1260 Çü şûret zulmet olmuş nûr-ı ma'nâ
Bu şûret birledür mestûr-ı ma'nâ

Bu zulmetden geçersen nûr olursın
Çalursın tâ-ebed ma'mûr olursın

Bu şûretten hâlâş olduĢda cânuĢ
Kederden külli pâk olur revânuĢ

Bu saĢfi sâde istersen şuverden
Gönül âyînesin pâk it kederden

44-a

Arınmayınca dilden mâsivallah
Naşîb olmaz maĢâm-ı lî-meâllah

1265 Kederden yunmayınca rûy-ı hestî
Temâmet gitmeyince bûy-ı hestî

Çururken 'ayn içinde şûret-i Ģayr
Bu yolda mümkün olmaz sâlike seyr

Arıtmazsan bu mirâtı kederden
Çalursın Ģalka-veş bîrûn bu derden

Ezel firdevs-i a'lâdan güzer kıl
Gel andan 'âlem-i Ģudse sefer kıl

Çıkar dilden Ģuşûr u Ģûr iy dost
Ço bu Ģulmâtı anla nûr iy dost

1270 Çuşûr u Ģûrî ço ebleh degülseĢ
Yüzün didâre tut gümreh degülseĢ

Çoyup ĢaĢkı Ģuşûr u Ģûra çalma
Tecellîsüz Kelîmse Çûra çalma

Bu kesretten kaçan bulsañ ferâğa
Yakîn gözle inen bakma ırâğa

Bilürseñ cânuña cânân özündür
Dilersen derdüñe dermân özündür

Özündür derd özündür derde dermân
Özündür cân özündür cânâna cânân

1275 Çü ma'nâ sâz şûret perdesidür
Bu sâz ol perdenüñ perverdesidür

Çü evvel perdeden eglendi ol sâz
Olur ol perde âhîr sâza dem-sâz

Degül çün gayr sâzuñ sâza perde
Bu râzûn mahremidür râza perde

Çi ger şûret degüldür rûy-ı ma'nâ
Tutar şûret meşâmun buy-ı ma'nâ

44-b

Vire çün bûyr-ı ma'nâ şûrete reng
Olur bu ruy-ı şûret ma'nâ-i şeng

1280 Key anla râz Hâkdur perde sensin
Hâkîkat nûrile perverde sensin

Çü senden ola âyineñ mücellâ
Kılarsın perdesüz râzı tecellâ

Velî olmağ gerekmez Hâkdan özge
Cenâb-ı Hâzret-i Muṭlaḡdan özge

Anuñçün oldı Mûsâ Hızra hem-dem
K'ola bu râza mahrem urmadan dem

Ki bu sırra bu dem mahrem degüldür
Bu râzûn mahremi Âdem degüldür

1285 Bu sırra mahrem olmak olmamakdur
Belî bu râzı bilmek bilmemekdür

Yoğ ol bilmek dilersen bilmek oldur
Öl ol bulmak dilersen bulmağ oldur

Meger sultân serâyın kıldı yağmâ
Sipâhı gördüler yağmaya îmâ'

Turur bir bende yağmâ kılmaz ol dem
İrilmayup nazardan şöyle epsem

Şeh iydür sen ne aldun sîm ü zerden
Didi ben hiç urılmadum nazardan

1290 Nazardur baña maşşad zer degüldür
Murâdum serdürür efsar degüldür

Nazar bir lahza sultân hazretinden
Baña yigdür cihânun hil'atinden

Bu söz hoş geldi sultân-ı zemâna
Buyurdi açdılar şol dem hızâne

45-a

Didi gir al ne maşşûdına vâfir
Gerek sîm ü zer genc ü cevâhir

Ġulâm iydür ki sultândur murâdum
Bedenden geçmişüm cândur murâdum

1295 Girür çün dâmen-i sultâna destüm
Bulur peyvest andan her şikestüm

Eger la'1 ü güher ger sîm ü ger zer
Gelür hâk-i meder birle berâber

Harâm olsun cihânda ol göze nûr
Ki bir dem şeh cemâlinden ola dûr

Olur çün kûy-ı cânândan cihân gerd
Dü-âlemden geçer çünkim ola merd

Mezâkuñ virse 'irfan lezzetinden
Ayurma cân(1) cânân şöhetinden

1300 Ki her lezzet ki vardur dü-cihanda
Çehândur anda çendândur cihânda

Eger müştâkısa cânâna cânuñ
Ya niçün terkin urmazsın cihânüñ

Ki her lezzet ki vardur dü-cihanda
Çehândur anda çendândur cihânda²⁸

Kaçan geçseñ cihândan cân olursın
Virürseñ cânuñı cânân alursın

Yeter bil kâyinâtı bir bir ile
Bir iste bir gözet bir bil bir ile

1305 Seni senlükden evvel eyle ma'zûl
Şevâğıldan geçüp ol Hâkka meşgûl

Kaçan sen senlügünden dûr olasın
Bu zulmetden geçersin nûr olasın

Dilerseñ nûrı bu zulmâta kalma
Yüzüñ didâre tut cennâta kalma

²⁸ Aynı sayfada ikinci kez yazılmış.

45-b

Belî cennet seni dîdârdan kor
Hemîn ağıyârdur kim yârdan kor

Eger varise sende ‘aşk-ı dîdâr
Sekiz cennâte olmazsın harîdâr

1310 Meger bir ‘âşık-ı miskîn ü haste
Gele maşşer güninde dest-beste

Okıya çünki hazretde berâtın
Göre mîzânda artuk şeyyîâtın

Urup barmak gözin ata beyâna
Cehennemden yaña olsa revâne

Diye çün ayrı düşdüm ol likâdan
Fenâ yigdür baña bârî beğâdan

Gerekmez dîde dîde olmayıncağ
Cihân ağıyârdur yâr olmayıncağ

1315 Degül bu dîde çün dîdâre lâyığ
Kö çıkşun kim degüldür yâre lâyığ

Dil ü cân terkin ur cânân dilersen
Vücûdun derde vir dermân dilersen

Ne göz kim görmiye dîdâr-ı ma‘bûd
Ya ma‘dûm olmuş ol dîdeye mevcûd

Ne tâlib k’olmaya maflûba vâşıl
Bedendür cânşuz ol andan ne hâşıl

Cihândur cism cânân aña cândur
Anuñçün her dü-‘âlemden nihândur

1320 Seni çün vaşl-ı cânândan kıla dûr
Zihî dûzah degül mi cennet ü hûr

Bu gülşenden cihân bir hâre beñzer
Çekersin genç şanduñ mâre benzer

46-a

Velikin işbu sözdür merd-i râhuñ
Degüldür degme dîvânı siyâhuñ

Meger kim şeyh-i Şiblî şem‘-i aşhâb
Giderken dir nice cem‘-i aḥbâb

Düşerler bir beyâbândan kenâra
İrerler nâgehân bir kûh-sâra

1325 Yol üstünde görür bir kâse-i ser
Yatur hâk-i meder birle berâber

Anı çün pâ-y-mâl itmişdi her yâd
Toḳınan bâddan eylerdi feryâd

Ḳılur ol kelleye çünkim nazâr şeyh
Görür ol serde var çok derd-i ser şeyh

Görür ol başda bir ḥaṭ var yazılmış
Bozulmaz şanki mermerde ḳazılmış

Belî ol kim yazılmışdur yuyulmaz
Ezelde mest olan her-giz ayılmaz

1330 Oḳur şeyh ol ḥaṭuñ ma‘nâsın anlar
Şanayduñ söyler ol baş şeyh diñler

Ki ey şeyh epsem ol var olma derhem
Ḳo varsun yile dünyâ âḥiret hem

Çü kıldum mülk-i dünyâdan güzer ben
Hem itdüm dâr-ı 'uqbâdan sefer ben

Sevâdü'l-vech fi'd-dâreyn buldum
Geçüp 'ilm ü 'amelden 'ayn buldum

Çü ma'lûm eyler ol başdan bu râzı
Kılur ol perdeye hemdem bu sâzı

1335 Düşer çün şeyh o sâhilden bu ka'ra
Urur şol dem bu hayret birle na'ra

46-b

Bu lezzet çün virür kuvvet mezzâka
Bular lâ-büd bu hayretden âfâkâ

Şorarlur nükte(y)i iydür haber şeyh
Oğur ol dâstâni ser-te-ser şeyh

Ki iy yârân budur sırrı bu âhuş
Ki başıdur bu beş(?) merd-i râhun

Virüp vârn bu yolda merd olmuş
Geçüp cân u cihândan ferd olmuş

1340 Cihânuş sûdını şaymış ziyâna
Anuşçün püşt-i pâ urmuş cihâna

Cihân u cânın evvel bâda virmiş
Bir avuç toprağ olmuş bâda virmiş

Belî uyanmayınca her dü-'âlem
Kim olmuşdur harîm-i vaşla mahrem

Gel imdi mâsivâyı eylegil terk
Ki devlet tâcınıuş terkidür ol terk

Velî her dil bu sırra hem-ser olmaz
Bu yolda geçmiyen serden er olmaz

1345 Anın her servere zer efser oldu
Ki serden geçdi andan server oldu

Çi ger zerden kemer zerdür kemerden
Ne zer hâk-i meder yigdür kem erden

Bilürsen bu haberden iy habersüz
Kemerdür söz gerekmez zer kemersüz

'Ubûdiyet kemerdür aña zer terk
Bu yolda baht anuñdur k'ide ser terk

Bu meydâna girersen iy civân-merd
Gerek zer gib(i) olmağ zâr-ı ruğ-zerd

1350 Ğınâya şaymayınca her 'ânayı
Beğâyâ mebdel itmezsin fenâyı

47-a

Bu mağşûd el vire dirsen elemstüz
Umarsın genc ü şâdî renc ü ğamsuz

Dirîğâ geçmedüñ sen genc-i zerden
Ne vechile geçersin cân u serden

Yilersin zer ğamında nice ferseng
Kılup sen Hâk yolında çün har-ı leng

Eger dirsen ki Hâkdur baña mağşad
Hâkîkat Ka'besidir câna ma'bed

1355 Çi ger mihrâb olupdur baña ma'bed
Degüldür Hâkdan özge baña mağşad

Sen âb-1 kûndiken gözün ten-i teng
Ne vechile olursın baħre hem-reng

Olur bir kaħreden çün ħavşalañ ber
Ne resme sende şıġsun baħrile pür

Bu ġayretten olupdur zehreler âb
Ki yoħdur ol cemâle kimsede tâb

Ne bilsün zerre kimdür mihr-i enver
Ne bilsün kaħre kimdür baħr-i aħzar

1360 Çi ger bir zerredür ancak ħicâbı
Ne bilsün zerre kimdür âfitâbı

Özinden geçmeyince zerre bilgil
Ne bulsun vaşl-1 ħurşide tevaşşul

Çi ger anlar bilür ħurşid vardur
Vişâl-i devlet-i câvid vardur

Velî bilmez ki birdür vaşl u ħicrân
Seçilmez anda kaħr u luţf u iħsân

Çi ger ħicründe vardur âb-1 ħayvân
Olursın teşnelükden lîk ħayvân

1365 Ne bilsün zerre kimdür mihr-i enver
Ne dirsün kande beşşe kande şarşar

47-b

Meger bir beşşe bir gün²⁹ istiyü dâd
Süleymân ħazretinde kıldı feryâd

Ki iy Ĥaħkuñ resûl-i bî-nażîri
Ki sensin her za'îfüñ dest-ġiri

²⁹ Metinde imlası برکن şeklindedir.

Benüm dâdumı alğıl bâd elinden
Anuñ feryâd elinden dâd elinden

Çapıñdur çünki her miskîne mesken
Bulınmaz bâd elinden başa me'men

1370 Beni her dem huzûrumdan irür bâd
İdersen vaqtdür bî-dâdumı dâd

Çalupven bâd elinden dest-beste
Demidür ki ire peyvestüñ şikeste

Çılur şol dem Süleymân istimâlet
Ki oldur mûcib-i 'adl ü 'adâlet

Didi gel eyle sen bir lahza ârâm
Oğurlar bâd geldi kâm-nâ-kâm

Görür beşşe gelür şarşar şitâbân
Hem-ân-dem olur andan beşşe perrân

1375 Çanı bî-dâd çande dâde turmaq
Ya çanden beşşe çanden bâde turmaq

Süleymân dir ki yoqdur bâde töhmet
Velikin beşşede yoq istiñâ'at

Çü yoqdur bâde kuvvet bu çerâğa
Yağın gözle inen bakma ırâğa

Vişâl-i şem'e çün yoqdur mecâlün
Yürü pervâne gibi şakla bâlün

Velî çün bâd-ı istiğnâ vezândur
Bahârı 'âlemün andan hazândur

48-a

1380 Geç imdi naqş-ı bâğ u bûstândan
Ki bâğun şolmaya bâd-ı hazândan

Özüdür beşşeden kem belki kemter
Dilersin şarşara olmağ berâber

Ne dirsın qande qatre qande deryâ
Qanı kul qande kulluğ qande Mevlâ

Özüden geçmeyince biş eger kem
Bu zahma merhem olmaz olma derhem

Çü her zerre k'olupdur bir hicâbuğ
Anın görmez cemâlin âfitâbuğ

1385 Virürseñ bu cihânda nîm hurmâ
Saña anda ne sermâ var ne germâ

Getürseñ cânile bir kez şehâdet
Yirüñ cennet özüñ ehl-i sa'âdet

Dilirseñ yâr-ı gayrından güzer kıl
Melâmet tîrine sîneñ siper kıl

Ve ger ney ekme toħmuñ işbu merze
Var epsem söyleme bî-hûde herze

Ṭaleb merdûd olupdur râh mesdûd
Nedür qaşduñ görünmez çünki maqşûd

1390 Eger yortup bu yolda ṭurmaduñsa
Dem-â-dem yilmekden ırmaduñsa³⁰

İlet keşüñ habîb-i penbe-dûza
Ki oldur saña maħrem işbu söze

³⁰ Vezin hatalı

Eger yüz yıl sürersen bu yola rû
‘Acebdür ger ire ansuz saña bû

Öñünden gitmeyince vehm ü pindâr
Görünmez gözlerüne nûr-ı dîdâr

Gelenler öyle yazmışlar haberde
Öküşdür feyz-i Rabbânî seherde

48-b

1395 Seherde bulunursañ tâ‘ate cüst
Urursın dâmen-i maşşûda cüst

Bilürsen şadrin âh-ı şubh-gâhuñ
Geçürmezsen namâzın çâşt-gâhuñ

Edâ kıl her birin yirlü yirinde
Şakın şaşdile terk itme birinde

Olasın çün ‘ibâdet birle pür-nûr
Hâzer kıl uyma dîve olma ma‘zûr

Saña bildürdi çün farzile sünnet
Gerekdür k’idesin Mennân’a minnet

1400 Saña teklîf idüp çün kıldı tevfiķ
Sañadur nef‘ ancak añla taķķiķ

Eger kılduñsa emrine itâ‘at
Hakķa şükr it ki virdi istiñâ‘at

Kemâle çünki irgürdüñ niyâzı
Konar başuña devlet şâh-bâzı

Çü devlet dâmenîne ur(a)sın dest
İrür peyveste şol dem cümle işkest

- Çü sensin beççe-i sîmurğ-ı lâhût
Olupdur çâr(e) cûyuñ cism-i nâsût
- 1405 Kādîmi âşiyânuy eyleyüp yâd
Bu dâme olma kâni' eyle feryâd
- Çü murğ-ı lâ-mekânsın geç mekândan
Demidür eyle pervâz âşiyândan
- Bu zulmânî kafesden eyle pervâz
Şafirüñ bang-ı şâha eyle dem-sâz
- Tabî'at çâr-çûbından güzer kıl
Var andan 'âlem-i kudse sefer kıl
- Dilersen anı kılğıl seni sensüz
Virüp cânâne cân cân ol bedensüz
- 49-a
- 1410 Bedenden kütürilsen cân olursın
Ser-â-ser 'âleme sultân olursın
- Eger senden kalursa sende bir mû
Cenâbetdür inâbet birle var yu
- Çü vardur kûhdan kâha hisâbûn
Ya kûh olmuş ya kâh olmuş hicâbûn
- Ser-â-ser sen saña çünkim hücübsin
Seni senden arıtmazsan cünübsin
- Hâbîbüñ oynar isen cân yolında
Degülsin rev reh-i cânân yolında
- 1415 Senüy tâ senlügüñdür saña hem-dem
Hakîkat bil degülsin râza mahrem

Gel evvel seni sen senden halâş it
Ayâsuñ andan ol sulţâna hâş it

Seni sen şanma sen kim sen degülsin
Ser-â-ser cümle cânsın ten degülsin

Bu râzu şakla cândan şanma hem-dem
Bu sırra çün degüldür gayr maḥrem

Anuñcün oldı Mûsâ Hızra hem-dem
K'ola bu râza maḥrem urmadan dem

1420 Kaçan âyîneye Âdem urur dem
Her âyîne tutar âyîne ol dem

Hicâb olur nefis çün ara yirde
Gerekmez ara yirde kılca perde

Çü şöḥbet ide ḥalvet yârile yâr
Nefis de ara yirde olur ağıâr

Dilersenḡ ḥalvet olmak yâre hem-dem
Nazar kıl ayna urma gayrdan dem

'Ale'l-cümle yaqîn bil anla muṭlak
Ḥaḳîkat Ḥaḳkı bilmez olmayan Ḥaḳ

49-b

1425 İşiden ḥaḳ sözi çün ḥaḳ kulaḡdur
Diyen kim dinleyen kim cümle Ḥaḡdur

Çü Ḥaḡdur cümle niçün diñlemesün
İşidirsın velîkin anlamazsın

Ḥaḳîkat bahri içre ḡatresin sen
Ezel hûrşidine kim zerresin sen

Ne bilsün zerre kimdür âfıtabı
Bu baħre baħrî kimdür kimdür âbî

Be-küllî olmayınca kendüden güm
Ola mı zerre mihr ü kaħre kılzüm

1430 Bu deryâda hezârân kaħre ħayrân
Velî gevher deñiz ka‘rında pinhân

Bu deryâda hezârân kaħre ġarķa
Hezârân dil bu derde oldu ħalka

Var epsem bunda kıl ü kâl şıġmaz
Belî şurâĥ-ı mûra pîl şıġmaz

Zihî deryâ ki pür dürr-i ilâĥî
Ki bilmez kimse evşâfın kemâĥî

Gel ey ġavvâş-ı deryâ-yı ma‘ânî
Müsellemdür saña gevher-feşânî

1435 Bu gevherler ki terdür âb-ı zerden
Şekerden taħludur nigîn ġüherden

ġüher gibi ĉi ger rengîn ü terdür
Ne bilsün ġadrin ol kim bî-başardur

ĉi ger ĥoş naķşdur bu naķş-ı dil-keş
Velî âyîneġ olmuşdur müşevveş

Olupdur ĉünkü âyîneġ mükedder
Ne olsun naķş-ı Ĥaķ anda muşavver

50-a

Olupdur ĥurd u şehvet saña perde
Bu sırrı bilmedün ġaldun şuverde

1440 Eger cânuñ bu sırdan olsa âgâh
Olurduñ şîr-i merdân-ı ser-râh

Hemân bir naqşa kalduñ bu cihândan
Anın kırtulmaduñ şekk ü gümândan

Her ebleh kânde anlar bu kelâmı
Ne bilsün müşk-i kennâsuñ meşâmı

Meger var idi bir kennâs-ı inkâr
Ki olmuşdı aña kennâsluğ kâr

Güzer nâ-gâh bir bâzâre kıldı
Nazâr bir külbe-i ‘aţţâre kıldı

1445 Görür bir müşg-i ter dükkân-ı ‘aţţâr
Gider ‘aqlı düşer ser-mest olur zâr

Bu müşgün bûyı eyler anı haste
Ki öğrenmişdi ol bûy necsde

Alur ‘aţţâr bir şişe gül-âbı
Gülâbile ter eyler ol türâbı

Harâb olmuş yatur kennâs-ı miskîn
Ne ‘ıtrın fehm ider anuñ ne miskin

Şaçarlar müşg ü ‘anber pây-tâ-farğ
Gülâb u müşge anı kıldılar garğ

1450 Görürler mümkün olmaz kim uyana
Hemân ‘aţţâr atar müşgin yabana

Meger var idi anuñ bir halîli
Gelür ol araya uğrar sebîli

Görür halk üşmiş ol miskîn yatur zâr
Başından ‘aql(1) gitmiş olmuş efkâr

50-b

Ṭutar bir pâre burnına necesden
Şanasın murğdur kalker kafesden

İrür bûy-ı neces çünkim mezzâka
Bular şol dem bu hayretden afâka

1455 Bu sırrı degmesi nâsuñ ne bilsün
Meşâmı müşg-i kennâsuñ ne bilsün

Bu esrârı ne bilsün degme evbaş
Ki görmez âfitabı çeşm-i huffâş

Dirîğ olmuş meşamuñ bûy-ı bid'at
Anın tuymaz nesîm-i bûy-ı sünnet

Pür olmuş levş-i dünyâdan dimağuş
Şoyunmuş bâd-ı şehvetden çerağuş

Seni yoldan kômışdur hurd u şehvet
Alupdur gözlerünji hâb-ı gaflet

1460 Bu dünyâ mübrizin kılduş çü mesken
Görinür künc-i külhan saña gülşen

Ṭutupsın bûy-ı nâ-hoş birle çün hû
Kaçarsın bûy-ı gülden san haber-rû

Belî şekker degüldür tu'me zâga
Ṭonuz yağını yakmazlar çerâga

Aña kim gendenâdur kand u helvâ
Ne lezzet virsün aña menn ü selvâ

Şikârı keklik olmaz çünki zâğuş
Ġidâsı cîfe-i hardur kelâğuş

1465 Sözüml Hâkdur kulağ ur ger dinlesen
Hâbîr ol bu haberden har degülseñ

Bu sevdâdan güzêr kıl olma şeydâ
Ne tutsun 'ankebûtun dâmi 'ankâ

Meger nâ-gâh ire Hâkdan 'inâyet
Kılasın levş-i hestîden şahâret

51-a

Olasın gayr(1) 'illetden mücellâ
Kılasın 'aynile andan tecellâ

Velî müşkildürür hethâte heyhât
Bu yolda anca şehler oldı şehmât

1470 Bu meydanda nice başlar olup gûy
Yiler yıllar bigi tuymaz dañi bûy

Bu deryâda nice keştî olup garğ
Yatupdur fark olunmaz pây ile fark

Bu mektepde bilenler 'ilm-i sermed
Girü başdan tutarlar levh-i ebced

Elâ iy rüstâyî-i bî-irâdet
Ki bilmezsin bu muşhafdan bir âyet

Bu şafha 'aql-ı külldür harf-i evvel
Bu 'ilmi bilmeyen cân kaldı mühmel

1475 Eger ezberledünse metn-i keşşâf
Bu fenden bî-habersin urmağıl lâf

Eger yüz yıl sürersen ağa kara
Okunmaz elli yılda bu sepâre

Eger biñ yıl okursañ nañv ile şarf
Elifdür andan ancañ bildügin harf

Varanlar işbu yolda cüst ü çâlâk
Çağırur hayretinden mâ-‘arefnâk

Bu şahralarda yıllarla yelenler
Varup gelmekde menziller alanlar

1480 Kâalupdur cümle çün har pâ-y-der-gil
Bu bahre bulmamışdur kimse sâhil

Dilersen k’ire peyveste şikestün
İrişe dâmen-i ma‘şûka destün

51-b

Gönül mezatın it evvel mücellâ
Ki kılur saña Hâk andan tecellâ

Gönülde buldılar Hâkkı bulanlar
Bu resme bildiler anı bilenler

Kaçan pâk eylesen kalbi kederden
Görürsin halka olmuşsin bu derden

1485 Ne istersen olur çün dilde hâşıl
Şakın bir lahza dilden olma gâfil

Çü dil Hâkkuñ nazâr-gâhıdur iy dost
Yakîn dildür bilürsen mağz-ı her post

Ezel sulţânına dildür çü menzil
Hemîn dildür hemîn dildür hemîn dil

Velî şol dil ki bir ehlün dilidür
Bilürsen her dü-‘âlem hâşılıdur

Olur çün cümle maqşad hâşıl andan
Şaķın bir lahza olma ğâfil andan

1490 Bilürseñ mevzî‘-i tecrîd(i) dildür
Serây-ı halvet-i tevhîd(i) dildür

Geçerseñ bu hevâ-yı âb u gilden
Görürsin Hakkı rûşen rûy-ı dilden

Çi ger mir‘ât(ı) Hakkıñ rûy-ı dildür
Velî her yüzi anuñ rûy-ı gildür

İdersen ehl-i dilden şey-i lillâh
İdersin lâ-mekân ‘anķâsına râh

Halâş olmaķ dilersenñ âb u gilden
İşüñ deryûze olsun ehl-i dilden

1495 Ğulâmum şol dile kim ola kâmil
Ne yüzden söylenürse ola kâil

Ne dil kim hem-demi kâmil degüldür
Hemîn bir dildür ol dil dil degüldür

52-a

Gel imdi isterisenñ kâmiliiyyet
Bezersenñ cevherinde ķâbiliyyet

İdersenñ ‘aķlı ğâlib nefsi mağlûb
Ümîd oldur saña el vire mağlûb

İrenler nefis itini beslemezler
Ne dirse sözin anuñ eslemezler

1500 Belî bu yolda merd-i kâr olanlar
Olardur nefsdan bî-zâr olanlar

Olupsaň sürûğ-1 nefsünden âgâh
Murâd-1 nefse varma bir kadem râh

Dilersen bu hevâ-yı dil-güselden
Gıdâ vir nefse bir dem hûn-1 dilden

Ṭuyurma nân-1 huşke kânde zerde
Revân it eşk-i sürhî rûy-1 zerde

Meger bir merd-i râh âzâdelerden
Velî pür-nûr gönli sâdelerden

1505 İderdi et yimek gönli teķâzâ
Yidürmezdi iderdi nefse izâ

Geçer bu resme altmış yıl yakîn ol
Dañi olmazdı nefsinden emîn ol

Meger bir gün ki varmışdı kırâğa
Yetişdi et koñusundan dimâğa

Revân oldı gözinden nefsünjün yaş
Dönüp kendüye iydür iy qarındâş

Baņa kim bunca yıldur virmedün kâm
Nola bir pâre etden kılsañ in'âm

1510 Özi göyindi nefsün nâlişîne
Didi bir loķma virsem tâ işine

52-b

Olur ol koñudan yaņa revâne
Meger zindânda imiş ol nişâne

Görür kim halk cem' olmuş tururlar
Tenine bir esîriñ dâğ ururlar

Didi nefsine al iy nefsi-î hayrân
Eger büryân gerekse işte büryân

Çü büryândur nedür büryâna yanmak
Nedendür cism ucundan câna yanmak

1515 Görür nefsi anı vü büryândan ürker
Ne büryân istemek kim cândan ürker

Yağar nefsün vücûdın nâr-ı hayret
Düşer üstine anuğ bâr-ı gayret

Görür dervîş kim nefsi zebûndur
Ne büryân istemek kim ğark-ı hûndur

Açar nefsi-î zebûngîre zebân ol
Ki iy nefsi epsem ol var bî-zebân ol

Çü büryân şandüğün büryân degüldür
Ciger büryânı ol büryân degüldür

1520 Cerâhatsuz degüldür çünki râhat
Var epsem ol bu râhatdan ferâgat

Bu büryâniçün ol büryânı terk it
Dilerseñ vaşl-ı cânân cân terk it

Bu büryân ehline büryân cigerdür
Bu büryândur ğıdası her ki erdür

Ciger derdiyle büryân olmayınca
Bu ğamdan dîde giryân olmayınca

İrüşmez baħr-î rahmetden dile âb
Açılmaz ğenc-î vahdetden saña bâb

1525 Şeb-î rûz eylemezseñ süzile sâz
Saña rûzî degüldür anla bu râz

53-a

Gerekse 'âlemi ser-tâ-ser ara
Bulınmaz sûz-ı dilden ğayrı çâre

Öñünde perdedür çün cism-i nâsût
Ne keşf olsun saña esrâr-ı lâhût

Saňa çün derd-i dünyâ sâz olupdur
İşüñ her lahza hırş u âz olupdur

Gönül âyînesin tutmuşdurur jeng
Anünçün görmezsın şûret-i şeng

1530 Var âyîneñ degüldür lîk maşķûl
K'olupsın arzû-yı nefse meşķûl

Bu sırruñ olmak isterseñ emîni
Gerekdür nefsün urmaķ gerdenini

Olursañ nefsün ile âb u âteş
Zebûn itmez sini bu nefsi ser-keş

Anuñ kes başını virme emânı
Müselmân olmaz ol raħm itme ânı

Nedenlü virürisen ârzûsın
Biler sini ıřırmaĝa azusın

1535 Egerçi iylük iyler düşmeni dost
Nedenlü besleseñ bilmez sini dost

Ne her-giz eksilür 'acb u fuzûlî
Ne bir dem eglenür Hakkıa kabûlî

Hıredmendüm diyü gerçi urur lâf
Velîkin yokdur anda kılca inşâf

Eger nâna vire bir arzû dest
 Ğurûrından olur hemçün saña mest

Ṭalar halkı ki ben şîr-i jeyânım
 Falânım var falânım var falânım

1540 Eger bir kerre virmezseñ aña nân
 Biler yüz kerre ol seg saña dendân

53-b

Vü ger zencîr iderseñ aña zerden
 Çü hardur âdemîlik umma hardan

Çü hardur nefis bil hardan beterdür
 Kim andan âdemîlik umsa hardur

Şorar bir kimse bir harbendeye şâd
 Saña şan'at nedür iy merd-i üstâd

Didi harbendelükdür baña şan'at
 Ezelden anuñile tutdum ülfet

1545 Çü yoğ harbendelükden özge kârım
 Geçirdüm anuñile rûzgârum

Görür harbendelük. olmuş aña kâr
 Cevâbın şöyle virdi merd-i huşyâr

Ki ol har olsa yigdür zindelükden
 Ki sen har kırtıla harbendelükden

Ḥudâyâ kırtar ol merdi bu hardan
 Ki yigdür zindelükden aña mürden

Çi ger hardur giren harmende bende
 Reîs ol hardurur harmende bende

- 1550 Olur çü ıssı yok her bende âzâd
Har olsun kim ola harbende âzâd
- Dirülmez ‘aql-ı cân nefis olmayınca
Bu nefse dost düşmen gelmeyince
- Dilerseñ vaşl-ı cânân sen sini ço
Gerekse dost vaşlı düşmeni ço
- Degüldür saña nefsün dost aňla
Ser-â-ser mağz şanma post aňla
- Çü kaçdı dost senden geldi düşmen
Anuñçün ağladuñ sen geldi düşmen

54-a

- 1555 Dirîğa olmadı nefsün müselmân
Meger rûzî ola şoñ demde î mân
- Bu kâfirden ki vardur bizde pinhân
‘Acebdür ger gelürse andan î mân
- Meger nâ-gâh ire Hâğdan ‘inâyet
Bidâyetden ola hâdî hîdâyet
- Vügernî (?) kimde vardur aña zehre
Ki işbu kuvvet ola aña behre
- Bu meydânda nice ner şîr-i merdî
Zebûn itmişdürür nefsün neberdî
- 1560 Kim ola kim ola aña muğâbil
Meger himmet kıla insân-ı kâmil
- Senüñ nefsile varsa kâr-zârûn
Yapış dâmânına bir merd-i kârûñ

Çafadar olmayınca eyleme ceng
Dilersen nefse kılmak 'âlemi teng

Dirîgâ nefs-i kâfir-kîş elinden
Ki kaldum haste vü dilrîş elinden

Ĥudâyâ bini nefsumden ĥâlâş it
Ĥuzûruñ nûrın îmâna menâş it

1565 Benüm köynümde kılmışdur kemîn ol
Şanasın bini bulmışdur hemîn ol

Bu kelbûñ kim alur naĥcîr elinden
Kim alur loğmasın ol şîr elinden

Ne kılsañ ana ezkâr u 'ibâdât
Dañi çekdürsen envâ'ı riyâzât

Çü cüzdür küfr-i zulmâniyyet andan
Ne gelsün nûr-ı rûĥâniyyet andan

Vefâ gelmez çü nefs-i bî-vefâdan
Gönül var şeker umma bu riyâdan

54-b

1570 Hezârân ceħd idüp iy nefs-i 'âşî
Dirîgâ bulmadum senden ĥâlâşı

Bu nefsün âħ elinden dâd elinden
Ki bir dem olmadum dil-şâd elinden

Dilersen k'ola şâdî saña her ġam
Belâdan nefret itme olma derhem

Yüzün burturma iy dil her belâdan
Ĥüseyn olduñsa kaçma Kerbelâdan

Beḳâdur rûha çün nefsün fenâsı
Gerekdür k'eksük olmaya 'anâsı

1575 Erülmez gence çünkim çekmeden renc
Eger vîrân olursañ sendedür genc

Belâsuz kimse keşf itse bu genci
Olurdı mîr u hoca her dilenci

Dirîgâ hâk ü bâd u âba ƣalduñ
Behâyim gib(i) hurd u hâba ƣalduñ

Dilersen ƣeşf ola saña bu esrâr
Var iste dürc-i dilden dürr-i şehvâr

Halâş olmak dilersen âb u gilden
İşün deryûze olsun ehl-i dilden

1580 Eger bil bađladuñsa işbu râha
Düz evvel armađanuñ pâdişâha
Çü yoğdur armađânuñ bî-hünersin
Anuñcün dem-be-dem yoldan dönersin

Erenler oldılar mağşûda vâşıl
Ƙılarsañ şöyle bî-hâşıl ne hâşıl

Saña çün 'âlem-i ƣuds oldu menzil
Revân ol bağma nefse bağla mağmil

Gel evvel yol yarağın ƣıl mükemmel
Sebük-rûh ol bu yolda olma kâhil

55-a

1585 Dirîgâ şöyle ƣalduñ hâb içinde
Dilün pür-hûn tenündür tâb içinde

İşitmezsin şadâ-yı sârbândan
Anuñçün girü qalduñ kârbândan

Ceres gibi dimâğuñdur hevâyî
Anuñçün dinlemezsın bu derâyî

Duhul gib(i) tölupsın güft ü gûdan
Anın tıymaz meşâmuñ bu qoñudan

‘Aceb bî-mağz u tırfa hîre-sersin
Ki qalduñ güft ü gûdan bî-ğabersin

1590 Bu gâvgâdan geçeydün ‘ayn olurduñ
Hemîn âyîne-i kevneyn olurduñ

Velîkin sende yoğdur qâbiliyyet
Sini mağrûr idüpdür qâfiliyyet

Bu söz hağdur velî sen bî-ğabersin
İşitmezsin bu esrâr-ı çü kersin

Çü sen hem huftte hem kersin haberden
Söz işitmek ne gelsün huftte-gerden

Meger bir hurde-dân ker bir zamanda
Yatup uyurdı râh-ı kârbânda

1595 Ki ben kerven hemîn dir baña çâre
Geçerken kârbân bini uyara

Yatup bir lağza eyler anda ârâm
Gelür bir kârbân uğrar serâncâm

Bir ol kim huftedür bir bu kerdür
İşütmez bang-ı kûsı şan hacerdür

Uyarmaz kimse anı çün geçerler
Qanup uyhusı başın qaldırur ker

55-b

Görür kim kârbân geçmiş cihândan
Uyumuş girü kılmış kâr-bândan

1600 Olur nâ-çâr u hayrân u şikeste
Urur peyveste dendân püşt-i deste

Gel iy bîçâre vü âşüfte miskîn
Bu yolda hem girü hem huftte miskîn

Uşanmaduñ mı âhir huftelükden
Ki baş kıaldurmaduñ âşüftelükden

Dirîgâ itdi bu kerlük saña kâr
Nolaydı bulmayduñ bârî bîdâr

Hikâyetdür ki Bu'l-kısr Cigânî
Görür bir er giderken yab yab anı

1605 Sorar kaçduñ nedür har sürmemekden
Ya irken menzilüñe irmemekden

Biter gün şimdi kıalmaz rûz-ı rûşen
Olur bu tâze gülşen künc-i külhan

Harâmîler öküşdür bunda il yâd
Bu şahrâda kıalursın şöyle bîzâd

Dir iy miskîn bilürsen kim ölürsün
Girüp sine kıara toprağ olursın

Biter 'ömrüñ günü uçar çerâğuñ
Kıarânû sin olur âhir turâğuñ

1610 Uzak yolda yüküñ³¹ çok merkebüñ leng
'Adûlar var yoluñda mühr gib(i) teng

³¹ Metinde يكي şeklinde yazılmıştır.

Yakın 'ömrün günü irmiş zevâle
Nedendür saña bu ğaflet havâle

Ya niçün eylemezsın bâri ta'cîl
Haruñ sür menzil al geh yort geh yil

56-a

Elâ iy beççe-i sîmurğ-ı lâhut
Ne yirüñdür senüñ bu cism-i nâsût

Nedür hâlün neden bîçâre düşdün
Mağâmundan niçün âvâre düşdün

1615 Kâdîmî âşiyânun eyleyüp yâd
Bu dâma kalma zinhâr eyle feryâd

Hakîkat çün özündür mağz-ı her post
Geçersen postlardan dostsın dost

'Anâsır postdur mağz-ı ma'âdan
Nebâtı anlağıl mağz-ı mağâdan(?)

Olupdur çün nebâtuñ mağz-ı hayvân
Bu hayvâna olupdur mağz-ı insân

Beşerden enbiyâdan çün halâşa
Bulardan seyyid-i sâdât-ı hâşa

1620 Güzer kılduğda bu heft âsumândan
Temâmet kırtılırsın in ü ândan

Geçersin cism ü cândan cân olursın
Hakîkat mülkine sultân olursın

'Aceb dergâh imiş billâh bu dergâh
Bu dergâha bu menzilden varur râh

Açılmazsa bu yüzden râh-ı Mevlâ
Görünmez bu göze dergâh-ı Mevlâ

Bu zulmetde alup rencûr olursın
Kemâl-i ma‘rifetden dûr olursın

1625 Hicâb olur saa bu vehm-i pindâr
alursın tâ-ebed kûr ü giriftâr

Ki her k’ola kemâl-i aşldan dûr
Olur ab’-ı hâîat-bîne menfûr

56-b

utar ehl-i hâîat nefret andan
Anucûn zâil olmaz aflet andan

Gel imdi sende varsa aşla rabet
Özünde âlib olsun vaşla rabet

Bozulmasun şaın tertîb-i evvel
Bu yolda bir nefes olma mu‘atal

1630 Cemâdiken idüpdür Hâ sini hay
Ne an kim lâ-şey iken olasın şey

Basîte çün tereküb virdi keşret
Gider terkîb k’old (1) aşl-ı urbet

Basîte çünki keşret virdi terkîb
Tecerrüd bul ki oldur aşl-ı tarîb

abî‘at zulmetinden var hâlâş ol
Ayâs ol andan ol sultâna hâş ol

Dilersen k’ola ‘ömrü câvidânî
Ayaunđan gider bend-i girânî

1635 Çü bir bir yağlanupdur bendün evvel
Bu bendi yine bir bir eylegil hal

Çi ger sensin şerîf ü mîr-zâde
Nedendür böyle kalmak üftâde

Yürî bir dem özünden gâfil olma
Koyup genci tılısma mâil olma

Şakın bir dem özünden olma gâyib
Ki görine gözüne bu 'acâyib

Sen ol mûr-ı zaîf-i nâ-tüvânsın
Velî üftâde-i bâr-ı girânsın

1640 Celîsüdüdür Süleymân lîk sen mûr
Kamu âfâk hürşid illâ sen kûr

Yükün toğdan ulu sen beşşeden kem
Kaçan olur meges 'ankâya hem-dem

57-a

Kaçan bâr-ı girândan kurtılursın
Kimüñsün kimdesin kimsin bilirsın

Bu yüzden saña çünkim açıla râh
Virilür saña kuvvet kûh olur gâh

Görür kim 'âlem olmışdır münevver
Şanasın cümle rûh olmuş muşavver

1645 Çü nûr-ı câvidân irür huzûra
Şanur kim şimdi gelmişdir zuhûra

Görür çünkim yakîn olmuş gümânı
Bulur şol demde 'ömr-i câvidânı

Görinür aña çünkim bu ‘acebler
Olup hayrân bu hâlâtı ‘acebler

Ki yarup ben miyim ben ben degül mi
Beni bensüz kılan cân sen degül mi

‘Aceblersin görürsin çok ‘acâyib
Saña ma‘lûm olur dürlü garâyib

1650 Senüj çünkim bula ‘ömrüj nihâyet
Görinür saña rûşen bu hikâyet

Bu zulmetden kaçan kim dûr olursın
Çarîn-i ‘âlem-i pür-nûr olursın

Şu deşlü gâlib olur saña envâr
Ki olur hürşîd-i rûşen zerre-i hâr

Dağı nûruñdan olur cümle gâyb
Şanasın mihr-i nûrından kevâkib

Eger zerre eger hürşîd-i raşşân
Bu hazretde şübûta olmaz imkân

1655 Hâkîkat nûrı çünkim ola gâlib
Zarûrî olur andan sâye gâyb

Görinse âfitâb-ı ‘âlem-ârây
Hem-ân-dem qalmaz anda sâye ber-cây

57-b

Eğaddür aşl çün ‘âlem ‘adeddür
Şanasın atlas üstinde nemeddür

Kaçan kim nûr-ı hürşîd olsa peydâ
Olur mı nûr-ı zerrâtuñ hüveydâ

Gide çün ara yirden 'ayn-ı hestî
Olur ol demde rif'at 'ayn-ı pestî

1660 Kederden çünki âyîne ola şâf
Görinür anda rûşen cümle evşâf

Gide çün ara yirden vehm-i pindâr
Ne kılduñsa olur şol dem bedîdâr

Eger bed-fi'l isen olur hicâbuñ
Eger hoş-fi'l isen cennet-meâbuñ

Bugün her kim ki kârı kâr-ı beddür
Görür yanında yarın yâr-ı beddür

Gel iy 'âkil hâzer kıl kâr-ı bedden
Bilürsin hayr gelmez yâr-ı bedden

1665 Eger nigü vü ger bed hem-demüñdür
Yarın yanuñda yâr-i maḥremüñdür

Eger nigü bugün ger bed kılırsın
Yarın anda hemîn anı bulırsın

Bu levḥ üzre ne yazduñsa suṭûra
Gelür âyîne-i dilden zuḥûra

Ne yazduñsa oḡursın anı muṭlaḡ
Ki ol defterde nesh olmaz muḥaḡḡaḡ

Ne ürkersin yüzünde ḥâl-i bedden
Şakın mir'ât-ı ḡalbi ḥâl-i bedden

1670 Muḥaḡḡaḡ levḥ-i dilde ḥâl(i) beddür
Anuñ 'aksidür ol kim ḥâl(i) beddür

Meger bir bed-likâ vü zîst-peyker
Görüp âb içre ‘aksin andan ürker

Dir iy çirkin likâ vü zîst şûret
Kılur senden görürse dîv nefret

Kabâhatde degül mişlün muşavver
Nedensin böyle menhûs-ı mükedder

Nedendür aşluğ iy dîv-i siyeh-reng
Ki her kim görse olur sini dil-teng

1675 Ne yirüñdür senüñ âb iy siyeh-dil
Gerekdür nâr-ı dûzah saña menzil

Bu resme germ olup beyhûde söyler
Şanasın âteş olmuş dûda söyler

Eger kesb eyledünse kâr-ı nâ-hoş
Görürsin lâ-cerem dîdâr-ı nâ-hoş

Vü ger varise sende hûy-ı maḥbûb
Görürsin âb içinde rûy-ı maḥbûb

Eger nâ-hoş ü ger hoş kendüzüñdür
Gözünle gördüğüñ kendü yüzüñdür

1680 Özüñdür çün gören kendü yüzüñden
Yüzüñ dermek nedendür kendüzüñden

Görinür saña çün kendü fi‘âlün
Fi‘âlünden nedendür infi‘âlün

Gel imdi bunda tehzîb it fi‘âli
Ki anda çekmeyesin infi‘âli

Bilürsin a‘recüñdür zıll-ı a‘vec

Var imdi müstakîm olma a'vec

Ki tâ cân murğ açduğda per ü bâl
Olısar cilve-gâhuñ bâğ-ı a'mâl

1685 Ki solmaz tâ ebed anuñ baharı
Bu bostânuñ dükenmez berg ü bârı

58-b

Bulursa bunda rûhuñ halka üns
Mağâmuñ olur anda 'âlem-i quds

Eger dünyâda nefis ola enîsüñ
Hem anda girü nefis olur celîsüñ

Eger bî-nefis olursañ devletüñ var
Dükenmez hânûmân-ı devletüñ var

Başında varise devlet özünşüz
Özünden geç nazâr kıl kendüzünşüz

1690 Yeter kıl nefsi 'aql u câna hem-dem
K'o nefsi k'olasın cânâna hem-dem

Çü düşdi ara yirde perde varluğ
Anuñcün geldi tenden cânâna varluğ

Bu yolda çün iki menzil k'omışlar
Birin dünyâ birin 'uqbâ dimişler

Kaçan dünyâ vü 'uqbâdan geçersin
Görüp cânâneyi cândan kaçarsın

Olar kim bu haremde muhteremdür
Olara işbu yol iki kademdür

1695 Bu yirden aña yol şanma ırağdur
Arada perde bir kıldan adağdur

Özünden olmayınca fânî dervîş
Yakîn bil anlamazsın anı dervîş

Dilersen kim ola her müşkilün hal
Fenâ bul bir nefes ölmezden evvel

Ol evvel fânî iden şânî anı
Ne bilsün olmayanlar fânî anı

Anuñla bildi her kim bildi anı
Anuñla buldı her kim buldı anı

1700 Anuñla anladuñsa anı sen de
Seni ol dirsen olur anı sende

59-a

Kaçan sende görürsin anı sensüz
Nidersin bâğ-ı gül bulduñ dikenüz

Erit bir dem fenâ nârında yağun
Beğâ nûrıyla uyansun çerâğun

Fenânun nefyin anlarsañ beğâdur
Ne olmışdır beğâ bakya beğâdur

Kaçan nağş-ı fenâdan dîr olursın
Beğâ birle çolup pür-nûr olursın

1705 Dilersen k'olasın bu bezme sâkî
Gider bu hây u hûy u tımçurâkı

Ki âhir menzilün hâmuşlukdur
Bu hûşun âhiri bî-hûşlukdur

Biründür perdeden çün şüm-ı eyyâm
Güzer kıl perdelerden eyle ârâm

Çü geçdün perdeden bulduñ kemâli
Görürsin bâr-gâhı lâ-yezâli

Çü varluğ perdesi gide aradan
Yaradılmış gider kalur yaradan

1710 Bedenden kırtulursañ cân olursın
Beğâ iqlîmine sultân olursın

Gelür sultân geçer tahta gider kıul
Nidersin sen seni çünkim yiter ol

Uşanmaduğ mı sen senden yeter kıo
Dilersen devlet-i bâkî eser kıo

Cemâl-i Hakk'a çün sensin niğâbuğ
Özüñden geç ki vardur feth-i bâbuğ

Fenâ-yı nefis çün rûha gıdâdur
Anuğün mevt-i ten keşf-i gıtâdur

1715 Dilersen k'iresin işbu mağâma
Temennî eyle mevti bakma nâma

59-b

İmâm iydür ki en-nâsu niyâmu
Ölücek uyanır dir halk-ı kamu

Cihânuğ vârı çünkim hâba beñzer
Serâb anla egerçi âba benzer

Şanursın kim haqîqatdür bu ecsâm
Hayâl ü vehmdür adğâş u ahlâm

Görüpdür bu hayâli haq şanursın
Muğayyed gördüğün mutlak şanursın

1720 Muḳayyed bil seni sen ŧanma muḳlaḳ
Ezel Mañŧûr ol andan söyle ene'l-Ḥaḳ³²

Ṭururken senlügün sende Ḥaḳ olmaz
Tecerrüdsüz muḳayyed muḳlaḳ olmaz

Çeken Mañŧûrî dâra Ḥaḳ degül mi
Ene'l-Ḥaḳ söyleyen muḳlaḳ degül mi

Çü Belhî bildi ki oldur derde çâre
Özinden geçdi andan çıḳdı dâre

Sen evvel olmadan didâre lâyıḳ
Kaçan Mañŧûr olursın dâre lâyıḳ

1725 Olur çün yâre lâyıḳ armaĝân yâr
Olur didâre lâyıḳ dide didâr

Dilersen lâyıḳ olmaḳ yâre iy dost
Delinsün baĝruḅ olsun pâre iy dost

Sücûd it dâre evvel pâyidâr ol
Vücûd-ı câvidân bul pâyidâr ol

Gel iy dilber ki derdün câna cândur
Vişâlün câna 'ömr-i câvidândur

Dilersen bula cânun ol ḥuzûr
Sebeb ḳıl vuşlata mevt-i zarûrî

60-a

1730 Velî oldur bu ḥazretde muḳarreb
Ki ola ḥâşıl aña bunda bu maḳlab

³² Vezin hatalı

Kaçan kim bulına mevt-i irâdî
Hemân maşûl olur rûhuñ murâdî

Şorarsañ ger kemâl(i) kurb-ı Hâkdan
Ki insana ola mümkin sebakdan

Hâkuñ ğayrından itmekdür güzer kıl
Yoğ olup kalmamak senden eşer kıl

Var imdi ğâfil olma iy yakînsüz
Ola dip kâhil olma kalma dînsüz

1735 Bilem dîrsin dirîĝâ bildüğini
Anuñçün almamışsın bulduğını

Dirîĝâ bildüğini bilmemişsin
Anuñçün bulduğını almamışsın

Buyise bildüğün bil bilmemekdür
Buña bulmak dimezler bulmamakdur

Çü bulmağdan koyupdur sini bilmek
Bu bilmekdür saña bu yolda ilmek

Dilerseñ anı bulmak sen seni at
Ki ferzîn ide beydağdan seni at

1740 Belî ferzîn olan beydağ degül mi
Ya beydağ başa varmak Hâk degül mi

Bu yolda varmayınca beydağa at
Bu maşûbile olmaz kimse şehmât

Aña kim fetħ ola bu bâb-ı muğlağ
Görür ol her şıfatdan zât-ı muğlağ

Olur şol resme tahkîkî vü dinî
Ġitâ keşf olsa da artmaz yakîni

Şıfatdan kurtulur hep zât anlar
Kılır çün nefy-i nefy işbât anlar

60-b

1745 Bu defterden dü-‘âlem bir varağdur
Ne evvel var ne âhir cümle Hağdur

Bu söz hağdur key anla şek degüldür
Kim iydür kim ‘adeddür tek degüldür

Elifdendür bilürsen bu îcâd
Hayâlündür senün a‘râz u a‘dâd

Belî bu gördüğün zerrât-ı eşyâ
Şıfatdur sen şanursın zât-ı eşyâ

Şanursan gördüğün bigi bu hâli
Nedendür Muşafânun yâ su’âli

1750 Ki iy ‘âlemlerün peşt ü penâhı
Baña göster gel eşyâ-yı kemâhı

Gerek sen gönlüni giñ tüt gerek tar
Ki ‘âlem gördüğün gib(i) degül var

Felek k’üstünde baħr-i ser-nigündur
Bu sırr(ı) anlamağda bâz-ı gündur

Görürsin çarħ kim gerdân olupdur
Bunı bilmekde ser-gerdân olupdur

Bunı kim eyleye ‘ağluñ taħayyül
Bulır ol nesneden şûret temessül

1755 Degül ol şahşun ol şûret kemâli
Gelür ol nesnenün ancak mişâli

Ne an kim ola ol şey sende hâşıl
Mişâlidür anuñ iy merd-i 'âķil

Bilürsin tıtucaķ mir'ât 'ayna
Ki gelmez gördüğün zât 'ayna

Dü-'âlem çünki bir mir'âta beñzer
Görinen anda nûr-ı zâta beñzer

Arınsa ğayrı ğilletden bu mir'ât
Tecellî kılar ol dem saña ol zât

61-a

1760 Gören çün 'ayn olur mir'ât(1) iy dost
Gider mir'ât anla zât iy dost

Şaķın mir'ât(1) 'ayn-ı zât şanma
Görinen şüreti mir'ât şanma

İdersen pâk mir'âtuñ kederden
Vücûd-ı zât olur mebdel şuverden

Çü nâzır 'ayn manzûr ola bi'zzât
Ne şüret kalur ol demde ne mir'ât

Çü rü'yedür haķîkat zâta mesned
Nedendür bu şıfat mir'âta mesned

1765 Gider mir'ât k'oldur ism-i âlet
Ki âletden münezzehdür bu hâlet

Çi ger şüretdürür mir'ât-ı ma'nâ
Müberrâdur şuverden zât-ı ma'nâ

Bu şüretten 'aceb ma'nâ göründi
Olurmuş şüret ma'nâ gör indi

Dilersen k'ola hâşıl saña matlûb
 Kıpılma nakşâ olup nefse mağlûb

Kıpılma renge bî-reng ol hâzer kııl
 Gözet ma'nâ-yı şûretden güzêr kııl

1770 Güzêr kııl duşsa nakş-ı mâ'-i tînden
 Dem urduş lâ-uhibbü'l-âfilînden

Kalır sañ şûrete mağrûr olursın
 Hayât-ı câvidândan dûr olursın

Sebeb çün nakş-ı şûretdür gurûra
 Ki zulmet maħrem olmaz işbu nûra

Çü şûret oldı zulmet nûr-ı ma'nâ
 Bu şûret birledür mestûr-ı ma'nâ

Dilersen ğarkâ varmağ baħr-i nûra
 Hâzer kııl düşme şûretden gurûra

61-b

1775 Çü şûret zulmeti gide kalır nûr
 Ser-â-ser bil ki ol zulmet olur nûr

Vü ger dirsen nedendür işbu ğavĝâ
 Nedür bu dürlü dürlü nakş-ı zîbâ

Çü vâhiddür nedendür bunca a'dâd
 Ki olmışdur kimi ğam-ĝîn kimi şâd

İşit benden cevâbı ker degülseñ
 Hâbîr ol bu haberden ħar degülseñ

Bu eşyâ kim görürsin anla ħâlün
 Hayâlündür senün anla ħayâlün

1780 Dü-‘âlemdür tılısm-ı pîç-der-pîç
 Kâmu fânî vü nâçiz ü kâmu hîç

Arada çünki gayriyyet gıtâdur
 İşidüp gördüğün cümle şadâdur

Anı kim bildün ü gördün degüldür
 Şadefdür ser-te-ser anla degül dür

Çi ger her perdenün bir rengi vardur
 Hemîn bir sâz için âheng(i) vardur

Çi ger cümle bu sâzûn perdesidür
 Kâmu bir kâr-sâzuñ kerdesidür

1785 Degüldür gayr çünkim perde sâzuñ
 Kõ sâzi bendesi ol perde-sâzuñ

Belî her perdenün var bir maqâmı
 Ki anuñ birledür sâzuñ tamâmı

Çiger sen muhtelif gördün bu hâli
 Kâmu yirlü yirinüñdür kemâli

Hayâl ü vehm ‘akluñdur bu hâlât
 Ki bunlardan qopar bu ihtilâfât

Hakîkat bañrdür çün bañr-i mevvâc
 Gelür andan zuhûra dürlü emvâc

62-a

1790 Bu emvâcuñ kimi şadî kimi gam
 Kimi zañm olur anuñ kimi merhem

Nedür emvâcı bildün bañri kimdür
 Şadef kimdür güher kim bañri kimdür

Cihân mülkini deryâ şanma kefdür
Güher cânânedür cân bir şadefdür

Dimiş bir nükte bir dânende Mecnûn
Ki 'âlemdür meşelde kefk-i şâbûn

O ferseng keff-i şâbûnı urıp dem
Çıkar mâsûradan yüz dürlü 'âlem

1795 Nazar kııl şekl-i rengâreng-i zîbâ
Nice mâsûradan olur hüveydâ

Çi ger zîbâ görürsin naqş-ı dil-keş
Şakın kim zülmeti nûr anlar a'meş

Bilürsen 'âlemün budur mişâli
Ki her demde olur yüz dürlü hâli

Görinür naqş-ı rengâreng her dem
Geh şâdî toğar andan gehi ğam

Ṭolupdur çün içi bâd u tışı bâd
Ne bünyâd ola bâd üstinde âbâd

1800 Olupdur çün öñi hîç ü şonı hîç
Olur mı hîç içinde.....³³ hîç

Cihân çün hîçe beşzer hîç içinde
Anuñçün kalduñ andan pîç içinde

Fenâ mülk ü zevâli mâlik olmış
Esâsı küll şey'i hâlik olmış

Cihân kim cümle vâri bir nefesdür
Nazar şâhib-nazardan aña besdür

³³ Kelime okunmuyor.

62-b

Eger bînâ isen gel bir nazâr kıł
Nazâr kıł bir nefes andan güzêr kıł

1810 Murâd işbu nazardan çün güzêrdür
Kılan bundan güzêr ehl-i nazardur

Bu esrârı ne bilsün her hünêrsüz
Ki serverlik bulunmaz terk-i sersüz

Çaçan keşf olsa saña işbu esrâr
Saña ol dem ne der çalur ne dîvâr

Göñül deryâsı içre k'olasın çark
Kemerden seng-i rîze bulmaya fark

Değışdün yirde 'ârif hûyâ hâyı
'Aşâdan eylemez fark ejdehâyı

1815 Bırakduğ yirde Musânuğ kelîmin
Ne seçsün 'ârif atlasdan kilimin

Çü Ahmed ola mîminden mücerred
Ehadden fark olmaz anda Ahmed

Ta'ayyün tâsı gitse 'ayn olurduñ
Hemîn âyne-i kevneyn olurduñ

Cemâl-i Hakka çün sensin niçâbuñ
Özüñden geç ki ref' ola hiçâbuñ

Bu sırrı saña dirven ser-küşâde
Görülmez çün degüldür der-küşâde

1820 Kilidi çünki sensin işbu bâbuñ
Seni tarh it ki sehl ola hisâbuñ

Kaçan fetḥ olsa bu bâb-ı muḳaffel
Görürsin âhir olmuş ‘ayn-ı evvel

Çü her şeyde anuḅdur ḥâzırıyyet
Anuḅdur evveliyyet âhiriyyet

Şıfatdur çün dü-‘âlem zât-ı Ḥaḳdur
Bu defterden dü‘âlem bir varaḳdur

63-a

Şıfatdur âhiriyyet aḳdemiyyet
Şıfatdur efdâliyyet ekremiyyet

1825 Şıfat çün zâta ğayrından eḥaḳdur
Ne evvel var ne âhir cümle Ḥaḳdur

Gel iy ğûyende-i bezm-i ilâhi
Emîn-i sırr-ı genc-i pâdişâhî

Kaçan kim ola menzil sana bu ḥâk
Gözün den ola ğâyib ḥâr u ḥâşâk

Çü gitdün bunda ayruḳ gelmegün yok
Bu dünyâ ḥâl kalan bilmegün yok

Görürsin dâr-ı ‘uḳbâ pâk pür-nûr
Bulursın ḥuld içinde ḥulle vü ḥûr

1830 Ḥalâş olduḅsa nefis âlâyişinden
Geçersin ‘âlemün ğrâyişinden

Vü ger varise ‘âlemden ḥicâbuḅ
Ḳalursın şöyle olmaz fetḥ bâbuḅ

Ḳalursın rûzigârün zulmetinde
Dem-â-dem cân çekersin mihnetinde

Kalursan bu havâs içinde maĥbûs
Celîsün olmaz illâ nefs-i menĥûs

Havâsunĥur iden bil sini gümrah
Daĥi İblîs vehmün dîv-i bed-hâh

1835 Belâ-yı merg ĥûy-ı nâ-ĥoşunĥur
Cehennem nefs ü ĥışmunĥ âteşünĥür

Güzer kılduĥda bu fânî cihetden
Degülsin ĥâlî bu iki şıfatdan

Eger âlûdesin pâlûde olduĥ
Vü ger pâlûdesin âsûde olduĥ

63-b

Eger âlûde gitdüñse güneĥkâr
Kalursın zûlmet-i tab'a giriftâr

Vü ger pâlûde iseñ var şafâ bul
Kemâl-i vuşlat içre işıfâ bul

1840 Ne istersin ırâĥda iy ĥarındâş
Behişt ü dûzahunĥur saña yoldaş

Şakın kim her nice olsa ĥayâtunĥ
O resme olısar anla memâtûn

Degül bir ĥaşri kennâs ü faĥîrünĥ
Olur mı mevti sâde-dil faĥîrünĥ

Meger var idi bir dellâl-ı üstâd
Ki ĥar bulmaĥiçün eylerdi feryâd

Bu şan'atda geçer çün rûzigârı
Olur âĥir ĥazân 'ömr-i bahârı

1845 Çü 'Azrâil oturmuş derde gördi
Şanur kim derde har kim gerde gördi

Bu har kim gerdedür çünkim gelendür
Getürsin bunda billâh har bulandur

Belî kim har dirildiyse olur har
Hemân har yavu kılmışdur bulur har

Var iy har çün haberden bî-habersin
Haber hardandı kim dellâl-ı harsın

Çü sen dellâl-ı harsın 'âm u hâşa
Bu hardan saña yol yokdur halâşa

1850 Haqîkâtür bu söz şanma haberdür
Ki hardur hem-nişin-i her ki hardur

Bu hardan bulmak istersen halâşu
Kul olma nefse hâş ol olma 'âşî

64-a

Degülsin har şakın olma muqayyed
Var ol 'İsî bigi pâk u mücerred

Kulak tut har degülseñ müstemi' ol
Har-ı 'İsî bigi Haqqa muṭî' ol

Mesîhin nuṭqın anla har degülseñ
Bu sözi anla kûr u ker degülseñ

1855 Dem-i 'İsîdür anlarsañ bu esrâr
Var ey har ten-dürüst ol olma bîmâr

İşitmezsın sözüm çün kûr u kersin
Mesîhi har şanursın bî-habersin

Mesîh-âsâ dilersen server olmak
Gerekmez har bigi ten-perver olmak

Vücûd gide dilersen ten-dürüstî
Özüne 'âdet olsun cû'-1 cüstî

Ki cismün şîhhatinden hastedür cân
Resendür cism anuñla bestedür cân

1860 Olursın har degülseñ cüst ü çâlâk
Gerek 'Îsî bin Meryem zinde vü pâk'³⁴

Mücerred kıl Mesîhi rûh-1 tenden
Har-1 'Îsî bigi kurtıl resenden

Mesîhâne bu hardan kurtulırsañ
Maķâmuñ kuds olur ol dem bilürseñ

Bedenden geç dilersen cân-1 bâķî
K'olasın 'âleme sulţân-1 bâķî

Beden sağ olsa cân rencûr olur bil
Hayât-1 câvidândan dûr olur bil

1865 Vücûd-1 ten çü girdâb-1 belâdur
Şanasın cân Hüseyn ol Kerbelâdur

Seni rencûr idipdür âz-1 dünyâ
Olupsın kûr-1 mâderzâd-1 'uķbâ

64-b

Eger olmazsa bunda cânâ şîhhat
İrişmez lâ-cerem îmâna şîhhat

Olur çün bunda yokluk anda varluk
Bedende çokluk olur cânâda birlik

³⁴ Vezin hatalı

Olur çün anda toğmaq bunda ölmek
Görinür bunda gitmek anda gelmek

1870 Yürürsin tıfl gibi bunda fâriğ
Özüñ bilsen olurduñ anda bâliğ

Dilersen çâvidânî ölmek sen
Gerekdür bunda bir dem gülmek sen

Kaçan ten zulmetinden kurtulursın
Özüñi bâliğ olmuş sen bilürsin

Gözün den gitdiyise bunda yirde
Kalursın halka bigi anda derde

Dürüş bundayken ol âgâh özün den
Ki ol dergâha varan râh özün den

1875 Bulanlar bunda ‘izzet andadur hâr
Bulanlar bunda şıhhat anda bîmâr

Dürüş top ol bu yolda olma çevgân
Kul ol sultâna zinhar olma sultân

İletgil anda bunda çeşm-i rûşen
K’ola ol künc-i külhan saña gülşen

İletmek hoşdur anda bunda envâr
Ki anda toğmıyasın tıfl-ı bîmâr

Olursañ bunda kûr u anda haste
Dañi peyvest irüşmez bu şikeste

1880 Dilersen k’ire peyveste şikestün
İrişe dâmen-i ma’sûka destün

Değişdür gaybeti bunda huzûra
Ki anda garq olasın bañr-i nûra

65-a

Olursañ zerrece nûrile hem-râh
Bu sırdan ola cânûñ anda âgâh

Eger sende ola nûrûñ nihâdı
Ola کن geldigince izdiyâdı

Ola yevmen fe-yevmâ nûrûñ efzûn
Eger bir kaçre ise ola Ceyhûn

1885 Tolasın nûrilen gözûñ ola toğ
Olasın ser-firâz âzuñ ola çok

Eger ref olmaya öldükde perde
Çü yokdur nûrûñ oldûñ dil-füsürde

Cihânûñ mağzı sensin aña iy dost
Bu sırrı anlamazsañ postsın post

Geçersen senligün den mağz olursın
Koyup kışrı ser-â-ser mağz olursın

‘Aceb bî-mağz u turfe hîre-sersin
Seni sen seng şanmışsın gühersin

1890 Dilersen ola yeksân mağzilen post
Güzer kıl postlardan dost bul dost

Şikestûñ çün olur hem-dest-i peyvest
Görünmez mağz kışır olmazsa işkest

Egerçi nâr-ı dûzah hağdur iy dost
Koyurma mağza yanmak yokdur iy dost

Kaçan kışrı koyup sen mağz olursın
Koyurma yandugunca mağz olursın

Zer-i hâliş ola çün pâk gıllan
Oda yandukça olur şâf-ı rûşen

1895 Kulağ tutduŋsa bu esrâr-ı nağza
Degüldür nâra yanmağ çâre mağza

Çü tohm-ı murğdur mağz-ı yumurda
Olur yandukça nâr içre füsürde

65-b

Ne deŋlü olurise nâra büryân
Ne ğam çeksün ki olur yâra büryân

Kayurma mağzisen yanmağdan iy dost
Ki korğar nâra yanmağdan olan post

Çü mağzı nağz idermüş nârı yârün
Ne olsun mağz içinde kârı nârün

1900 Gözet mağzı bu sırr(ı) nağz içinden
Bulurmuş yâr yârı mağz içinden

Eger sen mağz olursañ yâre lâyığ
Kayurma kim degülsin nâre lâyığ

Eger mağz olmadunsa girme nâre
Ki Manşûr olmıyan çıkmaz bu dâre

Yanar nâre anuñ kim nûr(ı) yoğdur
Kelîm olmaz kimün kim Tûr(ı) yoğdur

Çoğ olmazsa gerekdür âz bârî
Ki bu sâza ola dem-sâz- bârî

1905 Çemen-perdâzdur çün serv-i efrâz
Eger çoğ olmasa bârî gerek az

Bilürsin çünkü mezra' dânedendür
Cihânun aşl(1) birden ya nedendür

Gönül bâğında dikseñ tohum-ı ma'nâ
Biter her lahza andan şâh-ı Tûbâ

Olur bu gûre çün şabrile helvâ
Gerek çekmek bu yolda derd ü belvâ

Çimen çün tâze olmak ebrdendür
Bu derde çâre eşk-i şabrdandur

1910 Ne tâñ şalsa bu yolda tîşe Ferhâd
Ki Hüsrevler kılupdur bîşe feryâd

Dilersen k'olasın insân-ı kâmil
Yüri bir dem özünden olma gâfil

66-a

Bu gamdan her nefes kıl dide pür-ğûn
Ki her sa'at kemâlün ola eفزûn

Velî buldum diyü kılma ferâğat
Ki bu sultânluğa olmaz kanâ'at

Çü yokdur bu kemâlâta nihâyet
Nihâyet şandüğün olur bidâyet

1915 Ne deñlü keşf olursa câna esrâr
Olur ol deñlü zâhir anda estâr

Çi ger ma'nâ vü şûret bir düşüpdür
Bu şûret ma'nâya sâtir düşüpdür

Toğar çün birbirinden zarûret
Bu ma'nâ olur ol ma'nâya şûret

Ne ma'nâ kim ola ol saña perde
Görinür sedd-i İskender nazarda

Ya her şûret ki vardur anda ma'nî
Aña ma'nâ denilse nola ya'ni

1920 Çü ma'nâ aşl olupdur fer'-i şûret
Kopar ma'nâ bu şûretten kudûret

Olursañ aşla hem-reng aşl olursın
Sipeh-sâlâr-ı hân-ı vaşl olursın

Gel imdi sende varsa vaşla rağbet
Koyup fer'i müdâm it aşla rağbet

Nazar kılduñsa vahdet noktasından
Bu fennüñ bâ-habersin nüktesinden

Bu hikmetden gel evvel nükte-dân ol
Var andan nükte-dândan nükte-dân ol

1925 Oğursañ harf-i fer' ü noқта-i aşl
Bu hikmetden bilürsin nükte-i vaşl

Bu meclisde şular kim nükte-dândur
Bu mektepde hemîn bir noқта hândur

66-b

Var eslefden kıl a'lâya nazar gör
Ne deñlü perdeden kılduñ nazar gör

Temâşâ kıl zemîn ü âsumânı
Ki var mı bî-nişândan bir nişânı

Semekden gerçi irmişsin simâke
Kanı bir kılca nisbet zât-ı pâke

1930 Çi ger sen bî-nişândan bir nişânsın
 Velîkin ne nihânsın ne ‘ayânsın

‘Ayan olsañ nihândan bî-ğabersin
 Nihân olsañ ‘ayândan bir eşersin

Ne bellü şûret olmışsın ne ma‘nâ
 Nedür hâlûñ ne pinhânsın ne peydâ

Neden kılsun ihâta ol ki cândur
 Anı kim hem nihândur hem ‘ayândur

Geç evvel hem ‘ayândan hem nihândan
 Ki cânuñ kırtıla hîn u mekândan

1935 Kaçan ma‘nâ vü şûretden geçersin
 ‘Ayân kimdür nihân kimdür seçersin

Özün den geç nihân andan nihân ol
 Var andan hem nihân ol hem ‘ayân ol

Bu şûret den güz er kılduñsa hâk ol
 Ka vuşdur pâkî pâka cümle pâk ol

Kaçan sen hâk olursın pâk olursın
 Ğamından ‘âlemüñ bî-pâk olursın

Bilürsün hâkdür bünyâd-ı ‘âlem
 Ger vehm-i hâk olur mî‘âd-ı ‘âlem

1940 Cihânda her ne varsa olı sar hâk
 Hemîn ol zât-ı bâkîdür kılan pâk

Çü cüzdür hâk âhîr hâk olur küll
 İrişür pâk pâke pâk olur küll

67-a

Velî bu nefsi şûma tâ zebânsın
Nemeksâr-ı ma'âdinden birûnsın³⁵

Eger bunda yürürken olasın hâk
Nemek-sâra düşüncek olasın pâk

Meger bir 'âkîl-i divâne nâ-gâh
Güzer kılmışdı gûristâne nâ-gâh

1945 Şorarlara aña k'ey dâneninde mecnûn
Ne gördüğ söyle gûristanda mevzûn

Didi gördüm ki müştî halk-ı murdâr
Nemek-sâre düşüp olmuş nemek-sâr

Çiger murdârmiş çün hâk olmuş
Nemek-sâre yetişüp pâk olmuş

Gerekse bil özün pâk ol emeksüz
Kıalursın yoħsa tâ ebed nemeksüz

Çiger düşsen nemek-sâre nemeksin
Eger maħcûbisen şûretde seğsin

1950 Dürüş bu bend-i şûretden hâlâş ol
Ayâs ol andan o sultâna hâş ol

Bu şûretten geçüp her kim ola hâk
Nemek-sâr-ı ma'ânîde ola pâk

Bilürsin hâk olursın çâr-nâ-çâr
Ol evvel kı olusarsın âhîr kâr

Dirîgâ bundayiken olmaduğ hâk
Ki pâk olup varayduğ pâke bî-pâk

³⁵ Kelimenin aslı imlâsı بیرون şeklindedir.

Gerekdür pāk-ı pāke pāk irüşmek
Yaraşmaz zât-ı pāke hāk irüşmek

1955 Çi ger pāk olmağ âhir hâke hağdur
Gerekdür irden eşmek yol uzağdur

67-b

Bu yola girmege kılduñsa tedbîr
Yırağ it bir gün evvel itme te'hîr

Dürüş rehvariken altuñda merkeb
Şağın kim teng olur varduğça mehreb

Bu yola var ki vardur dest-gâhuñ
Dükenmez şanma âhir zâd-ı râhuñ

'Aceb yoldur ki râh-ı bî-girândur
Bu zulmetde çerâguñ nûr-ı cândur

1960 Refiğuş variken şur bağla mağmil
Ki âhir şar olısar şağa menzil

İrürken şem'-i dilden dîdeye nûr
Çalursağ bunda a'mâ anda sen kûr

Çü bunda nûr-ı Hağdan dûr olasın
Çü gûra gör irişdüñ kûr olasın

Çü bundan varmayasın pāk pür-nûr
Hayât-ı câvidândan çalasıñ dûr

Şağın bî-dâniş olma çalma gümrâh
Ki 'ilm ü ma'rifetdür şağa hem-râh

1965 Gerekdür Hağ bilmek dâniş oldur
Ki anda cânuğa âsâyış oldur

Olursa ‘ilm ü dâniş saña yoldâş
Refiķuñ Hızrdur bil iy qarındâş

Dürüş ‘ilme k’ola her müşkilüñ ħal
Ki ‘ilmi olmayan cân ħaldı mühmel

Bu nefsiñ ‘ilm ü dânişdür kemâli
Anuñla anlanur Ħaķķuñ cemâli

Anuñ kim ma‘rifetden yoķ naşibi
Bu bostânuñ degüldür ‘andelîbi

1970 Nitekim zînet eyler aya hâle
Yaraşur ‘andelîbe âh u nâle

68-a

Çü bedrüñ ħadar artuķ hâledendür
Kemâli ‘andelîbüñ nâledendür

Anuñ kim ‘ilm(i) yoķdur كاليو
Ki olur bî-‘ilm zâhid suħre-i dîv

Anuñ kim ‘ilmi yoķ ehl-i ‘amâdur
Yol azmışdur egerçi pârsâdur

Ħikâyetdür meger bir ‘âlim-i âgâh
Yatup uyurdı bir mescidde nâ-gâh

1975 Ķılur yanında bir câhil namâzı
İderdi derdile nâz u niyâzı

Görür ol câhili ol demde İblîs
Diler kim ide aña mekr ü telbîs

Velî ħorķar bu ‘âlimden bu bed-nâm
Ķatında idemez ızlâle iķdâm

Ne deñlü kim kılar mekrile hilet
İdemez anuñ ızlâline cür'et

Olup nevmîd ider andan ferâgat
Kılur bir lahza anda istirâhat

1980 Görür bir kimse anı iydür iy dîv
Nedür kaçduñ nedür bu hîle vü rîv

La'în iydür ki oldur bunda turmak
Dilerven câhili yoldan çıkarmak

Yatan yanında çün 'âlimdür âgâh
Anın korçarven andan varmağa râh

Ger olmasa bu dâna pâ-y-ı bestüm
Ururdum dâmen-i nâdâna destüm

Figân ol şûfi-i nâ-dân elinden
Nemeksüz şatduğı 'irfân elinden

68-b

1985 İşi zerk ü riyâ vü 'ilmi oldur
Elinden nesne gelmez hilmi oldur

Bu deryâda gerekdür gark u gavta
Gerekmez delk-i rengîn zerk-i fûta

Nedür bahrî degülseñ bunca lafuñ
Çü hüsn-i rûy-ı deryâdur tavâfuñ

Çü aħmer gib(i) el vurmaz merâmuñ
Gerekdür sâhil-i deryâ maķâmuñ

Nihâyetden urursın dem haberde
Bidâyetden habersüzsın hünerde

1990 Bidâyet derdimiş düş derde merd ol
 Ki merd olmağ dilersen ehl-i derd ol

Dilersen derde dermân derd olur bil
 Düşenler derde âhir merd olur bil

İrüren derdimiş çün merde merdi
 Ne bilsün düşmeyenler derde merdi

Düşenler derd-i dîne merd-i dîndür
 Ki her kim merd-i dîndür derd(i) dîndür

Çü derdi dîn olandur merd-i derdün
 Gerekmez dînden artuğ derd(i) merdün

1995 Düş imdi derd-i dîne merd-i dîn ol
 Gümândan kıl güzer ehl-i yakîn ol

‘Arus-ı hulde كابين merd olur merd
 Belî derdiyle kâmil merd olur merd

Gel imdi tâlibisen derde iy dost
 Nazar serd itme germ ol merde iy dost

Dilersen k’ola cânuğ derde hem-dem
 Gücün yetdikçe olğıl merde-hem-dem

Dilersen şem‘-i dilden dîdeye nûr
 Yananlar meclisinden olmağıl dūr

69-a

2000 Ya vâruğ vir şamu ‘aşka şatıl ol
 Ya şandîl ol bu şem‘e ya fitîl ol

Çü ‘aşkilen geçer pervâne perden
 İrer şem‘e aña pervâne perden

Gel imdi merdiseñ bî-derd olma
Dürüş germ ol bu yolda serd olma

Velîkin gâfil olma müstaķîm ol
Emîn olma bu yolda vü dü-nîm ol

‘Amel kıldum diyü aldanma rîve
Süleymân tahtını aldırma dîve

2005 İkidür çün kemâl-i sâlik-i râh
Fenâ-yı maħz yâhud cân-ı âgâh

Ger âgâh oldunise var³⁶ fenâ bul
Bu zulmetden güzër kııl rûšenâ bul

Netîce nitekim ‘ilme ‘ameldür
‘Amelden de ğaraż esrâr-ı ħaldür

Görür bir kimse bir merd-i taleb-kâr
Gezerdi ğûr içinde ağlayup zâr

Ķulağına irür hâtifden âvâz
Bu dervîş anlar ol âvâzeden râz

2010 Ki nice ğeşt idersin ğûr-ı merdân
Gerekdür merd-i râha kâr-ı merdân

‘Amelden yogısa pirâye sende
Ne ıssı yokdurur sermâye sende

Var iy biçâre çekme yok yere renc
Bilürsin ħâşıl olmaz rencûr-ı genc

Çi ger ħân-ı keremdür ħân-ı ‘âma
Yimek lâyıķ degüldür ân(ı) ‘âma

³⁶ Metinde imlâsı وړ şeklidir.

69-b

Kim ola ol arime ola mahrem
Meger biarelikden ola hem-dem

2015 Bu merhemsüz oñulmaz çün bu yâre
Hemîn biarelikdür aña çâre

Gel iy biare ‘âşık olma nevmîd
K’irür her zerreye envâr-ı urşîd

Qala çün nûr-ı mihrün dehr-i rûşen
Olur her künc-i külhan tâze gülşen

Ezel şâmı çün ol hâna şalâdür
Ne sultândur ne hâce ne gedâdür

Düşer çün pertev-i urşîd yeksân
İrür ne câme pûşende ne ‘uryân

2020 İrür pûşendeden ‘uryâna artuq
Belî tenden irişür câna artuq

Dilersen pertev-i urşîd-i raşşân
Yüri var seni senden eyle ‘uryân

‘Aceb yoldur ki râh-ı pür-atardur
Emîn olan bu yolda bi-aberdür

Gerekdür kim bu yolda olasın ak
K’olur maħlaşlaruñ râhı atar-nâk

Anın el-müzni bîn maħbûb-ı ağdur
Belî od-bîn olan ağdan irâğdur

2025 Meger bir şüfi-i şâhib-kerâmât
K’olupdur aña aşıl keşf-i âlât

İrişür aña hâtifden bir âvâz
Ki ıur görmek dilersen ç mahrem-i râz

Ki bir 'âşık filan meyhânelerde
Yatur ma'mûr olup vîrânelerde

70-a

ıurup ol pîr andan cüst ü çâlâk
İrür bir bir çarâbât ehlini pâk

Bilür âhir olur andan nişân pîr
Aña dirler dün ölmüşdür filân pîr

2030 Filân çammâldur dirler müsemmâ
Cihândan dürdi rahtın zâr u tenhâ

ıoyup rûy-ı sepîd ü rûy-ı zerdi
Çarâbât içre çammâlî iderdi

Çeküp her dem sebû-yı çamr(ı) berdüş
Velî bir çatresin itmezdi ol nüş

ıılurdi sûzile her dem niyâzı
Ki ey bu cümle çalkuñ çâr-sâzı

Çamunuñ çâr-ı nâ-sâzın bağışla
Bular cürm itdise sen luftıñ işle

2035 Zihî deryâ-yı bî-pâyân-ı esrâr
Ki olmuşdur anuñ emvâcı envâr

Zihî deryâ ki yoçdur aña çâyet
Anuñ emvâcına olmaz nihâyet

Özi pinhân velî emvâcı peydâ
Kimi mü'min bu mevcüñ kimi tersâ

Ṭoĝar andan gehî zülmet gehî nûr
 Kõpar andan gehî mâtem gehî sûr

Bu deryâ ger degülmişseydi pinhân
 Olurdu nûr u zülmet cümle yeksân

2040 Kâlurdu küfr ü îmân zîr-i perde
 Olurdu lâ-cerem nâ-kerde kerde

Olur lâ-kerde ma'nâ kerde şûret
 Düşüpdür ol cemâle perde şûret

70-b

Bu şûretler eger olmasa perde
 Kâlurdu rûy-ı ma'nâ zîr-i perde

Anın bu kerde ol nâ-kerde düşdi
 Ki şûret ara yirde perde düşdi

Kaçan kim çıkdı kerde kerdelükden
 Girü kırtıldı şûret perdelükden

2045 Eger dîrsen ğaraz bu kereden ne
 Görünmek rûy-ı ma'nâ perdeden ne

Bu bahş'e 'aql irüşmez bahş-i cândur
 Göñülden gizlü gözlerden nihândur

Bu sırr(1) bilmege 'irfân gerekdür
 Nişâr itmege yüz biñ cân gerekdür

Bu şem'e yanmaĝa yoĝdur çü bâlün
 Hâfi hoşdur cevâbı bu su'âlün

Çü yoĝdur dilde tâkat bu beyâna
 Ne deñlü söylesem gelmez 'âyâna

2050 Bu şan'at halka pinhân olsa hoşdur
Bu derde gizlü dermân olsa hoşdur

Bilürsin çün 'ayan yigdür beyândan
Yakîn bulmak dilersen geç gümândan

Şadef bigi dilersen k'olasın pür
İşün deryâ bigi olsun teğayyür

Tefekkür eyle dâyim olma gâfil
Ki her kim oldı gâfil kaldı 'âtıl

Nazar kıl gör ki bu çarh-ı mu'azzam
Dönelden geldi mi senden mükerrem

2055 Zihî 'izzet zihî mülk-i te'azzüm
Saña hizmetdedür eflâk ü encüm

Hezârân devr dönmüşdür bu eflâk
Senün teg görmedi yir cevher-i pâk

71-a

Şakın eldeyken itme fırsatı fevt
Ki bir gün şöhetüñi telh ider mevt

Çul olup nefse kılmazsañ hevesde
Kemâli ruhuñ artar her nefesde

Tefekkür birle her dem dūr-bîn ol
Gümândan kırtılup ehl-i yakîn ol

2060 Bu fânî lezzetin terk it cihânuñ
Ki ire lezzet-i câvîde cânuñ

Çaçan bir lezzet-i fânî bulursın
Nice lezzât-ı bâkîden kalursın

Bu fânîde kalan bu hürd u hâba
İrüşmez ni'met-i ni'me'l-me'âba

Çü dünyâ kişt-zâr-ı âhiretdür
Dürüş kim anda cev biçmez eken bür

Bu mezra'da olar kim ekdi erzen
Biçiser anda erzen merd eger zen

2065 Bugün ol dâne ki bunda saçarsın
Ne ekdünse yarın anı biçersin

Elünde dâne var çün eyle gûşiş
K' olusar anda yarın zâd pûşiş

Dilersen k'ola 'uqbâda saña zâd
Bugün bu geşt-zârı eyle âbâd

Bu mezra'da degülseñ kârger sen
Bu hârmanda degülsin nim erzen

Anuñcün gönderildün bunda tenhâ
Ki taşîl eyleyesin zâd-ı ferdâ

2070 Eger sen ekmeziseñ bunda dâne
Olursın anda rüsvâ-yı zamâne

Elünde dâne varken ide gör kişt
Çü vardur dâne ekmezseñ olur zişt

71-b

Direv vaqtinde korkarsañ girevden
Gerekmez gendum ummağ tohm-ı cevden

Varur meyhâneye bir rind-i medhûş
İçer mey şol kadar kim oldı medhûş

ılar ün mey-fürüş andan aleb sîm
Didi rehin al ki yokdur abbe deynüm

2075 Kürün benven beni red itme derden
Ki yokdur bende cübbe sîm ü zerden

Didi kim seni almazven girü rev
Girev vatinde dökmezsinq çü bir cev

Saa 'ilm ü 'ameldür çünkü midâr
Sen arturdu hemân bir lafz u güftâr

Ne deqlü âşıl itse 'ilm ü kirdâr
Hemîn ol deqlü olur saa midâr

Bu söz geri güherden üb-terdür
açan fehm eyler ol ki kûr u kerdür

2080 iger zâhirde vardur çeşm ü gûşu
İşitmezsin çü yokdur 'ilm ü hûşu

İşitmezsin ururken eşm ü gûşu
açan fehm idesin gitdikde hûşu

Geçerken gördi ol dîvâne-i cîn
Ki bir terk olmuş eyler âce telîn

Didi bilmezdi ol zinde-gîn anı
Ne bilsün olduından şonra fânî

Yürürken dirlüginde bilmeyen dîn
Ne nef' eyler aa öldükde telîn

72-a

2085 Degüldi dirlüginde dîn içinde
Ne işşî ide telîn sîn içinde

Dirîgâ har bigi kalduñ ker ü kûr
Anuñçün her dem işüñdür şer ü şûr

Degüldür kâr-ı harda her ki erdür
Kalan bu şûr u şerde kûr u kerdür

Kalarsañ şûr u şerde kûr u kersin
Degülseñ kâr-ger hardan betersin

Hemîşe şerre kılduñ kudretüñ şarf
Buluñmaz defterüñde hayr bir harf

2090 Râkîb-i dest-i çepdür hastê senden
Raķîb-i râstdur dem-beste senden

Çü yokdur hayr işden sende nesne
Kirâmen kâtibîndür deng ü beste

Birinüñ düşmez elinden kalem hiç
Biri epsem turur çekmez elem hiç

Biri kılmışdurur maķşûdını şarf
Birisi defterin yazmadı bir harf

Getürmedüñ dirîgâ yâda dînüñ
Hevesde var serâvuşın bâda dînüñ

2095 Yarın germ olıcaķ bâzâr-ı ‘uķbâ
Buluñmaz defterüñde kâr-ı ‘uķbâ

Seni yoldan kıomışdur hırş u âzuñ
Ne nâzuñ var bu yolda ne niyâzuñ

Turursañ nâzile tursañ namâza
Şanasın terresin bir deste tâze

Hudâ alsun namâzuñdan senüñ dâd
Namâz-ı to be-şehr-i kâfirân bâd

Namâzı kim hesâb- gâv-ı hardur
Mecûsiler namâzından beterdür

72-b

2100 Kabûle ol namâz olmaz sezâvâr
Ki ola anda hisâb kâr-ı bâzâr

Namâzı kim tolu mekr ü hiledür
Bu tâ'atden kefen soymak güzeldür

Esâsı şol vuzûnu kim ola rîv
Ne şüphe yigdür andan şâşâ-i dîv

Bu tâ'atden hasendür şol günâhu
Ki ola ol günâha bir gün âhu

Anuñçün eylerüm ben her gün âhı
Dilerün k'ide tûram her gün âhı

2105 Güneh yigdür k'ola anuñ şonı âh
Şu tâ'atden ki ide sini gümrâh

Bu âhuñ anlamazsañ 'izzetin sen
Namâzuñ bulmazsın lezzetin sen

Bunuñ gibi namâzı kılma var boz
Ki pâk olmaz ne deñlü yursan ol yüz

Bu tâ'atden çü nesne hâşıl olmaz
Ki zulmetdür ki nûra kâbil olmaz

Namâzuñ k'olmaya nâz u niyâzı
Aña dirler namâz-ı bî-niyâzî

2110 Çü bu tâ'at degüldür şûr u şerdür
Kılan işbu namâzı kûr u kerdür

Belî lâyıķ bu ‘anberdür bu rîşe
Sürerler bu çirîşi bu erişe

Meger bir rüstâyî-i ĥod-efrûş
Bunı kılmışdı bir ĥallâşdan gûş

Ki ‘anberdür ĥakîķat fazla-i gâv
Alurlar gâv-ı âbîden idüp av

73-a

Varur bir gevher-râ ki koyar av
Sürüp taldurur aña nice ĥar-gâv

2115 Bu gövden düşürür ser-gîn-i gâvı
Ki ‘anberdür yürür ‘âlemde çâvı

Alur iltür anı ‘anber-fürûşa
Şanasın tâzedür engûr-ı ĥûşa

Didi uşda getürdüm saña ‘anber
K’olur koĥusına her ĥâce ĥanber

Bu ‘anberdür girü iy ĥâce el-ĥaķ
Senüñ saķâlunğa yaraşur ancak

Çü her şeh rîşünün olur emîri
Bu şâhuñ rîşinün budur ‘abîri

2120 Çü sensin rîş-i gâv iy gül-i her ĥar
Görüp rîşün virürler saña ‘anber

Bu ‘anberdür münâsib işbu rîşe
Bu iplik ĥoş yaraşur bu çirîşe

Belî bu pârdüm ĥoşdur bu demde
Bu şîre ĥâşıl olur bu üzümde

Bunuñ bigi ‘ibâdetden güneh yig
Bunuñ bigi güneşden tâb-ı meh yig

Bu yirde tutılan ‘anber behâya
Hemân ‘anber bigidür rûstâya

2125 Şağın ‘anber şanup sergîn-i gâvı
Dime ‘anber-fürûşum koy bu çâvı

Nedür sergîn şatarsın anı murdâr
Ki olmaz kimse sergîne harîdâr

‘İbâdetde idersen kâr-ı İdrîs
Ço ‘ucbı kim olursın yâr-ı İblîs

73-b

Riyâ vü ‘ucb kûh-ı âteşîndür
Çaçar bunlardan ol kim ehl-i dîndür

Riyâlu tâ‘atünden umma çâre
Niçün âteş şalarsın penbe-zâre

2130 Meger bir ‘âşık-ı kâr o fütâde
İder cehdile çil haccı piyâde

Meger kırkıncı haccuñ arasında
Hutûr eyler dil-i âvâresinde

Aña dir nefis kim irdün murâda
Ki kırk kez eyledün haccı piyâde

Çü nefsün gördi hâşıldur murâdı
Varur dellâla eydür kıl mezâdı

Ki kırk hac kim olur bir pâre nâna
Ki alam anda atam yabana

2135 Meger bir merd-i râh-âzâdelerden
 Dili pür-nûr gönli sâdelerden

Ṭavâf içre giderken anı gördi
 Kâfasına anuñ bir sîle urdı

Ki kurtılmağ dilerdün gülden iy har
 Bu kerre kalduñ uş menzilden iy har

Eger biñ hac idersen iy muqallid
 Kaçan bâzâra koyduñ oldı fâsid

Bu bâzâr içre iy bî-mâye merdüm
 Sekiz cennet degül bir dâne gendum

2140 Çü virdün ‘ucbile anı mezâda
 Eger biñ haccise vardı kesâda

Bu bâzâr içre iy merd-i mürâyî
 Şanursın ney şekerdür bu riyâyı

74-a

Dimezven saña kim var tekr-i kâr it
 Dirüm var işüñi Hağğa yarar it

Nedenlü kılurisen kıl nâmazı
 Dek olsun ara yirde bir niyâzı

Hağzer kıl gâfil olma kâr-ı bedden
 Bilürsin hayr gelmez yâr-ı bedden

2145 Dürüş tâ‘ate varken istiñâ‘at
 Qo hırşı varuña eyle kanâ‘at

Yağîni koyup istersen ırağdan
 Çıkarsın burın isterken kulağdan

Bulur bir bî-nevâ bir yerde bir küp
Atar kürkin yabana dir yeter küp

Pelâsı neylerim dîbâ gerekdür
Be-ğâyet nâzik ü zîbâ gerekdür

Aña dirler giyâdur şimdi kirbâs
Ele atlas girince yürü kirpâs

2150 Giyem dir atlas-ı Rûmı bulırsam
Ve ger ney çıkmazam küpden ölürsem

İçer sevgend muhkem kim sözi kes
Ki küpden çıkmazam olmazsa atlas

Hazer kıl sen de iy merd-i siyeh-dil
K'olupdur hum-ı gaflet saña menzil

Çıkup gaflet küpinden giy palâsı
Budur sultâna hâş iden Ayası

Saña gerdûn külâh eylerse mihri
Kâbâ-yı teng ider âhir sipihri

2155 Umarsañ çarhdan lerze-i teb-i gam
Oğur nevbet bizümdür şimdi epsem

74-b

Bu deryâdan k'olur gûyâ-yı hâmûş
Niçe şîre varupdur hâb-ı hargûş

Ser-â-ser ger şüreyyâ ger şerâdur
Bu derdin cümle mâkşudı derâdur

Kimesne anlamaz bu mâcerâyı
İşitmez kimse bu derdin derâyı

Bu yolda kaldı ser-gerdân felekde
Perî vü hûr u insân u melekde

2160 Felek bir halkadur çünkim bu derde
Kimesne bulmadı dermân bu derde

Bu ğamdan çarh ser-gerdân olupdur
Anuñçün top-veş gerdân olupdur

Bu yolda çünki menzil âb u gildür
Bu meclisde içilen hûn-ı dildür

بنیمچؤن ائسمان نا'ل
Anındur âb-ı çeşmümden 'ayân la'1

Zemîn ü âsumân bir âsiyâdur
Vücûd-ı âdem anda dâne-sâdur

2165 Riyâzat birle bu heft âsiyâdan
Güzer kılduñsa olduñ aşfiyâdan

Çü sen bu âsiyânun dânesisin
Bu nañ'uş kemterîn ferzânesisin

Ne cev bu âsiyâ içre ne gendum
Ne dîv ü ne perî bunda ne merdüm

Ögütdükde kamu çün olısar bir
Sen ü benden bu 'âlem olısar sır

Bu yolda iy pîr ne pâ vü ne ser
Bu külhanda yanar çi huşk u çi ter

2170 Eger zerden düzerseñ âsitâne
Kılur derden beder birgün zemâne

75-a

Ve ger sîmîn idersenê hâne ger heşt
Urur bir gün felek dendânuña muşt

Ne deñlü cem' idersenê sîm ü zer şâd
Kamu bir gün varur yâda olur bâd

Ne tañ ursa leked eflâke rûhuñ
Lekeddür 'âkıbet andan fütûhuñ

Bu 'âlemdür meşelde berķ-i rahşân
Gelür bir dem kaçır bir dem şitâbân

2180 Gehî bâd-ı hazândur berg-i rîzân
Gehî eftân ü hîzân geh girîzân

Gehî gözden döker dil âb-ı hasret
Gehî cân ğarka-i girdâb-ı hayret

Çü virmez süfledür bir dem saña hâst
Kıyıkma ardına yort oķ bigi râst

Ne deñlü ururise başuña tâc
Bu hândan kaldurur âhir seni âc

Dimâğuñ gülşenin verme bu zâğa
Debiristân degül menzil kelâğa

2185 Hûmârına çü yoķdur sende tâtak
Bu câmı içmeden bulğıl ifâķat

Çü yoķdur sende bu kafâya tâtak
Kılup nefret anuñla tutma ülfet

Degül çün ol sere lâyıķ bu efsâr
Neden sen har bigi âhirde bî-kâr

Çafesdür cism cânuñ murğ-i beste
Düşüpsin bu kafesde zâr u haste

Çafes hâk olıcağ murğun olur şâd
Tutulmamış kuşu eylersin âzâd

2190 Bilürsin kârın anlarsın hesâbuñ
Bulup temkîn gider bu ıztırâbuñ

75-b

Çıkarsın âhir iy ‘Attâr elden
Bu esrârı koma zinhâr dilden

Çağan bu uyğudan bîdâr olursın
Görüp didâr ber-ğurdâr olursın

Bu ğamdan kurtılup olursın âzâd
Belâdan kurtılup cânun olur şâd

Bu derdüñ irişür dermâna bir gün
Virürsin hârünü reyhâna bir gün

2195 Çiger zâhir degüldür bunda dermân
Olur peydâ irincek vağt-i fermân

Anuñün haddin aşmışdur bu kışşa
Ki andan derd ü ğamdur câna hişşe

Yakîn bil ‘âkibet hazân olursın
Bu ğamdan kurtılup şâdân olursın

Nedenlü kim çekersin bunda zağmet
Olur ol zağmet âhir saña rağmet

Nedenlü bunda eylersen çiger hûn
Bulursın anda yarın birine on

2200 Gel anda varmağa eyle şitâbı
Gider cân ü göñülden ıztırâbı

Bilürsin ‘âlemi ‘ayn-ı elemdür
Ser-â-ser derd-i serdür cümle ğamdur

Uşanmaduñ mı âhir derd-i ğamdan
Yeter lâm oldu ğaddüñ bu elemden

Yirâğ it bu fenâdan kûçe dervîş
Beğâdur saña menzîl olma dil-rîş

Ne ğorğarsın ki ‘âlem ol cihândur
Cihân oldur ki ‘ömri câvidândur

76-a

2205 Zihî lezzet ki vardur ol cihânuñ
Ki bî-perde görür cânânı cânuñ

Zihî zînet zihî zînet zihî fer
K’olur her zerre anda mihr-i enver

Bu ‘âlem ol cihândan bir nişândur
Cihân oldur ki ‘ömri câvidândur

Dilersen devlet-i dârü’s-selâmı
Dem-â-dem iste cânandan ol mağâmı

Celîsüñ anda rûh-ı aşfiyâdur
Revân-ı enbiyâ (vü) evliyâdur

2210 İderler saña hıdmet hûr u ğılmân
İçerler anda her dem râh-ı reyhân

Göçen bundan ğılır çün anda menzîl
Velî bundayken anla ğandesin bil

Geçersen bundayiken kendüzünden
Görürsin gayr yok anda özünden

İrür bu hâce hindî şehri Çine
Varur sultân-ı Türkistân -zemîne

Görür bir tûtî şâhuñ hıdmetinde
Kafes birle komışlar hazretinde

2215 Turup zerrîn kafes birle öter şâd
İder sultâna karşı dürlü feryâd

Görür kim hâcedür hindî oturmuş
بلکلر dürlü sultâna getürmiş

Dir iy hâce girü hinde varursañ
Selâm it anda tûtîler görürseñ

Yetişdür anlara benden selâmı
Getür gel yine anlardan peyâmı

76-b

Haber vir anlara bîr tûtî anda
Bırakmışlardur anı Çinde bende

2220 Çü yârân şöbetden dür olupdur
Kafesde haste vü mehcûr olupdur

Çeker çünkim cefâ-yı hadd ü ‘ad ol
Halâşiçün diler sizden meded ol

Yazılmışdı meger kim geldi başa
Ne kılsun kim girü size ulaşa

Göçer çün hâce Türkistân- zemînden
İrer nâ-gâh Hindistâna Çinden

İrer bir yerde bir şâh-ı bülende
 Konup tûfîler eyler anda hânde

2225 Tutar herbiri minkârında şeker
 Öter birbirine tırmış berâber

Felek ser-tâ-ser 'aks-i pertevinden
 Hümâ olmuş mekesler ferlerinden

Oğur herbiri bir dürlü raqamdan
 Olupdur sâde defter nakş-ı gâmdan

Hakîm iydür ki iy âzâde kuşlar
 Derûnı nakş-ı gâmdan sâde kuşlar

Felân şehir içre bir tûfî kafesinde
 Selâm okur size bîçâre haste

2230 Düşüven çünkü yârândan cüdâdur
 Umar himmet ki yol vire Hudâdur

Çü sizden çâre ister çâresi ne
 Nedür merhem garîbün yâresine

Bulur çün andan anlarlar bu râzı
 Hem-ân-dem artururlar sûz (u) sâzı

Figân idüp ağaçdan dökülürler
 Düşerler hâke vü cümle ölürler

77-a

Bu derde çâre ölmekdür bilürsen
 Velî tiz kurtılırsın tiz ölürsen

2235 Hakîm anı görüp olur peşîmân
 Teessüf kırup eyler âh (u) efgân

Varur âhir girü çün hâce Çine
Varur sultân-ı Türkistân- zemîne

Görür ol tûtîye söyler bu hâli
Hemîn ol tûtî anlar bu hayâli

Bu tûtîcek urur şol dem per ü bâl
Düşüp hâke olur bîçâre derhâl

Hakîm iydür dirîgâ kim bu miskîn
Olaruñ hîşi imiş oldı ta'yin

2240 Atarlar tûtî(y)i şol dem yabâna
Uçar tûtî konar bir nerdübâna

Olup şâdân ider cevân öter hoş
Hakîm-i Hinde söyler ol haber hoş

Ki ol tûtîler itdi baña ta'lîm
Halâş istersen eyle cânı teslîm

Bu derde çâre ölmekdür bilürsin
Velî tîz öl ki tîz-rek kırtılursın

Beğâ istersen evvel gel fenâ bul
Beğâ birle var andan âşinâ ol

2245 Bulırsañ bunda hestî-i rehâyî
Ne ğam ölseñ ki aldunñ hûn-behâyî

Dilersen cümleden cânunñ kala soñ
Özünñden öl ki ölmekdür halâşunñ

Özünñdür çünki bu gencünñ tılısmı
Bozarsañ seni keşf itdüñ bu resmi

Nazar kııl kim olupsın sen saña bend
Yeter söz anlarisenñ bu saña pend

77-b

Saņa keşf itdüm anlarsaņ bu râzı
Niyâz altındadır fehm eyle nâzı

2250 Elâ iy ħabs-i tende murğ-ı ħaste
Bu varluğ rismânı birle beste

Ne yirüñdür senüñ bu ħıttı-i ħâk
Nişîmendür saņa çün ‘âlem-i pâk

Ķadîmi âşiyânunğ bâz-ı cûy ol
Bu sâzunğ aņla andan ser-firâz ol

Bu sırr(ı) aņla andan bâz-cûy ol
Geçüp bu perdelerden ehl-i râz ol³⁷

Dilerseņ k’olasın bu râza hem-râz
Serâ-yı heft-derden eyle pervâz

2255 Şu deñlü cânunğ olsun râza maĥrem
K’olasın perde bigi sâza maĥrem

Ķaçan kim gözlerüñe irişe ħâb
Olasın ħâb birle âb u âteş

Olasın ħâb içinde şöyle ma‘mûr
Saņa müştâķ olalar cennet ü ħûr

Eger uyĥu ola ger bîdâr olasın
Bu esrârile ber-ĥurdâr olasın

Dirîğâ çeşmünğ almış ħâb-ı ħaflet
Seni ħark eylemiş ħirdâb-ı ħaflet

2260 Bu ħâb içre ħalupsın şöyle murdâr
Meger kim olasın maĥşerde bîdâr

³⁷ Beyit sayfa kenarına düşülmüş.

Budur hayvân uyar murdâr olursın
Ne resme şâhib-i esrâr olursın

Bakarsañ harsın uyarsañ hâcersin
Anın kalduñ bu sırdan bî-habersin

Eger girmek dilersenñ bu yola cest
چیب olmak gerekmez bir nefes best

78-a

Bu yolun şartı cest ü zindelükdür
Ki âhir zindelük pâyendelükdür

2265 Kâalur pâyende âdem zindelükden
İrer sultânluğa kûl bendelükden

Eger kâlamak dilersenñ zinde iy dost
Bu yolda her dem ol peyvende iy dost

Şu deñlü sen kılursın hâba rağbet
Ki 'atşânsın kılursın âba rağbet

Havâsun çün olur hâb içre beste
Anuñçün lezzet irer cân-ı meste

Degüldür çünki âyîneñ mücellâ
Anuñçün kılmaz anda Hâk tecellâ

2270 Budur maqşûd bundan iy birâder
Görinmez ka'r-ı âb olsa mükedder

Eger dirseñ k'olupdur cânâ vuşlat
Anuñçün zâhir olmaz cânâ lezzet

Ya niçündür ki itdikde riyâzât
Bu cânâ hâşıl olur dürlü lezzât

Gelür bu huftelük âşüftelükden
Var iy gâfil hâzer kı1 huftelükden

Özinden uyanuqla olmayan dür
Ola mı hiç uyurken pâk pür-nûr

2275 Özinden geçmeyince küll olup kem
Olur mı zerre mihr ü kaçre kulzüm

Bu yoluñ zâdı çün bîdârluğdur
Özinden lâ-cerem bîzârluğdur

Bilürseñ şebnem-i tarîk-i rûşen
Bu deryâda olupdur şîr-i revğan

Çiger kaçre düşer bahre olur bahır
Gider kaçre ara yirden olur bahır

78-b

Velî ol kaçre k'anda var keşâfet
Hemân ol sâ'at kabûl itmez leţâfet

2280 Dağı ol k'ola anda az keşâfet
Hemân lahza kabûl eyler leţâfet³⁸

Eger bundayken irdünse huzûra
İrürdün kaçreñi deryâ-yı nûra

Olıcağ sâye nûrile berâber
Kaşısur nûra nûr olur ser-â-ser

Hulûlî olma terk eyle fużûlî
Degüldür merd-i müstağrak hulûlî

Çamu fânî vü Haqqı bâkî anla
Hulûlî olma istağrakı anla

³⁸ Beyit sayfa kenarına düşülmüş.

2285 Dimiş bu râzı ol hürşîd-i İslâm
K'olupdur aña ma'la' hâk-i Bistâm

Ki toksan biñ yıl işbu yolda uçdum
Koyup bu Bâyezîdi bunda kaçdum

Çü irdüm 'âkıbet 'arş-ı mecîde
Şataşdum nâgehân bir Bâyezîde

Nidâ kıldum ki yâ Rab dâd-ı feryâd
Elinden Bâyezîdüñ dâd-ı feryâd

Kerem kıl perde gitsün al hicâbı
Cemâlünğden götürgil bu niğâbı

2290 Dimişler aña kim iy nûr-ı dîde
Görinmez mi ya İzid Bâyezîde

Cevâbın virmiş ol sultân-ı mu'lağ
Görür mi hâk-i tîre cân-ı mu'lağ

Tururken Bâyezîd anılmaz İzid
Bu yerde câhid olmışdur muva'hhid

Dimişler aña iy hürşîd-i enver
Ne gördüğ k'olmaya andan 'aceb-ter

79-a

Didi bundan 'aceb yokdur ki kaçre
Özinden geçmeye irdikde bahre

2295 Bu baħr içre ki baħr-i pür-güherdür
'Aceb kaçre k'özinden bâ-ħberdür

Bu deryâda ki mevci ħûn-feşândur
Hezârân baħr özinden bî-nîşândur

Bu baħr içre degül bir kaçre peydâ
Hemân bir baħrdür ancak hüveydâ

Bu deryâ kaçdri kaçden kaçre kaçden
Ya deryâda irişmek kaçdre kaçden

Meger maħv olup ola kaçre deryâ
Velî ol demde irür kaçdre deryâ

2300 Bu deryadan çü kaçre bî-ħaberdür
Ki ma‘nâ baħrdür kaçre şuverdür

Bu deryâdan virür ancak nişân baħr
Hemân peydâ hemân nihân hemân baħr

Baħa bundan ‘aceb gelmez hele râz
Ki bir şebnem ola baħrile dem-sâz

Kişi bundan ‘aceb itmez temâşâ
Ki şebnem ire baħre ola deryâ

Hem olur şebnem ol yemde hem olmaz
Ki yem şebnem olur şebnem yem olmaz

2305 Olur çün baħr pinhân kaçre peydâ
Çü kaçre baħr ola olmaz hüveydâ

Velî deryâ zuhûr itse tekâzâ
Görinmez kaçtreden ğayr anda peydâ

Çü deryâ kaçtreden olur hüveydâ
Bu ħazretde olur üç kaçre peydâ

Biri girdâr-ı nigûdur behişte
Biri dûzaħdurur pindâr-ı zişte

79-b

Üçüncü kâttredür deryâ-yı esrâr
Ki yokdur anda cân u cism-i girdâr

2310 Mağâm-ı vahdet-i kül bî-şek oldur
Sen ol sensüz ki “ütrük nefsük” oldur

Saňa bu çâşından yok çü çâre
Bu vâdîden iriş cehd it kenâre

Çoyup bâzâra her neş varsa nağd it
‘Ayâr it nağdün andan sonra ‘ağd it

Yüri kan ağla bir dem olma nâşî
Ki virmezler bu nağde bu kumâşî

Yüri kan ağla bir dem olma mesrûr
Dilersen cânâ râhat dîdeye nûr

2315 Kaçan dîdeş ola dîdâre kâbil
Görürsin ol cihânda cânâ menzil

Gücün yetdikçe sa’y eyle huzûra
Bu zulmetden geç irgür nûr-ı nûra

Huzûrile kaçan hem-râh olursın
Hemân şâyeste-i der-gâh olursın

Çoyup bu ‘aklı kıl ‘aşka tevessül
Ki ‘aşkile olur Hakkâ tevaşşul

Kaçan sen aşkile hem-hâba düşdün
Şekerden şerbet olduñ âba düşdün

2320 Bozulmaz çün esâs-ı muhkem-i ‘aşk
Yeter şimden girü saňa gam-ı ‘aşk

uyarsan ansin sen derd-i 'akun
Geçersin guasından germ ü serdün

Bu hnu sehm umarsan haasından
Güzer kıl germ ü serdün guasından

Eger sermyise serdba anla
Eger germyise girdba anla

80-a

Özünden geçmeyince krbet olmaz
eker b olmayınca erbet olmaz

2325 Pern olduuca cem' olursın
Özün yandurduuca em' olursın

Elünde b-ı hayvn eyledün n
eküp beyhde zulmet kılma var c

Bugün gel Hkla ün eyle hıl
Ki yrın klmayasın öyle 'ıl

Bu afletden uyan var olma huftu
Ki yrın dmeyesin tb-ı tefte

akın rdelkden iy siyeh-dil
Dil-i rde olmaz feyze kbil

2330 ıkar bi'l-kll gnlden ayr-ı fikrin
En it cna Hku zıkr () krin

Giderme htrudan anı bir dem
Ki bkdr degldr fn bir dem

Anu adın u denl eylegil yd
Ki n sen yd olasın kla ol d

Anuñ yâdıyla şâd olsun revânuñ
K'öliceğ ol ola hem-râh-ı cânuñ

Dimiş bu râzı ol ehl-i hakikat
Sipehsâlâr-ı dîn şâh-ı tarikat

2335 Bi-küll maḥbûb-ı Hâk ma'sûk-ı muṭlağ
K'anuñ her cüz'i küñ olmışdur el-ḥağ

Sipîhr-i aḥter-i burc-ı hidâyet
Emîn-i gevher-i dürc-ı vilâyet

Süleymân-ı rumûz-ı mantıku't-ṭayr
Ki oldur bu Sa'îd ibni Ebu'l-ḥayr

80-b

Ki her dem cüst ü cû kıldum ben anı
Velîkin bulmadum andan nişânı

Çü buldum 'âkıbet anda güm oldum
Aradan gitdi kaṭre kılzüm oldum

2340 Gidersin sen aradan çün gele ol
Ne bulsun yavı varın maḥşada yol

Çü ben oldum bi-küllî fânî benden
Şoran niçün şorar pes anı benden

Eger bulmağ dilersen anı iy dost
.Bi-küllî ol özün den fânî iy dost

Haber bilmez beḳâdan çünki fânî
Seni ço anuñile iste anı

İrilmez çün bilürsin aña ansuz
Gerekdür evvel olmağ saña cânsuz

2345 Saña cânân gerekse cânâna bakma
Vücûduñ derde vir dermâna bakma

Nedür cânân katında cân-ı fânî
Nedür bâri anuñ sûd u ziyânı

Kim olur cânuña olur cânân cûyâ³⁹
Olur mı bakî(y)i hiç fânî cûyâ

Çü fânîden muqaddesdür bu dergâh
Nedür sâlik nedür maqşad nedür râh

Olsar cümle çünkim hâlik âhir
Nedendür râh kimdür sâlik âhir

2350 Kemândan gezledünse rast hâne
İrişür bu hadeng âhir nişâne

Kaçan nûr-ı huzûr irişse bî-ğast
Hadeng olduñ kemândan şıçraduñ râst

Dilersen k'irişe tîrûñ nişâna
Huzûruñ bir nefes virme cihâna

81-a

Rumûz-ı mâ remeytî eyle temyîz
Ser-â-ser kâyinâtı anla yek-çîz

Götürsin ara yirden ğayr-ı ğayret
Ma'ıyyetden geçürsin sini vağdet

2355 Ne şanarsın ço bu pindârı iy dost
Ser-â-ser mağzdur billah degül dost

Çü mağz u postdur bir câygehden
Dime billah bu mâhîden bu mehden

³⁹ Vezin hatalı

Dime ol âşikâredür bu pinhân
Ki kısr u mağz olupdur anda yeksân

Çi ger bu zâhir ol pinhândur iy dost
Bu kısr ol mağzile yeksândur iy dost

Bu tevhîde açayduñ çeşm-i cânuñ
Çekerdi bang-ı sübhanı zebânuñ

2360 Bu nûrilen kılayduñ dîde rûşen
Olurdi künc-i külhan saña gülşen

Çü gördüñ on sekiz biñ ‘âlemi yek
Çalur mı bu yakînde zerrece şek

Çanı bir fânî olmuş yâr-ı cânı
Ki her kânde bakarsa göre anı

Hezârân devr ide bu çarh-ı devvâr
Getürmeye bu resme merd-i huşyâr

Ne diyem çün sözümü dinlemezsin
Bu söz hakdur velî sen anlamazsın

2365 Seni bildürmeyen saña ‘aceb ne
Seni sen bilmedüğüne sebeb ne

Nesin sen kim haber bilmezsin andan
Seni çurtarmayan kimdir gümândan

Seni sen çün ne bildüñ ne bilürsin
Çaçan senden geçersin çurtulursın

81-b

Buyurmuş ol büzürg-kâr-dîde
Ki oldur nîk ü bed bisyâr-ı dîde

Ki hâlık her neye kim viridi hestî
Ne nîk ü bed ne bâlâ vü ne bestî

2370 Ne encüm ne felek ne mihr ü ne mâh
Ne deryâ ne zemîn ne kûh u ne gâh

Ne levh ü ne kalem ne ‘arş u kürsî
Ne rûhânî ne kerrûbî ne kudsî

Ne mey ne engebîn ne huld u ne hûr
Ne mâhî vü ne meh ne nâr ü ne nûr

Ne şark u garb u ne ez-kâf-ı tâ-kâf⁴⁰
Ne her çi âmed ‘ayân ez nûn ez kâf

Ne lezzâtı ki peydâ vü nihândur
Ne esrârı ki genc-i lâ-mekândur

2375 Ne eflâk ü ne hürşîd ü ne zerre
Ne emlâk ü ne deryâ vü ne kaçre

Çamu yek-çîzdür bâkî vü câvîd
Görürseñ anı rûşendür çü hürşîd

Belî Leylîdürür mu‘inde Mecnûn
K’olupdur Leylinüñ zülfinde meftûn

Velî mûlî görünmez saña senden
Belî cânân görünmez cânâ tenden

Dilersenñ anı sen senden nihân ol
Görüp cânân cemâlin cânâ cân ol

2380 Dilersenñ k’olasın bu râza maḥrem
Riyâzat kııl ki oldur zaḥma merhem

⁴⁰ Beyit Farsça

Eger sende göreydün sini peydâ
Senün ‘aşkuñ kııurdı seni şeydâ

82-a

Mücellâ olmayınca işbu mir’ât
Tecellâ kıılmaz andan pertev-i zât

Riyâzat birle olmak zinde hoşdur
‘Ubûdiyette olmak bende hoşdur

Yüri sulţânluğ itme bende-vâr ol
Riyâzat birle pâk ü zinde-vâr ol

2385 Kıo ben çün bendelükden zindelükdür
Bilürsin zindelük pâyendelükdür

Tecellâ kıılmağ istersen şağa zât
Riyâzat birle senden sen seni at

Dirîğâ nefye sen işbât şatduñ
Kıpılduñ bu şıfâta zât şatduñ

Meşeldür tûtîye öğretmege dil
Meger kıorlarmış âyîne muğâbil

Görüp âyîne de tûtî nazîrin
Şanur kendünün ol dem anı birin

2390 Tırıp ardında bir gûyende demsâz
Kılur âyînenün ardında âvâz

Görür ‘aksini ol tûtî-i evvel
Şanur tûtîdür ol gûyâ mükemmel

İşidür bu âvâzi çün olur şâd
Anı söyler şanur şol dem kııur yâd

Ne söylerise ol ol daği söyler
Zihî 'âkîl ki kimdür anı şuyar

Vücûd âyînedür ammâ nihândur
'Adem âyîneye âyîne-dândur

2395 Çü sen 'aksi görür varluğ şanursın
Bu 'aksile oturursın oturursın

82-b

Şanursın saña her âvâz u her kâr
Hemân ol 'aks elinden olur izhâr

Bu şüretler tılısm-ı yek-digerdür
Anın her şey özinden bî-ğaberdür

Bu şüretdür mağall nağş u kemâle
Vücûd olmaz ebed kâbil zevâle

Dime k'âyînenüñ 'aksi özidür
Vücûd âyînenüñ ol bir yüzidür

2400 Cihânda her ne varsa 'aks anla
Dimezven her ne dirsem 'aks anla

Vücûda zerrece gösterse didâr
Olurdı her dü-'âlem ser-nigûn-sâr

Vücûd âteş-i cihândur peşm içinde
Od olmaz peşm içinde âferîde

Bu 'aksi eyleyen âvâre oldur
Çeken Mansûrî ya'ni dâre oldur

Eger ol 'aksün esasın anlayayduñ
Kaçan ben didügimi tanılayayduñ

2405 Bu câmuñ cür'asın ger nûş ideydüğ
 Hüm-ı hum-ğâne bigi cûş ideydüğ
 Kılup merdâne terk-i penbe vü dük
 Olayduñ başdan ayağa çü fermük
 Ne ser kalup ne penbe ne külâhuñ
 Olaydı penbe-veş müy-ı siyâhuñ
 Çü dökmezsın bilürsın dâne penbe
 Neden hallâc olursın ey şikembe
 Olursañ varluğundın penbe-veş dür
 Gider penbe yirinde kalur ol nûr

2410 Olanlar penbe bigi kendüden dür
 Gider penbe yirinde kalur ol nûr

83-a

Şağın zinhâr iy merd-i fuzûlî
 Bu ma'nâ şanma k'olmakdur ħulûlî
 ħulûl u ittihâd olmaz bu el-ğak
 Ki dirler aña istağrak-ı muğlak

Kaçan bulsañ bu istağrak-ı tâmı
 ħulûl u ittihâd olur ħarâmı

Belî anda ki tâbân ola ħurşîd
 Virür mi anda şu'le şem'-i nâhîd

2415 Ne yirde kim ola ħurşîd-i mevcûd
 Olur ol yirde şem'üğ nûr(ı) nâbûd

Bu yirde ne ħarağ vardur ne ağrâğ
 Ne ecsâm u ne eşhâs u ne ağrâğ

Ne hüküm itseñ hemân sultân olursın
‘Azîm ü ‘âlem ü deyyân olursın

Ne vaşf itseñ Hâkı ol girü sensin
Özüñdür ger kabîh u ger hasensin

Ne resme aņladuñsa hâzreti sen
Oķursın kendü fehmüñ defterinden

2420 Senüñ fehmüñ çü sensin Hâķ degüldür
Vücûd-ı hâzret-i muılaķ degüldür

Beni kim zâtdan bildüñ şıfatdur
Şıfatdan zâta nisbet ma‘rifetdür

Şıfat çün ma‘rifetdür zât ma‘rûf
Şıfâtile ne olsun zât mevşûf

Kaçan vaşf itdügünce zât senden
Anuñçün hücced (?) olur işbât senden

Bu yirde nefy olur işbât aņla
Koyup işbât(ı) nefyi zât aņla

2425 Anı anuñla aņla râhuñ oldur
Tarîķ-i cân-ı ma‘nâ- hahuñ oldur

83-b

Meger bir ile almış bir çerâğı
Güneş toğduğı vaktinde bayağı

At ester gib(i) binmiş ata gûyâ
Çerâğıla olur hırşîd-i cûyâ

Şanur cehlinden ol bîçâre mehcûr
Çerâğınsuz görünmez aņa ol nûr

Gel ey kim anı istersin senünle
Dilersin cânâ vaşl olmak tenünle

2430 Ne mümkün sen тұrurken anı görmek
Olur mı ten тұrurken cânı görmek

Senünle isteriseñ ol cenâbı
Çerağıla ararsın âfitâbı

Dilersenñ anı sen senden fenâ bul
Anuñla gör anı ‘ayn-ı beķâ ol

Kaçan sende görürsin anı sensüz
Ser-â-ser cân olursın añla tensüz

Buyurmuş şeyh-i mihne bu beyânı
Ki bir şeydür bilün her dü-cihânı

2435 Zemîndür bâyezîd ü âsumân ol
Velî olmuşdur arada nihân ol

Zihî bañr-i nihâyetsüz zihî râz
Zihî derd-i şikâyetsüz zihî nâz

Dirîgâ yavı kıldum kendüzümi
Geceden seçmezem gündüzümi

Bu deryâ kim dü-âlem andadur ğarķ
Ne başdur kim ayakdan oluna fark

Niceler oldular bu bahre ğavvâş
Nedür bilmez kimesne gevher-i hâş

84-a

2440 Cihândur k’eylerüm anda tek ü pûy
Vişâli gevher el virmez ser-i mûy

'Aceb mi kılsam anda ben beni kim
Yakın bildüm ki bilmez kaatre kulzüm

Neden talmak bu deryâya hatar-nâk
Degül çün âdemi ala kef-i pâk

Bedendür çün tılısm u genc cândur
Bu gevher ol tılısm içre nihândur

Meger zînet kılurlar bir sifâli
Virürler anı şuretden cemâli

2445 Hilâl ebrû düzerler çeşm-i şehlä
Virürler anı reng-i rûy-ı zîbâ

Şu deñlü getürürler anı pür-nûr
Görenler anı eydürler zihî hûr

Geçer çün nevbeti ol lu'betün bâz
Sifâl olup me'âli şûretün bâz

Çanı ol zîb ü zînet şûret-i pâk
Sifâl olup düşer hâke olur hâk

Çü muştî hâkdür bådile âbâd
Düşüp hâke varur bâda olur båd

2450 Senüñ cismün bil iy hoca sifâli
Ki cândandur anıñ hüsñ ü cemâli

Beden kim mazhar-ı hüsñ ü bahâdur
Bu cân olmazsa bir demde hebâdur

Düşüp hâke olursın hâk bir gün
Olursın kendüzünñden pâk bir gün

Çü bir gün seyr olur senden zamâna
Bozarlar seni atarlar yabâna

84-b

Çi ger cismüdüdür aşl-ı kefi hâk
Velî bu cân-ı pâk andandurur pâk

2455 Güherdür cân velî sen seng idersin
Tabî'at pâs(1) birle jeng idersin

Çü mescûd-ı melâik cevherüdüdür
Hilâfet tâcî Hâkdan efserüdüdür

Hâlîfe-zâdesin iy çeşm-i rûşen
Ne yirüdüdür senüñ bu künc-i külhan

Hâlîfe-zâdesin itme gedâluk
Hudâlukda yaraşmaz hod-nümâluk

Bu Mışra çün seni cân itdi Allâh
Niçün Yûsufleyindür menzilüñ çâh

2460 Özüñ fânî egerçi pâdişâsın
Ki hem sen ejdehâsın hem 'aşâsın

Egerçi aşl-ı şâh-ı enbiyâdur
Bir adı Âdemüñ Âdem 'aşâdur

'Aşâyı fark idersen ejdehâdan
Geçersin Âdem olursın 'aşâdan

Çü virdüñ mihri nefsi dîv-zâde
Süleyman gib(i) tahtuñ virdi bâde

Dilersen k'ola mülk-i câvidânı
Çü hâkdur hâtem elden koyma anı

2465 Hâk ol hâk söyle hâk dinle hâk anla
Vücûd-ı gayr(1) zât-ı mutlak anla

Ne görseñ ğayr şanma anı Hâkdan
Yakîn ol sen baña bakma ırakdan

Ķamu Hâkdur çî âhirdür çî evvel
Velî pindâr idüpdür seni aĥvel

Çü vâhiddür olan a'dâda sârî
Eĥaddür cümle koy yanlış şümârî

85-a

Eger ma'dûd eĥad ger bî-'adeddür
Çi ger sen şad şanursın ol eĥaddür

2470 Meger üstâd bir şâkirde aĥvel
Dimiş ol şîşe(y)i tîz tır var al gel

Ŧurup şâkird-i aĥvel cüst çün bâd
Varur anda ki emr itmişdi üstâd

Görür kim bir degüldür şîşe düdür
Olur ĥayrân ki bu mı yoĥsa budur

Gelüp ustâyâ dir şîşe degül bir
İkiden ĥangısın dirsın ne tedbîr

Didi üstâd aña iy merd-i aĥvel
Birini ur yire birini al gel

2475 Varur anuĥ urur yire birini
Birinde görmeyüp ĥalur yirini

Eger bir şey görürseñ senden özge
Hemân aĥvel bigi sen andan özge

Ki her şey kim görürsün anı sensin
Bu eşyânüĥ cemî-i cânı sensin

Eger peydâ vü ger pinhân özündür
Vü ger derd ü eger dermân özündür

Şoralar Bâyezîde k'iy tüvânâ
Nedendür kimdürür pinhân ü peydâ

2480 Nedür bu 'arş u ferş ü şîb ü bâlâ
Kılan kimdür bu zerrât(1) hüveydâ

Didi cânâna cândur ben bedenven
Kaçan geçem özümden cümle benven

85-b

Kaçan sen kılmayasın kılmaya hiç
Özünden gayrı mevcûd olmaya hiç

Çü sen hem bu cihân hem ol cihânsın
Anuñün hem 'ayânsın hem nihânsın

Kaçan kim oldı bu 'âlem binâsı
Olupdur kâlib-1 âdem esâsı

2485 Dü-'âlem fer' olupdur aşl(1) sensin
Bu fer'ün aşl birle faşl(1) sensin

Nihâd-1 bu'l-'acebdür sendeki aşl
Degülmiş şan pelâsa atlas-1 vaşl

Dirîgâ bilmedün aşluñ bu râhuñ
Anın rûşen degüldür vaşl-gâhuñ

Ararsañ bu zemîn ü âsumânı
Bulursın gördüğünden gayrı fânî

Çü yoğdur cânâ cânân senden artuğ
Bulınmaz derde dermân senden artuğ

2490 Eger cânuñ gözü olsa küşâde
Görinürdi saña ol nûr-ı sâde

Hemân müstağrak-ı dîdâr olurduñ
Bu esrâr ile ber-ğurdâr olurduñ

Olurdı her dü-‘âlem saña işâr
Hemân dîdeñ olurdı ‘ayn-ı dîdâr

Özüñdendür bilürdüñ zinde ‘âlem
Sen anda ğark olurduñ anda ‘âlem

Bilürdüñ kurtılurduñ in ü ândan
Ki ber-tersin zemîn ü âsumândan

2495 Münâcât içre dir ma‘bûda Dâvud
Nedür hikmet ki kılduñ halk(ı) mevcûd

86-a

Hitâb irür ki tâ bu genc-i pinhân
Ki benven anı ma‘lûm ide insân

Ne ğam yirsin çekerseñ derd ü renci
Ki ma‘lûm itmege geldüñ bu genci

Anın halkuñ demüñden oldı pür-derd
Ki hoşdur eşk-i hûn u ğüne-i zerd

Dilüñ çün bendelükden bende düşdi
Saña cûyendelik zemînde düşdi

2500 Çü sen benden baña cûyende olduñ
Anuñçün baña cândan bende olduñ

Çi ger binâ-yı mâ çeşm-i şoma bûd
ولی بیننده کی از ما بما بود⁴¹

⁴¹ Mısra Farsça

Harîm-i mâ çi ger pâk ez terâ best
 باب چشم پاکان مستطاب است⁴²

Elâ iy künc-i dilde genc-i mestûr
 Ki sensin câna kuvvet dîdeye nûr

Yeter gözden yavunduñ iy perî-hûy
 Saña ‘âşık nazardan gizleme rûy

2505 Yeter pinhân otur iy genc-i pinhân
 Dem-â-dem sahn-ı dilde eyle cevân

Dirîgâ bilmedüm benden haber ben
 Çi ger yildüm bu yolda derbeder ben

Gören çün çeşm-i dildür bu eşerden
 Bu yüzü görmek umma çeşm-i serden

Çi ger ‘Îsâ vü harda dîde vardur
 Velî çeşm-i har u ‘Îsâ digerdür

Anuñcün bî-ğabersin bu haberden
 Ki temyîz itmedüñ ‘Îsâyı hardan

86-b

2510 Eger cânuñ gözine tolsa envâr
 Saña rûşen görinürdi bu esrâr

Öküşdür gerçi ol zâtuñ şîfâtı
 Velî evsafıle kim bildi zâtı

Dilersenğ ğarğa varmak baħr-i nûra
 Dem-â-dem sa’y kıl kesb-i huzûra

Çü escüd vaħtaribden hilkatüñ var
 Dükenmez hânümân-ı milketüñ var

⁴² Mısra Farsça

Hidâyetdür bilürseñ saña teklîf
Ki ancak saña olmışdur bu teşrîf

2515 Ezel sultânına ger âşinâsın
Niçün ol ulu hazretten cüdâsın

Bu sırra bâz-ı rûhı âşîna kıl
Sezâ-yı dest-i kurb-ı pâdişâ kıl

İderseñ cânuñı cânâna lâyıķ
Olursın sâ'id-i sultâna lâyıķ

Ki çün şeh tabl-bâzî vire âvâz
İdesin 'âlem-i lâhûta pervâz

Țururken başda ğafletden külâhuñ
Sezâ-vârı degülseñ dest-i şâhuñ

2520 Gider başdan külâhuñ anla hâlün
Vü ger ney irişür şehden vebâlün

Meger bâz-ı sepîd-i hâs-ı sultân
Kaçup şehden tutar râh-ı beyâban

Kılur pervâz ider bir lahza cevân
İner âhir görür bir gence vîrân

Tutar bir pir-zen anı ider bend
Döker anuñ öñine dâne-i çend

87-a

Kepek qarup koyar şu bir sifâle
Ki ya'ni bâz için ola nevâle

2525 Görür kim dâne(y)i dermez ne virsün
Keser burnımı ider dâne dirsün

Yolup şeh-perlerin atar yabana
Kesüp çengâlin eyler murğ-ı hâne

Kesülmüş çün görür çengâle vü maḥleb
Bilür kim yavu varmış râh-ı maḥlab

Ḳanı ol ‘izzetile beslenen bâz
Ḳonup sultân elinde eyleyen nâz

Olurken şâh elinden kebg ü derrâc
Sebûs-ı huşk u tere oldı muḥtâc

2530 Düzerken bang-ı sultâna şaffirin
Bem itmiş pire-zen aḡa nefirin

Belî çün bilmedi yârûḡ vefâsın
Yiridür çekse aḡyârûḡ cefâsın

Yimez içmez olur birkaç gün efkâr
Şunar âḡir kepekden çâr-nâ-çâr

Ararken her tarafda leşker-i şâh
Birisi tuş olur ol yire nâ-gâh

Görürler anda ol bâz-ı yegâne
Ki şeh-bâz iken olmuş murğ-ı hâne

2535 Kesilmiş maḥleb ü perler yolınmış
İḡülder ney bigi baḡrı delinmiş

Ḳanı ol şâh elinde dürlü i‘zâz
İdüpdür bir ‘acûze anı i‘câz

Virürler şâha çün andan peyâmı
Ki künc-i pire-zen olmuş maḡâmı

Didi sultân ki oldur aḡa lâyıḡ
Ki görmedi özünü baḡa lâyıḡ

87-b

Çü qadrin bilmedi nâz u na'îmün
 Kıo çeksün miñnetin nâr-ı ceñîmün

2540 Özidür nefsinün çünkim zulûmı
 Kıo kim levvâmenün olsun melûmı

Çü kılmış kendüye kendü 'azâbı
 Yeter işbu günâhuñ ol 'uqâbı

Gel ey bu hâb-ı ğafletden olan mest
 Kı bâzuñ pir-zenle oldı hem-dest

Olupken taht u bahtuñ Bu Sa'îdi
 Ezel sultânınun bâz-ı sefidı

Açarken saña yüz vech-i ğasen dost
 Revâ midur k'olasın pire-zen dost

2545 Dürüş ayrılmadan cânuñ bedenden
 Ğalâş it rûhı nefsi-pire-zenden

Ğadîmi âşiyânun eyleyüp yâd
 Bu dâma olma râzı eyle feryâd

Çü dest-i şehde bunca 'izzetün var
 Dükenmez ğânumân-ı milketün var

Ğöz ırma rûy-ı sultândan nazâr kııl
 Cihândur pire-zen andan ğazer kııl

Niçün baykuşlayın vîrâne kıalduñ
 Bu ğülzârı kıoyup zindâne kıalduñ

2550 Çü yokdur şeh ğuzûrında cevâbuñ
 İriser saña sultândan 'itâbuñ

Gel iy ğaflet meyinden ser-nihâde
 o dñnyâyı ki dinñj vardı bâde

Nice andan bu nân u câma miskîn
 Nice bu nâm u reng ü ‘âma miskîn

88-a

Niçñn sevdâ-yı beyhûde kııarsın
 Özüñi böyle fersûde kııarsın

Rızâ-yı Hakkâ cânuñ eyle teslîm
 Bu sırrı ‘aql u câna eyle tefhîm

2555 Görinsñn her dü-‘âlemden ferağñj
 Şerî‘at nñrı yandursın çerâğñj

utuşsun âhuñile saf-ı şeb-reng
 Göyñnsñn bu kebûter-hâne-i teng

uyaydı şerbet-i ğaybı mezâñj
 Olurdu ol huzûra iştiyâñj

Bu şerbetden tadaydı cür’a hâñj
 Koyaydı nâm u nengin ‘âm-ı hâñj

Koyup dñnyâyı derdñj dñn olaydı
 Hayâlñj gice gündüz sñn olaydı

2560 Seni çñn mest idñpdür derd-i dñnyâ
 Kim eydür merd-i dñndür merd-i dñnyâ

alupsın çñnki vardur ‘acb-ı pindâr
 İki yüzlñlñk altında giriftâr

Çñn iki yüzlñlñkden mâye ıtdñj
 Birin dñne birin dñnyâyâ ıtdñj

Sağa âhir dü-rûluk şeyndür bil
Ki şerrü'n-nâs zü'l-vecheyndür bil

Bu gülşenden eger tıyduşsa bir bûy
Yeter ancak sağa bir rûy u bir sûy

2565 Turur bir yolda bir dîvâne âzâd
Geçerler her tarafından halk-ı dilşâd

Yilerdi her biri bir yolda pûyân
Olur her kimse bir maşşûdı cûyân

Dir ol dîvâne çün maşşûd birdür
Dü-'âlemde hemîn ma'bûd birdür

88-b

Çü ol birdür gerekdür aña yol bir
Bu yolda cümle maşşûk itmek el bir

Nedür bu dürlü dürlü cüst ü cûlar
Nedendür bunca dürlü güft ü gûlar

2570 Girülür bir eve çün bir kapudan
Nedür maşşûd bunca cüst ü cûdan

Çü âhir bir yolun bir menzilün var
Ya niçün bir başun var bir dilün var

Bir elden gelmek olmaz çünki şad-kâr
Nedür sevmek ya bir dil birle şad-yâr

Çü sığmaz bir gönülde iki maşşûd
Ya niçün sen taparsın iki ma'bûd

Dilersen aşk içinde kâmil olmak
Gerekdür işbu yolda yek-dil olmak

2575 Varup Maḥmûda bir dîvâne efkâr
Dir olmuşven Ayasa ‘âşık-ı zâr

Aḡa Maḥmûd dir var iy şikeste
K’olupsın nîm-nân derdinde ḡaste

Benüm ḡükm itdügim rûy-ı zemîndür
Baḡa mülk-i cihân zîr-i nigîndür

Otuz kez yüz biḡ ola leşkerüm var
Nice gencîneler sîm ü zerüm var

Silâḡ u esb u gencüḡ yok şümârı
Kimi cengî kimi tâzî şikârı

2580 Benümçün bağlanupdur çâr şad pil
Ḳalanı daḡı aḡa göredür bil

Celîsümdür ḡakîmân-ı ḡired-mend
Nedîmümdür zarîfân-ı hüner-mend

89-a

Bu mecmû‘ayla sevmişven Ayazum
Aḡadur dem-be-dem nâz u niyâzum

Ḳamudan aḡadur meylüm ziyâde
Şeh oldur ḡüyyâ ben bir piyâde

Çü ḡaşmet birle anı tutmuşam dost
Yüri ben maḡzum işbu yolda sen post

2585 Benüm bu deḡlü var çün kâr (ü) bârum
Sentüḡ neḡ var ki sevdüḡ bârî yârüm

Gelüp dîvâne eydür aḡa iy şâḡ
Bu ‘âşıkluk degüldür olma bî-râḡ

Dirüm bu sözü dinlerseñ sühan râst
Topuñ kejdür bu 'aşk içinde ben râst

Anın şanduñ şâhâ sen var (u) ben yok
Ki her dem olurum ben âc u sen tok

Anın dirsın baña divâne iy şâh
Ki sen tokısın ben açım nâna iy şâh

2590 Veli ger eyleyem derdile bir âh
Yanar bu mâl ü mülk ü bâr ü bengâh

Senüñ 'aşkuñ degüldür dem-be-dem var
Ki benven 'âşık u sensin cihân-dâr

Ne şıgsun bir gönülde bunca maħbûb
Ya bir tâlib sever mi iki maṭlûb

Benüm bârî ne kârüm var ne bârum
Yeter ancak Ayas-ı gül'izârum

Kaçan sen 'âşık-ı şad-çîz olursın
Degülsin merd-i 'âşık- hîz olursın

2595 Çi ger men 'âşık-ı rûy-ı Ayasum
Henüz uş 'âşık-ı nâ-ħak-şinâsım

Senüñ varken bu deñlü kâr (ü) bâruñ
Nice âduñ aņasın bârî yâruñ

89-b

Gerekdür evvel 'aşka lâyıķ olmak
Geçüp vârandan andan 'âşık olmak

Ne hoş kurmuş meşel ol pir-i hindû
Ki gelmez râst bir dem öyle bu

Meger binmişdi bir ħarbende bir ħar
Yeder bir ħar daĥi bir elde hem-ser

2600 Zihî eyle ki ħavf itmez zeleden
Ĥar ürkerse çıkar ħar-bendelükden

Çü sen hem dîn ü hem dünyâ ħovarsın
Daĥi dünyâyı dînden yig seversin

Bu ħardan ger dilün olmazsa sâde
Ĥalursın iki ħardan da piyâde

Bu dünyâ ile dîn sevmekte ĥâlün
Hemân ħarbende vü ĥardür mişâlün

Ĥazer ħılmadıĥunçün bu ĥalelden
Dirîĥâ kim çıkarduĥ dîn(i) elden

2605 Saĥa biĥ kerre keşf itdüm bu râzı
Velî sen gülşeker şanduĥ beyâzı

Budur şerĥ-i beyân-ı râĥ-ı dil-ĥâĥ
Velî nidem degülsin her-giz âĥâĥ

Eger olsaydı zâtunĥa dirâyet
Degüldi bunca tafşîlâta ĥâcet

Hevâdan çünki muĥteldür dimâĥun
Anuĥçün nûrı yoĥdur bu çerâĥun

Ĥalupsın cehlile dil-mürde iy dost
Anuĥçündür arada perde iy dost

90-a

2610 Zihî envâr-ı esrâr-ı nihânı
Velî fehm ehli yoĥ bir yâr-ı cânı

Hezârân cân nişârı ol 'azîmün
Ki duymışdur koğusun bu nesîmün

Şular kim 'ilm-i lut(1) lât anlar
Bu esrârı hemîn tîmât anlar

Ne bilsün kim kâlıpdur dil-füsürde
İdüpdür kendüden kendüye perde

Şanur zağ u zağandur 'andelîbi
Güneşden sâyedür ancak naşîbi

2615 Virür mi çeşm-i huffâşa güneş nûr
Ya bînâluğ ider mi dîde-i kûr

Nazar kılduñsa gerdûnda çok iş var
Hezârân perde ardında revîş var

Şu deñlü çokdurur anda 'acebler
Görenler anı yıllarla 'acebler

Olur bir zerre yüz biñ râza perde
Düzer yüz dürlü her bir sâza perde

Hezârân perde var her râza anda
Hezârân söz olur her sâza anda

2620 Bu sözüñ şanma sen kim sâzı yokdur
Neler söyler velî âvâzı yokdur

Felek tursun mücerred bu kefi hâk
Kılur şad şîr-i merdün zehresin çâk

Olursa her nefes 'ömr-i dırâzuñ
Ne mümkün gavrına irmek bu râzuñ

Bu sırrı çünkü pinhân eylemiş Hâk
Cihân-ı cism anı cân eylemiş Hâk

90-b

Bu şan‘at halka pinhân olsa hoşdur
Bu derde gizlü dermân olsa hoşdur

2625 Yilüp bu derde dermân isteyenler
Arayup cânâ cânân isteyenler

Aradıkça daği pinhân olur dir
Görinende göze hayrân olur dir

Felek ser-geştedür gayretde andan
Çalupdur cân u dil hayretde andan

Olupdur bilmemek dâneluk andan
Hamûş olmağdurur gûyâluk andan

Dilersen k’olasın bu râza mahrem
Dem urma ‘âlem-i mu‘inde epsem

2630 Denilmez bunda bu râz-ı nühüfte
Ki yigdür olmasa dürdâne sefte

Götürmiş bir tabağ bir bende hamûş
Bürünmiş ol tabağ üstünde bir pûş

Ne vardur gördi bir ahmağ tabağda
Diler bilmek ne var bâtılda hağda

Didi iy gâfil örtülmüş tabağdur
İçinde kim bilür bâtil ya hağdur

Gözükmişseydi ol zâhir nazarda
Anuğ üstüne örtülmezdi perde

2635 Anı görmek revâmışsaydı her ten
Niçün örterdi bâri anı örten

Var âgâh ol bu çarh-1 sâl-1 hurde
 Tabakdur örtülüpdür heft-perde

Ne vardur kimse bilmez bu tabakda
 İyüde yatluda bâtılda haqda

91-a

Hemîn bir perde mi ancak tabak mı
 Ya anda gizlenen bâtıllık mı haq mı

Ğaraz çün bu tabakdan bir sebakdur
 Degüldür bu tabak maşşûd-ı Haqdur

2640 Çü Haqdur mûcidi seb'-i tabakuñ
 Gözet nakkâşî nakşından bu taakuñ

Dime yâ perdedür yâhûd tabakdur
 Hemân bilmek gerek kim cümle Haqdur

Felekde lâ-cerem per-gâr-ı kudret
 Düzen bu kâr-gâhî kâr-ı kudret

Ğaraz çün kâr-gehden kâr-gerdür
 Murâd işbu şadefden ol güherdür

Ğaraz k'andan güherdür kân degüldür
 Hemîn dürdânedür 'ummân degüldür

2645 Bu ol kândur ki cânândur zer anda
 Felekdür bir avuç hâk-i der anda

Haqîkat çün güherdür kân şadefdür
 Belî cânânâ dürrdür cân şadefdür

Bu kânun çün mekâmî lâ-mekândur
 Mekâmî lâ-mekân iden bu kândur

Felekdür çün bu kânıñ lâciverdi
Zemîn ol lâciverdüñ hâk-i gerdi

Müberrâdur bu kân cevher mekândan
Mu'allâ olsa cânân tañ mı cândan

2650 Ne bilsün kimseler kânın bu kânıñ
Ya kîmdür hocası işbu dükânıñ

Bu bahrün gevher(i) Âdem düşüpdür
Anuñçün bu deme maħrem düşüpdür

Gel evvel Âdemi bil Âdemî ol
Var andan işbu sırıñ maħremi ol

91-b

Şular derd-i 'aşka hem-dem olmaz
Haķıķat işbu sırı maħrem olmaz

Kalup ser-geşte çarħ-ı sâl-hürde
Diler bilmek nedür bu heft-perde

2655 Döner hayrân eyler ceħd ü küşiş
Nedür bu çâr-tâķ-ı heft-pûşiş

Bu derden daħi halka-veş be-derdür
Bu ser-gerdânluk içre hûre-serdür

Ya çarħıñ nitedür kim bildi devri
Ki her devrinde vardur nice cevri

Bu gülşenden ki güllerdür sitâre
Naşîb olmaz bize ala nezâre

Görürsin herbirini bir revişde
Haķıķat nûrı birle pür-revişde

2660 Bilür ol kimse kim şâhib-nazardur
 Revişdür ğayrı bu kârı dıgerdür

Cihândur kim felek eyler tek ü tâz
 Velî el virmez aña aşla bu râz

Hezârân-sal eger kılsa tek ü tâz
 Hemân ‘acz ü hemân hayret hemân râz

Zihî heybet ki ider gerdûn gerdân
 Zihî hayret ki ider merdân hayrân

Çü aşlı dûdimiş çarh-ı kebûduñ
 Ne olsun mahremi nûr-ı vücûduñ

2665 Ne denlü devr iderse dûd der-dûd
 Ne hem-reng olsun ol bûda bu nâ-bûd

Cihânun varı çî mâhî çî mehdür
 Ya hâk-i tîre ya dûd-ı siyehdür

Felek ger deyr(i) devr itsün ü ger zûd
 Muhît ü merkezidür hâkilen dûd

92-a

Velî bilmek gerek kim çarh-ı serkeş
 Bu sür‘atlen ki devr ider keşâkeş

Bu hâk ü dûd için şanma bu gerdiş
 Bu nâ-bûd için olmaz bûda verziş

2670 Ki çarh-ı çâr-tâk-ı heft-eyvân
 Bu müştî hâkiçündür şanma gerdân

Ya bu çarh-ı ‘azîmü’l-ğadrün iy dost
 Degüldür maqşadı müştî reg ü post

Ne sözdür bu ki ol deryâ-yı a'zam
Kemîne kaatre için olsa der-hem

Mekes mîskîn şanur dükkân-ı kaşâb
Açılmışdur benimçündür bu esbâb

Belî olmaz 'aceb kâr-ı Hudâdan
Ėaraz bir dâne olmağ âsiyâdan

2675 Medâr-ı çarğ cân-ı pâkiçündür
Hemîn sen şanma âb ü hâkiçündür

Çadem başduşsa meydâna çü merdân
Sağa hizmetdedür bu çarğ-ı gerdân

Velî zîndân-ı cism içre cihândâr
İdüpdür seni birkaç gün giriftâr

Ki terkin urıcağ dârı-fenânı
Kemâhî bilesin kâdrin beğânı

Belî âyînedür yokluk beğâya
Ki firğat kâbiliyyetdür liğâya

2680 Degülmüşseydi ger halk memâtu
Kim anlayaydı kâdrini hayâtu

Sen ol kândan degülsin bu mekâne
Ki andandur bu cânlar cavidâne

92-b

Ne kândur kim güherdür cânlar anda
Felekdür bir avuç hâk-i der anda

Ne bilsün kimse erkânın bu kânı
Ya kimdür hâcesi işbu dükânı

Çekersin çün güher fehminde cânı
Ne resme fehm idersin sen bu kânı

2685 Nice kevkeb ki şâbitdür ya seyyâr
Yüz on dünyâca ola aña miqdâr

Otuz biñ yılda bir kerre ider devr
Bu deryâya kıyâş it kim bulur gâvr

Eger bir taş atar olsañ zemîne
Felekden yere beş yüz yılda ine

Zemîn bu günbed-i hağrâ katında
Kemîne katredür deryâ katında

Felek bir bañr-i ağdardur karındaş
Bu deryâda zemîn bir dâne haşhâş

2690 Tapuñ kim dâne-i haşhâşa beñzer
Ecel murğına ol da aşâ beñzer

Bu haşhâşuñ çü kemter dânesisin
Bu naţ'uş kemterîn ferzânesisin

Özüñ billah bu deryânun nesidür
Tapuñ ol dânelerden kañğısıdur

Bu deryâ kandan ü haşhâş kandan
Bu deryâyı idinmek âş kandan

Bu haşhâşa bu deryâ aş olur mı
Bu deryâ dâne-i haşhâş olur mı

2695 Ne deryâ aş olur haşhâşa hâşâ
Ya haşhâş⁴³ anda varur yasa hâşa

⁴³ Kelimenin metindeki imlası yanlış.

Cev-i nâzikeddür haşhâş-ı âşun
Ne hoş olsun bu deryâ birle bâşun

93-a

Bu deryâdan ki varmaz başa haşhâş
Hemîn ancak yeter haşhâşa haşhâş

Bu esrârı ne bilsün hurde haşhâş
Ki olmuşdur arada perde haşhâş⁴⁴

Bu deryâya kavuşursan baş iy dost
Hemân elden çıkar haşhâş iy dost

2700 Bu deryâda viren haşhâş-ı bâşı
Bu esrâra degüldür anla nâşî

Bu sırdan sen kaçan âgâh olursın
Olursan gâhî ölmez gâh ölürsün

Bu deryâdan k'umarsın derde çâre
Naşîb olmaz sana illâ nezâre

Nażar kılmış meger bir merd-i bînâ
Ki pür-dürr-i ilâhîdür bu deryâ

Görür her necm bir şem'-i şeb-efrûz
Cihân olmuş bulardan rûz-ı nevrûz

2705 Diyeydün kim bu sakf-ı lâciverdî
Çimendür kim açılmış dürlü verdi

Şanasın kim turup her necm-i seyyâr
İder hâk ehline her demde güftâr

Ki ey gâfiller demidür k'idesiz kâr⁴⁵
Ki olmaz siz olunca haşr-i bîdâr

⁴⁴ Beyit sayfa kenarına düşülmüş.

⁴⁵ Vezin hatalı.

Dürüş elde variken şimdi fırsat
K'uyanmazsın kopınca tâ kıyâmet

İder dervîş bir lahza nezâre
Döker göz yaşını hemçün sitâre

2710 Ki zindânun bu resme nâzenîndür
Görenler dir nigâristân-ı çîndür

Ne resme olsa şahın-ı bûstânun
Ki olmuşdur maqamı dostânun

93-b

Bu zindândan dem-â-dem bu sitâre
Cihândan 'ömr uğurlar âşikâre

Bu zindân anuñçün düzdmüz var
Ki zindân bana cândan müzdümüz var

Hafîdür çünki sırr-ı şahın-ı gerdûn
Kıyâsile ne bilsün anı her dún

2715 Nedendür çarh-ı gerdûnun esâsı
Ne ursun aña her dúnun kıyâsı

Bu yolda ben dañi anca yilüpven
Bulınmaz 'âkıbet hayrân qalupven

Gehî mâha varurduq gâh(i) amâs
Gehî sîmin siper gâhî kıılır dâs

Geh eyler sünbülüçün dâs-ı sîmin
Gehî şevre hırâs-ı re's-i sîmin

Bize bu cevz-i zerrîn-i sitâre
Bu günbedden kıılır her dem nezâre

2720 Meger sen tıflsın iy merd-i hod-bîn
Saņa encüm dökerler cevz-i zerrîn

Yahud sihr-i helâl-i şi'r-i gerdûn
Düzer şi'ri içün şi'r-i dige-gûn

Dem-â-dem bu küleh-dârân-ı eflâk
Bu hâke hıdmet eyler cüst ü çâlâk

Ki her dem Hakkâ bâz-ı çarh-ı gerdûn
Düzer biñ mühre-i zerrîn dige gûn

Bu lu'bet-hânenüj na'ında encüm
Gelür gâhî zuhûra gâh olur kem

2725 Semâ' içre olupdur cümle rakğâş
Bu deryâda yüzerler hem-çü gavvâş

Serâperde bu tahtuñ pâdişâhı
Gehî rûmı tutar gâhî siyâhı

94-a

Ne bir dem eksilür çarhûn tavâfi
Ne her-giz nağş olur ceng ü meşâfi

Müş'âbed-vâr iderler mühre-bâzî
Kırarlar herbiri bir dürlü bâzi

Ki çendân devr iderse devr-i gerdûn
Ne bir zerre olur kim ne hod-efzûn

2730 Bu 'ibretten olupdur zehreler çâk
Bu hayretde kalupdur çeheleler hâk

Bu hikmetler 'acebden bu'l-'acebdür
Tarîki müşkilî kâr-ı 'acebdür

Çamu hayrân bu şem'ün dâmeninde
Yiler pervâne-veş pirâmeninde

Yilerler dem-be-dem bî-pâ vü bî-dest
Dilerler dâmen-i ma'sûka peyvest

Çalurlar 'âkıbet hayrân u 'âciz
El irmez dâmen-i ma'sûka her-giz

2735 Velîkin fâriğ olmazlar revişden
Haqîkat nûrı birle pür-revişden

Çutarlar sîneler çarha sipersüz
Bilûrler kim degüldür halka dersüz

Çamu çurmuş hamûş u ser-nihâde
Çalupdur halka-veş ber-der fütâde

Olupdur âşık-ı medhûş cümle
Zebân bi-bürîde vü hamûş cümle

Şeb ü rûz anlara birdür geçerler
Müdâm anlar ciger kânın içerler

2740 Çamu hamûş olup bî-hişlûkden
Ciger kânın içer dil-rîşlûkden

Bu meclisde ne mest anlar ne huşyâr
Ki birdür anlara der-ğâb u bîdâr

94-b

Bular her dem öperler hâk-i dergâh
Sen ey gâfil yatarsın hufte gümrâh

Şebân rûzî yilerler cüst ü cûda
Bular bir dem degüldür güft ü gûda

Olurlar dem-be-dem maḥbûb-1 cûyâ
Zebân-1 ḥâlile maṭlûb-1 gûyâ

2745 Gönül billah bu yolda tîz-bîn ol
Emânet sende ḳonmuşdur emîn ol

Teemmül ḳıl ki bu şehbâ-yı zerrîn
Bu dönmeekten nedür maḳşûd-1 çendîn

Şaḳın bu yolda iy dil olmağıl pest
Bilürsin bu yola olmaḳ gerek cest

Olupsaḳ işbu ḥikmetden ḥaber-dâr
Gerekdür bütlerüñ ḳılmaḳ nigûnsâr

Bütüñ ḳaldırmağıl başın zemînden
Dem urğıl lâ-üḥibbû'l-âfilînden

2750 Çü ṭapdur saḳa 'aşḳ-1 rûy-1 ma'bûd
Saḳa bu âferînişden ne maḳşûd

Bu deryâda ne dürler saḳa bârî
Bu baḥre bulmağ istersin kenârı

Ne dirler saḳa kimsen kimdür âduḳ
Nedür bu âferînişden murâduḳ

Bu ḥikmetden var epsem açma güftâr
Ger olmaḳ istemezseñ menzilüñ dâr

Eger biḳ yıl uçarsa murğ-1 fikret
Seni ğark eyler âḥir baḥr-i ğayret

2755 Çü yoḳdur saḳa olmaḳ râza maḥrem
Var epsem bir zeman ol şabra hem-dem

Saḳa rûzî degüldür çün bu esrâr
Var epsem dönme beyhûde çü per-ğâr

95-a

Çü nefsün bulmadı Hakkâ taḡarrüb
Var epsem bir zamân eyle taḡarrüb

Çü tutduḡ vaşl-ı deryâdan kenârı
Çek ahmez gib(i) bir dem intizârı

Ne deḡlü geç ele girerse maḡlûb
O deḡlü olur ol maḡlûb mergûb

2760 Talebdür çün kılan ma'şûḡ(1) maḡlûb
Haḡîkatde olupdur 'aşḡ mergûb

Ele girseydi her maḡlab ta'absuz
Kılurdu lâ-cerem taleb talebsüz

Nedür 'âşîkdaki firḡatde lezzet
Eger ma'şûḡ olmasa muḡabbet

Muḡabbetden eşer tıyduḡsa ey yâr
Talebden olma fâriḡ ḡalma bî-kâr

Anuḡçün kıldılar bu bâb(1) maḡlûḡ
Ki her laḡza ola mergûb ma'şûḡ

2765 Çü her murḡa degül ol dâne rûzî
ḡoma elden dem-â-dem sâz ü sözi

Sükûtile senüḡ şabr oldı râhuḡ
Ki yoḡdur bundan özge dest-ḡâhuḡ

Bu sırrı bilmeḡe ḡılma dilîrî
Bu yolda mûr iderler nerre-şîri

Meger sen ḡılmamışın lu'b-1 şaḡranc
Ya şaḡranc içre çendân çekmedüḡ renc

Gehî ferzile bağlar esbe râhı
 Gehî kim beydağ eyler mât-ı şâhı

2770 Gehî şeh bir tarafından ruğ nihâde
 Olur ki pil-i ber-gerden nihâde

Gehî beydağ düşer ferzâne ferruğ
 Gehî kor at öñünde mata şah ruğ

95-b

Gehî ruğ deng ü ser-gerdân olupdur
 Gehî şeh 'âciz ü hayrân olupdur

Ki her manşûba sende ola şad-renc
 Ne deñlüdür bilürsin nağ'-ı şatrenc

Çü her lu'betde ser-gerdân olursın
 Çalursın 'âciz ü hayrân olursın

2775 Bu gerdûnuğ ki nağ'ı ser-nigündür
 Anuğ lu'bını kim anlar ki çündür

Düzer geh hırmen-i zer kehkeşândan
 Şaçar geh dâne-i zer âsumândan

Uçar ol dâne ardınca iki kuş
 Gehî pür-dânedür hırmen gehî boş

Geh eyler hûşe birle hırmeni pür
 Gehî şevre döker cev yirine bür

Gehî gendümile eyler pür-terâzû
 Ki eyler geşt-i cûda zûr-ı bâzû

2780 Gehî bahre şalar delv ü urur ceng
 Gehî mâhîdür avı gâh harçeng

Hamelden bez alur gâhî çerâ-gâh
İder nahcîr gâhî şîr(i) rûbâh

Gehî kejdüm çeker şîre kemânı
İder tîre-nişân virmez emânı

Bre cân u dilün büryân olupdur
Hemîn şimdi degül çendân olupdur

Bu gâvuñ çün bilürsin sen avı
Niçün anuñ olursın rîş-i gâvı

2785 Bu bâzâr içre var mı sende bâzû
Ki kırduñ bu tenûr içre terâzû

Çü ahîr şîr-i çarhuñsın esîri
Dirilme bârî dehrüñ nerre-şîri

96-a

Çü bî-gam dâne bitmez hûşe senden
Var epsem hişşe umma tûşe senden

Alupsañ hişşe çarh-ı bu'l-'acebden
Giderme bir nefes engüşt(i) lebden

Dilersen işbu deryâdan kenâre
Bu naţ'-ı ser-nigûndur kıl güzâre

2790 Eger olduñsa naţ'-ı çarha beste
Kılupsın cân u dil rencûr (u) haste

Olursañ beste-i naţ'-ı müzeyyen
Yaķîn bil kim dökersin rîke revġan

Olursañ naķş-ı naţ'-ı çarha beste
Kılursın cân u dil rencûr (u) haste

Felek na‘ u zemîn der-rîk her rûz
Çi ger şimşîr-i hürşîd-i cihân-sûz

Bu na‘ içre anın sen zâr-ı nevmîd
K’olupdur tîğ-zen üstünde hürşîd

2795 Çıkarsın ‘âkıbet işbu serâdan
Güzer kıl gel şüreyyâdan şerâdan

Çekersin gerçi bu derd-i seri sen
Yilersin bî-ğabersin serserî sen

Hikâyetdür meger bir rûstâyî
Varur şehre iderken bî-nevâyî

Görür bir yerde bir yüksek minâre
Ta‘accüblen kılur aña nezâre

Ne zîbâdur dirâht olur bu bâlâ
Ki anı hoş yaratmış Haq Te‘âlâ

2800 Nedür dir bu dirâhtuñ berg ü bârı
Ya kankı beng(i) bahtuñdur bu kârı

96-b

Görüp iydür aña bir merd-i huşyâr
Ki bunda yılda bir kerre biter bâr

Bulur andan şifâ her dürlü haste
İrür peyvest andan her şikeste

Çü diñler bu cevâbı ol şikeste
Şu deñlü ağladı kim oldı haste

Aña dirler ki iy bîçâre dervîş
Taleb kıl derde dermân olma dil-rîş

2805 Halâş olmak dilersen derd-i serden
Çıkup devşir birez işbu şemerden

Bu sözden eyleyüp rüstâyî cezm
Hemân eyler minâre çıkmağa ‘azm

Hemîn tırmandı şol demde minâre
Cihân halkı kıllur aña nezâre

Minârıñ mısfına çünkim çıkar merd
Kalup ‘âciz düşer şol dem olur hurd

Zihî nâdân ki sırdan bî-ğaberdür
Ki evvel derde dermân derd-i serdür

2810 Dilerken derde dermân düşdi derde
İşitmeyüp derâyı kaldı derde

Kaçarken derd-i serden çıkdı serden
Ki kaldı halka bigi taşra derden

Çü bâlâyidi mescidden minâre
Anuñçün çıkdı sırdan âşikâre

Elâ ey kim bu yolda pîç olupsın
Elif bigi ser-â-ser hiç olupsın

Özüñdür mûr kıldan incedür râh
Yirüñ mâhîden alçaq maqşaduñ mâh

2815 Sen ol mûr-ı za‘îf-i nâ-tüvânsın
Ki kıldan nerdübân üzre revânsın

97-a

Çü a‘mâsın ne resme başarasın
Ki bir ince kıllı iki yarasın

Ne istersin çü bilmezsın özüñi
Bulurduñ ger bileydüñ kendüzüñi

Haber bilmek dilerseñ kend' özüñden
Ne isterseñ var iste kendüzüñden

Hakikat hem degülsin hem özüñdür
Ki hem gayruñdurur hem kendüzüñdür

2820 Çü ol bî-çüne çüñdan reh-nümûnsın
Ne bî-çüñsın ne bî-çüñdan birûñsın

Ne cândansın ne tendensin nedensin
'Acâyib turfe ma'cûñsın ki sensin

Dimiş bu nükte(y)i ol pîr-i pür-nûr
Ki ne peydâ olursın sen ne mestûr

Eger 'izzetde olsañ 'arş-ı a'lâ
Olursın zerreden kem bil ki ednâ

Vü ger şüretde olsañ zerre kemter
Hakikatde olursın 'arşa hem-ser

2825 Bu esrârı ne bilsün rüstâyî
Ki her dem dûğdan eyler gıdâyı

Meger bir vâ'iz-i hoş-hân-ı 'âlim
Çıkup minberde va'z eylerdi dâyim

Görür bir şahş anı âzâdelerden
Dili pür-nûr gönli sâdelerden

Bu gavğâdan nedür iy hâce maqşûd
Ne istersin degül ma'bûd mefkûd

97-b

Cevâbın eyle virdi merd-i huşyâr
Ki kırk yıldur kılvurven keşf-i esrâr

2830 Benümdür çün ma'ârifde mahâret
Kılvurven her nefes gısl-ı tahâret

Hemîşe haq yola halka delîlüm
'Inâyetile mu'în her zelîlüm

Maqâlüm çün sükûtumdan hasendür
Sükût itmek başa bârî nedendür

İdüp hande dir ol dîvâne üstâd
Yürî kırk yıl daği yel eyle feryâd

Kaçan k'irüresin heşt-âde 'ömri
Yakîn bil kim virüpsin bâde 'ömri

2835 Gerek biğ gısl idüp esrâr söyle
Hadîş ü âyet ü aḥbâr söyle

Çü kırk yıldur çalarsın bir kevâre
Piyâde kalduḡ olmazsın süvâre

Kevâreḡ eylemişsin çünki pür-bâd
Çalarsın halk okurlar âferîn-bâd

Yilersen teşne-dil bu yolda şad-sâl
Muḥakkak bil ki tutmaz âb(1) ğırbâl

Zihî teşne-şarâb anlar serâbı
Belî eyle koyar ğırbâle âbı

2840 Ben anı isterem bu tabl-ı pür-bâd
Harâb olup qala bî-bang feryâd

Bu esrâra kılayduñ dîde ger bâz
Bu minberden çıķayduñ dâra ser-bâz

Kaçan keşf olsa saña işbu esrâr
Ne minber kıala ne dâr u ne deyyâr

Hem-ân-dem kim şalarsın kebge bâzı
Yürür ol dem çalarsañ tabl bâzı

98-a

Meger bir ehl-i keşf-i merd-i esrâr
Niyâz idüp Haķa ağlar kıılır zâr

2845 Ki Yâ Rab aç gözümde bu hiçâbı
Gider cân u gönülde ıztırâbı

Du'âsı tîri çün irdi nişâne
Gelür her şey ki pinhândur 'ayâne

Aķa çün hâşıl olur keşf-i esmâ
Görür her zerre(y)i gün gib(i) eclâ

Görür her dü-cihâmı mûy-ber-mûy
Ser-â-ser kıaplanıpdur tûy-ber-tûy

Kimi pûyendedür kimi perende
Kimi rûyendedür kimi çerende

2850 Kimi epsem kimi cûyende olmış
Kimi diñler kimi gûyende olmış

Kimine hâşıl olmuş 'ilm-i ser-med
Kimi baştan tıutupdur levh-i ebced

Aķa çün keşf olur bu gizlü esrâr
Hemân ğark eyler anı baķr-i envâr

Bu hayretden düşer hâke olur hâk
Bu gayretden çeker zehre ider çâk

Bu hâletde kıılır bir rûzigâr ol
Olur her lahza hayret birle yâr ol

2855 Geçer çün 'âkıbet andan bu hâlât
Gözinden gâyib olur bu zuhûrât

Olur bir gün yine derdile nâlân
Ki ey dânende-i esrâr-ı pinhân

Başa ol hâl kııl girü havâle
Ki tâ âgâh olam bir dem bu hâle

98-b

Gözinden ref' olur çünkim hicâbı
Görür bî-çûn cemâl-i bî-niğâbı

Görür kim kimse yokdur Hâkdan ayru
Cenâb-ı hestî-i muṭlakdan ayru

2860 Götürlüp ara yirden cümle esrâr
Hemân hazret kıılır esrâr-ı envâr

Dir ey dâna-yı esrâr-ı hafıyyât
Kanı ol cümle esmâ vü zuhûrât

Dir ol sulṭân-ı dârü'l-mülk-i esrâr
Ki yokdur dâr içinde daḫi deyyâr

Çü Hâkdandur bu zerrâtuḫ vücûdı
Şühûd ehline nâ-bûd oldu bûdı

Çü her zerre olur Hâkdan nümûdâr
Şühûd ehline olur nâ-bedîdâr

2865 Dü-‘âlem mum kudret deste benzer
 amu gaflet meyinden meste benzer

Bu gafletten kaçan bîdâr olursın
 Bu esrârile ber-urdâr olursın

Görünmeye bu dâr içinde deyyâr
 Kala yâr u gözünğden ıka ağıyâr

Hidâyet ger ire fî- urfatü'l-‘ayn
 Görine gözlerüñe sırr-ı kevneyn

Çü pindâr oldu ol gencün tılısmı
 Gider pindârı vü cân anla cismi

2870 ‘Acebdür bâr-gâh-ı lâ-yezâlî
 Ki vardur anda her şey‘ün zevâlî

Cihândur ser-figende ser-firâz ol
 Niyâz içredür ‘âlem bî-niyâz ol

Dilersen bâr-gâh-ı lâyezâlî
 oyup nâmûsı olgıl lâübâlî

99-a

Men ü mâdan kaçan kim dür olursın
 arîn-i ‘âlem-i pür-nûr olursın

Dilersen k’olasın halka bu derde
 Men ü mâyı idinme saña perde

2875 Olur urb içre hâşıl anı ol evc
 K’urur fakrı anuñ deryâ bigi mevc

Fakîr oldur hemân ol pîr anlar
 Hemân ol tıfl gib(i) şîr anlar

Faķîr olmak özinden dûrluķdur
Yakılmaķdur velî ma'mûrluķdur

Faķîr ol bu cihânda iy civân-merd
Ki Haķķuñ mâsivâsında ola ferd

Buyurmuşdur bu râzı pîr-i pür-nûr
K'olupdur hâk-i Harkân birle meşhûr

2880 Ki 'âlemde anuñdur faķr-ı kâmil
K'ola ol kendü faķrında siyeh-dil

Bi-küllî kendülükden oldu bîzâr
Ne almak var ne şatmak var ne bâzâr

Didüm bu sırrı saña kıllma var ceng
Meşeldür kim siyehden özge yok reng

Bilürseñ hâşıl-ı kevneyn oldur
Sevâdü'l-vech fi'd-dâreyn oldur

Kemâli birle Aħmed buldı faķrı
Ki her dem dird(i) ol el-faķru faħrî

2885 Dirîgâ sen binerken esb-i tâzî
Dem urmaķdur fenâdan lehv-bâzî

Dem urma çün degülsin râzûn ehli
Ki her perde degüldür sâzuñ ehli

99-b

Var epsem dönme beyhûde çü per-gâr
Ola der-vaķt olunca kâr-der-kâr

Bu dâne çün degüldür senüñ âşuñ
Gerek bâzâr ki göre kumâşuñ

Bu esrâr olmaz âhîr saña rûzî
Var epsem k'anlamazsın bu rumûzî

2890 Bu meydânun degülsin çünki merdi
Var evvel nefsünile kıl neberdi

El urma perde-i esrâr(a) zinhar
Ya Manşûr ol ya çıkma dâra zinhâr

Dilersen dürr-i deryâ-yı ma'ânî
Ço garķ olsun bu bahre cism-i cânı

Çü yokdurur kilid-i genc-i esrâr
Yoğ ol kim tâ-ebed cânun ola zâr

Bu esrârın yolın çün kıldılar kem
Ne vechile irişür aña merdüm

2895 Olar kim varur ol râh-ı nihânı
Fedâ eyler hemîn ol yolda cânı

Çü cânân cân degüldür cânâ cânur
Nişân(ı) bî-nişânun bî-nişândur

Saña cânân gerekse cânâ cân ol
Nişân bilmek dilersen bî-nişân ol

Dilersen vaşl-ı cânân cân fedâ kıl
Dil ü cânâ ciger kânın ğıdâ kıl

Bu kârın şanma her kimse eridür
Bu sırrı anlayan binde biridür

2900 Şular kim buldı ol şem'ün vişâlin
Yağar pervâne gib(i) perr ü bâlin

Çü yakmışdur ser-â-ser bâl ü per ol
Ne virsün şem'-i vaşlından haber ol

100-a

Ne kılduñ gûş ber-der çeşm ber-râh
Dürüş kim bulasın bir pîr-i âgâh

Dilersen şem'-i vahdetden dile nûr
Yananlar meclisinden olmağıl dûr

Dilersen k'ola rûşen saña bu râz
Bu sâzı söze degşür virme âvâz

2905 Olup fânî kılursañ 'acze ikrâr
Çalup bâkî görürsin nûr-ı dîdâr

Çiger çokdur bu deryâda güherler
Hezârân ğark olupdur anda serler

Ne zehre cânda bu râz-ı nihâna
Yaraşmaz bu kabâ bâlâ-yı câna

Olur yüz yılda bir sözün müheyyâ
Anuñ dañi biridür ka'r-ı deryâ

Ne dîrsin kânde sözün kânde deryâ
Sıgar mı kemterîn sözinde deryâ

2910 Çiger çokdur bu deryânun tılası
Güher maşşûd iden bahre talası

Çü kaşre virdi vârn ird(i) bahre
Çü deryâ aşdı başdan ind(i) ka'ra

Nice bahrî bu deryâda olup ğark
Batupdur fark olunmaz pâyilen fark

Güherden bulmadı kimse eşer hîç
Bulanlar virmedi andan haber hîç

Çiger çokdur bu taqvîmi yazaruz
Henüz uş nîm-baht ü hamkâruz

2915 Şanurdum ben beni ehl-i derûnem
Henüz uş halka-veş derden birûnem

Nice endûh-ı gûn-â-gûn geçürdüm
Döküp yaşlar cigerden hûn geçerdüm

100-b

Meges bigi olup efsâne-gûyân
Örümcek gibi oldum hâne-pûyân

Ne perver k'olmadum anuñla perrân
Ne pâ var k'olmadum anuñla pûyân

Gehî rind olmuşum meyhânelerde
Gehî mûgâna-ser bûthânelerde

2920 Gehî tersâ-şifat zünnâr-beste
Geh oldum pâ-y-kûpân geh şikeste

Gehî küffâr birle ceng içinde
Gehî âteş mişâli seng içinde

Gehî zâhidleyin seccâde ber-dûş
Gehî deryâ bigi 'aşkile pür-cûş

Gehî halvet gehî şöhet gehî râz
Gehî nâz u niyâz u söz ü geh sâz

Gehî zâhidleyin kâşânelerde
Gehî baykuşleyin vîrânelerde

2925 Gehî huftu gehî bîdâr olurdu
Gehî mest ü gehî huşyâr olurdu

Gehî gül gibi kıldum hâr(ı) menzil
Gehî gevher mişâli seng ber-dil

Gehî heyhâya gâhî hûya kıaldum
Bu gülşenden hemîn bir bûya kıaldum

Gehî fâhrile çıkıdum fevķ-ı ‘arşı
Gehî fakırule indüm taht-ı ‘arşı

Gehî bûd u gehî nâ-bûd oldum
Gehî kıâşid gehî makşıûd oldum

2930 Çü çok vardum bu yolda az geldüm
Uş oldum nâ-ümîd ü vâz geldüm

Çü ger bu yolda çok yildüm yügürdüm
Dağı deryâ bigi taşdum köpürdüm

101-a

Çü yilmekden ne bir dem buldum ârâm
Bu taşmağdan ne sürdüm bir nefes kâm

Bu ğamda anca ğünler sâl olupdur
Kadehler zehr-i mâl-â-mâl olupdur

Öküş yildüm yüpürdüm mânde kıaldum
Ğarîb ü ‘âciz ü dermânde kıaldum

2935 Vü ger biğ kez tutarsağ anı başdan
Serâbı kıoy ki kıandurmaz ‘aşaşdan

Dimiş ol bir ‘acûze merd-i mehcûr
Ki söyle bir meşel eydür ki hey tûr

Ne efsâne bağa bârî ne kıışsa
Ucum yavı kılupven anla hişşe

Çü her zerre taleb-kâr-ı digerdür
Zebân-ı bürîde vü güm-kerde-serdür

Degüldür vaşl-ı cânân câna behre
Anı bilmekte yokdur dilde zehre

2940 Anı çün kimse bilmez olmadan ol
Ne bulsun yavı varan maqşada yol

Çi ger bu ğamda çarhuñ püşt(i) ğamdur
Bu sevdâdan naşîbi derd ü ğamdur

Çi ger bağlandı bu yolda kemer kûh
Bu bâde tırmayup oldu kem er kûh

Çi ger deryâ bu yolda bir حسد ر
Henüz uş teşnelükden huşk-lebdür

Çi ger ğurşîd bu derd içredür ferd
Çalupdur bu hevesde zâr ruĥ-ı zerd

2945 Çi ger mâh işbu yolda oldu server
İtipdür bu meşâf içinde isper

101-b

Bu maĥzarda felekdür ğalka ber-der
Bu sevdâdan zemîn der-ĥâk ber-ser

Bu demden urmayupdur ‘arş-ı dem hîç
Çalem bu levĥe başmadı ğadem hîç

Rivâyetdür selefden ‘ârş-ı a‘zam
Ĥiĥâb idüp şorar bu ĥâke her dem

Bilürseñ baĥa vir Ĥaĥdan ĥaber der
Ki hergiz bulmadum andan eşer der

2950 Bu şahrâda ki bî-pâyân olupdur
 Kâmu hayrân u ser-gerdân olupdur

Haber kim buldı âhir ref telerden
 Bu hâk altında yatan huftelerden

Uçupdur cümleñ rûşen çerâğı
 Geçüpdür cümle pür-sevdâ dimâğı

Kâmu çün halka bir dermândalardur
 Bu derd içindeki dermândalardur

Zihî râhi ki pâyânı bulunmaz
 Zihî derdi ki dermânı bulunmaz

2955 Bu yolda kimdür ol kul kim şala kol
 Meger ol kıl gide yoldan kıla ol

Bu yola varmışuz her bâr u her dem
 Beher kâr olmuşuz bî-kâr u der-hem

Ne şerbetler bu yolda zehr olupdur
 Nice luğ anda 'ayn-ı kâhr olupdur

Bu âteş kim virüpdür şu'le cânda
 Yanar bir şemme söylense cihânda

102-a

Bu bu sevdâda nice bîdâr oldum
 Koyup bu kâr u bârı zâr kıldum

2960 Bu deryâda nice keştî yürütdüm
 Hem âhir rahtımı deryâyâ atdum

Bu endîşile oldum anca mağmûm
 İdündüm anca dürlü hâl-i ma'lûm

Eger pes revâ ger bu yolda bî-ber
Bu hayretde olur cümle berâber

Kes aña nîst ez-sırr-ı ilâhî⁴⁶
Esîr-i enîm ez-meh- tâ-bemâhi

Bu hikmetden degüldür kimse âgâh
Ki 'aqluñ mâverâsıdur bu dergâh

2965 Çü sırr-ı gayb 'ilm-i gaybdandur
Anuçün her dü-'âlemden nihândur

Bu şahrânuñ bulunmaz çün kenârı
Var epsem tır nedür bu âh u zârı

Bu kûhı anca kazduñ kân bulunmaz
Bu derde lâ-cerem dermân bulunmaz

Bu bahre anca talduñ bulmaduñ dür
Şadef gibi güherden olmaduñ pür

Bu gamdan olmadum bir lahza âzâd
Gam ile geçdi 'ömrüm olmadum şâd

2970 Bu miñnet-nâme(y)i çok kıldum ezber
Ciger kanıyla yazdum nice defter

Ne bir dem irmiş el maşşûda gördüm
Ne bir dem hâtırum âsûde gördüm

Turaldan rûz-ı bâzâr-ı zamâne
Murâdum tîrin urmadum nişâne

Şikeste şâh-ı devr-i rûzigârum
Güsiste bîh-ı bâğ-ı nev-bahârum

⁴⁶ Farsça

102-b

Eger bir cür'a câm-ı dehrin içdüm
Hezârân dürlü nîş-i zehrin içdüm

2975 Dem-â-dem derd-i hasret birle yâram
Hemîşe işlerümden şerm-sâram

Ne kıldum ârzû-yı nefis hâşıl
Ne hergiz olmışum maqşûda vâşıl

Ezel revnak tıtıpdı gerçi 'âlim
Velî galıpdür uş câna melâlüm

Qalem çün gitdi kâğıddan ne gelsün
Çü nigû kalmadı bedden ne gelsün

Çü ben kıldum elümle bini geşte
Zebûn oldum bu çarh-ı kûz-püşte

2980 Göñül çün derd-i cânândan berîdür
Ne kılsañ baña ey devrân yeridür

Baña vir bir zamân ey çarh emânı
Bu ğamdan tâ kılam bir dem figânı

Ne hâşıldur benüm kanumdan âhir
Senüñ aşşuñ ne noqşânumdan âhir

Benümçün bu cihân mâtem ne tıtsun
Ya müştî üstühân-ı 'âlem ne tıtsun

Eger derd-i dilümden söyleyem râz
Ne encâm olur ol derde ne âğâz

2985 Bu yoldan dön ki pâyâmı bulunmaz
Bu derdüñ bil ki dermânı bulunmaz

Kimem ben bir kemîne pîç-der-pîç
Günâh efzûn tâ‘at hîç-der-hîç

Çü bildüm bildüğümi bilmemekdür
Bu yolda çâre artuğ yilmemekdür

Gehî mescid- nişînüm gâh hammâr
Ne merd-i hırka(y)am ne merd-i zünnâr

103-a

زدين از پس زد نيا پش مانده⁴⁷
مثال كافر درویش مانده

2990 Ne dünyâya yumuşven yüz ne dîne
Ne bellü ehl-i mihr oldum ne kîne

Ne dünyâdan ne dînden iş kıldum
Mişâl-i kâfir-i dervîş kıldum

Şanurdum ben bini vardur temîzüm
Yile virdüm kamu ‘ömr-i ‘azîzüm

Hevesde kılmışum ‘ömrüm telef âh
Benüm gibi kanı bir nâ-halef âh

Ne ‘işyân var ki dîvânumda yoğdur
Ne nokşân ola k’îmânumda yoğdur

2995 Münâcât içre gâhî ki hamûşam
Harâbât içre gâhî derd-nûşam

Ne her yüzden eyüven ne yavuzem
Ne bellü zemheriyem ne temûzem

Çi ger pîrüm şanur kılan nezâre
Ne bilsün daği tıflum şîr-hâre

⁴⁷ Beyit Farsça.

Öküş yildüm bu yolda cüst (ü) çâlâk
Velî evvelki menzildür baña hâk

Çi ger sahtum gönülde kâre sitem
Vü ger ağıyâre cüstem yâre sitem

3000 Görür bir âsiyâ bir pîr-i haste
Döner bir esb anda çeşm-beste

Urur bir na'ra mestâne ider cüş
Olur bu nükteden hayrân u medhüş

Gelüp 'aklı şorarlar kim nedür hâl
Nedür pervâne-veş şalmağ per ü bâl

103-b

Didi kim baña gördükde bu ester
Zebân-ı hâlde eydür ey hüner-ver

Seherden gitdüm alınca şebân-gâh
Şanurdum ben ki almışven nice râh

3005 Gözüm çün açdılar gördüm ki süstem
Dağı evvelki menzilde dürüstem

Öğümde perdedür çün resm ü âyîn
Olupdur menzilüm kâm-ı nuhustîn

Esîr-i resm ü âyinem dirîgâ
Der-in kâm-ı nuhistînem dirîgâ

Nolaydı bulmayaydum bu vücûdı
Dirîgâ teg nolaydı olaydı sûdı

Vücûd-ı ten belâ-yı câna degmez
Dü-'âlem derd-i bî-dermâna degmez

3010 Cihânun nîstîdür çünki hestî
‘Ademdür varluğı huşyârı mestî

Bu cân kırtılsa varluk zağmetinden
Halâş olurdı yokluk miğnetinden

Beğâdur rûha çün nefsün fenâsı
Gerekdür k’eksük olmaya ‘anâsı

Belî Hâkka beğâ nefse fenâdur
Anın kâm-ı dilüm Hâkdan ‘anâdur

Çehândur bu ki sevdâdan hazînem
Dem-â-dem hem-dem-i âh u enînem

3015 Göñül şâd ol bu ğamdan olma mağzûn
K’olur andan hezârân Leylî Mecnûn

Eger şâdî vü ger ğamdur bizümdür
Bu ğamdan dîde pür-nemdür bizümdür

Ciger hûn oldu sâkîsin bilürsin
Meni kıl fânî bâkîsin bilürsin

104-a

Benüm bûdum yakîn nâ-bûdelükdür
Kaçan nâ-bûd olam âsûdelükdür

İdüpdür reşk-i berkuş cân-ı pür-dûd
Ki geç peydâ olur fânî olur zûd

3020 Çü yokdur senden artuk saña düşmen
‘Adûdur dostuñ bilme seni sen

Özüñden kırtılıp çıkısañ kenâre
Olurđı lâ-cerem bu derde çâre

Özüñden bulmaq istersen rehâyı
Yüri ‘ayn-ı beķâ anla fenâyı

Bu şahrâda ki râh-ı bî-girândur
Özüñden geçdüñse bîm-i cândur

Saņa sendendürtür çüñkim bu yâre
Seni terk it ki oldur derde çâre

3025 Meded isterdi Aħmed her gedâdan
Ki billâh bini unutma du‘âdan

‘Aceb şan‘atdurur bu turfe bünyâd
Ki ister zerreden ħurşîd feryâd

‘Aceb sırdur ki şîrân şikârı
Umar kim mûrdan her laħza yârı

Ne deryâdur ki olmışdur bize râh
Ne vâdîdür k’olur her kâmı bir çâh

Bu deryâda ne ten peydâ vü ne cân
Bu şahrâya ne ser peydâ ne pâyân

3030 Ger Efrîdûn u ger Efrâsyâbı
Bu deryânunđdurur bir kaçre âbı

Bu ħarmandan eger bâd alsa bir kâh
Nedür bunda saņa bu nâle vü âh

Nazar kılduñsa sen bu bâr-gâha
Bu ħarmandan kanâ‘at kıлма kâha

104-b

Umarsañ işbu dergâhuñ vişâlin
Gider dilden bu gümrâhuñ ħayâlin

Senün neñdür ki genc-i pâdişâhî
Ki gizlenmişdi bir yerde penâhî

3035 Özidür çünki ol gence havâle
Dilerse kıoya vü dilerse ala

Eger olduñsa ol şâhuñ kabûli
Kabûl olduñ yaqîn itme fuzûlî

Ne için kıldığı şâh anı maqbûl
Gerekdür ey cehûl ol saña meçhûl

Çü sen ğafilisin anuñ nüktesinden
Ne resme harf okursın noqtasından

Çü bilmezsın nedendür aşl-ı gencün
Nedür bünyâd-ı âhir çâr u pençün

3040 Bileydün nidügin bu gencün aşlı
Bulurduñ bu firâkı gence vaşlı

Var epsem bu firâkı vaşl anla
Bu gence derd ü renci aşl anla

Çü sultân aldı gencin eyledi şâd
Nidersin kılduğun iy hâce feryâd

Eger varise bu yolda temyîzün
Bilürsin kıadrini ‘ömr-i ‘azîzün

Çi ger gencün ‘azîz ü kıymetidür
Kıo kim bir özge kıavmün nevbetidür

3045 Nice sebzise dehrün geşt-zârı
Şolısar ‘âkıbet anuñ bahârı

Budur resm-i kıadîmi rûzigârun
Ki vardur bir kıazânı her bahârun

Budur âyini çarh-ı bî-vefânı
Ki vardur biñ cefâsı her şafânı

105-a

Biçerler birini biri ekilür
Biter bir yaprağı biri dökilür

Sağa cânân gerekse kalma cânê
Eger merdâne isen ol yegâne

3050 Key anla kârı dîvâne olma
Biliş ol pîr(i)len bîgâne olma

Ne hoşdur köhne deyr-i pür-fesâne
Eger ölmek degülmişseydi cânê

Ne hoşdur şahı bu miñnet-serânı
Şonı ölmek degülmişseydi anı

Ne hoşdur devr-i ‘ömr-i zindegânî
Degülmişse anı devrân(ı) fânî

Şafâsı var mıdur derd ü elemsüz
Vücûdı var mı pâyânı ‘ademsüz

3055 Ne hoşı var ki olmaz nâ-hoş âhir
Anı her nâ-hoşın anla hoş âhir

Gülâb u miski çünkim eşk ü hündür
Bes andan hoşluk ummağ key cünündür

Çi ger âteş kılupdur ‘avd-ı hoş-dem
Bilürdüñ sözün olsañ anı hem-dem

Vü ger atlasdurur şâhum كراکسون
Lu‘âb-ı germ-i miskündür ne efsün

Çe hoşdur engebînüñ ta'mı şîrîn
Olupdur fazla-i zenbûr(1) miskîn

3060 Saña âhû bu yolda büz göründi
Çi ger segdür saña kınduz göründi

Lu'âb-1 germe virdüñ kânile reng
Şanursın kim giyersin atlas-1 şeng

105-b

Bu bâd-1 hoş ki eyler seni hoş-dil
Olısar çeşm ü cânuñ aña menzil

Şular kim zîrek ü pâkîze-cândur
Bu zîreklük aña bâr-1 girândur

Eger yüz yıl yilersen rûze bahta
Ya taht olur naşîbüñ yâhû tahta

3065 Vü ger biñ kes talarsañ işbu bahre
Ya dürrdür ya şadefdür saña behre

Vü ger yüz yıl kesersen kûh-1 sengîn
Ya telğ olur naşîbüñ yâhû şîrîn

Vü ger biñ yıl gezüp olsañ dilenci
Bu virândan çıkarmazsın bu genci

Bu gülşen kim gülinden hâr(1) çoğdur
Bilürsen lâlesinüñ dâğı çoğdur

Eger cevşen giyüp olsañ sipâhî
Berâberdür senünle anda mâhî

3070 Ne var şâh olduñise tîğ der-ber
Senünle kebk olur anda berâber

Vü ger dirseñ kemerdendür baña zûr
Kemerverlükde hem-serdür saña mûr

Vü ger zerdendürür dirseñ külâhuñ
Mükerremdür tapuñdan bâzı şâhuñ

Vü ger olsa senüñ fahruñ külehden
Gıda yir bâz-ı şâhuñ dest-i şehden

Gel evvel bâz-veş terk-i külâh it
Var andan dest-i şâhı tekye-gâh it

3075 Eger bir tâcileyse dest-bûsuñ
Şeríkisin hemân şol bir hurûsuñ

Gelür ol tâc her dem saña lâbüd
Ki senden yig giyipdür anı hüdhüd

106-a

Ne var ger olsa tahtuñ âbnûsî
Seni dîv itdi halkuñ dest-bûsî

Olur mübdil çü tahtuñ tahta bende
Neden düşdüñ bu tâc tahta bende

Bu dehrüñ taht-bendi tahtası ne
Ki anuñ taht degmez tahtasına

3080 Sevünme saña ger virse zih ü zâd
Ki bu bende düşenler olmaz âzâd

Vefâ umma bu bâğuñ lâlesinden
Kim ağan hûn-ı dildür jâlesinden

Dilersen çesme-i hayvân şafâsın
Gerekdür zulmetüñ çekmek cefâsın

Hümâ-yı dehr eger sultân-ı nişândur
Dem-â-dem kuvveti anuñ üstühândur

Çi ger tâvus olmış naqş-ı dil-keş
Olupdur pâ-yı zîştinden müşevveş

3085 Bulınmaz hoşı dehrün nâ-hoşunsuz
Degüldür âb(1) anuñ âteşinsüz

Çi ger şûretde sîm ü zer güherdür
Velî aşlen nazar hâk-i mederdür

Çi ger kâfûrdur şol hâdîme nâm
Şanar anı gören zâğ-ı siyeh-fâm

Ya ol hâdim ki dirler aña ‘anber
Kõhar murdâr şankim cîfe-i har

Ya ol hâdim k’olupdur ism-i cevher
‘Arazdan noqtadur gûyâ ne cevher

3090 Şağın göz degme çarhuñ hişşesine
Ki degmez şâdluğı guşşasına

106-b

Dimiş bu râzı ol Mecnûn-ı pür-ğam
Ki ol huccâma beñzer halk-ı ‘âlem

Zihî nâdân şanup kendü(y)i üstâd
Dem urmuş çekmegiçün hûnile bâd

Çü anuñ çekdigi bâdile hûndur
Çi ger üstâdluğdur key cünûndur

Var epsem dîk gibi eyleme cûş
Cihânun hoşluğın aña nâ-hoş

3095 Yarar ger idesin sînen pür-âteş
Gerekmez k'idesin hâtır müşevveş

Zihî dem kim variken elde fırsat
İdesin dest-i devrândan şikâyet

Dem urmağ hoşçadur şâdî vü ger ğam
Ki bir vaqt ola kim urmayasın dem

Dem oldur kim cihândan râz söyler
Peşîmândur şular kim âz söyler

Degüldür 'âlemün şâdîsi ğamsuz
Bulınmaz lâ-cerem lezzet elemsüz

3100 Hazânsuz çün bunuñ yoğdur bahârı
Zihî nâdân ki gül şanmış bu hârı

Cihân-ı bî-vefânun nûr(1) yoğdur
Ki bir dem mâtemünsüz sûrı yoğdur

48 وصالی بی فراقی قسم کس نیست
که کل بی خاروشکر بی مکس نیست

Degül gül hârsuz şeker megessüz
Dağî 'ıyşî nihân cevri ğîşsüz

Ne gevher k'ide bağşîş sengi vardur
Hemîn bir çurı 'özü leng(i) vardur

3105 Cihânun yoğdurur balı belâsuz
Degüldür genc mâr u ejdehâsuz

107-a

Bu yolun dânesi dâm-ı belâdur
Ki her bir ğâhı kâm-ı ejdehâdur

⁴⁸ Beyit Farsça.

Eger tahtına yokdur üstüvârı
Vü ger 'ömrise yokdur pâ-y-dârı

Bunuñ her lezzeti derd ü elemdür
Ser-â-ser miñnet ü endûh (u) ğamdur

Kimesne görmedük 'âlemde bî-ğam
Ki bir dem olavuz anuñla hem-dem

3110 Şafâsı yokdurur dehrüñ belâsuz
Bulunmaz lezzeti derd ü 'anâsuz

Çeküpdür Âdemi çün dâne dâma
Enîndür ğam naşîb-i hâş u 'âma

Ṭama'dur nâre çün Âdemde mâye
Anuñçündür hedef tîr-i belâya

Eger bir loğma isterseñ elemsüz
Umarsın genc-i şâdî renc (u) ğamsuz

Var iy miskîn-i ğam bâr-ı girân çek
Belâda cân vir ü derdile cân çek

3115 Çü yokdur sende ol merdî vü ol zûr
Ki ger döne çıkasın görmeden ğûr

Bu eyvâna çıkılmaz nerdübânsuz
Ki cânân anlarıñdur k'oldı cânsuz

Eger zîr ü zeber kılsañ cihânı
Bilünmez cânâ cânânıñ nişânı

Sağa kim dirler iy üftâde der-dâm
Var epsem ol şabûr ü eyle ârâm

107-b

Revâ olmaz k'ûrasın câna âteş
İdesin hâtîruñ gâmdan müşevveş

3120 Yüri ger 'âkiliseñ kıl nezâre
Vü ger dîvâne isen iste çâre

Eger irmezse bu maşşûda destün
Hemîn gam tutma peyveste şikestün

Niçün bu guşşadan maşzûn olursın
Düşüp sevdâlara Mecnûn olursın

Neden hüznile urmak toprağa ser
Ki âhir hâk olısar saña pister

Yüzine urma gerdûnuñ işini
Bilürsün bâzgûndur gerdişini

3125 Çıkar her dem çü her revzenden ol dûd
Degül âteş mişâli şıçramak sûd

Figân itme kalursañ dañi nâ-kâm
Muñî' ol kim degüldür dâne bî-dâm

Ciger kanın iç ey merd-i ciger-hâr
Cigersüz hâşıl olmaz aña bu kâr

Meger bu merd-i râh u dîn ulusı
Ki çokdan kılsa imiş arzûsı

Riyâzetle geçürmiş rûzigârı
Şebân-rûzı kılarmış âh u zârı

3130 Yanar çün fakr u fâkayla kemâhî
İrür bir sîme nâgâh dest-gâhı

Varup kaşşâba dir k'ey merd-i üstâd
Baña et vir ki idem nefsümi şâd

Virür kaşşâb nâ-hoş zindegânî
Aña et diyü bir huşk üstühânî

108-a

Görür dervîş kaşâbı ki hardur
Zihî har kim hünerden bî-herberdür

Dir ey hâce bu hikmetden haber vîr
Baña et virmedüñ bârî ciger vîr

3135 Ciger çün pâredür hicrân elinden
Gerekmez üstühân nâdân elinden

Gider bu üstühânı iy habersüz
Ciger vir baña k'ış olmaz cigersüz

Ciger kim ola bu derdile pâre
Cigerdendür olursa aña çâre

Bu derde varise dermân cigerdür
Kebâb-ı meclis-i rindân cigerdür

Bu meclisde cigersüz şöhet olmaz
Cigersüzlerde hergîz gayret olmaz

3140 Ciger-dâr olmayan meydânda neyler
Bu derde düşmeyen dermânda neyler

Belî 'âşık ciger-hâr olmayınca
Kaçan Manşûr olur dâr olmayınca

Ciger çün dest-i gamdan ğark-ı hûndur
Bu devrândan vefâ ummağ cünûndur

Çü yokdur bâr-ı gamda dilde tâkat
Gerekdür lâ-cerem cândan itâ'at

Ġamı yâr olanuĝ çün yâr(1) gamdur
Anuĝçün kârı yokdur kâr(1) gamdur

3145 Bu gülşende gül açılmaz dikensüz
Bu şehrüñ mürdesin qorlar kefensüz

Meger bir yerde bir dîvâne bî-dil
Cihândan derd-i dil kılmışdı hâşıl

108-b

Qomışdı 'âr u gayret nâm u nengi
Ururdı halk-ı 'âlem aña sengi

Bu miñnetdeyken ol dîvâne-i râh
Görür kim yağdı gökden tolu nâ-gâh

Başın kaldırdı eydür Hakkâ ol mest
Ki eţfâlile olduĝ sen de hem-dest

3150 Olurdan taş yağar senden tolu hem
Kiçiler işin işlermiş ulu hem

Ne söylersin yûri hey gâfil-i mest
Umarsın bu şikeste ire peyvest

Ciger qanınsuz insan âdem olmaz
Ki cânân cânâ âsân hem-dem olmaz

Düşen derde olur dermâna hem-dem
Viren cânı olur cânâna hem-dem

Bu meydânda vir evvel başı merd ol
Ki merd olmaq dilersen ehl-i derd ol

3155 Düşen derde degül çün yârdan dūr
Neden Manşûr olur pes yârdan dūr

Ger üstâd anladuñsa kâr-sâzuñ
Niyâz ehli olup terk eyle nâzuñ

Yağın bilgil ki hürşîd-i ser-efrâz
Kemîne zerreye olmaz ser-endâz

Ne sırdur ki âfitâb-ı nâm-berdâr
Ne resme ‘arz ider huffâşa dîdâr

Bu sırrın mahremiyeñ urma var dem
Çü şâdî yağdurur ol birle hem-dem

3160 Bu sırrı şakla cândan epsem ey yâr
Ki her dûna gerekmez keşf-i esrâr

Dimezven pür-hâyâl ü perde-bâz ol
Sözi perdeyle söyle perde-sâz ol

109-a

Şekerdür tu‘me virme zâğa zinhâr
Ulağı şalıvirme bâğa zinhâr

Kişiye artıran çün hemnişindür
‘Azâbı dûzağuş ye‘sü‘l- qarîndür

Ne deñlü k’istedüm yâr-ı muvâfîğ
Muvâfîğ şandugum çığdı münâfîğ

3165 Göñül çünkim bulunmaz hem-nefes pîç
Bu demden epsem ol urma nefes hiç

Bulunmaz çünki işbu râza mahrem
Hasendür söylemekden olmağ epsem

Şorarsañ üçdürür râs-ı 'ibâdet
Hamûş olmağdur ü şabr u kanâ'at

Eger merdisen öğren hûy-ı merdân
Gören merdâne gözdür rûy-ı merdân

Saña merdân-ı dünyâ reh-zenândur
Meger merdân degül anlar zenândur

3170 Dilersen dünya vü 'uqbâda 'izzet
Var epsem ihtiyâr it künc-i 'uzlet

Bu ya ki bâde vü ol yâ ki şâhid
Bu halk içinde pes kim kıala zâhid

Cihândur çün nişîmen-gâh-ı ğavlân
Bu 'âlem halk(1) anlardan ğırîvân

Bu meydânda ki yokdur aña serhad
Ne başlar top olupdur anda bî-hadd

Eger cândur dem-â-dem ğarğ-ı hûndur
Vü ger cismiye bu derden birûndur⁴⁹

3175 Eger bâşise fark olmaz ayakdan
Vü ger 'ayn ola seçilmez kıulağdan

Olupdur ğarğ çünkim işbu cânlar
Yüzer kıan içre işbu üstühânlar

109-b

Çü Hüsrevler ruğı pür-eşk-i hûndur
Zemîni şorma Ferhâduğ ki cûndur

Anuğ kim 'ağl-ı külldendür külâhı
Bu sırra olmaz mağrem kemâhî

⁴⁹ Kelimenin aslî imlası بیرون şeklindedir.

جو موسى هر كه كور انرا اعصا شد
 زفر عونانر هيترش خطا⁵⁰

3180 Bu yolda şol qadardur saña reh-zen
 Ki ger⁵¹ söyler hem ağlar saña düşmen

Olur çün evvelün hiç âhirün hiç
 Var epsem kıl tevekkül olma der-pîç

Seg-i gürkinden evvel seni kem bil
 Pes andan bu yola başduñ qadem bil

Seg-i Aşhâb-ı Kehfi gör şafâdan
 Döner mi ger çıkarsa dest ü pâdan

Qoyanlar seg-şifat bu üstühânı
 Olur Aşhâb-ı Kehfün pâ

3185 Eger sen merd-i râhiseñ gözet râh
 Qul ol sulţâna tâ kim olasın şâh

Eger cân oynadırsa saña dil-dâr
 Bu şâdîden fedâ kıl ser ne destâr

Qaçarsañ telh dârûnuñ gamından
 Şifâ umma tabîbüñ merheminden

Siper tutmaz giren bu kâr-ı râza
 Hazândan kaçmaz iren bu bahâra

İrülmez sırra serden geçmeyince
 Meşâf olmaz siperden geçmeyince

3190 Bir abdâla dimiş bir merd-i mü'mîn
 Giren beytü'l-ğarâma olur emîn

⁵⁰ Beyit Farsça

⁵¹ Sayfa kenarına “ güler hem” şeklinde

110-a

Qılur dîvâne şol dem 'azm-ı râhı
Cihândan isteyü câna penâhı

Bulur çün 'âkıbet beytü'l-ğarâmı
Qapar destârını başdan ħarâmî

Henüz bir pây taşırıken ħaramdan
Qalur 'âciz belâ vü derd ü ħamdan

Görür kim olmamış ħamdan emîn ol
Döner iqlîmine andan hemîn ol

3195 Görür derde gider destâr(ı) serden
Giren serden çıkar دردوندی derden

Bilürdi dâre çün derden 'alâmet
Hemân sâ'at döner derden selâmet

Bu yerde çün seçilmez dâr derden
Qaçan fark olısar destâr serden

Hezârân ser bu yolda zerredür bil
Hezârân baħr kemter qatredür bil

Hezârân dil bu râhuñ kim ħubârı
Hezârân cân bu dergâhuñ nişârı

3200 Özün-den tâ ki bir mûy ola bâkî
Şarâb-ı emni şunmaz saña sâkî

Bu derden tâ birünsın bî-ħabersin
Ĥaħîqat 'âleminde bî-başarsın

Özün-den geç ki ütruk nefsük oldur
Emîn olmaq nişâmı bî-şek oldur

‘Aceb h azret d ur r b -hadd   p y n
‘Aceb Şan‘atdur peyd  v  pinh n

Buyurmuş ol ‘az z-i p r-i b d r
Ki vech-i fakre  oğ oldum girift r

110-b

3205 K a an peyd  olam h yr n olur dum
K a an pinh n olam nih n olur dum

Bu d ny nuŐ ne hoşdur b r u bergi
Deg lmiŐse Őonunda telh-i mergi

Ne hoş- c yidi g r ol teng   t r k
Őr t  olmayadı böyle b r k

Ne hoş k pri idi anuş Őr t 
Cehennem olmasa anuş rib t 

Yeterdi b r  bu g mlar tem met
Deg lmiŐse g m-1 r z-1 kıy met

3210 Bu dery lar ki gözlerden nih ndur
Bu sevd dan dem urmağ b m-i c ndur

NiŐ n virmez kimesne reftelerden
Bu h k altında yatan huftelerden

Olupdur c n bu miŐnetden d -n me
Batan çıkmaz bu gird b-1 ‘az me

DuŐen çıkmaz ne v d -i siyehdür
Nice başlar bu yolda g y-1 rehdür

Bu baħr içre cih n g r - b-1 h ndur
Ne bilsün kimse  hir h l(i)  und r

3215 Cihânuñ girdesin nâ-girde anla
 Kamu cânân yüzinde perde anla

Neden biçmek cihândan derd ü renci
 Ki bu gence yetişmez her dilenci

Çerâğuñ 'âkıbet çünkim uçısar
 Geçür devrânıñı çünkim geçiser

Cihândur hîç ü bâkî zât-ı Hâkdur
 Bekâya zâtı her şeyden ahaqqdur

111-a

Cihân bâkî degül çünkim fenâdur
 Fenâdan kıl güzër andan beqâdur

3220 Cihânuñ her ziyânın sûd anla
 Anuñ her bûdını nâ-bûd anla

Ne luţfi var ki olmaz âhiri qahr
 Ne şerbet şunsa eyler 'âkıbet zehr

Bulutlar dökmeyince eşk-i hûnîn
 Çemende bitmedi bir lâle rengîn

İnen dünyâ gamında yilme ey yâr
 Bilürsin qalmayısar bunda deyyâr

Cihânuñ şâdîsi kimdür gamı ne
 Ki degmez zaħm anuñ merhemine

3225 Nedür dünyâ k'anuñla nâz idersin
 Ser-efrâzum diyü âvâz idersin

Ser-â-ser anla bu dünyâyı murdâr
 Ger insâniseñ it murdârdan 'âr

Şakın bu dünye-i gaddâra kalma
Hemîn gergesleyin murdâra kalma

Olısar ‘akıbet çün cümle fânî
Ser-â-ser tut ki tutduñ bu cihânı

Meger hîzem-şiken bir dil-şikeste
Qazâyile olur nâ-gâh haste

İder çün anı Gazzâli ‘ıyâdet
K’ider ehl-i ‘ibâdet anı ‘âdet

3230 Aña dirler olupsın pîr-i haste
K’idem birkaç ağaç dañi şikeste

111-b

Bilürsin çün fenâdur âñir-i kâr
Ne aşşı bir nefes germ olsa bâzâr

Bu dünyâ sûdına var olma hoşnûd
Ziyândur sûdı anuñ anlama sûd

Yaqîn anla aña kim merd-i rehdür
Sepîdi ‘âlemün külli siyehdür

Olara dîn olupdur çünki maqşûd
Cihânundur ziyânı anlara sûd

3235 Ser-â-ser çün ziyândur sûd-ı dünyâ
Qamu nâ-bûd olupdur bûd-ı dünyâ

Virüp dünyâ bular ‘uqbâ alurlar
Bu dehrüñ miñnetin aşşı bilürler

Bu bey‘ u bu şirâdan gâfil olma
Cihânurñ zînetine mâ’îl olma

Ço nâ-bûdın cihânıñ bûd şanma
Ziyândur sûdı añun sûd şanma

Çü yokdur 'ömrünün pâyendelügi
Ser-â-ser şûr u şerdür zindelügi

3240 Bu dehrün sûd(1) mâtemden seçilmez
Şafâ vü şâdî vü gamdan seçilmez

Emîn olma ki bu çarh-ı sitemkâr
Ne deñlü kan içerse eylemez 'âr

Alur birinden (ü) virür birine
Dimez kim nâ-geh ol miskîn yirine

İnen germ olma ey bî-derd âhir
Ki bu bâzâr olısar serd âhir

Ne câzûdur görün devr-i zamânı
Ki görmez ara yirde kimse anı

3245 Ayak yirine gâhî indürür baş
Gehî zer tâc urur başa gehî taş

112-a

Cihân menzil degül çün reh-güzerdür
Yol üzre menzil itmez her kim erdür

Eger Mecnûn degülseñ ey civân-merd
Ço bu hengâme(y)i kim olısar serd

Ne deñlü germ olursa olma mesrûr
Ki virür yirün ısınduğda destûr

Bilürsin dehr çünkim bî-vefâdur
Vefâ ummak tapuñ andan hañâdur

3250 Kime ne virdi k'almadı elinden
Kimi kıomadı âhir menzilinden

Cihân tâvusa beşzer pür-küşâde
Nice cân her birinde ser-nihâde

Hezârân cân u dil var her birinde
Hezârân zûrı var her zîverinde

Çi ger her birde yüz biş reng vardur
Hezârân hîle vü nîreng vardur

Bakup rengine zinhâr olma mesrûr
Sen anuş zînetine olma mağrûr

3255 Çü rengi geh kebûd u geh siyehdür
Kalan her gözde andan gerd-i rehdür

Görinür gündüzin dûd-ı kebûdı
Gice âb-ı siyehdür bâd u bûdı

Çi rengârengdür naşş u nigârı
Kebûdile siyehdür cümle vârı

Kamu dûd-ı kebûd âb-ı siyehdür
Kalan zînetleri küllî tebehdür

Ne şanduş 'âc-ı çarhuş âbnûsî
Nice tâvusa beşzetdüş hurûsı

3260 Nice devr itse bu gerd(û)nda dolâb
Hemîşe hûn-ı dildendür aña âb

112-b

Ne deşlü dönse bu gerdûnda dolâb
Hemişe hûn-ı dildendür aña âb

Ne denl dönse bu gerdnda per-gr
Medrı derd  gmdur nle-i zr

Felek bir tata benzer prz-i aker
Döker her laza aker Şanma ater

Ser--ser nrdur n saf u mefreŐ
Yarar andan urursa cna teŐ

3265 Bu gerdn k'siy-yı teŐidr
gtmek 'lemi her dem iŐidr

Ne mümkün siy-yı teŐiden
HalŐ olmak 'acebler her işden

Kime virdi felek bir dem emnı
Ki andan 'kıbet almadı cnı

Kimi kıldı cihn bir laza Ődn
Ki k itdrmedi hir girbn

Eger hrŐiddeden giysey kleh pk
Kpar gerdn baŐundan cüst  lk

3270 İrişür cna her dem yüz cefsı
Görinmez bide bir kerre Őafsı

Bu devrnn 'acyib işi vardur
Ki her nŐında yüz bi nŐi vardur

Hemn sen Şanma anu mbtelsı
K'irür her demde bi cna belsı

Olar kim enbiy v evliydur
Bu aru minetinde mbteldur

Kmunu kısmı 'lemden elemdür
NaŐbi cmlen endh-ı gmdur

3275 Ne zûrı var ki olmaz zâr âhır
Ne nûrı var ki olmaz nâr âhır

113-a

Ne hürşîdi toğar k' olmaz zevâli
Ne bedri var ki olmaya hilâli

Ne 'ömri var k'anuñ pâyân(1) yoğdur
Ne vaşlı var k'anuñ hicrân(1) yoğdur

Zamân kim sâl u mâh u rûz şebdür
Ser-â-ser miñnet ü renc ü ta'abdur

Bilürseñ fi'l-meşel bu çarh-ı ham-püşt
Kızarı tennûra beñzer pür zi-engüş

3280 Gice pür-dûd olur gündüz pür-âteş
Yanar her dem şalarlar girdeler hoş

تنوری تافتست این چرخناسا
کزوبی سوز نابدکرده عیاز⁵²

Ne deñlü olur anda girde biryân
Göyünmeyince çıkmaz andan insân

Bu tennûra giren girde yanar pâk
Düşüp nâra varur yâda olur hâk

Bu tennûra ne girde girdi olur cân-bâz
Ki âhır çıkmadı pür-sûz u pür-sâz

3285 Bu çenberden hâlâşa çâre yoğdur
Gerek bu kâyinâtı ara yoğdur

Bu ğam çün 'âm olupdur 'âm u hâşa
Var epsem tur ki yol yoğdur hâlâşa

⁵² Beyit Farsça

Bu nâra bil hemîndür çâre yanmak
Olup biçâre vü âvâre yanmak

Bu girdâba düşen çıkmaz kenâre
Hemîndür ğarğa varmış anda çâre

Bulunmaz çün bu deryânun kenârı
Gerekdür ka'ra düşmek anda bârî

113-b

3290 Bu şahrâya bulunmaz çünki pâyan
Bu yilmeklen alınmaz işbu meydân

Bu derdi irgürür dermâna yanmak
Ki cânı vaşl ider cânâna yanmak

Eren evvel kadem cândan geçerler
Bu müşkil menzili andan geçerler

Bu zindândan olur andan halâşun
K' ola evvel ten ü cândan halâşun

Elif kıddün kılarıñ çenberî sen
Geçersin 'âkıbet bu çenberi sen

3295 Kaçan çenber bigi gerdân olursın
Bu çenberden geçüp meydân alursın

Elifden çenberîyi itmeden fark
Bu deryâya umarsın k'ol(a)sın ğarğ

Bu çenberden halâş oldum bulur halk
Ki cânâ ola menzil çenber-i halk

Dutar her dem sipih-r-i çenberi bâz
Bu çenberden düzer çenber kalur sâz

Urur her lahza ol sâza semâ'ı
 alur zulmetde ol bulmaz şu'â'ı

3300 Umarsın sen urup ey merd-i 'âşî
 Bulasın işbu çenberden halâsı

Ne aşsı mekr ü hilet-bâzludan
 Ne şad-lu'bile çenber-bâzludan

Eger bi yıl kaçarsân kâm u nâ-kâm
 Bu çenberden geçisersin serencâm

Bu dehrün tab'-ı merdüm-hârı vardur
 Ki her zûrında yüz bi zârı vardur

Çi ger çokdur cihânun luf u nâzı
 Haikatde olur hep lehv-bâzî

114-a

3305 Cihân âh elünden dâd elünden
 Kimesne olmamışdur şâd elünden

Şatarsın çü çi ger gerdüm-nümâsın
 Perî-hûsın çi ger merdüm-nümâsın

Göñül geç bu cihândan kim yalândur
 Kim anûn aşsısı küllî zîyandur

Olursın hâk âhîr kâm u nâ-kâm
 Cihândan alır ancak saa bir nâm

Cihân senden degüldür çünki gam-nâk
 Niçün andan koyarsın başa sen hâk

3310 Olur sîne gamundan çünki mesrûr
 Var epsem ur getürme kendüne zûr

Cihân bir zendürûr biñ adı vardur
Senûñ gibi nice dâmâdı vardur

Görüpdür anca ‘ıyd u anca nev-rûz
Saña andan dikendür firķat ü sûz

Özine her ki bir dem ola hem-dem
Diler kim çekdire yüz yıl aña ğam

Aña kîm sürdürür bir dem şefâyı
Diler kim çekdire biñ yıl cefâyı

3315 Yolında nice yıl yildürmek ister
Yüregin ķanile toldurmaķ ister

Niceyi yildürür dünya arınca
Otursam bir nefes dip yalvarınca

Kaçan ķalmaz mecâl ü ditrer endâm
Diler miskîn k’ide bir lahza ârâm

Çoğ oturduñ deyu alur elini
Süri vü gösterür ķabre yolını

Döner kendü çü yâr-ı bî-vefâdur
Hemîşe ‘âdeti cevri ü cefâdur

114-b

3320 Bu evde kimse ķılmaz çünkü ârâm
Yegin tut sen de eyle göçe iķdâm

Dirîĝâ vü dirîĝâ vü dirîĝ âh
Ķalısar âfitâbuñ zîr-i menî‘ âh

Bu çarĥ-ı nüh-sipihri⁵³
K’idersin anuñ elinden şikâyet

⁵³ Ayet.

Ne dersin senden ol âvâre-rekdür
Bu yolda 'âciz ü bîçâre-rekdür

Ne kırtarsın seni bîçârelükden
Özini bulmaz âvârelükden

3325 Felek ser-geştedür senden bu yolda
Bu derde çâre ister senden ol da

Felek çokdan yiler bu yolda hayrân
Ne buldı ne bulısar derde dermân

Felek çokdandır hayrân bu derde
Velîkin bulmadı dermân bu derde

Hikâyetdür ki bir dîvâne ser-ver
Görür bûstân içinde bir ser-i har

Şorar haşlet nedür bu üstühânda
Ki dikmişlerdür anı bûstânda

3330 Cevâb eyle virürler ey yegâne
Eşek başı dikerler bûstâne

Ki şaklar bûstânı çeşm-i bedden
Zarar bûstâne irişmez ehaden

Olur dîvâne bu sözden haber-dâr
Bulara dir ki ey müştî ciger-hâr

Ger ol har olsa idi şimdi zinde
İderdi işbu nâ-ma'kûle hânde

115-a

Eşek başın yidirmüş size eyyâm
Eşek başına andan olduñuz râm

3335 Özini şaqlamayan bizlemekden
Ne hıfz itsün yüzünüz gözlemekden

Tenin hıfz itmeyen bizden dirile
Ne bostan beklesün qurı ser ile

Var epsem fâriğ ol kim anlamazsın
Çi ger hağdur sözüm sen dinlemezsın

Bu sevdâya yeter yel sâye bigi
Ki olmaz tıfla hem-dem dâye bigi

Ser-â-ser nûrdur çün şem'e mâye
Zihî eyle ki ister nûra sâye

3340 Viren çün sâyeye zulmet özidür
Hicâbı kendüsünün gündüzidür

Sağa sendendürür çün dürlü gamlar
Özünden geç ki def' ola elemeler

Bu derden taşra zinhâr urmağıl dem
Ya geç bu perdelerden yâhû epsem

Çader ço senden itme yeter tedbîr
Ki yokdur tahte-i tağdîre tağyîr

Meger bir rûstâyî-i zâr u dil-teng
Görür şehre⁵⁴ içre bir muṭrib çalar çeng

3345 Çü hûş gelmez aña ol oldı haste
İder ol muṭribün başı şikeste

Görür muṭrib dige-gûn çünki hâlin
Yolar ol rûstâyînün sağâlın

⁵⁴ "şehr" kelimesindeki yönelme hali eki vezni bozmaktadır. Metne bağılı kalma adına burada gösterdik:

Varur gûyende çalkarken bıyık ol
Urur lâf u şığar şol dem bıyık ol

115-b

Ne çirkin dir olurmuş şehr mesken
Cihânda olmaya dih bigi me'men

Bu resme gerçi çok söyler şıkelden
Velîkin hâlin anlarlar şakaldan

3350 Nedür şerbet ne bilsün aş(ı)dur dûğ
Şanur destâr-ı miskîn deste(y)i yog

Nazarda çün aña birdür kej ü râst
'Aceb mi şansa şehd ü şekeri mâst

Çü temyîz eylemez sulţân(ı) kıldan
Bezir yağın yeg anlar âb-1 gülden

Cihânda şîşe-ger dükkânı iy şeng
Öğünde atmak olmaz her yaña seng

Bu zulmetde çü seng-endâz olursın
Kağan bu yolda ehl-i râz olursın

3355 Çü seng-endâz olasın zulmet içre
Olursın seng-i kemter kıymet içre

Ne sengi k'anı atarsın nihânî
Hemân sînendir ol sengün nişânı

Kaçan sen taş atarsın iy qarındâş
Girü saña tokınur atduğun taş

Çü hâmuşlukdurur bünyâd-ı 'âlem
Var epsem tur bu demden urmağıl dem

Düşüpdür çünki heft-endâm dâma
Ferâgat şatduğun ne hâş u ‘âma

3360 Tenünde bir kılun bulsa rekâket
Çeker cânun hezârân dürlü miñnet

Vü ger bir barmağun olsa bürîde
Olursın derdle perde-derîde

116-a

Dirîgâ mübtelâ-yı güft ü gûsın
Depindün humma düşmüşsin arusın

Felekdür âsiyâ sen şîşe iy dost
Var imdi nâle iden pîşe iy dost

Degirmen taşınun altında şîşe
Kıyâs eyler misin kim vara başa

3365 İder çün şîşe-gerden şîşe feryâd
Kılur Ferhâd elinden tîşe feryâd

Var epsem şîşe-kâra şîşe şatma
İşün bil pîşe-kâre pîşe şatma

Bileydün şîşe-ger kim şîşe kimdür
Bilürdün şîr kimdür pîşe kimdür

Anuñçün germdür bâzâr-ı fıtrat
Ki Hâkdur anda bâzer-gân-ı kudret

Bu mülkün Hâkdan özge hânı yoğdur
Bu cismün andan artuğ cânı yoğdur

3370 Ne şandun sen seni sen sen degülsin
Bilürseñ câna cânsın ten degülsin

Şanarsın sen ki bir yerden gelürsün
Zihî eyle k'anı eyle bilürsün

Sen ol huffâşa beşzer kalduñ uş kûr
Şanarsın kim cihânda yokdurur nûr

Olupdur künc-i zulmet saña mesken
Der-i cennet görünür saña revzen

Çıqup geh geh gezersin bâg u râğa
Konarsın her nefesde bir budâğa

3375 Çü bulduñ bir qarânû cây-gâhı
Şanarsın 'âlemün sen pâdişâhı

Bulursañ künc-i halvet bir arada
Şanarsın ol nefes irdün murâda

116-b

Ferâgat buluben anda cihândan
Olursın bir deme kâni' zemândan

Gel ey huffâş-ı miskîn bigi kâni'
Bu zulmetde kılupsın 'ömr(i) zâyi'

Güneş tokunduğı yirden kaçarsın
Ne bellü epsem olur ne uçarsın

3380 Güneş nûrı kaçan kim çekse şemşîr
Kaçarsın heybetinden dökerek şîr

Ne kuşsın kim ne perrün var ne bâlün
Bu zulmetde nedür kim bile hâlün

Kalupsın kûr olupsın nûrdan dûr
Şanarsın kim hemîn zulmetdürür nûr

Anı anmaz mısın hürşîd-i cebbâr
Ola bir burc-ı vahdetden berîdâr

Özünge nûra yokdur çün liyâkat
Ne resme idesin ol nûra tâkat

3385 Gel evvel kıl özün şâyeste-i nûr
K'olasın nûr-ı hürşîd irse mesrûr

Çü sen şâyeste-i envâr olasın
Görüp didâr ber-hurdâr olasın

Bu hâne çün degüldür anca rûşen
Güzere kıl el virürken saña revzen

Bu revzenden geç ey zerre açup per
K'olasın hem-dem-i hürşîd-i enver

Dilersen gülsitân-ı lâ-yezâlî
Bu külhandan güzere kıl lâübâlî

3390 İdersen vaşl-ı hürşîde şitâbı
Bu revzenden güzere bilgil şavâbı

Sen eydürsin ki pür-nûrum ki bedrüm
Benümdür şadr çünkim ehl-i kadrüm

117-a

Benüm nûrum tütupdur bu cihânı
Ne bilsün nûr olmayanlar anı

Bu kadrün söyleme şadrün bilürsen
Hilâl it bedrünjî kadrün bilürsen

Dilersen saña ma'lûm ola kadrün
Gözet kangı hilâlisin bu bedrün

3395 Bir avuç hâk alup yirden nazâr kı1
Püf eyle yile virândan güzer kı1

Bil andan sende varsa fıtrât-ı pâk
K'olupdur evvelün hâk âhirün hâk

Tefekkür kı1 degülseñ bârî Mecnûn
Ki müştî hâksin ya pâre-i hûn

Çü bildün kim bir avuç hâk ü hûnsın
Tekebbürden niçün derden birûnsın

Tekebbürden geçüp kı1ma tahayyür
Ki kibr ehli degül ehl-i tedebbür

3400 Diyen Hâkdur rıdâ-yı Kibrîyâyı
Ne görsin gayra lâyıq ol ridâyı

Tekebbür ehl(i)dür .çün zâr (u) mahzûn
Bu derden halka gibi kaldı bîrûn

Tekebbürden geçüp bil Hâk kı1 mescûd
Ki İblîsi idüpdür kibr merdûd⁵⁵

Tekebbürden geçüp ol Hâk kı1 sâcid
Ki İblîsi idüpdür kibr câhid

İnanma bu cihânun varluğına
Ki âhir düşisersin tarluğına

3405 Ola çün evvelün hiç âhirün hiç
Ne var bu ara yirde k'olasın pîç

Bilürseñ evvel oldur âhir oldur
Hâk kı1at bâtın oldur zâhir oldur

⁵⁵ Metinde bu kelime مروء şeklinde yazılmış.

117-b

Bu çarh altında k'olmuşdur leked-küp
Bu meydânda kim öle kim kıpa top

Bu çarhuñ ref' u hıfzın kimse bilmez
Hemîn oldur ki bunda kimse kıalmaz

Dilersen bu mazâyıkdan halâşı
İdingil haşın îmândan menâşı

3410 Dilersen ol kadîmî âşiyânuñ
Gerekdür terkin urmaq bu cihânuñ

Dilersen pâki ol mürdârdan dūr
Gül istersen gereksin hârdan dūr

Görürken bu tılısmâtın zamânuñ
Gezendinden niçün kırqmazsın anuñ

Bu deryâdur eger çi şimdi hâmûş
Şakın kim nâ-gehân bir gün kıılır cûş

Görür deryâyı bir şahş âremîde
Baķup etrâfına irmezdi dîde

3415 Tururđı şöyle epsem itmeyüp cûş
Temâşâ kııldı bir dem oldu bî-hûş

Dir ey deryâ turursın gerçi hâmûş
Velikin kırķum oldur k'idesin cûş

Saņa dâyim degüldür işbu ârâm
Gelürsin 'âķıbet cûşa serencâm

Nice keştî olısar sende ĝârķa
Kimi ĝarba çıkısar kimi şarķa

Bu ârâmuñ bulardan deg degüldür
Bu epsemlük saña yendek degüldür

118-a

3420 Çiger engüşte ‘âlem bir nîgîndür
Maķâmun ‘âķıbet zîr-i zemîndür

Kimesne sürmedi bundan şafâyı
Kimesne bulmadı andan vefâyı

İki kapılı bir kâr-bân- serâdur
Bu yerde menzil itmek ne revâdur

Birinden çıkdıñ (u) girdüñ birinden
Ne hâşıldur anuñ şûr u şerinden

Çü bildüñ kim olursın âķir-i kâr
Çıķarsın bu serâdan çâr-nâ-çâr

3425 Gerekdür k’olmaya anda ķarârıñ
Gice gündüz ola âhile zârıñ

Key añla ger gedâsın ger şehensâh
Beş arşun bezdür âķir saña hem-râh

Eger hûkmüñ ire mâhiye mehden
Çıķarsın ‘âķıbet taķt u külehden

Olarunla k’ıçerdüñ cevherî câm
Şaçarlar üstüne topraķ serencâm

Degül devrân elinden kimse reste
Kılısar ‘âķıbet sini de haste

3430 Meger yükletdi bir bîçâre şîşe
K’olupdı şîşe şatmak aña pîşe

Görür bir kimse anı kim gider süst
Nedendür gitdigün yap yap degül cüst

Nedür yükletügün dir ey dil-i pîç
Didi ger har düşerse hîç-der-hîç

Çü ber-ğurdâr olupdur hîç bârum
Mebâdâ kim ola pür-pîç kârum

118-b

Anunçün giderim yeb yeb fütâde
Ki qorqarven ki vârum vara bâde

3435 Gel ey ħavf itmeyen miskîn ecelden
Yükündür şîşeler tûl-i emelden

Ne yortarsın k'olupdur şîşe-bârıñ
Düşersen yile varur cümle vâruñ

Olursañ 'izzet içre ger Sikender
Ecel irse olursın mûr-ı kemter

Ecel peykânı çün turmaz siperde
Eger sedd-i Sikender olsa perde

Bir ağacıñ kesilse bir budacı
Bir نیکده erir yüregi yağı

3440 Nice yakmasun anı nâr-ı firqat
Ki bilür aña داکر sonra nevbet

Eger zerre bu 'âlemde vü ger şems
Olur âhir کان لم تغن بالامس

Belî kılmışdurur dünyâyı fânî
Kefen İskendere İskender anı

Felek dârâyı âhir dâr idipdür
Cihân İsfendiyâr(1) zâr idipdür

Ferîdûnuñ koyupdur başına hâk
İdipdür zehresin rûyın tenüñ çâk

3445 Ne kul bilür ecel şâhum ne sulţân
Olupdur bây u yoĥsul aña fermân

Anuñ ĥükmünde iken insile cân
Düşüpdür ĥâke tahtından Süleymân

Gerek kûh-ı bülend ol kâh olursın
Düşersin ĥâke ĥâk-i râh olursın

Vü ger deryâ olursañ çağlamakdan
Çıkarsın gözden âhir ağlamakdan

119-a

Eger şîr-i jiyân olsañ meâlî
Şikâr eyler seni çarĥuñ şegâli

3450 Eger pil ol gerekse pil-gîrî
Olursın ‘âkıbet mevtüñ esîri

Eger ĥurşîd olup irseñ kemâle
Düşersin ‘âkıbet aña zevâle

Olursañ mâh-ı bedr artup kemâlün
Bilürseñ ‘âkıbet vardur zevâlün

Eger mülküñ olursa Rûm u Efreng
Çü merg ire olur ‘âlem saña teng

Gerek sendân polâd ol gerek taş
Ecel darbı idiser sini ĥaşĥaş

3455 Olursa şîr tab‘uñ pîl zûrun
Olursın tu‘mesi kîrmân-ı kûrun

Gerek âb ol gerek âteş- nijade
Virürsin ‘âkıbet bu hâki bâda

Aña kim pirehen berg-i semendür
Alup gideceği âhîr kefendür

Tefekkür kıl kanı bunca zen ü merd
Ki geçmişdür cihândan pür-dil-i derd

Bu şahrâ ki görürsin pür-çemendür
Kad(i) çün serv ü rûy(ı) çün semendür

3460 Kâmu rûy-ı zemîn ferseng ferseng
Ten-i sîmindürür zülf-i siyeh-reng

Kâmu şahrâ-yı ‘âlem cây-tâ-cây
Ruḥ-ı rengîndürür zülf-i semen-sây

Ṭoludur ser-te-ser kûh u beyâbân
Gül-i nev-reste vü serv-i hîrâmân

Nazar kılsañ kâmu pürdür cem ü câm
Leb(i) çün piste vü çeşm(i) çü bâdâm

119-b

Ne Ceyhûn var degül hûn-ı dil ey dost
Ne hâmûn k’olmamışdur menzîl ey dost

3465 Ne topraḫ kim yiler öñünce bâduñ
Tozıdur ya Ferîdûn yâ Kûbâduñ

Tozıtuğı bu bâd-ı hâk-pezirün
Şorarsañ toprağıdur bir ‘azîzün

Ne yirde kim görürsin bir gîyâhı
Çeküpdür çarha bir göynüklü âhı

Şorar bil ehl-i dil bir bî-nevâdan
Haber virgil başa kâr-ı Hudâdan

Cevâbın eyle virdi merd-i âgâh
Hudâyı kâse-ger gördüm ben ey şâh

3470 Düzer çün kâse-i ser kudretinden
Pür eyler anı 'ilm ü hikmetinden

Yedürdür aña bunca ni'met ü nâz
Tuyurdur aña dürlü hikmet ü râz

Geçürdür çünki 'ömr-i nevbetini
Alur egninden âhir hil'atini

Bozup ol kâse(y)i âhir ider hâk
Şorayduş söyleyeydi hâk-i gâm-nâk

Hezârân derd-i hasret birle zârı
İdüp ideydi hâl-i rûz-gârı

3475 Ser-â-ser şerh ideydi ser-güzeşti
Ėam u şâdîden ol başdan ne geçdi

Eger varise sende zerrece hûş
İşit her zerreden bu kışsa(y)ı hoş

Ki iy gâfiller itmeñ bizi âzâr
Ki hâk olmağdur âhir sizde de kâr

120-a

Sizün gibi idük evvelde biz de
Bizüm gib olursız âhirde siz de

Muhakkak böyledür çün 'âkıbet kâr
İneñde eylemeñüz bizi pâmâl

3480 Bulur bir yerde bir dîvâne bir baş
Ne şûret kalmış ol başda ne göz kaç

Bu şûretten tıyar ma'nâ ider cûş
Bu ma'nâdan olur hayrân u medhûş

Görür bir şâh anı eydür ki dervîş
Nedür ol baş k'idinmişsin anı iş

Nedür bir kuru başa bunca fikret
Ki gark itmişdür anda sini hayret

Dir oldur bini kılan deng ü hayrân
Ki bir dervîş midür yâhû sulţân

3485 Belî başdan gidicek seblet-i rîş
Seçülmez lâ-cerem sulţân u dervîş

Çü âhir hâk olasıdur kâmu ten
Nedür başda ya sevdâ-yı sen ü ben

Beş arşun yerdür âhir çün naşîbün
Nedendür fark(1) senden bir gârîbün

Çü ma'nâda sen u benven berâber
Nedür bu hây u hû(y u) mülk ü kişver

Berâbersin başa çün reng ü bûda
Nedensin hây u hûy u cüst ü cûda

3490 Bu milk ü mâl ü esbâb-ı tecemmül
Kıyâmetde olısar bu nîke gull

Bu gamdan vaqtdür gam-hâr olursañ
Uyan bu uyhudan bîdâr olursañ

120-b

Nefesdür bâd-ı ‘ömr âb-ı revândur
İnanma ‘ahdine çarhuñ yalândur

Geçiser ‘âkıbet devrân-ı ‘ömrün
Bulınur lâ-cerem pâyân-ı ‘ömrün

Eger çarh olmayaydı nâ-müsâ‘id
Neden hâk oldı her sîm-i sâ‘id

3495 Göñül gel gâfil olma tüt naşîhat
Ki ‘âlem toptoludur ‘ilm ü hikmet

İnen nâz ile geçme reftelerden
Olursın sen de âhir huftelerden

Dirâz olduğına ‘ömrün nedür nâz
Ki cân çekmekdür ol bârî gerek az

Eger ‘âlemde ‘ömrün olsa şad-sâl
Nefesdür hâşıluj kim oldurur hâl

Çü devrândan naşîbün bir nefesdür
Kalanı ser-te-ser bâd-ı hevesdür

3500 Eger ‘ömr az eger çok cümle gâmdur
Ser-â-ser miñnet ü derd ü elemdür

Eger Hüsrev olursañ mülk-i Belhe
Kamu Şîrîni degmez merg-i telhe

Ne resme şerh idem yâ Rab bu gâmdan
Dem-â-dem kan tamar çünkim kalemnden

Yakîn bilgil ki bu zindân-ı fânî
Degüldür cây-ı emn ü zindegânî

Eceldür kürbe 'ömr dîk ser-bâz

Bu dîk içre ne var dökiser bâz

3505 Nidem çün yokdurur bu gürbede şerm
Ki bu ser-bâz dîke ide âzerm

Var ey dil dîk gibi eyleme cûş

نهينين gibi ol bi-hûş hâmûş

121-a

Bilürsin devlet el virmez emeksüz

Hevâ dîkinde tap kayna nemeksüz

Bu âteş-ğânedür çün saña menzil

Kalupsın dîkden daği siyeh-dil

Çü kalduñ bu fenâya yok temizün

Yeridür dîk-i tersâ kefcelizün

3510 Ne diyem turfa kuşsın u beher-kâr
Eren çölmekde kaynarsın nigû-sâr

İnen lâf urma kim hâdden aşarsın

Ki dîk-i teng gibi tîz taşarsın

Çü boşdur kâse-i ser urma lâfi

Bu sevdâdan dimâğuñ eyle şâfi

Senün olursa 'âlem mülk(i) yek-ser

Degüldür nîm cev bîrle berâber

Şu mülkün ki ola ardında ölmek

Cünûn ola anuñ ardınca yilmek

3515 Eger mülk-i cihân itdünşe hâşıl
Üç arşun yirdür âhir saña menzil

Anadan çünki toğduñ olmağa hâk
Gerekse menzil olsun saña eflâk

Ya şol vaşluñ ki şonı ayrılıqudur
Ne deñlü olsa şihhat şayrılıqudur

Çü âhir hâk olısar saña meşhed
Bülend olmağ ne hâcet taht u mesned

Olursın ‘âkıbet çün hâke hem-ser
Nedür bu rif‘at ü eyvân ü manzar

3520 Çü âhir telh olısar ‘ıyş-ı şîrîn
Ne aşşı her dem içmek nûş-ı şîrîn

Olupsın hâk ü hûn içre giriftâr
Degülsin hâl-i ‘âlemden haberdâr

121-b

Mağâmıñ çün miyân-ı hâk ü hûndur
Bu menzilde qarâr itmek cünûndur

Nazar kııl evvel ü âhir nedensin
Ne varsa hâk ü hûndan şanma sensin

Ezelden menzilüñ rahm idi müşkil
Hem âhir hâk olısar girü menzil

3525 Çü kandur evvelüñ hem âhirüñ hâk
N’umarsın hâk ü hûndan olma ğam-nâk

Dirüm bu sözi diñlersen derûndan
Vefâ ummağ cünûndur hâk ü hûndan

Ne resme el virür aña murâdı
Ki umar hâk ü hûndan zevk-i şâdı

Çi ger gamdan qalursañ p re p re
Umarsañ h k ( ) h ndan h     re

Eger p k   eger n -p k olursin
Gel psin qandan  hir h k olursin

3530 Kimesne bu cih nda olmadı  ad
Meger h r  d ola kim ola  z d

Bu  lemdede kimesne b -gam olmaz
Eger bir dem  l rse bir dem olmaz

Bir i im  u i ilmez  unki b -renc
Ned r bunca ya sevd -yı zer   genc

Qusañg l gel iki yirden qusağun
I e c st ol geçiser  unki  ağun

Qa an nef'i olur saña bu pend n
I itd g n eriseñ i le kend n

3535 Aña kim gel r elinden anuñ k r
H k yet gayr-ı h linden ola   r

122-a

Va iyyet qıldı merd m l-i bisy r
Ki ehline ir rsin anı muht r

 u kimdür yeg bil r anuñ maħalli
Olur her m  kil n anuñla ħalli

Alur mehter ele bir ħabbe zerden
Dir ol misk n bileydi bu ħaberden

 deydi dirl ginden ħabbe ihs n
Qamudan a  ılı olaydı  end n

3540 Vaşiyet eylemekden bunca genci
 Țoyursa kendü yegdir bir dilenci

Olısar cümle vâruñ çünki talân
 Elünle virdügündür saña kalan

Elâ ey gâfil-i üftâde der-râh
 Eriser gâfil olma mevt nâ-gâh

Uyar bu hâb-ı gâfletden gözünjü
 Țur irden hâzır eyle kendüzünjü

Dirîgâ işbu gâfletde kalursın
 Ol ulu hazrete gâfil varursın

3545 Cihândur kim seversin zindegânı
 Gehî 'ışret gehî 'ıyş-ı nihânı

Ne bulduñ bunca yıllar zindelükden
 Yürü gâfil –vâr olma bendelükden

Țop eyle var hevâ-yı zindegânı
 Bilürsin çün degüldür câvidânı

Dirîgâ zinde-i dünyâya kalduñ
 Țoyup ma'nâyı vü da'vâya kalduñ

Meger bir jende-çîn-i bî-hamiyyet
 K'olupdı zinde-çînlük aña şan'at

122-b

3450 Yilüp yiller yüpürdü jende derdi
 Olam ol jeneden ferhunde derdi

İder çün jeneden pür hâne sini
 Ne bilsün od düşüben yana sini

Meger bir gice düşdi aña âteş
Görür kim cümle yanmış zindeler hoş

Qanı ol jende için bendelükler
Ki herbir jendeye cüyendelükler

Elâ ey fânî mülkün zinde-çini
Bu odda jende-çinler hem-nişini

3455 İgen tutma bu külhanda nişimen
Düşer âteş yanar hem zinde hem sen

Şanarsın ölmekile kurtulursın
Yağın bilgil ki ne itdünse bulursın

Qaçan kim ayrılır bu cân bedenden
Düşer bir derde herbir zerre senden

Olur tûfân bu ‘âlem ğarb-tâ-şark
Sen anda ğark olursın pâ-y-tâ-fark

Hemîn söyle qalursın şanma bî-kâr
Olur bir derde her dizün giriftâr

3460 Çü qabründen turasın qaldırıp ser
Görürsin menzil olmuş deşt-i maşşer

Çü bildün Haqdurur Haqqun liqâsı
Qoğıl dünyâyı kim yoğdur beqâsı

‘Aceb meftûn idipdür sini ğaflet
Ki olmaz saña mâni‘ bunca hucdet

Gehî mu‘ciz bigi bir hân-ı mutlak
Gehî توريث gehî furqân-ı ber-Haq

123-a

İderler nfk ü bedden sini âgâh
Ki tâ Hâkdan yaña râh ola kûtâh

3465 Saña bu nükteler tekrâr içindür
Şanarsın cübbe vü destâr olursın⁵⁶

Revâ mı k'idesin halka tekebbür
Olasın cübbe vü destârilen pür

Ne giydüñ câmeler kim şad şikendür
Añ ol kirbâsı kim âdı kefendür

Dururken sende bu dest (ü) ser ü pây
Ne gitsün yâ hevâ-yı câme vü cây

Çü cismünñ hâkdür nefis ü hevâ bâd
Kamusın bâda vir kim olasın şâd

3470 Gurûrilen düzersin yâlile bâl
Var ey ebleh tutar mı âb gırbâl

Çiger çoğdur sözüñ sen dinlemezsın
Didigüm görmeyince anlamazsın

Bu sırruñ gavrına irmek dilersenñ
Var ol ölmezden öñ görmek dilersenñ

Dilersenñ kim bu gamdan ol(a)sın şâd
Düzetgil bunda iken ol yola zâd

Başuñı yire dökmek şanma tâ'at
Gerek cândan ola Hâkka itâ'a

3475 كزافن koşma baş miskîn bu kâra
K'oñulmaz işbu merhemsüz bu yâra

⁵⁶ Beytin kafiyesi hatalı

Ger ol hestî dilersen hest olma
Gehî huşyâr u gâhî mest olma

Ebed yokluk toğar ol hestlükden
Hemîn gavgâ kopar bed-mestlükden

Dilersen hestlük hest olma zinhâr
İçersen bâde mest olma zinhâr

123-b

Bu derdün çâresi bî-çârelükdür
Sevâdü'l-vehdür âvârelükdür

3480 Rivâyetdür meger bir pîr-i âgâh
Diş ağrısı havâle oldı nâ-gâh

Qılur tâ-şubh olunca nâle vâh
İrür hâtüfden âvâza seher gâh

Ki iy bîçâre nolduñ kan-ı gayret
Nice hazretten eylersin şikâyet

Gelür كلاجہ gice ol pîr-i âgâh
Hayâdan şubh olunca eylemez âh

Çi ger olmuşdı ol derd içre pür-gâm
Velî Haqdan utandı urmadı dem

3485 Şabâh olunca çünki virmez âvâz
Seher hâtüfden irdi aña bu râz

Ki iy miskîn nedür bu câna cebrün
Ki ya'nî 'arz idersin baña şabruñ

'Aceb dergâhimiş billâh bu dergâh
Ne hâmuşluk şıgar ne nâle vü âh

Ne şatmak var harîdâr ne zârûñ
Bu bâzâra gerekdür cân nişârûñ

Gerek deryâ-şifat pür-cûş olasin
Gehî gûyâ gehî hâmûş olasin

3490 Gehî dolap-veş üftân ü hîzân
Yüz üzre yürtesin nâlân (u) giryân

Seni bir kimse şanma ey fütâde
Nazar kııl gör ki neñ vardur arada

Ne peyvestün olurlar ne şikestün
Ne huşyârûñdur ol meclîs ne mestün

124-a

Çü aşluñ hâk ü fer'ün üstühândur
Tutan bu üstühânı it ü qandur

Bu hâk ü üstühân ü bu reg ü pey
Döker her dem gehî hılt ü gehî hûy

3495 Bir elün birle ni'met diyü yirsin
Bir elünle nenünñden an(1) yursin

Sürersin bevl yolından şafâyı
Umarsın iki yüzlüden vefâyı

Çü germ-i mürdeden kılduñ kefen-bâz
Giyersin ya'ni ibrişim kıilup nâz

Zer ü sîmün ki cem' itdün şanup sûd
Ciger kanıyla olmışdur zer-endûd

Giderken ayaguna batsa bir hâr
Yol almağdan qalursın çâr-nâ-çâr

3500 Kaçan artuğ yiseñ bir dem ni‘amdan
Olursın haste-dil derd ü elemden

Yiseñ eksük çekersin za‘f-ı süsti
Gider senden şafâ vü ten-dürüsti

Girevdür çünki ‘ömrün her nefesde
Hem ölmüş hem dirisin ol kafesde

Ne tâb-ı kuvvet-i sermâ idersin
Ne bir dem tâkat-i germâ idersin

Ne tâkat var tenünde intizâra
Ne şabruñ var günülde hiç kâra

3505 Tenün her cüz‘i kim gözdür kulakdur
Kamunuñ başı Hağ bunlar ayakdur

Olur çün ‘âkıbet nefsün fenâsı
Beğâ şanma ki beş gündür beğâsı

Ularsın ‘âkıbet miskîn olursın
Bu zindân içre bir gün cân virürsin

124-b

Kılan fânî ‘aceb mi virse cânı
Beğâ iklimine zindân-ı fânî

İre kûze çü bahre oldı deryâ
Boşaldı kûzelükde tıldı deryâ

3510 Niçün ey kûze bahre gelmeyesin
Boşalmasañ özün den tılmayasın

Ne bahrî kim bu deryâyâ talupdur
Boşaldup kîsesin andan tı olupdur

Dirîgâ geçdi 'ömrüm olmadum pür
Bu bahre taldum illâ bulmadum dür

Olupdur ser-te-ser 'âlem tufeylüm
Çalupven şerde yokdur hayra meylüm

Çi ger hayr işlemekde mûr-ı süstem
Şoşarven halk(1) şankim mâr-ı mestem

3515 Olupven bir kezîn bîzâr benden
Ki eyle olmaya ağıâr benden

Ne bellü yâre ağıâram ne yâram
Ki her yüzden ne gülzâram ne hâram

Şorar bir 'âkil-i mecnûna bir şahş
Nedür dünyâ eger sa'd ü eger naşş

Dir ayrandur ki üşmüşdür megesler
Kılurlar içmege anı hevesler

Meges çün cûğ içürdüğü olur mest
Diler kim ola tâvusile hem-dest

3520 Konup ayran çanağında urur lâf
Ki sîmurğam olupdur menzilüm Kâf

İnen yüksek uçar çünkim yukaru
Şanup ayran çanağın burc u bârû

125-a

Düşer ayran içine ser-nîgûn ol
Döker gözden hezârân eşk-i hûn ol

Görür k'olmuş be-küllî varı yağma
İder âh u urur hayf u dirîgâ

Gel ey dünyâ seven miskîn meges-vâr
Bu zehri içmege kıılma heves-vâr

3525 Olar kim mülk-i dünyâya hevesdür
Hemîn dūğ üstine üşmüş megesdür

Balık bigi bu deryâya talupsın
Ne vâdîdür bu kim anda kalupsın

Bu vâdîde olupdur ğûl cümle
Olupdur kendüye meşğûl cümle

Şakın bu kendüje meşğüllükdan
Ki çıkmaz degme baş bu gûllukdan

Çoyup cânân(1) olduñ cânâ meşğûl
Kul oldur kim ola sulţâna meşğûl

3530 Bu şahrâda k'anuñ pâyân(1) yokdur
Yaluñuz gitme k'anuñ ğûl(1) çoğdur

Bu dünyânıñ ki ğamdur renc-bürdi
Şafâ vü lezzetidür renc ü derdi

Meşelde zînet ile bir kabağı
Aña kaşile göz düzseñ bayağı

Buzile anı ÷oldursañ ser-â-ser
Hemân buzdur kabağdur ey birâder

Eriyüp aķsa ol buz ol kabağdan
Aña kim raħm ide baķsa ırakdan

3535 Bu ħâzretde ne deñlü zâr olursañ
Döküp yaş tâ-seher bîdâr olursañ

125-b

Ne deñlü ağlayuben eyleseñ zâr
Bu hâzretde saña var şanma mîkdâr

Eger ğam-ğîn ü ger şâdân olursın
Bu hâzretde ne şad çendân olursın

Bu hâzretde dü-‘âlem olsa fânî
Ne sudî vardur anuñ ne ziyânı

Eger bir kezden olsañ sen de bî-hîyş
Bu mañzarda ne kem vardur ne hod pîş

3540 Döner çün her nefes per-gâr-ı kudret
Düzer bu kâr-gâhı kâr-ı kudret

Bu bañr-i âteşindür mevc(i) kıandan
Hezârân dil kebâb olmışdur andan

Çü yok taqdîre tağyîr ağlamakdan
Deniz gibi ne hâşıl çağlamakdan

Figân itme olursa saht-ı kârıñ
Ki her giz nef'i yokdur âh u zârıñ

Ezelde naķş kim yazmışdı taqdîr
Hezârân cehdle bulmaya tağyîr

3545 Hülâşa bulmadıñ çünkim mecâli
Kıo cismi k'ola çarhuñ pây-mâli

Çü sen her zaħma pür-kîne olursın
Kaçan bî-şayķal âyîne olursın

Ğamından ‘âlemün olma müşevveş
Ne nâ-hoş kim gelür nûş it anı hoş

Ne derlü dūd-ı çârhuñ olsa ma‘kūs
Dime her giz bu mes‘ūd u bu menhūs

Çi ger geh râstdur geh bâzgündür
Çirâ vü çün bu meclisde cünündür

3550 Eger varise ‘aqluñ gel nazar kıł
Bu çarhuñ tırine sîneñ siper kıł

126-a

Şadef bigi dilersen k’olasın pür
Tefekkür kıł tefekkür kıł tefekkür

Nazar kıł gör bu mevcûdâta bir dem
Şıfat kıł nefsi(i) ta‘yîn Zâta bir dem

Alur nûrın güneşden gerçi zerrât
Sivânuñ nefy olur Zâta isbât

Eger varise sende ‘aql u temyîz
Gözet bu kâyinâtı cümle yek-cüz

3555 Olupdur cümle olmuş u olası
Geçüpdür küllî gelmiş ü gelesi

Olupdur çünki her nesne ezelde
Velî peydâ olur vaqt-i ecelde

Seven dünyâ çü düşmendür degül dost
İren cânâne mağz olur nedür post

Sen iy ‘Attâr râh-ı kûy-ı cân tut
İyitgil düşmene sen var cihân tut

Cihân bir dîv-i merdüm-hâra beñzer
Çekersin gü şanup sen hâra beñzer

3560 Bu dîvüñ şûr u şerinden hâzer kııl
Anuñ âlına aldanma güzer kııl

Süleymân çün geçer engüşterîden
Hemân-dem kırtılur dîv ü perîden

Eger geçdiñse bâzâr-ı ‘ademden
Ne istersin bu müştî nev-ka demden

Harîş olma cihânda câha iy dost
Yoluñ gözle düşersin çâha iy dost

Şakın kerkesleyin murdâra kalma
Bu gül-zâra heves kııl hâra kalma

126-b

3565 Kûl olma bâtıla nefse emîr ol
Hemîşe ehl-i Hakkâ dest-gîr ol

Yüzüñ Hakkdan yaña döndür özüñden
Ne kim bâtıldurur çıksun gözüñden

Bu yolda çü senüñ sensin hicâbuñ
Özüñden geç ki ref’ ola niķâbuñ

Ġıdâ-yı rûhiken kıut-ı -revânuñ
Neden bir kıutcıdandır haste cânuñ

Ger olmasa senüñle nefsi fertût
Hicâb olmazdı saña ġam-ı kıut

3570 Özüñden geç ka dem baş râh-ı dîne
Çü bütdür nefsi-kâfir ur zemîne

Bu yolda merdseñ merd-i dürüst ol
Dimezven süst ü mest ol cüst-i cüst ol

Rivâyet kıldı bir şâhib-kerâmet
Ki nâ-geh bir Cuhûd ehl-i harâbât

Dilerken def' ide dünkü humârı
Meger bir rindile oynar kumârı

Cehûd ol rinde utdurdı çü vârin
Serây u bâğ u râğ u kâr-bârin

3575 Anı çün sîm ü zerden kıldı hâlî
Cuhûduñ bir gözine gitdi hâlî

Şu deñlü سوا vü 'ûr olur ol
Ki oynar bir gözini kûr olur ol

Aña dirler ki imdi oyna dînün
Müselmân ol ki pür-nûr ola sîneñ

İşidür anı ol bî-dîn(1) yek-çeşm
Müselmâna urur müşt ü ider hışm

127-a

Ne dirsın baña dir iy merd-i kılmaş
Ki dînüm oynamazven oynarum baş

3580 Zihî gayret ki ol bî-dîn miskîn
Virür cânile başın oynamaz dîn

Geçerken dîn içinde ehl-i hayret
Nazar kıl var mıdur sende bu gayret

Olup rind-i maķâm-hâne-i hâk
Bu yolda dîn ü dünyâ oynaduñ pâk

Gehî zülf-i siyeh geh rûy çün mâh
Gehî beydak gehî ferzîn bigi şâh

Bu külhanda k'idüpsin an(1) mesken
Ne diyem k'oynameşsin çeşm-i rûşen

3585 Bu yolda oynaduñ bâlâyı çün tîr
Ütüldüñ 'âkıbet olduñ kühen-pîr

Çü şehvet birle ten âlûde kılduñ
Bu ğafletde gönül fersûde kılduñ

Bilürsen vaktür iy merd-i ğam-nâk
K'olasın bu maķâm-ı hânedan pâk

Ne yirüñdür senüñ işbu ħarâbat
Ne işüñdür senüñ âhir ħurâfât

Dirîĝâ bulmaduñ bir çeşm-i Ħaķ-bîn
Bu ğafletde geçürdüñ 'ömr-i şîrîn

3590 Bu ğaflet birle geçdi rûz-ĝaruñ
Meger ĝür içre ola râst-kâruñ

Elif kıddüñ hevesde dâl kılduñ
Özüñi ħırşla pâ-mâl kılduñ

Yigitlük geçdi çün olduñ kühen-pîr
Zarûrî epsem olduñ olmaduñ sîr

127-b

Çü kıalmadı tenüñde tâķat u zûr
Zarûrî ma'siyetden olduñ uş dûr

Şafâ gösterdüĝüñ oldur 'amelden
Yakîndür va'de kıorķarsın ecelden

3595 Kııarsın gerçi anđukça namâzuñ
Velî anşan degüldür ħırş-ı vâzuñ

Eger hırşuñ degülmişse bayağı
Elüñe tolu almazduñ ayağı

Şaçuñ şîr oldı çün ey pîr-i hîre
Yaraşmaz hem-dem olmağ şîre şîre

Elinde pür olan tutmağ piyâle
Hemân âteşden itmekdür nevâle

Günehdür zîşt-i hâşa k'olasın pîr
Ecelden boynuña bağlana zencîr

3600 Bu âb-ı telhle olmaz çü ten pâk
Gel âb-ı dîdeden eyle kefen pâk

İñen rûbâh-bâz olma kıl ârâm
Ki saña qazıgın çalmışdur eyyâm

Seni bu çarh-ı rûbah-bâz-ı hun-hâr
Qapısar ara yirden çâr-nâ-çâr

Eger sen huftesin gerdûn-ı dûnda
Sen olduñ dâne-keş 'ömrüñ-perende

Nice bu huftelik bîdâr ol âhîr
Çü vaqt-i kârdur der-kâr ol âhîr

3605 İrürdüñ 'ömr(i) çün pençâha iy dost
Qo hâyı hûyı başla âha iy dost

Cihândur kim bu gamdan ağlarum qan
Cihânda olmadum bir lahza handân

Degüldür gam gam-ı dünyâ-yı fânî
Gerekdür kâr-ı kâr-ı an-cihânı

128-a

İnanma her nefes deyyâre kârûn
 Kayıkma dört yaña gözle şikârûn

Saņa sendendürür çün dürlü yâre
 Girü senden irişür saņa çâre

3610 Var epsem kimse için kılma zârî
 Ki yoğdur kimsenüñ senden ğubârî

Senüñçün kimsene çünkim yimez ğam
 Var epsem sen de kimseçün yime ğam

Senüñ mergün çün ol kim zâr ağlar
 Ölümden korğar ol nâ-çâr ağlar

Eger olmazsa ol bir lahza ğandân
 Güler oynar hezâran kerre çendân

Çü bildüñ kimseden yoğ saņa dermân
 Dürüş yoldaş idin imân (u) Kır'ân

3615 Eger imânile âbâd olasın
 Belâ vü ğussâdan âzâd olasın

Çü cânân vaşl-ı rûzî ola cânâ
 Senüñle sen ğalursın câvidâne

Çü yoğdur saņa senden ğayr hem-dem
 Dürüş kim olasın imâna mağrem

Ki yârın ğalısarsın şöyle tenhâ
 Olısar kâr (u) bâruñ cümle yağmâ

Dirîğâ geçdi 'ömrüm cüst ü cûda
 Bu 'ömri zâyî' itdüm ğüftü ğûda

3620 Niçe yeldüm yüpürdüm mânde ҡaldum
Garîb ü ‘âciz ü dermânde ҡaldum

Çü tâķat ҡalmadı idem ‘ibâdet
Ƙuru güftâr idündüm şimdi ‘âdet

Ne ҡılam neyleyem bîçâre ҡaldum
Cihânda bir ҡuru güftâre ҡaldum

128-b

Çü geçdüm ‘âlemün sevdâlarından
Halâş oldum cihân gavġâlarından

Cihân levhin çü benden ҡıldı sâde
Tenüm hâk oldu hâküm vardı bâda

3625 Çü ҡıldum zâr u tenhâ dîde ber-der
Velî pür-ârzû vü hâk ber-ser

Gehi şâdân gehî ġam-nâk girdüm
Cihâna âb geldüm hâk gitdüm

Çü ben gitdüm yirümde ҡaldı ҡâlüm
Ne bilem kim n’olısar anda hâlüm

Naşîbüm çarġ elinden püşt-i humdur
Cihân-ı pür-belâdan derd ü ġamdur

Bu bâzar içre sermâyem çü ġamdur
Gözüm yaş dökmeden Bârîye(?) hemdür

3630 Çü yağdı pîrlükden başuma ķar
Demüm serd oldu ҡaldum zâr u bîmâr

Çü kâfûr oldu mûy-ı müşġ-bârüm
Anuġün kim degül dilden ġubârüm

Bu resme pîr olup düşdüm ayağdan
Ki yokdur dest-gîrüm ğayr Hâkdan

Yigitler ta'n ider bini görincek
Görelere erte bir gün pîr olıncağ

Meger kim bir yigitcek yâr-ı cânı
Görür bir pîr-i süst ü nâ-tüvânı

3635 Bükülmüş kaddi pîrün yâya beñzer
Özinün kâmeti bâlâyâ beñzer

Didi şatmaz mısın işbu kemânı
Dilerven kim alam zer birle anı

129-a

Didi k'ey nûr-ı çeşm-i zindegânî
Bunu Hâk virdi baña râygânî

Zer ü sîmün saña var olma aħmaq
Virürler saña daħi erte aylaq

Çü 'ömrüm şaştı idüp irdüm ziyâna
Degüşsem vaqtdür şastüm kemâna

3640 Düşürdüm şaşta çünki oldı heftâd
Düşürmez dâma anı degme şayyâd

Bu şeste çünki var bâzûda taqşîr
Kemâna göre lâ-büd keñ gelür tîr

Gözet şeştün tayanma bu kemâna
Ki atar oğ bigi sini yabâna

Anuñ kim bu kemândan şeşti vardur
İrem dir bûstâna kaşd(1) vardur

Zaman bir şeytdür gûyâ kemân çarh
Bu tîre bini kılmışdur nişân çarh

3645 Kemânun şeyti ister bu zamâne
Bu şeytün tîri tîz irer nişâne

Bu şeytün gerçi kademdür kemânı
Nişân eyler beni virmez emânı

Cihânda kimse çekmezken kemânım
İrer mi bilmezem şaşta zamânım

Çi ger şeytüm öninden taldı 'âlem
Kemân taldukça oldu kuvvetim kem

Çanı ol merdüm-i şâhib-hünerlük
Çanı nîrûy-ı kuvvet çanı erlük

3650 Şarâb-ı 'ömr çünkim irdi derde
Değişdüm lâ-cerem dermân derde

Ne gâflet var ki beni almamışdur
Ne ma'şiyet ki benden gelmemişdür

129-b

Çü şimden girü gelmez kâr özümden
Anuñçün olmuşum bî-zâr özümden

Ne âş vardır ki anı tatmamışven
Ne tuş vardır ki anı tutmamışven

Ne sır vardır ki anı itmedüm gûş
Ne zehr ola ki anı kılmadum nûş

3655 Çü virdüm bûdumı nâ-bûd oldum
Bu âteşden hemîn bir dûd oldum

Bu menzilde anuñçün giçe kaldum
Ki şaydum ‘ömr-i hiçe hiçe kaldum

Egerçi bağladum bu yolda maħmil
Velî bilmen ne yerdür baña menzil

Yolum çünkim uzağdur merkebüm leng
Nolaydı olmayaydı maħzarum teng

Çü gözden hâb u dilden gitdi ârâm
Nolısar kim bilür hâlüm serencâm

3660 Kaçan yâd itsem eyyâm-ı şebâbı
Gözüm yaşı döker deryâya âbı

Geçen ‘ömr-i azîzi eylesem yâd
Çıkar herbir kılumdan bunca feryâd

Çü devrün turduğunca artdı cevri
Yakîn bildüm ki ‘ömrün geçdi devri

Zen u ferzend ü mâl ü esb ü esbâb
‘Aceb girdâbmış billâh bu girdâb

Hakîkat mağzdur billâh bulur post
Şakın ey dost kim düşmen degül dost

3665 Hakîkat genc ü bunlar mâra beñzer
Hakîkat yâr olar ağıyâra beñzer

Bu yolda anca çekdüm miħnet ü renc
Girü kendümde imiş bilmedüm genc

130-a

Öñümden gitdi âħir çünki perde
Bu genci görmedim âħir nazarda

Yakîn bildüm ki gencem hem tılısmam
Hakikat hem müsemâyam hem ismem

Çi ger irdi elüm zulmetde gence
Velî oldum muqayyed çâr u pençe

3670 Dirîgâ seçmedüm sengi güherden
Anuñçün aqıdırven sîm ü zerden

Olupven ğarka-i deryâ-yı hayret
Ki gitdüm kaldı cânda derd-i hasret

Zihî sevdâ-yı bî-hâşıl dirîgâ
Zihî endîşe-i bâtıl dirîgâ

Kaçan sen kendi didâruñ seversin
Koyup sen yâr(i) ağyârıñ seversin

Hakikatde saña ger yâr sensin
Özün-den geçmeseñ ağyâr sensin

3675 Hudâyâ cümlemiz âludeler biz
Ğam-ı devrânla fersûdeler biz

Çü virdün ‘aql bildürdün hakâyık
Müyesser kılduñ esrâr-ı dakâyık

Mu‘în ol ‘ayna ğayruñdan ğinâ vir
Kemâl-i ma‘rifet birle fenâ vir

Fenâ vir nefsüme hâk eyle evvel
Beni hâk itmeden pâk eyle evvel

Başuma toĝmadan rûz-ı kıyâmet
Keremden câna bahşiş kıl kerâmet

3680 Gel ey nefsi-i hasîsün mübtelâsı
Çıkarğıl atlası giygil palâsı

130-b

Gönül virme bu şûh u şenge zinhâr
Görüp rengin çapılma renge zinhâr

Olursañ dürlü renge mübtelâ sen
Başuña şatun almışsın belâ sen

Çapılma bu cihânuñ reng(i) çokdur
Bu dehrüñ hîle vü nireng(i) çokdur

Hevâ vü 'uch u kibr ü şehvet ü âz
Dürüg u hışm u buhl u ğaflet (ü) nâz

3685 Çamu çün perdelerdür post-ber-post
Geçerseñ postlardan mağzduz dost

Bular herbiri kûh-ı âteşîndür
Geçer bunlardan ol kim ehl-i dîndür

Cihânda her ne kim ârâyışüñdür
Bu yolda lâ-cerem âlâyışüñdür

Ço bu dünyâyı kim olmaz saña yâr
Nidersin yâri k'olmaya vefâdâr

Eger Hâk virdüğinden bir direm kem
Ola şol dem olursın süst (ü) der-hem

3690 İdersin Hâkķile nâ-ħaķ-şinâsî
Olur zâhir dilüñden nâ-sipâsî

Çıķarsa devlet-i câvîd elüñden
Te'essüf gelmeye bir dem dilüñden

Zihî nâdân ki mülk-i câvidânı
Şatarsın bir pula cehlile anı

Saņa çün ol cihândur câ-yı aşlı
Değişme cehlile hicrâna vaşlı

Cihân menzil degül çün reh-güzerdür
Ne hâcet bu tecemmül çün seferdür

3695 Tenün külhandurur cânuñ çerâğı
Vücûduñ ol çerâğuñ oldı yâğı

131-a

Yanar çün yağıñ olduqça çerâğuñ
Kösil yorganuña göre ayığıñ

Çerâğuñ ‘âkıbet çünkim uçısar
Sen anı geçdi tut çünkim geçiser

Bu gülşen çün olısar saña külhan
Güzer kıl tutma bu külhanda mesken

Çü bu ne kâse-i cân-sûz u dil-gîr
Saña bir dem ‘arûsı ide taqrîr

3700 Eger her ‘arsanuñ biñ mâtemi var
Ki her şâdînün yüz biñ gamı var

Egerçi işbu bahrün Yûnusısın
Dem-â-dem işbu hûtuñ mûnisisin

Ne deñlü Yûsuf iseñ şûretün mâh
Kogıl câmı k’olur âhir yirün çâh

Şafâsın sürmek isterseñ cihânuñ
Kânâ‘at kıl ki vardur âb u nânuñ

Degülmişeydi nâmûsuñ gözetmek
Saña yitmez midi günde bir etmek

3705 Dilersen püst-i pâ urmağ cihâna
Var epsem kıl kanâ'at nîm nâna

Bu heycâdan yeter çün saña bir harf
Kalanın 'ömrünüñ kıl tât'ate şarf

Kağan taht u külâhı terk idersin
Meh ü mihi külâha terk idersin

Görürler bir fakîr-i hân-kâhı
Kömüş başında bir jende külâhı

İdüpdür bi kimesne aña hande
Şatarsağ bu külâhı söyle çende

131-b

3710 Didi kim virmezem dü kevine anı
K'anuñla bulmuşum genc-i nihânı

Çü terki bu külâhuñ terk olupdur
Sa'âdet tâcı başda berk olupdur

Gönül kalma öñinde hâb u hürde
Gücün yetdikçe yâr ol ehl-i derde

Başuñda tut ki zerden efserün var
Kemerde sîm ü zerden zîverün var

Çü âhir hâk ü zer olur berâber
Cihânı tut ki tutmuşsin ser-â-ser

3715 Ne deñlü çoğ idersen hâbile hurd
Çü merg ire olursın hâk olup hurd

Dem-â-dem sen çü sendensin ciger-hûn
Senün sendendürür hâlün diger-gûn

Senün çün âfetün sensin hemîşe
Perîşân gafletündensin hemîşe

Yürî sa'y eyle sen senden hâlâş ol
Kö 'âm u hâşî var hâşu'l-havâş ol

Öñünde çünki sensin saña perde
Yoluñdan git ki keşf ola nazarda

3720 Dirîgâ kim saña sen perde düşdün
Bu yolda bir dükenmez derde düşdün

'Aceb sengîn-dil ü bî-şerm kulsın
Ki bilmez red misin yâhûd kabûlsın

İdersen gel kemâl-i vaşl der-hâst
Hicâb anla eger kejdür eger râst

Nazar kıılma kejjine râstına
Çü fânîdür keji ne râstî ne

Olupsañ işbu yolda rast rûşen
Var olma kejj-külehlükde girü sen

132-a

3725 Eger zerden kııarsañ serde efser
Olursın 'âkıbet hâke berâber

Ne aşsı ger ola tahtuñ zer-endûd
Çü yokdur 'âkıbet andan saña sûd

Gerek la'lîn düzet sağar gerek zer
Olur hâk-i meder birle berâber

Meger bir kelbe kesb it zer dimişler
Ki dökmez habbe zersüz er dimişler

Seg ol sizden özini urd(1) senge
Bunu diyen kişiyle girdi cenge

3730 Ki ben âzâd olubven sîm ü zerden
Ferâgat bulmuşım la'1 ü güherden

Özünge yoqdurur seg deñlü gayret
Ki zerden 'âr idüp eyler qanâ'at

Er oldur ki ola nefsine gâlib
Seg oldur kim ola dünyâya tâlib

Elâ ey merd-i dünyâ-dâr-ı gâfil
K'olupsın sîmile zerden hamâyil

Çü yoqdur zerden artuq saña maqşad
Şağın kim ol olısar saña ma'bed

3735 Ki her maqşad k'idindün anı maqşûd
İdinmişsin özüñe ân(1) ma'bûd

Eger kâfir taparsa büt şecerden
Senün dañi bütün var sîm ü zerden

Qoğul dünyâ bütün küffâra ey dost
Zer ü zûri qo başla zâra ey dost

Eger şad-genc zer cem' eylesen pâk
Ne hâşıl çün olısar 'âkıbet hâk

132-b

Şorar bir merd-i reh bir pâdişâha
Ki meylün gence midür ya günâha

3740 Zer ü sîmün mi sevdün ya günâhuñ
Ki hiç eksük degüldür bir gün âhuñ

Şeh eydür aña kim ey hayre server
Ne şek var kim günehden yekdürür zer

Didi çün bunı bildün ey hüner-ver
Günâhuñ niçün iltersin kalur zer

Zer ü sîmüñ koyup bunda olup târ
Günâhuñla girersin kabre sen zâr

Günehden çünki zer yegdür bilürsin
Ya niçün sevdügün den ayrılırsın

3745 Gerekmez saña çünkim rû-siyâhî
Ya niçün böyle iltersin günâhı

Çü âhir idiceksin cân teslîm
Nedür cem' eylemek genc ü zer ü sîm

Olursın çün bahre gârka ey dost
Yeter bir lokma vü bir hırka ey dost

Eger bende vü ger hod pâdişâdur
Bu dünyâdan naşîbi bu riyâdur

Değişmekdür çü âhir fevķ-i tahta
Yirün ğut hâh-ı taht u hâh-ı tahta

3750 Olısar çünki âhir tahtadan taht
Ne ref' eyler saña bu devlet ü baht

Yeter 'âlemde çün bir hırka vü nân
Kalanı nâmiçündür olma nâdân

Kıpılma 'ârifisen nâm u nenge
Kânâ'at kıl cihânda nîm-dânge

133-a

Çü zer çün olursın dü nîme (?)
Disünler çünki zerden ıoldı hayme

Nedensin halk ucından bâz-mende
Ciger pür-hûn u dil pür-âzmânde

3755 Çü lezzet hâşıl olmazmış elemsüz
İrişmez kimsene şâdiye gamsuz

Cihânıñ şâdluğın cümle gam tut
Şafâ vü zevkını derd ü elem tut

Yeter çün nîm nân ey merd-i gam-nâk
Yüzün şuyunı ıap dök yire hâşâk

Bilürsin kim bu halka kılcâ minnet
Gelür insân olana kûh-ı miñnet

Görüp miñnetlerin geç miñnetinden
Uşanmadıñ mı halkıñ minnetinden

3760 Şorar bir kimse bir şûrîde-hâle
Ki ‘âlemden nedür saña havâle

Sürer çün her kişı bir nesneden kâm
Ne sevdün sende ‘âlemde eyit tâm

Didi şanma ki neng ü nâm sevdüm
Bu ‘âlemden hemîn düşünâm sevdüm

Çü bir miñnet bulunmaz miñnetinsüz
Hemîn düşünâm buldum minnetinsüz

Eger ni‘met ü ger medh ü şenâdur
Çü bî-minnet degül ‘ayn-ı ‘anâdur

3765 Gel ey 'âlemde olan hâş-ker-i 'âm
Seni yoldan kırmış nâmûsile nâm

Niçün bir kır nâmı bend idündün
Özüne halkı hâcet-mend idündün

133-b

Şu deñlü aldı saña şöhretün bend
Ki olmaz bundan özge hiç peyvend

Bu yolda bend olmaz nâma beñzer
Ne minnetsüz kerem düşünâma beñzer

Özün şol deñlü kıldun nâma muhtâc
Ölürsin âc olursañ nâma muhtâc

3770 Çü yokdur nâm (u) nengünşüz huzûrun
Dirîgâ kaldı bu zulmetde nûrun

Bu gamdan olmayaydun dil-i dü-nîme
Kaçan muhtâc olurduñ her le'îme

Emîrin bulmadun bâlâ vü zîrûn
İnen sen bendesi mîr (ü) vezîrûn

Vezir ü mîre sulţan çün Hudâdur
Aña ne ihtiyâc itseñ sezâdur

Revâ mıdur ki hâk kıyken emîrûn
Olasın bendesi şâh u vezîrûn

3775 Çıkar billah vezîr ü şâhı dilden
Giderme bir nefes Allâh(ı) dilden

Kılursañ aña kıl işbu niyâzı
Ki oldur kâyinâtuñ kâr-sâzı

Çü Hakkdan ğayrı yokdur mülke sultân
 Kamuya andan irür luţf u ihsân

Hudâyâ bize göster toĝru râhı
 Ki sensin cümleñün püşt ü penâhı

Senün ğayruña kılma bizi muhtâc
 Yönümüz saña olsun toĝ eger âc

3780 Kuluñdur cümleñün sensin emîri
 Ayakdan düşse halkuñ dest-gîri

134-a

Görür bir şâh bir dîvâne bî-dil
 İdüpdî hâk-ı râh içinde menzil

Dir ey divâne benden iste kâmuñ
 Kılam hâşıl ne istersen merâmıñ

Çü rahşum çarhdur hurşîd-i tâcum
 Virüpdür ser-te-ser ‘âlem harâcum

Dîr ol dîvâne oldum şâha ey hân
 Ki kalmışven sıñekden deng ü hayrân

3785 Çü vardur hükmi-i ‘âmuñ luţf-ı hâş it
 Beni işbu sıñeklerden halâş it

Şeh eydür kim degüldür işbu âsân
 Aña hâkim degül illa Süleymân

Dir ol dîvâne k’ey şeh bî-habersin
 Ki ‘acizlükde sen benden betersin

Megesden sen de eydürsin ki zâram
 Utanmadan ne dirsın şehriyâram

Yogiken bir megesce sende kuvvet
Turup dirsın benümdür mülk-i mülket

3790 Nazar kı1 ger degülse gözlerün kûr
Yarasa gibi şanma zulmeti nûr

Çü kemter bende(y)i sulţân şanursın
Şanasın mürde cismi cân şanursın

Oğursın bende âdın mîr ü sulţân
Hem oynarsın yolında başla cân

Dirîgâ seçmedün sulţân(1) kıldan
Şapduñ izüñi bu toğru yoldan

Görürsin her tarafda halk bisyâr
Olupdur mülk-i dünyâya taleb-kâr

3795 Zârûrî gördüğine nefis varur
Ki üzüm üzüme göre kararur

134-b

Gerekdür kim olasın nâsdan dûr
Ki zulmet birle gelmez bir yere nûr

Gerekdür ictinâbuñ her ehaden
Gerekdür nitekim kaçmağ esedden

Eger bende vü ger sulţân olursın
Ölürsin hâkile yeksân olursın

Çü 'ömr eksildügince şâd olursın
Ne nâdânsın bilişden yâd olursın

3800 Kanâ'at kı1 eger varsa yâkînün
İdinme hırş-ı dünyâyı qarînün

Eger yogise hûbuñ zişti hoş gör
İdinme tekye bâliş hıştı hoş gör

Çü virdün nîm-nân bu nîm-câna
Bilürseñ püşt-i pâ urduñ cihâna

Yaturken bir geda girmiş tenûre
Görür bir şâhı gark olmuş semûre

Ol anda kâkum u semmûr içinde
Yatur dervîş bu tennûr içinde

3805 Çıkarlar ikisi daği şabâha
Şovuk zahmından irerler felâha

Dir ol dervîş ki ey sultân-ı devrân
Şovukdan sen de çıkdun ben de âsân

Şovuk zahmından olduk çünki mestûr
Ya semmûr olmuş ol örten ya tennûr

Dilâ olmak dilerseñ yâr-ı merdân
Olur şabr u kanâ'at kâr-ı merdân

Dilerseñ işbu yolda merd olasın
Gerek kim merd-i şâhib-derd olasın

135-a

3810 Eger derd ehli isen câna cebr it
Vefâ anla cefâyı yâre şabr it

Anuñçündür her işde şabr memdûh
Ki şabrile olur her bâb meftûh

Egerçi şabr zâhirde harecdür
Velî eşşabru miftâhu'l-ferecdür

Çü övmekden gelür her işde hızlân
Te'enni kııl ki oldur kâr-ı rahmân

Kaçan hırş olsa artuğ şabr olur güm
Anuñçün yidi Âdem anda gendüm

3815 Eger hırş artmayaydı şabr olup kem
Kalurdi cennetü'l-me'vâda Âdem

Nihâdında komış Hağ Âdemün hırş
Anuñ hırşından olmışdur bize irş

İşitdüm bir hikâyet söyleşir il
Ki bir mûra yeter bir dâne bir yıl

Velî hırş olduğındandır begâyet
Cev ü gendüm derermiş bi-nihâyet

Derer çün hânesin pür-dâne eyler
Kış irişür kamu vîrâne eyler

3820 Kamu tûfânla gider yabâne
Ne cev kalur ne gendüm ne ho hâne

Senün hâlün hemân ol mûra beñzer
Gözün vardur velîkin kûra beñzer

Olupdur hırşla nefsün giriftâr
Yilersin gice gündüz turmadan zâr

Şanarsın toymazam âhir toyorsın
Bu başa 'âkıbet toprak koyarsın

135-b

İrür bir gün ecel tûfânı nâ-gâh
Ne haymeñ kor senün ne encümen-gâh

3825 Bilürsen serd olur âhir bu bâzâr
 Tağılur kâr-ı bâruñ çâr-nâ-çâr
 Qalur senden olur kim dostuñdur
 Ki sensin mağz anlar postuñdur
 Gider ol derdüñüñ dâne yabâna
 Ne sen qalursın ol sâ'at ne hâne
 Ne sulţân dir ecel şâhum ne dervîş
 Gidüpdür mürg elinden cümle dil-rîş
 Meger bir mûş-ı cüst ü tîz-dîde
 Çetük cenginden olmuş âremîde

3830 Bir evde buldı nâ-geh bir yumurda
 Velî koyamaz dişî kim ide hurde
 Çü ne çengel koyar aña ne dendân
 Olur ol hâne ol dem aña rindân
 Görür kim aña bulunmaz zafer hîç
 Qalur hayrân u 'âciz pîç-der-pîç

Diler kim ilte işin başa qulmâş
 Varur bir mûşe dağı iy qarındâş

Benümle kııl kerem bu işde bir ol
 Ki yavlaq 'âciz oldum dest-gîr ol

3835 İderler eyle tedbîr ol iki mûş
 Yatur arqası üzre ol biri hûş

Alur qarın üstine ol beyza-i cüst
 Tutar ayaklarıyla olmayıp süst

Sürtüyüp kuyruğundan an(1) ol mûş
 Yuvası qapusına getürür hûş

136-a

Bular bu işdeyiken ‘âciz ü süst
Görüp bir kürbe anlara irer cüst

Şanasın varımış anlara kini
Yağud kılmışdı anlar çün kemîni

3840 Çü kürbe kaçd-i mûşa tîz ider ceng
Olur ol mûş –ı miskîn vâlih ü deng

İdipdi mûş çünkim hırşı a‘ mâ
Meşeldür bu ki hubbu‘ş-şey’-i ya‘ mâ

Çü şıgmaz tengidi gayetde surâh
Bırakmaz beyza(y)ı ol mûş-ı küstâh

İrür kürbe yatar mûşa urur çeng
Hemân sâ‘at olur mûşa cihân teng

Kılur mûşı hemîn lahza helâk ol
Olur hırş u hevesden cümel pâk ol

3845 Gel ey hırş içre çün mûş-ı siyeh-kâr
Olupsın hubb-ı dünyâya giriftâr

Yilersin rûz u şeb hırş içre pûyân
Düzersin hîle vü tezvîr ü pür-destân

Şebânruzî olupdur hırş kârı
Şağ⁵⁷ üstürsin ki hırşındur mehârı

Şağın kim vardurur mevtün kemîni
Çıkar dilden bu dünyânın gamını

Koğıl kan içmegi şanma tena‘‘üm
K’olur hırşile mâr u mûr merdüm

⁵⁷ Metinde صن şeklinde yazılmış

3845 Yime dünyâ gamın nâ-kes degülseñ
Şakın murdârdan ger kes degülseñ

Gülün bülbül degülseñ hâr u hasdur
Naşbün ‘ankebûtiseñ megesdür

Çogıl ağıyârı ki ola yâr-sîmâ
Ser-â-ser kelb-sîret mâr-sîmâ

136-b

Aña kim eyledün iylik iyüsin
Biler sini ışıрмаğa azusın

Şu şûfi şandugunuñ kim ‘âr(1) yoğdur
Hemân bilinde bir zünnâr (1) yoğdur

3850 Kiminün mi‘desi enbâr olupdur
Kimi cellâd-veş hun-hâr olupdur

Eger mi‘de degülmişseydi enbâr
Kaçan Âdem olurdı haste vü zâr

Çi ger her nağş-ı nefsun derd ü gamdur
Ulu düşmen teğâzâ-yı şikemdür

Çi ger bu nefs elinden me‘men olmaz
Teğâzâ-yı şikemden düşmen olmaz

Çü bir hücre cehennemden şikemdür
Müdâm andan gelen derd ü elemdür

3855 Ne deñlü sen anuñ olsañ ‘abîdi
Oğır ol her nefes hel min mezîdi

Cehennem mîrdür şikem aña kul
Varurmuş bu cehennemden aña yol

Olupdur çünki nefsün gâv-pervâr
Sücûda bağlanıpsın aña zünnâr

Çü nefsün gavidir sen Sâmirîsin
Bu Tevrâtuñ anuñçün kâfirîsin

Şikem çün sır ola açuñ kalur der
Gözün görmez olur kulaqlaruñ ker

3860 Seni toñluk çü har gib(i) ahırdur
Yükün yeynidi şanma ki ağırdur

Düşer cân Yûsufı ten çâhına zâr
Görinür cân gözine bu cihân târ

Meger ire hidâyet rîsmânı
Çıkara habs-ı tenden işbu cânı

137-a

Dilersen çân zinde cism mürde
'Azîzüm Yûsufun yidürme kurdı

Açıkdur nefsünün kurdın zebûn kıl
Bu çâha aşuñ anı ser-nigûn kıl

3865 Bu kurdilen kalırsañ çâh içinde
Şataşduñ derde kalduñ âh içinde

Meger varidi bir çâh-ı hüceste
İkiymüş delv bir urğâna beste

Biri inse biri çıkarımıñ hoş
Biri tolsa biri çıkarımıñ boş

Meger varidi bir ser-geşte rûbâh
Kaçariken düşer ol çâha nâ-gâh

Yapışdı görüben ol delve muhkem
Kimesne görmesün dir oldı epsem

3870 Varur bir kırd ider çâha nigâhı
Görüp rûbâhı anda eyler âhı

Dir ol rûbâha ki gel baña yâr ol
Bu gurbetde benümle gam-küsâr ol

Çü ben saña bu gamda gam-küsâram
Ya sen gel baña ya ben saña varam

Velî sen taşra çıkmak ola yegrek
Ki şahrâ çâhdan yegdür degül şek

Nola bizümle bir deme hem-dem olsañ
Karışsañ âdemîye âdem olsañ

3875 Ezelden çünkü vardur âşinâluk
Nola kılsañ bizümle rûşinâluk

Cevâb eyle virür rûbâh-ı dil-teng
Ki olmışdur benüm bir ayagum leng

137-b

Çü vardur ‘özü-i lengüm süst- lengem
Anuñçün mübtelâ-yı çâh-ı tengem

Çü ben lengüm revâdur lenge gelmek
Koyup şahrâyı çâh-ı tenge gelmek

Görür kırd an(ı) kim var ‘özü-i lengi
Diler kim ide mesken çâh-ı tengi

3880 Biner yukarığı delve bayağı
Mağara indürür anı aşağı

Giderken yolda rûbâha olur tuş
Ki tiz gel bini yalnız koma der-hûş

Şalar çâha anı rûbâh-ı kallâş
Didi tur geldüm uşda iy qarındâş

Emân bulur mı ol gürk-i degal-bâz
Ki rûbâhile eyler âştî-sâz

Şu derlü delv anı çâha atar zûd
Ki şarşar esse eyle deprenür dûd

3885 Görür kim çıkdı çehden taşra rûbâh
Özine mesken olmışdur bün-i çâh

Görür kim düşmen olmuş hâce tâşî
Urur taş başı vü başa taşî

Bu şahrâda tenüjdür çünki ol çâh
Bu çehde nefis ü cândur gürk ü rûbâh

Şaķın kılma bu nefsi rûha gâlib
Bu çehden taşra ol çıķmağa tâlîb

Ne için şriken rûbâh olursın
Emîriken esîr-i çâh olursın

3890 Olurken şahn-ı cennet cilve-gâhuñ
Nedensin mübtelâsı işbu çâhuñ

Havâletdür saña çün bu seg-i mest
Dilerseñ çâre hablu'llâha ur dest

Dilerseñ kim olasın merd-i gâzî
Başılma gürge kıl rûbâh-bâzî

138-a

Esîr olmak bu nefse tende hoşdur
Ki segdür nefş seg külhanda hoşdur

Diler kim ola sâlim 'ırz (ı) dînün
Emîn olma ki segdür hem-nişînün

3895 Gel ey kim hem-demüñdür kelb-i tâzî
İşüñdür gice gündüz lehv-bâzî

Nedür seg kim olursın aña hem-dem
Olur mı hem-nişîni kelbün âdem

Egerçi âdemî bî-hemdem olmaz
Olan kelbile mahrem âdem olmaz

Nedür seg kim aña dem-sâz olursın
Meger şîr-ner ola sözün virürsün

Yidürdüp igne(y) i anı ögerler
Zebûn olıçağız kılıc dögerler

3900 Eger bende vü eger sultân olursın
Çü segdür nefş vü sen seg-bân olursın

Çü segdür nefş her dem hem-demüñdür
Gice gündüz enîs ü mahremüñdür

Yilersin yüpürürsün bu cihânı
Dilersin toyurasın nâna ânı

Nedenlü virür iseñ aña nân yir
Kö sa'yün kılma zâyî' olmaz ol sır

Kanâ'atden ideydün aña zincîr
Zebûn olurdu ol dem olsa ger şîr

3905 Yilersin çünkü rûzîdür muqadder
Nedür pes rızık için olmak mükedder

Dilersen k'ola cennet saña müştâk
Kaná'at kıl ki Hâkdur Rabb-i rezzâk

138-b

Meger varidi bir şahrâda bir çâh
İrür bir kimse anda teşne nâ-gâh

Çekerken içmege âb ol kuyudan
Düşürdi yüzüğini barmağından

Çeker çün ol kuyunun cümle âbın
Çıkarur ser-te-ser seng ü türâbın

3910 Çıkar çün ol kuyudan bir siyeh seng
Güher-veş tab-nâk illâ siyeh reng

Zihî Kâdir zihî Rezzâk-ı mutlak
Kara taşda yaradur tâze yaprak

Düşüp ol taş olur çünkim iki şâk
Çıkar bir kurdcağız ağzında yaprak

Bilürsen lutf-ı Rezzâkı hemîndür
'Atâ-yı devlet-i bâkî hemîndür

Hikâyetdür meger bir pâre sâzen
Öri kılıp sefer kılmışdı ol ten

3915 Ne bâr (u) berg ü ne âlât ü esbâb
Ne bâl u yâğ var ne âb u ne nân

Aña dir bir kimesne iy dil-efgâr
Nedür hâlün senün bî-kâr ü bî-bâr

Oturmuş bir arada zâr u tenhâ
Ne yimek var ne içmek ne temâşâ

Didi tenhâ degülven hem-demüm var
Ki her gâmda enîs ü maḥremüm var

Benüm rızķum hemîşe yek olur râst
Ki Rezzâķumdan irür baņa her ḥâst

3920 Gel imdi merdiseñ zenden kem olma
Var epsem rızķ ucından der-hem olma

Heves kıılma pilâva zîrvâya
Değış biryânı yağsuz şürvâya

139-a

Ne yirseñ çün gider âḥir yabâna
Ḷanâ'at kııl var epsem nîm-nâna

Rivâyetdür meger bir pîr-i pür-nûr
Kemân olmuşdı tîri müşg-i kâfûr

Şunar bir kimse bir misvâķ aņa pâķ
Bu pîr eydür gerekmez baņa ḥâşâķ

3925 Nice yıldur ki eylerven Ḷanâ'at
Tevekkül kıılmışum nefse şınâ'at

Sivânuñ mebde'i çünkim sivâdur
Göñül virmek aņa 'ayn-ı ḥatâdur

Cihândur ki ḫama' bâbın yaparven
Sivâyı terk idüp Ḥakķa ḫaparven

Ḥapılmaķ bu sivâñiçün sivâyâ
Ḷoyup ol ḥûyı ḫapmaķdur hevâyâ

Çü bildün hâviye ‘ayn-ı hevâdur
Sivânuñ olmasa kânı sivâdur

3930 Zihî gaflet zihî hırş u zihî âz
K’idersin bu niyâzı nâza dem-sâz

Sen ölmeyince çün hırşuñ kem olmaz
Bu derd-i hırşa her-giz merhem olmaz

Tapuñ kuşlarda بویتما ره beñzer
Çiger şağdur velî bîmâre beñzer

Leb-i deryâda turmuş ser-figende
Gelür gördükçe anı baña hande

Hemîşe teşne-lebdür sine pür-gam
Şanar deryâ olur bir katreden kem

3935 Çi ger teşne bu şudan eylemez nûş
Şanar kim içecek deryâ kalur boş

139-b

Gel ey cem‘ eyleyen dünyâ-yı dûmı
Olupsın hırşla nefsün zebûnı

Kıarsın cem‘ korğarsın yimezsın
Ölem ayrıklara qala dimezsın

Bî-peydür gör ganîmet rûzigârıñ
Belî bilür seni perverdigârıñ

Qoma ‘aqluñ varise sende erzen
Ki bir sûzen dürür ‘Îsâya rehzen

3940 Dilersen kim açasın bâb-ı cennet
Bahîl olma şehâvet kıl şehâvet

Giriser cennete her kim şehîdür
Şehâvet kılmaz ol kim dûzehîdir

Demi hoş gör yime ferd için gam
Bilürsin gam yimekten 'ömr olur kem

Meger kim bir bahîl olmuşdı bîmâr
K'anun varidi nice bedre dînâr

'İyâdet çün baña olmuşdı 'âdet
Turup vardum anı kıldum 'iyâdet

3945 Bahîlün kalmamış gördüm sürûrî
Yoğidi sağiken de anca nûrî

Yüzinde berķ urur 'aks-i bahîlî
Kararmış yüzi olmuş reng-i nîlî

Meger varidi bir şîşe gülâbı
Didüm bir hâdime al gel şol âbı

Açar çün şîşenün hâdim kapâğın
Diler kim ter kıla anun çapâğın

Görür anı hemândem merd-i bîmâr
Didi dökme gülâbı baña zinhâr

140-a

3950 Eger ol şîşe ağzında kopa gül
Cigerden yegdürür ol kim kopa dil

Olur ol bûy-ı hoşdan çünki nâ-hoş
Urur ol âb-ı gülden câna âteş

Bunı didi vü cânın virdi hâli
Dili bağlandı bilmez noldı hâli

Çü ol biçâre hâk oldu pister
Gülâbile türâbın kıldılar ter

Gülâbı dökdiler gerçi türâba
Şusuz cân virdi aldandı serâba

3955 Gülâbı kıldılar çün hâke îşâr
Biter her kaçredenden ol gülde şad-hâr

Budur çün ‘âkıbet kâr-ı bahîlî
Gerekdür kim ola mâlik halîlî

Gel ey dünyâ gamından gârka varmuş
Bu deryâ içre vârin gârka virmiş

Tefekkür kıl ki âhir hâk olursın
Bu gamdan kırtulup bî-hâk olursın

Bu dünyâyâ öñinde bağlama dil
Ki âhir hâk olısar saña menzil

3960 Bugün çün güft ü gûya kudretün var
Ten ü cânuñda zûr u kuvvetün var

‘İbâdetde ne için olasın süst
Gerekdür cüst ü cûda olasın cüst

Bu dünyâ (y) kamu bir sâ‘at anla
Bu bir sâ‘at gerekdür tâ‘at anla

Senün bu yolda vardur iftihârün
Ki ola Hâkka yarar kâr u bârün

140-b

Bulınmaz anda çünkim saña hem-râh
Meger sûz-ı dil ü âh-ı seher-gâh

3965 Dirîgâ k'itmedün Hâkka yarar kâr
Bu gâmda olmadun bu lahza bîdâr

Gerek kim tâ seher bîdâr olasın
Ki tâ şâyeste-i envâr olasın

Çü gafletde geçürdün 'ömr-i bisyâr
Bu gâmda bir dem olgıl bârf bîdâr

Biter yatmağičün ol karanu gûr
Yatasın ol kadar kim çalına şûr

Nazar kıl k'âfitâb-ı 'âlem-ârây
Gözin yummaz döner bî-dest ü bî-pây

3970 Eger sende bu gâmdan derd olaydı
Güneş mânendi rûyuñ zerd olaydı

Zihî hâlet ki vaqt-ı şubh-gâhân
Gehî giryân olasın gâh nâlân

Niyâz içre gehî nâlân olasın
Namâz içre gehî hayrân olasın

Gehî lezzetde vü gâhi fenâda
Gehî hayretde vü gâhî şenâda

Zihî dem kim bu demde râz söyler
Peşîmândur şular kim âz söyler

3975 Bu demler ger ola Hâkdan kerâmet
Anuñ şükri ödenmez tâ kıyâmet

Bu dem ger bir nefes bîdâr olasın
Gerek şâyeste-i envâr olasın

Dü-'âlem mestdür ol dem sen ayık
Varupdur gaflete cümle halâyık

Eger ol dem özünden dâr olasin
Vişâl-i Hakkla mesrûr olasin

141-a

Bu demden yeg ne var 'âlemde bir dem
K'olasın Hakkla hem-râz u hem-dem

3980 Dirîgâ geçdi 'ömrün ac u cimrî
Ġam-ı dünyâda virdün bâda 'ömri

Dirîgâ hasretâ vü firkatâ âh
Bu demlerden niçün olmazsın âgâh

Bu ġafletde geçürdün 'ömr-i bisyâr
Demidür k'olasın bir lahza bîdâr

Rivâyetdür meger bir pîr-i kâmil
Benüm gib(i) degül hayrân u ġâfil

Cihândan almamışdur bir nefes kâm
Ne gice uyhu var ne güzdüz ârâm

3985 Yürürdi vâlih ü âşüfte her-dem
Anı görmezdi kimse hufte bir dem

Şorar bir kimse k'ey pîr-i dil-efrûz
Ki yok ârâmile hâbuñ şeb ü rûz

Aña eydür uyur mı merd-i dâna
Behişt ü dûzahiken şîb ü bâlâ

Görürven dûzahı çün tâb içinde
Anuñçün bir dem olman hâb içinde

Görürven çünki hâzır cennet ü nâr
Anuñçün olurum her lahza bîdâr

3990 Gönül pür-teft ü dil pür-tâb olupdur
Anuñçün gözlerüm bî-hâb olupdur

Hez-ârân cân-ı pâk-ı nâmdârân
Fedâ-yı halvet-i bîdâr-ı dârân

Bu gafletden uyan gel vaz gel vaz
Dizün üstine gel kıl halvet âgâz

141-b

Nice bir işbu hürd u hâb âhir
Olupsın gafletde garq-âb âhir

Qarânu dünde qalsañ hâb bâri
Uyan yatma şeb-i mehtâb bâri

3995 Ki gür içre yatasın anca der-hâb
O içi qarânu üstünde mehtâb

Eger dirsñ inanmaz merd-i huşyâr
Ki ‘âşık hufte vü ma‘şûk bîdâr

Nice ma‘şûk u ‘âşık koy bu lâfi
Ne bilsün hâk-ı tîre pâk u şâfi

Çü merd-i küllhan-ı nefis ü hevâsın
Ne resme merd-i ‘aşq-ı pâdişâsın

Hikâyetdür meger bir meh-cebîn şâh
Leb(i) çün la‘l-i nâb u rûy(ı) çün mâh

4000 Alup çevgân binerdi esb-i tâzî
Kılup cevlan iderdi gûy-bâzı

Şalup çevgân-ı zerrîn gûy-ı miskîn
İderdi ara yirde gûy-ı miskîn

Bu ğayretten ğam olmuş peşt-i gerdûn
Ki top olmuşdı bu meydâna her dûn

Leb-i la'li zihî ğalvâ-yı bî-dûd
Ğam-ı 'aşkı zihî sevdâ-yı bî-sûd

İdüp cevlân şalardı çünkü çevğân
Nazar kılan olurdı deng ü ğayrân

4005 Bu meydân içre başdan başa kılmış
Cihânı top-veş ser-geşte kılmış

Meger bir merd-i külğan-tâb-ı bî-dil
Nazar kılmış bu meydân içre ğâfil

142-a

Şehün 'aşkından urmış câna âteş
Olur zülfi bigi zâr u müşevveş

Çü 'aşkı âteş olmuş câna düşmiş
Bu ğamdan derd-i bî-dermâna düşmiş

Göründükçe ırakdan ol dil-efrûz
İderdi derdilen âh-ı ciger-sûz

4010 Belî dil 'aşka düşdi çün dile 'aşk
Varurdu kıncaru gitse bile 'aşk

Güle hem-dem görürdi ğâr u ğâşâk
Dilerdi cân kıla ten cübbesin çâk

Bu ğamdan külğanidi anı dûzah
Didilmiş arkasında câma bağ bağ

Olurdu dem-be-dem nâlân u giryân
Şanayduğ pil-i mest ü şîr-i ğırrân

Olup fâriğ kamu sûd u ziyândan
Görüp cânân göz yummuşdı cândan

4015 Olurdı gâh mest gâh humâr ol
İdüpdî hâk-i derden târumâr ol

Ƙılupdı pâ-y-der-gil hâk-ber-ser
İdüpdî hâk-i derden bâşa efser

Ʀolupdı derd-i dilberden serâ-pây
Çü murğ-ı nîm- bismil bî-ser ü pâ-y

Ƙılurdı gice gündüz nâle vü zâr
Zihî 'aşk u zihî derd ü zihî kâr

Gehî mest ü gehî hayrân olurdı
Gehî nâlân gehî giryân olurdı

4020 Gehî şarşar bigi şarşar türâbı
Bulut gibi döker geh gözden âbı

Ki eyler gözyaşıyla pâk-i şahrâ
Ki eyler cümle vârin hâk-i şahrâ

142-b

Ne hem-dem var k'anunla ola dem-sâz
Ne maħrem var ki aña söyleye râz

Ne gelmek uyanmağ ne yimek içmek
Ne bir yerde karar itmek ne göçmek

Çi ger örterdi her-dem sûz ı sâzı
Dimezdi kimseye şaklardı râzı

4025 Ki ger kılsa bu sırrı âşikâre
Hemân sâ'at kıllarlar pâre pâre

Ki sultân kânde külhân-tâb kânde
Belî kânde şarâb u âb kânde

Ne bilem neyleyim ki bi-çararam
Kara zülfi mişâli târümâram

Yağupdur âteş-i gam kâr-bârum
Anın zülfi bigi yokdur qarârum

Beş on yıl geçdi çün bu hân içinde
Dili ağzınuñ olmış lâl içinde

4030 Dökerdi gâzi yaşın rûz-tâ-şeb
Ağardı yârın ü eydürdi yâ-Rab

Gidüp şabr u karar u bâr u ârâm
Gelürdi yâdına nâm-ı dil-ârâm

Meger varidi şâhuñ bir vezîri
K'olurdi her za'îfüñ dest-gîri

İder remzile bir gün şâha tefhim
K'idi(n) külhanı dil-i şâha teslim

Komışdur baş yolında pâ-y-ı 'aşkuñ
Olupdur garğa-i deryâ-yı 'aşkuñ

4035 Kaçan çevgân şala meydâna sultân
Kılur biçâre başın gûy-ı meydân

Çü oldur pâdişâhuñ nîk-hâhı
Gerekdür şâh-ı luftından penâhı

143-a

Çü vardur bir cemâle iştiyâkı
Gerek bir dem ola kim ihtirâkı

Çü ol demden aña yeg bir dem olmaz
Nola bir kaçreden deryâ kem olmaz

Görür sultân ki söyler râst bende
Ki şehden luğ ider der-hâst bende

4040 Meger bir gün girtüp meydâna sultân
İdüp cevlân ururken topa çevgân

Görür k'ol külhanîdür top öjince
Yiler miskîn segirdüp top öjince

Çi ger sultân-ı müstagnî ganîdür
Segirdür top öjince külhanîdür

Egerçi şâha lâyıq reng yokdur
Velî gam leşkeriyle ceng çokdur

Olur bu nükteden çün bâ-haber şâh
İder ol külhanîye bir nazar şâh

4045 Dir iy miskîn neden kılduğ dehen-bâz
بياران طوبر اباري بمن باز

Keremden çün urur andan yaña gûy
Nesîminden irer ağun aña bûy

Bu hâletden kıılır ol külhanî cûş
Şafâsından olur hayrân u medhûş

Gider 'aklı düşer hâke olur hâk
Olur gâltân miyân-ı hâr u hâşâk

Gözinden çeşmeler olur revâne
Melâmet tîrine olur nişâne

4050 Görüp cânâne(y)i el yur cihândan
Velî şaklar gamın cân içre cândan

Geçüp cândan olur çün mest Mecnûn
İçer her demde yüz biñ câm-ı pür-hûn

143-b

İderdi dem-be-dem âh-ı ciger-sûz
Kılur çün bir zaman anda şeb ü rûz

İdüp kanıyla gülden gûne-i zerd
Kılurdu gâh gâhi nâle-i serd

Görürler kim nihâyet yok enîne
Girü iltürler anı külhanına

4055 Gelürdi aña ol târik-i külhan
Hayâl-i dilberile şahın-ı gülşen

İderdi dem-be-dem hûn-ı ciger nûş
Velî ol zevki itmezdi ferâmûş

Olupdı derdile hürşîd-veş zerd
Hevâ âhından olmuşdı anuñ serd

Şebân-rûzî kılup feryâd u zârı
Dökerdi gözlerinden çeşme-sârı

Bu resme geçdi çünkim nice eyyâm
Şarâbı hûn-ı dilden dîdeden câm

4060 Meger bir gün vezîre şordı sultân
Görinmez kan(ı) külhan-tâb-ı hayrân

Gel anuñ külhanına idelüm sâz
Anuñla olalum bir lahza dem-sâz

‘Aceb mi cân-ı ‘âşık olsa pür-şûr
K’irer hürşîdden her zerreye nûr

Zihî devlet ki hürşîd-i ser-efrâz
Kemîne zerreye ola ser-endâz

Çü külhandan yaña şeh kıldı âheng
Haber-dâr oldı külhan-tâb-ı dil-teng

4065 Cemâl-i şâha çün eyler nigâh ol
Düşer hâke olur çün hâk-râh ol

Görüp şâh anı ağlar merhâmetden
Kılur çok istimâlet her cihetden

144-a

Olur çün ‘âşıkınur maħremi şâh
Urur zaħmına anur merhemi şâh

Belî îşâr iden cânâne cânın
Kenârında bulur cânân miyânın

Velî pervânede olur mı ol tâb
K’ola hem-zânû-yı şem’-i cihân-tâb

4070 Getürmedü çü tâkât vaşl-ı şâha
Yağasın çâk idüp başladı âha

Urur bir na‘ra külhan-tâb-ı fânî
Hemân teslîm ider cânâne cânı⁵⁸

Yürî hey hemçü külhan-tâb-ı ‘âciz
Ki yokdur vaşla tâkât sende her-giz

Ke bu sevdâyı var ey pâre-i hâk
Ki sendendür ganî ol hâzret-i pâk

Olupdur şad-hezârân tâ‘at-i pâk
Fedâ-yı râh-ı meşt hâk-i gam-nâk

⁵⁸ Beyit sayfa kenarına düşülmüş.

4075 Zihî deryâ-yı istignâ-yı muṭlaḳ
Ġanîdür ḳaṭreden deryâ-yı muṭlaḳ

Nedür ey külhanî bu âh u şîven
Yeter çün külhanîsen saña külhan

Çü yoḳdur sende vaşl-ı şâha ṭâḳat
Var epsem ḳıl bu sevdâdan ferâḡat

Çü yoḳdur etmege dâneḡ bu merze
Var epsem söyleme beyhûde herze

Eger olursa sulṭân saña mihmân
Ne baḫtuḡ var çekersenḡ pîşkeş-i cân

4080 Velîkin sende yoḳdur istiṭâ‘at
K’idesin işbu mihmâna ziyâfet

Bu vîrâne ne şıḡsun taḫt-ı sulṭân
Ne cânuḡ var k’ola sulṭâna ḳurbân

Ne câyuḡ var ki anda ḳona sulṭân
Nice mihmân olur mûra Süleymân

144-b

Ḥikâyetdür ki bir şahrâda bir mûş
Giderken gördi bir üştür yürür boş

Görür kim ol şütür her şahşadur râm
Mihârından yeder anı serencâm

4085 Getürür üştüri çünkim inine
Ki şıḡmaz inine başlar enîne

Şütür ol mûşa dir ki ey mûş-ı bî-dil
Bu mıdur idecegün baña menzil

Yüri beyhûde kıılma âh u efğan
Ki bu vîrâneye konmaz bu mihmân

Yüri hey mûş-veş âvâre mskîn
Ki bu derde bulunmaz çâre miskîn

Şütür kıanden şıgar sûrâh-ı mûşa
Gelür mi kıatreden deryâ hurûşa

4090 Hâzer kııl epsem ey mûş-ı siyeh-pür
Ki üstür kürbe olur sini yürütür

Bu sevdâdan geç iy dîvâne-i gûr
Ki olmaz böyle mesken hâne-i mûr

Sözünü söylegil endâze birle
Bu zîri kıılma bîm âvâze birle

Gönül mülk-i cihâna olma mağrûr
Çü âhîr derd ü gamdur olma mesrûr

Çü her zûruş hezârân zâr(1) vardur
Yanında her gülüş bir hâr(1) vardur

4095 Çü degmez zehrîne tiryâk-i dünyâ
Gözi tıldurmaz illâ hâk-i dünyâ

145-a

Dilerseş kim dil i pür-nûr olasın
Gerekdür ki tama'dan dûr olasın

Bilürseş saña hem-dem yâd-ı Hâkdur
Kânâ'at kııl aña kim dâd-ı Hâkdur

Ne isterseş kıo halk(1) Hâkdan iste
Cenâb-ı Hâzret-i Muḫlaḫdan iste

Eger senden kılupsaň halkı hoşnûd
Yakîn bil kim sevipdür sini ma'bûd

4100 Çü halka halk iden mergûb-1 Hâkdur
Belî Aħmed anın maħbûb-1 Hâkdur

Irâg ol ma'siyetden tâ'ate tur
Ki olmaz ma'siyetle tâ'ate nûr

Çi ger tâ'atden irer rûha râhat
Tutar hem ma'siyetden nefis kuvvet

Ĝazabdan kıl hazer kim nâra beňzer
Ki nefsiň ejdehâ ol mâra beňzer

Eger halka ire âzâr senden
Yakîn bil Hâkdurur bî-zâr senden

4105 Hârîş olma ki ğayet bed-şıfatdur
Kânâ'at kıl ki 'âlî salţanatdur

Özüňe 'âdet idinme durûĝı
Ki şıdkile olur dinüň fûrûĝı

Hâsûd olma vü tutma kimseye kin
Ki bir yerde bulunmaz kinile din

Te'ennî kıl her işde itme ta'cîl
Belî şabr eylemekdür şart-ı taşşîl

Olursaň 'âkilile hem-nişîn ol
Her işüň âhiriň şan dûr-bîn ol

4110 Kârîn olma şaķın nâ-ehle zinhâr
Ki degmez 'ilm(i) anuň cehle zinhâr

145-b

ıl evvel imtian her ŐaŐı(1) Şad-bâr
Anı idingil âhir sâhib-esrâr

Le'ime ılma iŐsân itme ikrâm
Ki zulm olur maŐalsiz luŐ u in'âm

Daği ağmağ atında aÇma râzuğ
Ki vire sâz-kârı kâr-1 sâzuğ

Re'is itme bu Đalka rüstâyi
Ki ŐeĐmez hâm-1 dest ü ustayı

4115 'Avâmü'n-nâse sözde olma dem-sâz
Ki ılur cehlile tãmâte âğâz

Vağaruğ gözle zinhâr itme Đıffet
Sözi az söyle k'oldur aşl-1 Đikmet

Dilersen devlet-i dârü's-selâmı
Đired mı'yârına ur her kelâmı

Te'emmül ıl sözün perdağte söyle
Nola geÇ söylerisen puğte söyle

Bilün den dökme Đendân âb pâre
K'olan peŐtünde oldur peşt-vâre

4120 Dilersen Şâd ola her işde cânuğ
İnanma 'avrete raz-1 nihânuğ

Ezel fikr eyle andan güfte başla
Dimezven her söze âşüfte başla

Olup 'azbü'l-lisân Đalk eyle Đalka
Ki ĐalkuĐ ĐulĐ olur ĐulĐında Đalka

Çü bildün halka imiş halka ihsân
İdüp halk hüsni kıl halka ihsân

Çü insanđur olan ihsâna bende
Anuñçün bendeyem insâna bende

4125 Çi ger hoşdur kişi hoş-gûy olmak
Dağı hoş-hûy olup hoş-rûy olmak

146-a

Çi ger hoş-gûy olur hoş-hû vü hoş-rûy
Ne var az söylemekden dahi hoş-hûy

Kaçan bir pîr görseñ tut kirâmı
Ki vâcibdür olaruñ ihtirâmı

Şağın ferzendüñi bed-hem-nişinden
Ki âdem ho kıpar bi'sel-kaşinden

Ulular pendin it gûşuñda halka
Ki anlardur olan üstâd halka

4130

كسى كودر هنر بر دستر بخي
بخبر يکننگتهء آن كس نكنجی

Anı ki terbiyet kılduñ felek-vâr
Dönüp nâdânlıgile eyleme hâr

İşitsen bir sözi eyle tedebbür
İşitmesün diyü kıлма tekebbür

Şınammış nesneye bir dağı cür'et
İdersen âhir eylersin nedâmet

Kaşuñda virmeğil gammâza ruhsat
Ki eyler sini dağı ırte gıybet

4135 Sühan-çine katun̄da virmegil cāy
Ki her-dem itdürür ol saña şad-rây

Daği nādānile tutmak ser-i kār
Peşmānluđ virür cān-kāstī-i bār

Kişi kim h̄iredür sinün̄ delilün̄
Yağın ol aña kim oldur halilün̄

Seni ol kim kıllur şerre delâlet
Irâğ ol kim gelür andan đalâlet

Gözetme kimse ‘aybın iy qarındaş
Senün̄ tâ gizlü ‘aybuğ olmaya fâş

4140 Dilersen̄ k’olasın ‘âlemde server
Var an̄la her beterden sini bed-ter

146-b

Kimesne hağkına tutma kemān bed
Ki ol âyinedür sensin hemān bed

Keremden her ğarībe mihrībān ol
Ķamu şahsa çü ħurşīd-i cihān ol

Dilersen̄ kim kılasın ka‘be âbād
İdegör bir fağîrün̄ ħâtırın şād

Nazar nâ-maĥreme zinhār kıllma
Gülün̄ şol bir nazardan ħār kıllma

4145 Kişiye ğıybet idüp virme dūşnām
Ki aña ħayf u ħasretdür seremcām

Ķaçan bir od yağarsın taybet içre
Yanarsın sen de âĥir ğaybet içre

Bu 'ömri bâda virme râykâni
Ki kıymetlü güherdür zindegânî

Elün altundağın eyle viķâye
Ki vâcibdür re'âyâ-yı ri'âye

Çi ger kıldur bular sultân sensin
Re'âyâdur kıoyun çoban sensin

4150 Olısarsın bulardan çünki mes'ûl
Ri'âyet it dime ben hâce sen kıul

Dilerseñ k'olmaya kârıñ nigûnsâr
Nigû-gûy ol nigû-hûy ol nigû-kâr

Hod-efgenlükdedür çok pehlivânluk
Var epsem kimseye şatma civânluk

Gücün yetdükçe top ol olma çevgân
Kul ol sultâna zinhâr olma sultân

Hakâret birle bakma kimseye har
Dime beyhûde sözler nâ-sezâ-vâr

4155 Kimesne olmasun rencide senden
Dilerseñ k'ola cennet saña mesken

147-a

Bir ahmak ger tekebbür eyleye sâz
Tekebbür eyle sen de aña âgâz

Çü bir dervişi gördün kııl temelluk
Geregi gibi göstergil teşavvuk

Ziyâdet kâr idinme var zinhâr
'Azîz iseñ olursın hâr zinhâr

Dağı çok kimseye keşf itme esrâr
Ki hâşıl derd-i serdür aña ey yâr

4160 Hem olsun hem-nişînüñ pîr-i 'âkıl
K'olarda bulunur tedbîr-i kâmil

Ki tedbîr ile nice rûbe-i pîr
İdüpdür nerre-şîr-i mesti naħcîr

Hemîşe ehl-i fakre eyle ihsân
Ki ihsâna olupdur bende insân

Dilerseñ olmaya mâlik saña mâr
Yiyidür dirligünde iy dil-efkâr

İderse bir ganî ger saña ħurmet
Zer ü sîmiçün itme aña 'izzet

4165 Kaçan irse saña bir ħaste dervîş
Anı ħoşnûd kıl gönderme dil-rîş

Anuñ kim sende vardur ħaqq-ı nânı
Unutma aña dur her yerde anı

Ķo 'ucbı kimseden şanma füzûnsın
Ki kâdr içre qarıncadan zebûnsın

Nigû-bîn ol eger 'ayb u ħaťâdur
Ki ger bî-'ayb isterseñ Ĥudâdur

Rızâ vir her kaźâya ĤaĶ-şinâs ol
Dimezven bî-vefâ vü nâ-sipâs ol

4170 Eger kabzuñ olursa tâ ki ey yâr
Varup meşhedlere ağla olup zâr

147-b

Ne gülmek yiridür endûh-gîn ol
Girüp bir hâlvete tenhâ-nişîn ol

Siyâset içre kıl bir dem tevaqquf
Ki şayed k'idesin sonra te'essüf

Eger hâcet sezersen dest-gîre
Hulâşa dest-gîr ol her esîre

Dilersen k'olmaya saña bedel hiç
Söz içre kılma kimseyle cedel hiç

4175 Derilme kûzegiyle kûzegâna
Revâ mı gevherün atmak yabana

Saña bir kimse ger kılsa hitâbı
Te'ennî birle vir aña cevâbı

K'idenler fark peyvesti şikesti
Söz içre eylemezler peş-i desti

Sehâvet kıl ki her kim ki şehîdür
Revâ olmaz demek kim dûzehîdür

Gönül hursend idüp gamdan emîn ol
Ki her lahza kıılır saña kemîn ol

4180 Çürük endîşeden olma diger-gûn
K'iden endîşedür sini ciger-hûn

Gerek 'Îsî-sıfat handân olasın
Ne har gibi türş hayrân olasın

Seni medh eylesen pâklükde
Kemâlündür senün çün hâklükde

Eger hûb u eger zişt itme 'âdet
K'idesin kimse hakkında şehâdet

Ölüyi iyügiyle eylegil yâd
Ki senden kılmaya ol merd feryâd

4185 Sözi söyleyene kılma nazar sen
Tuya gör söylenen sözden eşer sen

148-a

Sözi ger mest ola diyen ger ayık
Kabul it çün kabûle ola lâyıq

Bed-endişe kıl eylükden zebân bend
Ki yokdur andan özge ana peyvend

Eger düşmen mekesdür pil anla
Olursa beşşeden kim pil anla

İdüp halkıçün iylük olma gümrâh
Ne eylük eyleriseñ eyle lillâh

4190 Anuñ kim saña irmişdür ziyânı
Tereddüt eyleme terk eyle anı

Çü terk itdün dönüp bakma aña hiç
Ki nef' irmez dañi andan saña hiç

Çü yola giresin düşür bilünji
Gözet yoluñı vü tutğıl dilünji

Başuñ aşağa tut yoluñı gözle
Dilünnden halkla hâlünji gözle

Yimek artuq ta'âmı kâr idinme
Anuñ kim nef'(i) yokdur yâr idinme

4195 Ol olsun yatduğunca saña ‘âdet
Getürgil şıdkılan kavlı-i şehâdet

Seher vaktinde zinhâr olma der-hâb
Ki andan buldılar miftâh-ı her-bâb

Çü vakt ire namâzuñ kılmagıl fevt
Günehden tevbe eyle irmeden mevt

Kaçan tursañ namâza hâzır olgıl
Çürük endişelerden kalma ‘âtıl

Dilersen kim kamudan piş olasın
Her işde ‘âkıbet endiş olasın

4200 Kaçan kim hâfiz-ı evkât olursın
Ġarık-ı nûr-ı baħr-i zât olursın

148-b

Şol işi itme k’ola aña nefrîn
Bir iş işle k’ideler aña tahsîn

Şol işi işlegil oldukda ħalvet
Gerek zâhir ola virmeye ħaclet⁵⁹

Arıtğıl nefs-i levşinden derûnuñ
Mücellâ kıl şerî‘atle birûnuñ

Şu resme hâzır ol vakt-i zamâne
Kaçan gel diseler olgıl revâne

4205 Özüñden ħaşmuñı ħoşnûd eyle
Eger varsa ziyânuñ sûd eyle

Ecel irüp zebân oldukda ħâmûş
Kamu sevdâlaruñ olsun ferâmûş

⁵⁹ Beyit sayfa kenarına düşülmüş.

Şakın ol demde kırküp kimse ümmîd
Çerâğuñ rüşen itsün nûr-ı tevhîd

Ki her kim vire cânuñ şâdluğda
Kıalur bâkî ebed âbâdluğda

Eger sen cân virürsen şâd olasın
Kıalasın tâ ebed âbâd olasın

4210 Eger 'aqluñ varise ehl-i pend ol
Bu pendi dinle benden behremend ol

Eger varise bu bâzâr içre kârıñ
Senüñ bundan yeg olmağ kâr-bârıñ

Çü bildüñ anı ol hâmûş epsem
Dilüñ tut kıılma artuğ cûş epsem

Bilürsin k'işlemek yegdür dimekden
Ne hâşıl kıuru lâfile emekden

Şabûr ol her nefes k'oldur tarîkat
Hamûş ol dem-be-dem k'oldur hâkîkat

4215 Şorar Çîn şeyhine bir merd-i huşyâr
Ki kııl beni hâkîkatden haber-dâr

149-a

Cevâb ile virür pîr-i tarîkat
Ki on bağş oldı ma'nâda hâkîkat

Tokuz kısmıdur anuñ epsem olmağ
Onuncı kısmda nuğkı kem olmağ

Hamûşluğdan kıonar şeh destîne bâz
Kıalur bülbül kıafesde behr-i âvâz

Eger h m ş dursaŋ cüst   c da
Olur her zerre saŋa güft   g da

4220 Nice bu güft   g  h m ş ol  hir
Nice bir dil olursun g ş ol  hir

Nice  fet k'anı görmedi s kit
Bulur  zzet   zerdür m l-i Ő mit

Kaĉan sen c ş idersin nehr olursun
Eger h m ş olursaŋ baĉr olursun

Bu baĉre baĉr  c n n itmeyince
El urmaz g here dem  tmayınca

Zih  gavvaş-ı dery -yı ma' n 
S z elmasıyla kılduŋ d r-feş n 

4225 Saŋa erz ndur bu k r-ı n me
Ki sende hatmd r esr r-ı n me

 uraldan  ar-t k-ı k z ref r
Bu minv l üzre kimden geldi g ft r

Şu resme bende vardur  uvvet-i fikr
Ki bir ma' n  toĉarsa Şad  alır bibr

Ne deŋlü kim bulam bir lafza ma' n 
Biri birinden olur daĉı ra' n 

Egerĉi hem faĉ rem hem haĉ rem
S han mülkinde haĉ k  ki em rem

149-b

4230 Bu Şan'atde naz r m yoĉdur el-ĉaĉ
K'iderven Şi'r iĉinde siĉr-i muĉlaĉ

Nazarda dürdisem ma'nâda şâfım
Hakâyık halli içre mû-şikâfım

Kaçan esrâr-ı hikmetden uram dem
Gören eydür ki Eflâtûn-ı vaķtem

Cevâhir kim biter deryâ-yı cânda
Kopar dilden olur zâhir lisânda

Zihî tertîb-i lafz-ı luţf-ı güftâr
Zihî hall-i daķâyık keşf-i esrâr

4235 Eger tekrâr idem bir söz şad-sâl
Ne ol söz eksile ne bem kalam lâl

Kaçan ben kalmayam benden kâla zîkr
Henüz aşlı bu ma'nânun kâla bîkr

Gel ey lezzet bulan 'ilm-i ledünden
Ne hâşıl bu sühan-hâ-yı kühendin

Ne söz kim köhnedür beñzer kadîde
Viripdür lezzeti mucid cedîde

Söz oldur bulmaya andan halel fikr
Ki ger 'Îsâ toĝa Meryem kâla bîkr

4240 Ne söz kim olmaya pür-sûz u pür-derd
O söze söz diyen zendür degül merd

Söz ol sözdür ki anuñ nûr(1) vardur
Ki şîrînlîgi vü hem şûr(1) vardur

Bu sözler çünki taħsînden ĝanîdür
Müzeyyendür ki tezyînden ĝanîdür

Bu meydânda kâni bir ehl-i dil merd
Ki bir lahza bizümle ola hem-derd

Aña kim olmağ ister baña hem-dem
Yeter şi'r-i laţîfüm yâr u mahrem

150-a

4245 Çü şûret sâz u ma'nâ perdesidür
Bu söz ol perdenüñ perverdesidür

Çü 'ârif sâzın anlar perdesinden
Müebbî anlanur perverdesinden

Eger sen anladuñsa râzuñ aşlın
Bilürsin ħurdesinden sâzuñ aşlın

Bilürsin 'ârifiseñ perde-sâzı
Bilürsin ħurdesinden perde-bâzı

Gel ey 'Aţtar qalma kıl ü qâle
Kemâlün varsa aldanma kem-ale

4250 Kemâl oldur bu yolda ħâk olasın
Urup yüz ħâk-i pâke pâk olasın

Çü ħâk olsañ gerek ol şimdiden ħâk
Ki ħâk olanlaruñdur ħâzret-i pâk

İden her-dem özüñe şabr(1) pîşe
Tevâzu' kı l ħamûş olğı l hemîşe

Gerek şabrile ħayr-endîş olasın
Özüñden kırtılup bî-ħûş olasın

Dilersen k'ola cânuñ tâze her dem
Giderme ħâtıruñdan Ĥaqqı bir dem

4255 Dilersen 'ömr-i mülk-i lâ-yezâli
Recâ vü ħavfdan hiç olma ħâlî

Dilersen ğarķa varmak baħr-i nūra
Gücün yetdikce sa'y eyle ħuzūra

Cihândan fâriğ ol sen cinsün bil
Öğün devşir yoluğ gözle işün bil

Yüri öz nefsüğe kıl işbu pendi
Ki şatmağdan yimek hoşdur bu ħandı

150-b

Ĥikâyetdür ki bir dîvâne dilşâd
Görür bir yerde bir baĳķâl-ı üstâd

4260 Aņa eydür ki ey merd-i nigû-nâm
Ĥatuğda var mı şekker mağz-ı bâdâm

Dir ey dîvâne vardur gerçi bisyâr
Ĥarîdâr olıcak olur bedîdâr

Didi kim çünki var şatup nidersin
Yiseñ ne andan özge pes ne yirsin

Hezârân baħr-ı pür-esrâr-ı kâmil
Saņa her demde mümkin k'ola ħâşıl

Dirîğâ ki bulardan bî-ħabersin
K'anı bâzâra ĳoymuş sen şatarsın

4265 Yeter ger 'âķilisen saņa bu pend
Ĥaĳķuñ zıkrini kıl cânuğa peyvend

Anuñ yâdında olma hiç ħâlî
Gözet ħâlünji terk it kıl u ĳâlî

Bu kıl u ĳâle ĳalma ehl-i ħâl ol
Müdâm ehl-i kemâle pâ-y-mâl ol

İşün Ğak zıkrın it eş'âr(1) terk it
Ğamûşluk pîşe kıı güftâr terk it

Yakın bilgil ki her Ğarfi kitâbuñ
Bütündür lâ-cerem bütür Ğicâbuñ

4270 Ğudâyâ bini bütlerden Ğalâş it
Yakınun nûrın imâna menâş it

Dirîĝâ k'oldı 'ömrüm cehlile kem
Dikerken bir demine iki 'âlem

Egerçi 'ömrden bir dem Ğalupdur
Şanurven kim iki 'âlem Ğalupdur

151-a

Eger ben bir nefes bîdâr olaydum
Bu güftârı Ğoyup der-kâr olaydum

Bu demden ger olaydı reng ü bûyum
İşitmeyeydi kimse güft ü ĝûyum

4275 Dirîĝâ bildigümi idemedüm
Bu yola girdüm illâ gidemedüm

Şu deñlü Ğalmışum beyhûde güftâr
Şu deñlü yazmışum ebyât ü eş'âr

Ki ger yüz yıl dökersem başuma Ğâk
Daĝı bu ma'şiyetden olmayam pâk

Velîkin tutmışum Ğazretten ümîd
Ki dönmeyem bu derden zâr u nevmîd

Çi ger çokdur benüm cürm-i 'azîmüm
Velî vardur Ğudâvend-i kerîmüm

4280 Ümîdüm var ki fazl-ı câvidânî
 İde mesken bu miskîne cinânî

Hikâyetdür ki Firdevsî vü Tûsî
 Hikâyetde iderdi bî-füsûsî

Sûhan mülkinde kıldurmuşdı rü'yet
 Öküş yazmışdı târîh ü hikâyet

Yigirmi beş yıl urdı nevg-i hâme
 Ki geldi naqşa nazm-ı Şah-nâme

Kaçan ki 'ömri anuñ oldı âhîr
 Ebu'l-Kâsım k'olaydı şeyh-i fâhîr

4285 Çi ger olurdu merd-i pür-niyâz ol
 Aña perhîz idüp kılmaz namâz ol

Dimiş Firdevsî idüp besî kadh
 K'idüpdür nice gebr ü nâkesi medh

151-b

Öküş kılmışdur ol küffâr medhîn
 Koyup yâri dimiş ağıâr medhîn

Bu 'işyânda idüp 'ömrin be-ser ol
 Cihândan bî-ğaber kıldı sefer ol

Namâz ol şâ'ire olmaz revâsı
 K'anı yoldan çıkarmışdur hevâsı

4290 Çü Firdevsî(y)i qorlar merqadine
 Görür şeyh ol gice anı mehîne

Zümürd-fâm urunmuş tâc ber-ser
 Libâsın sebz giymiş tâc ber-ser

Oturdu şeyhün öñinde koyup ser
Ki ey şeyh-i ‘azîz ü pîr-i rehber

Kaçan sen kılmaduñ benüm namâzum
Baña fazl eyleyüp ol bî-niyâzum

Buyurdu k’oldı ‘âlem pür-ferişte
Kamusı nûr-ı rahmetden sirîşte

4295 Namâzum kıldılar olup şefi‘üm
Anuñçündür benüm kâdr-i refi‘üm

Maķâmum oldu uş firdevs-i a‘lâ
Ki Firdevsî olur firdevse evlâ

Hitâb irdi ki ey Firdevsî-i pîr
Namâzuñ kılmadıysa Tûsî-i pîr

İdüp bir beyt-i tevhidün bahâne
Revâ gördük seni dârü’l-cinâne

Çü bizden ğayr yok kimse penâhuñ
Kamu ‘afv eyledük cürm ü günâhuñ

4300 Yürü sür cennet içre ‘ömr-i câvîd
Kerîmem rahmetümden olma nevmîd

مشونوميد از فضل الهی
مدد حق ما بخل کواهی

152-a

Çi ger ‘işyâna lâyıkdur ‘uķûbet
Velî rahmet ğazabdan kıldı sebķat

Belî her kim olupdur merd-i esrâr
Görür ‘işyânı endek luţf(1) bisyâr

Hakun fazlı katında halk-ı nâ-pâk
Nedür deryâ katında bir avuç hâk

4305 Nedür deryâ katında hâk bârî
Ya niçün olmaz anda pâk bârî

Hudâvendâ bilürsin sen ki 'Attâr
Senün tevhidün ider ekşer eş'âr

Senün nûruñladur rûşen çerâğı
Anuñün buldı ğayruñdan ferâğı

Vü ger 'Attâra virseñ 'ömr-i câvid
Dilinden gelmeye illâ ki tevhid

Hudâyâ aña firdevsün maķâm it
Aña kılduğuñ in'âm(1) tamâm it

4310 Koyup Firdevslen firdevse anı
Maķâm it aña mülk-i câvidâmı

Ne Firdevsî k'illiyindür adı
Maķâm-ı şıdk (u) kaçır-ı dîndür adı

Şorar bir pîre cân nez'inde bir merd
Nedür zâduñ bu yolda didigüm derd

Dili pür-hasret ü dest-i tehîndür
Bu yola gidenün zâdı hemîndür

Hudâyâ benven ol ğarķ-ı teħayyür
Bu ğazretde tehî dest ü dili pür

4315 Çi ger boşdur elüm senden ba'îdem
Umarum fazluñı dil-i pür-ümîdem

152-b

Getürdün çünkü ud'ünî hitâba
Du'â benden tapuñdandır icâbe

Hudâyâ cümle hâcâtum revâ kııl
Ümîdüñ göñlümüñ bildüñ vefâ kııl

Yakîñüñ nûrın îmâna çerağ it
Göñüldeñ zulmet-i şekki irâğ it

Huzûruñ câna her dem hem-dem olsun
Yakîn nûrıyla göñlüm hurrem olsun

4320 Müyesser kııl başa benden necâtı
Müsellem kııl necâtiçün berâtı

Bu ğafletdeñ beni bidâr eyle
Dilümi mahrem-i esrâr eyle

Baş çün her nefesde hem-nefessin
Kaçan 'âciz kalam feryâd-ressin

Kaçan cândan cihânda kılmayam dem
Dili kııl nûr-ı îmânile hem-dem

Bu ğamlarda benümle ğam-küsâr ol
Hem ol dermândelükde başa yâr ol

4325 Ger îmân birle pâk olup olam hâk
Ne deñlü çoğısa cürmüm deñül bâk

Hudâvendâ kamu biçâreleriz
Ĝam-ı sevdâyile âvâreleriz

Kamu ger düzeñyiz ger behiştî
Senüñiz sen yazıpsın ser-nüviştî

Kimün ma'lûmdur kim müttekî kim
Sa'âdet kimdedür yâhûd şakî kim

Degüldür senden artuk kimse 'âlim
Ki yokdur senden özge mülke hâkîm

153-a

4330 Virürken cân bir pîr ağlamış zâr
Aña bir kimse şormış k'ey dil-efkâr

Nedür hâlün nedendür ağladuñ zâr
Nedür deryâ mişâli çağladuñ zâr

Didi çokdan tururdum bir kuyuda
Oñardım an(ı) olmazdı keşûde

Çapu uş üstüme oldı küşâde
Şekâvet bâb(ı) mı yâhûd sa'âde

Ne bilem tâli'üm nâ-hoş mı hoş mı
Bu nerdün penç mi nakşı ya şeş mi

4335 Saña çünkim ecel nîşi ola nûş
Çü ten bî-hûş ola cân kıla hâmûş

Bu cânı kim bilür kim ne idiser
Ne yerden geldi yakında gidiser

Elüm olmaya ol dem k'eyleyem kâr
Dilüm yok söylemege hûb güftâr

Civânmerdâ geçersen şâd benden
Keremden hayrla kıl yâd benden

Saña verdiyse bir beytüm şafâyı
Keremken ben kıla eyle du'âyı

4340 Baņa râhat saņa irüp şevâbı
Varise bende def` ide `ikâbı

Benüm ger şâd ola senden revânım
Saņa aşşı benüm hüd yok ziyânım

Seni Hâķ hazretine ide nezdık
Baņa pür-nûr ola bu hâķ-i târık

Çü ben ol dem olam hâķ içre pinhân
Olasın sen cihânda şâd u handân

Gerek hayr ile bini idesin yâd
Ki bir gün sini dağı ideler şâd

153-b

4345 Dirîgâ k`olısaruz gayra muhtâc
Du`â-yı hayr zıkr-i hayra muhtâc

Zihî menzil zihî râh-ı hatâr-nâķ
K`olısar bize menzil `âķıbet hâķ

Dimiş bir ehl-i dil hoş söylemiş râst
Ki Hâķdan eylerüm üç nesne der-hâst

Biri merg içre hâbı tâ-ķıyâmet
Biri hâb içre mergi bâ-selâmet

Biri ol kim degüldür şerhe ķâbil
Anı ķâlile ķılmaz şerhı ķâ`ıl

4350 Bizi ol k`eylügile eyleye yâd
Hâķ anı rahmetile eylesün şâd

Şefi` itsün aņa Hâķ Muştafâyı
Ki ben biçâreye ide du`âyı

Çü vardur söylemege bende kuvvet
Keremden ben ğarîbe eyle şefkat

Gelüp ki ğâh hâkümden güzer kııl
Ciger kanı ile bu hâki ter kııl

Dirîğâ kim ‘azîzân-ı vefâdar
Kılısar hâküm üzre nâle vü zâr

4355 Ne değlü ideler bize hitâbı
Girü almayalar bizden cevâbı

Niceler bizden öndin oldılar hâk
K’olur aņduqça anı zehreler çâk

Ciger kanın içüben geçdiler zâr
Degüldür kimse anlardan haber-dâr

Hezârân cân-ı pâk ü kâlib-ı pâk
Yatur pâ-mâl-i hâk içre olup hâk

154-a

Çü âhir olırsın hâk bâri
Gerekdür k’ola hâkûñ pâk bâri

4360 Ki âhir hâk olırsın zarûri
Gider başuñdaki bâd-ı ğurûrı

Bir avuç hâkimiş çünkim me’âlûñ
Var epsem tır nedür bu kîlile kâlûñ

Dilûñ çün âhir-i kâr olısar lâl
Dilûñ tıt var nedür bu kîlile kâl

Var epsem fâriğ ol püyendelükden
Uşanmaduñ mı bu ğüyendelükden

Bulur çün 'ömr-i 'ubbâdı nihâyet
İder 'Abbâsa anı hoş 'ıyâdet

4365 Görür olmışdı bu cümle kuvâ pest
Olurdu gâh hayrân u gehî mest

Ecel seyl-âbı varın garkâ virmiş
Taḥayyür bahri içre garkâ varmış

Şorar k'ey 'andelîb-i lağz-ı güftâr
Kanı ol ma'nâ vü lafz-ı şeker-bâz

Neden düşdün bu resme mest ü medhûş
Ne ma'nâdan olupsın böyle hâmûş

Dilâ olsañ gerek hâmûş âḥir
Nedür deryâ bigi bu cûş âḥir

4370 Su'âl itdüm ben ol demde pederden
Nedür hâlün haber vir derd-i serden

Didi kuvvet gidüp tâk oldı tâkat
Olupven garkâ-i deryâ-yı hayret

154-b

Bu deryâ kim olur 'âlem aña nûş
Benüm teg kaṭre kande eyleye cûş

Ne bâzû kim çekem dir bu kemânı
Olısar âḥir ol tîrün nişânı

Didüm aña ki ey pîr-i ḥired-mend
Keremden eyle âḥir baña bir pend

4375 Baña eydür ki ey dânende ferzend
Ḥaḫuñ fazlıyle her kande ḥired-mend

Geçürdüm hod-nümâluğda günümü
 Hağa döndürmedüm bir dem yüzümü

Var epsem hod-nümâluğ kılma zinhâr
 Dilün tut jâj-hâluğ kılma zinhâr

Bunı didi vü eydür ol nigû-kâr
 Hudâvendâ Muhammed-râ nigû-dâr

Peder âh itdi mâder didi âmîn
 Hemân teslîm kıldı cân-ı şîrîn

4380 Hudâya' gerçi kim çokdur günâhum
 Du'âsı anlarındur 'öZR-hâhum

Qabûl it ol iki pîrûñ du'âsın
 Buyur ben hastenüñ derde devâsın

Bakup ol iki pîr-i nâ-tüvâne
 Bağışla seyyi'âtın bu civâne

Bularuñ hurmetine ihtirâm it
 Ezel kılduğuş in'âm tamâm it

Olaruñ dañi hâcâtın revâ kıł
 Maqâmını civâr-ı Muştafâ kıł

4385 Revânın nûr-ı îmândan münîr it
 Cemâlün pertevinden müstenîr it

Ol îmân nûrilen mûy-ı sepîdi
 Revâ görme sevâd-ı nâ-ümîdi

155-a

Qapuşda kıлмаğıł üftâde kârın
 Meded kıł faZluñile⁶⁰

⁶⁰ Kelime okunamamaktadır.

Hemîşe luţfuñ eyle mültecâsın
Müyesser kıl atunđa her recâsın

Türâbın âb-ı rahmet birle ter kıl
Özine bağ-ı firdevsi mağar kıl

4390 açan hâk eylesen cism-i za'ifin
Muaddes tut ebed rûh-ı şerifin

Mezârın tâ irince nefha-i şûr
Münevver tut kılup nûrun 'alâ-nûr

Günâhın 'afv idüp cânın kavî kıl
Dil ü dîn nûrı birle müstevî kıl

Hudâyâ senden artuğ yok penâhum
Senünj fazluñdur ancağ 'özt-hâhum

Egerçi saña lâyığ bende hû yok
Velî apunđan özge bir apu yok

4395 ü şehler hâzretinde merd-i muğtar
Gelürler tîğ-i kirpâsile hem-ber

ü gördüm cümle 'âlem hîle-i nâs
Elinde tîğ var boynunda kirpâs

Kefenden uş baña kîrpâs olupdur
Zebânım tîğ çün elmâs olupdur

Getürdüm hâzrete kîrpâs u tîğ uş
Yanınca bir nice derd ü dirîğ uş

ü senden fazldur benden fuzûli
Gerek red it gerekse kıl abûli

Sene seb'în ve tis'a mî'e

SONUÇ

Feridüddin Attar'ın Esrarnâme'si Klasik Türk edebiyatında Fars edebiyatının etkisi altında yazılmış olan mesneviler arasında önemli bir yer tutmaktadır. Bu çalışmada söz konusu eserin Gelibolulu Huzûrî tarafından 16. yy'da kaleme alınan tercümesinin Süleymaniye Kütüphanesi, Çelebi Abdullah Efendi no. 218'de kayıtlı nüshası incelenerek transkribe edilmiştir.

Müellifin, tercümesinde Attar'ın Esrarnâme'sini birebir tercüme etmek yerine daha serbest bir tercüme usulünü takip ettiği gözlenmektedir. Bu özellik, bir olumsuzluktan ziyade yazarın yer yer Attar'dan daha derin anlamları beyitlerinde yakalamasını sağlamıştır. Metnin içeriğinde gözlenen bu orjinallik dil ve imla özelliklerinde de karşımıza çıkmaktadır.

Öncelikle, Huzûrî'den bahsedilen tezkirelerde bu eserden zikredilmemesi nedeniyle çalışmamız ayrı bir ehemmiyet taşıdığı kanaatindeyiz. Bunun yanı sıra, yazıldığı döneme göre taşıdığı çeşitli dil ve imla özellikleri şüphesiz eserin önemini daha da arttıran hususlar olarak göze çarpmaktadır. Bu noktada çalışmamızda listesini verdiğimiz arkaik kelimeler 16. yy. Türkçesi göz önünde bulundurulduğunda eserin orjinalliğini daha da arttıran bir özellik olarak gözlemlenmektedir.

Eserin, yukarıda bahsedilen hususiyetleri itibariyle Klasik Türk edebiyatı literatürü içerisinde küçük de olsa bir boşluğu dolduracağı inancındayız.

KAYNAKÇA

ATEŞ, Ahmet (1997), “Mesnevi” Maddesi, İ.A. M.E.B, C. 8, Eskişehir, s. 127-133.

AYAN, Gönül (1996), Tebrizli Ahmedî- Esrâr-nâme (İnceleme-Metin), Ankara:

Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu- Atatürk Kültür Merkezi.

BURSALI, Mehmet Tahir (1333), Osmanlı Müellifleri, İstanbul: Matbaa-i Âmire

ÇELEBİOĞLU, Amil (1999), Türk Edebiyatı’nda Mesnevi (XV. yy’a Kadar)

İstanbul: Kitabevi.

DEVELLİOĞLU, Ferit (1997), Osmanlıca-Türkçe Ansiklopedik Lûgat, Ankara:

Aydın Kitabevi Yayınları.

DİLÇİN, Cem (1983), Yeni Tarama Sözlüğü, Ankara: Türk Dil Kurumu.

ERTAYLAN, İsmail Hikmet (1952), Ahmed-i Dâ’î, Hayatı ve Eserleri, İstanbul.

GÜZEL, Abdurrahman (1999), Dinî- Tasavvufî Türk Edebiyatı, İstanbul: Akçağ.

İBRÂHİMÎ, Dâvûd (1995), “Esrâr-nâme” Maddesi, TDV İ.A., C. 11, İstanbul:TDV,
s.434-435

İPEKTEN, Haluk (1997), Eski Türk Edebiyatı- Nazım Şekilleri ve Aruz, İstanbul:

Dergâh.

İSEN, Mustafa (haz.) (1990), Latîfî Tezkiresi, Ankara: Kültür Bakanlığı.

İSEN, Mustafa (haz.) (1994), Künhü’l-Ahbâr’ın Tezkire Kısmı, Ankara: Atatürk

Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu- Atatürk Kültür Merkezi.

KAPLAN, Mehmet (1976), “Aşıkpaşa ve Birlik Fikri,” Türkiyat Mecmuası, XVII,

İstanbul, s. 148-160.

KARTAL, Ahmet (1999), Osmanlı Medeniyetini Besleyen Kültür Merkezleri –Edebî

Açıdan- (XI. Asırdan XVI. Asrın Sonuna Kadar Türk Edebiyatı ve Fars Edebiyatı’nın

Münâsebetleri), (Yayınlanmamış Doktora Tezi), Ankara:Gazi Üniv.

- KIRKKILIÇ, Ahmet (1985), **Sultan III. Murâd (Murâdî) –Hayatı, Edebî Kişiliği, Eserleri ve Dîvânının Tenkidli Metni** (Yayınlanmamış Doktora Tezi), Erzurum: Atatürk Üniv.
- KÖPRÜLÜ, M. Fuat (1926), “**II. Ahmed Fakih ve Çarhnamesi,**” Türk Yurdu IV, İstanbul, s. 289-295
- KÖPRÜLÜ, M. Fuat (1959), “**Ahmedî**” Maddesi, İ.A., C.1, s. 216-221
- KUT, Günay (1991), “**Aşıkpaşa**” Maddesi, TDV İ.A., C. I, İstanbul: 1991
- KUTLUK, İbrahim (1952), “**Kültür ve Dil Tarihimizin Yeni bir Vesikası: Attâr’ın Esrâr-nâme Tercümelere,**” Türk Dili ve Edebiyatı Dergisi, s. 127-132.
- KUTLUK, İbrahim (haz.) (1978), **Kınalızade Hasan Çelebi, Tezkiretü’ş-Şu‘arâ**, 1. Cilt, Ankara: Türk Tarih Kurumu.
- LATÎFÎ (1314) **Latîfi Tezkiresi.** İstanbul: Dersaadet İkdâm Matbaası.
- MAZIOĞLU, Hasibe (1983), “**Türk Edebiyatı**” Maddesi –Eski, Türk Ansiklopedisi, C.XXIII, İstanbul
- ÖZBALCI, Mustafa (1966), **Ahmedî’nin Esrâr-nâme Tercümesi** (Yayınlanmamış Mezuniyet Tezi), Ankara.
- ÖZKAN, Mustafa (1995), **Türk Dilinin Gelişme Alanları ve Eski Anadolu Türkçesi,** İstanbul: Filiz Kitabevi.
- SÂMÎ, Şemsettin (1996), **Kâmûsu’l-Â’lâm**, Cilt 3, Ankara: Kaşgar Neşriyat.
- SÂMÎ, Şemsettin (1996b), **Kâmûs-ı Türkî**, İstanbul: Çağrı.
- ŞAHİNOĞLU, M. Nazif (1991), “**Feridüddin Attar**” Maddesi, TDV İ.A., C.4, İstanbul:TDV, s.95-98.
- TİMURTAŞ, Faruk Kadri (1994), **Eski Türkiye Türkçesi XV. Yüzyıl- Gramer Metin Sözlük**, İstanbul: Enderun Kitabevi.

TOLASA, Harun (1983), **Sehî, Latîfi, Aşık Çelebi Tezkirelerine göre 16.yy.'da Edebiyat Araştırma ve Eleştirisi 1**, İzmir: Ege Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Yayınları.

ÜNVER, İsmail (1986), "Mesnevi," Türk Dili, No. 415-416-417, s. 430-563.

ÜNVER, İsmail (1983), **İskender-nâme**, Ankara: TTK.

YAVUZER, Hayâtî (1988), **Şeyh İlâhî'nin Esrâr-nâme'si (Hayatı, Eserleri, İnceleme Metin)**, (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Ankara: Gazi Üniv.

فقد سرسایه دنیا چه چندان صدون در آن کاندان کورم ایلر براقو در آن خوردر اکمل کمال طامرتیدان خلق در نمکرکز کهکله ایغما هم فایست کیر و هم اول بولور آن کر جوند کم آن قورم ایلر بیج و بیلورون بی اکلر کیمد و عکاک عالی قالور می سایه نیک لک بیرون نیمسکات کندو بیسایه کیمدر صاید رسکدر بر آن آینه خوشیه فوشدر اسلور و می کال و لدر اصل ایر می سایه کور کال آن کالاس سین جانانده بیباغانی شده کنش قاتنده غلط قلمرتون	دور بستانه پر ای کونان چوقاندان مکنک نیندن کونان بر آن کور بوقدر ک اول جودانی بر تونف محقق در نور وار در کیر با سینه نهات بیشتر هم کیمد کونان جون برورد بریدر جومکله او مانای بیرون آز کونان نیند برق عکاک عالی بقین آدر کال بر نفس امارت بیرون چو بیرون سایه اول سایه کیمدر اولیدر سایه همسایه فرخنده بیکسکات بیخ و نوندر مش اول چوسایه بیرون نور جبال طوت جانانده در جون جانای نوندر ولکن خان اول اول اول اول اول
---	---

کتاب اسرار نامه امیر کبیر
رحمة الله تعالى علیه و آله
و نورا الله صرقه بنور الشفوان

کشف و درسیای عالم ایلر شماره اولق و بیرون عقولون اول آن کورک اولدی در دنیا و عالم آه ندمدر کورک بالابیت بیخ زین اولش بچو دانی و آنان زینت و آسمانی کافی زینون کندان شکل حراقلن اول قلندر عقوبتی برده دار اول نفسدن عیشی بر کم بر اول چندان اطلاله سرسایه ایلر	زهی سماع کونانکی آه ام ایلر و بریدر شیخ جانان نور و اول آن کورک فایستند آن آی اولم آن کورک جوندان اولدی کیمدر شکل طرش کونان کونان اولان و در تقویم کونان کونان جوندان و توندان کونان خور اول و در نوندر شیخ فایستند اول براد آن آدمی اولدر تر اول کندان کونان کونان کونان ایلر
--	---

SOLEYMANIYE G. KOTOPHANESI

Kisim: *Kitabi Abdullah Y.*

Yeni kayıt No.

Esri kayıt No. *281*

Tasnif No.

امام ایلر

<p>بنوع او با آنچه شک و اکل از روی مودار ما و بی اندک خضر قلی صفت آن بی باقی کنی که در دست حال اولی و حال اولی است بگر بقا در شکرک صفت آن از بقا آینه سلطان اولی است جنابستی سلطنت او که تو نبستی ملاحظه نشانی است سلیمان و یونانی قاف و شمر و کشید زانی مکنده مکنی نافع و شکر در دور و صاف بر دم کج اندک در زندان مرد صاف کدر کردی در شکرک صاف کز مره بکنده خیر رب ری صفت آن ذات نیست موقوفه</p>	<p>بوسه یک طرفه شک از روی هوای شک با نشاندن کز درون برودل آن آتش ز کنی که در دست قلوب با یک در شک که بگر بگر شک آتیش آن درین فنا رسن بوزر سطلک ازین که کل مقصود این موهو صفت آن که قایل بکوز پله قاشی است بوزر آن چینه نشاندن قاف و شمر بدل قاف فی چینه معنی قاف خدا و بر خون دلان با تو بر دم ایچ اول در درون بی خالت او را شک عین شین و قاف مظهر جوای قلدی جان موهو با ری جو سنی ذات موهو صفت موقوفه</p>
---	--

<p>بلی کن بخش عالم ظلمت که خرق اولمش آرزو بخود در عالم تم وجهه قدرش تو آنار صغ قدرش جهان و جان علی بجان بگون بی نشین مقلد کز درون نهان بر بوزر آنک او را که نهان سطل اولین شی می و کله به و صدمت که کز کوه سما بیدر میندر راه کثرت سبیدر سبب کله آفر کج سبیدر و کله آن طالب مطلوب با تو یا</p>	<p>جوسین موهو سنی بخراک ز می نور و ز می خور و ز می وار موهو ز می بر راه شدن وجه و جمله علی موهو جهان بی موهو جان جهان جهان ندان نشان بنی نشین بی نشین مقلد بجان نشین سکه بچک جو فیدر شی و کله جو و صدمت نور کثرت سما بیدر صفت و هد که کثرت سبیدر جو نشین ولدی بکثرت نشین اولی سکه سبب اولی مطلوبی جو یا</p>
<p>طوقی بسیار جو صید با ری</p>	<p>طوق سکه کل بر و بسیار جو صید اولی بیدر جانگی جو پای جو صید</p>
<p>دل و جان ایله که بود و تازی</p>	

<p>بوی علی ایله عیقل جان نامی سیم بودر ک چاره سی سیدیم چاند کلور انورن ظهوره در اولو اوج کمی زخم اولور آنک کی مریم اولور با طلی صقان چنگلر بغدن قور تو شب اولور کل اولور طالب در باره کان لر لر لر بواسراری بین بکده بر اولور قالور در سیم شتایع ایل قورت نذر احوال وصل قره قندان اولو بیدر خاک بیه سر چاک فریه نذر موزغ عارف طوفانک خوشی ولطان ارتق چار قور قوسی پرده بندار اچکده در محرم قلما بوردی بوردی</p>	<p>سیدم اقلب ایکنک اقل سیدیم بودمدن اور در دم کیم چاند صعقت کوری جو کیم اولور ایل بواسر اچک کی شادی کی غم بو نقش شادی و غم کچنور غم و شادیدن آزار اولور کل اولور بو بولاه آبخل بلبلت بلبلر ان بچری بو دور دن ناور اولور جو بر قطره صور ندر اصل طرقت نذر دریا در چجب اقل طره فانن نزار ان قطره ذرقا و شمع بچره توان کچه ایدر کر کله ی پاک بو خندان صمغ شمش بادیه کچره دو عالم قالدی بو کفنی را بچره قابله کرفت کوردن جسم معینه</p>
---	---

<p>نظاره کون کوردی نازات ظاه نظاره قاور آنده نر نظاه نظاره کین نظاره کین نظاره نیزین و آسای نر نظاره کین صعقت اولور کچنر بیهور کمال نر نوز نوز اولور لالی دو عالم نفی و ایشات صفدر سر سر نفی من ایشات صنف مقدور ک نفی ایشات اولورن اولو نر سماع نر موزغ بر نر بچمدن بو الوجب بو کمالات کوز نر آنی بلبلر بچک بو نر نر نه اولو بیدر نر موز کچره بو صیر نر نر نر نر نر نر بو نقش ای ایلر نر نر نر نر</p>	<p>جو سنی اولدی صورت بر نر ظاه اولور کک بو نظاره کین نظاره بچب نظاره کین نازات نظاره بللی نر نظاره کین نظاره کین من و ما جون صفاک آینه بیهور کوز نر آنه جون صفاک لالی صفت آینه در جون نر نر صفت سندن بلور کینک صفت صفتان قور نر کینک نر نر صفتدر موزغ نر نر نر نر بچک کچنر نر نر نر نر بچیب اچوبه لر بچیب بو کک نر نر نر نر نر بو نر نر نر نر نر نر بو نر نر نر نر نر نر</p>
---	--

چن حوسن اوور دره مادم
 اوک بنه کسدن حوسکام
 بوور ياده که صیغه خود و اردک
 یوکر دک که شفته کاه خوربه
 که آتک تیر که تلفاق بینک
 که ای تکک یوکر دک که کاک
 بنه ککک کاک اردک ک
 کک صورتن خرمی دکک در
 خور سووای و اولی اول
 و ارایم طور سوزک حدن انهم
 جراتک جون نیر اولد جیر یا کک
 همیشه جیر و صیرت برله یار اول

اوسین بیل ورسک دن لم
 نه هقد ککک صغوسون سنن عالم
 و جورک رفیق خرقه و اردک
 چنک ک کاه حوبه کاه فریه
 علم ککک که یقلبه دینک
 اشک ک دورک و کک ک کک
 نه اوک زندک نه کک ک کک
 نه کم کور کک اول صی دکک
 باش اولق سنک کک ل یا اول
 ایزکی شیخ بولدن شاشمه
 کوسل یوز غاکور کور آیا کک
 دکک طبع ککی بی تراز اول

سیم بوسن توچون اولدی ارد
 ده عالم جون بو کجه نینم اولد
 بوور سنن یوقدر تارینار
 جویوقدر حقدن ارتق مظلوم
 و ارا اول مشقه منصور و ارا اول
 اونت هر ملا کک کک ک کک
 بیخ اول کک ک کک ک کک
 چای کک صوف طبلن طرنک
 بو صیردن حاصل و منی حصار
 روانی اصفیا کک خرق خور
 اشک ک کم نران سال طبع
 قوما عکری و اردی کساده

بوور دن صغوبلی عدی بیرون
 کوز بر قطره ککک کک کم اولد
 کک کک کم اولاسن نایدیدار
 اولد رحیق قویق صغ سوزه جرم
 کل نین پای داره پایدار اول
 سنن یا و قول بولین دارک
 اول اول بولق دیو کسک بول اولد
 کما صوف باغ و فنا کک
 بو صیرت برله جان و کک ک اور
 بوچون دانی بلز کک جودر
 قورکن حضرت سیم تقدیس
 هلسه تنغای حقدن و اردی یاده